

1134

2003

1.3

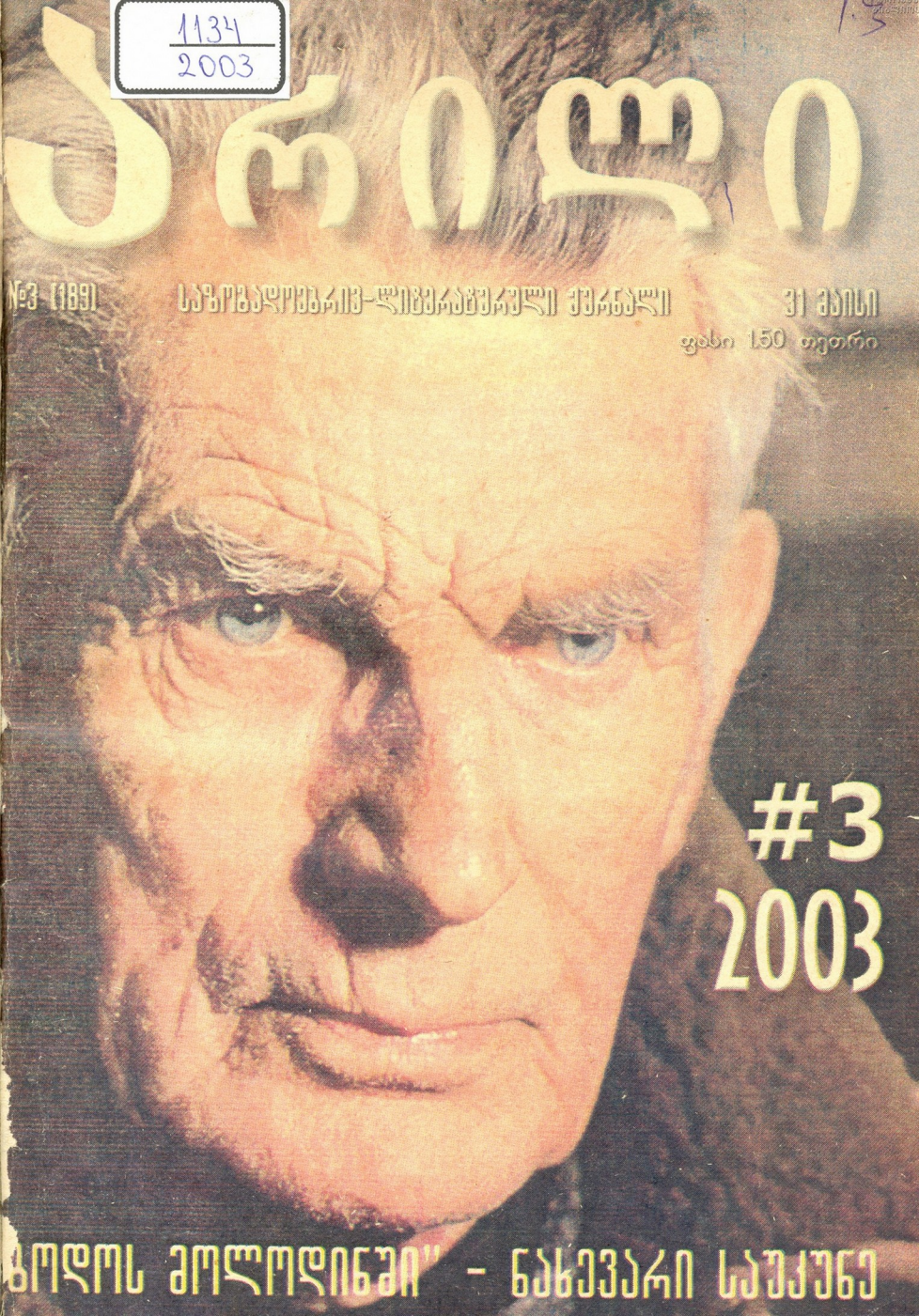
პრილი

№3 (189)

საზოგადოებრივ-ლიბერალური ჟურნალი

31 პაიტი

ფასი 150 თეთრი

#3 2003

გოდოს პოლონიანი - ნახევარი საუკუნე

არილი

საზოგადოებრივ-ლიბერალური
ასოციაცია "არილი" გამომცემა

The Literary Magazine ARILI

არილი - დასავლეთბელის სიწმინდეთა(ნი)
სულხან-საბა

არილი - შპს შუქი, რამეზე დამფარვი
ვარაუდით მისი
განმარტავითი ლეგისპონსი

მთავარი რედაქტორი
შადიგან შამანაძე

სარედაქციო საბჭო

მალაზ ხარბედია
(მთრედაქტორის მოადგილე)

ლევან აბაშიძე
ია ანთაძე
ირმა არჩუაშვილი
შალვა ბაკურაძე
ანდრო ბუაჩიძე
ნოდარ ებრაღიძე
თამაზ ვასაძე
ეთერ ვიბლიანი
ზაზა თვარაძე
ზურაბ კიკნაძე
ვასტანგ კომახიძე
ვასილ მალაფერაძე
ზევიად რატიანი
ირაკლი სამსონაძე
გულსუნდა სიხარულიძე
სოზარ სუბელიანი
ზაზა ფარუაშვილი
ზაზა ჭილაძე
ბესო ხვედელიძე

მთავარი - ნანა ჩხვიმიანი
მომხატველი ღირსმეტორი -
გიორგი სუბარი

მომხატველი უზრუნველყოფა
თამაზ ჩხაიძე
ელისო კალმახელიძე
მანანა კორძაძე

ტელ: 93-37-43; 99-83-00

ფაქსი: 98-67-90;

e-mail: kharbedia@yahoo.com

მისამართი: ლესელიძის ქ. №4

ჟურნალი იბეჭდება გაზეთ
"კავკასიონის" სარედაქციო ბაზაზე

№31 მაისი, 2003

ლიბერატურა

ჯუანშერ ტიკარაძე ლექსები	1
მაკა მიქელაძე ერთი მოთხრობა სექსუალ	4
ზევიად რატიანი ეზრა პაუნდი და DES IMAGISTES	9
ლუი გოდუაუტი თქვინ დღეს ნიცუპ ხომ არ შეხვედრინათ?.....	19
პარუკი შურაკაში ლექსინგბტონის ანტილიბერტი	22
ფრანსის პონფი მიმრუბ	27
ტომას ვენცლოვა ჩისლავ მილოში: სასოწარკვეთილება და გაღლი	32
დავით ჯავახიშვილი ნაღირროგისას	36
თემურ ფირცხალაიშვილი ლექსები	43
აკო გავაშელი ჰიპოფორმი	45
მარიამ ლაშია "ჭურჭელს თინისგან აგზადებან, გაბრამ ჭურჭლის არსს მასში მოქცეული სიცარიელე ძმისი"	49
"გოდოს მოლოდინში" ნახევარი საუკუნე	
პიტერ პოლი გოდოსგანი	50
ბრუქს ატიკინსონი სემუელ გეპატის "გოდოს მოლოდინში"	53
ნორმან ბერლინი რატომ მინცდავამინც "გოდოს მოლოდინში"	54
რელიგია	
ლელა პატარაძე სამართველო ეპროვის ისტორიის კონტაქტები	62

ჯუანშერი მიქარაძე

სახის ბაცივილიზირების ჟამს შეძენილი ლეძსი (ლეძსი?)

უსაფრთხო სამართებლით (ვერნებ, ასე ჰქვია, არა?)
ვიპარსავ სახეს,
თან სარკეში მისი ჭვრეტით ვტკბები.
ო, თქვენ რამე ისეთი არ იფიქროთ,
არაფერია განსაკუთრებული:
ცხვირი, თვალები.
თქვენ წარმოიდგინეთ, ნიკაპიც თავის ადგილას
აქვს მიმაგრებული,

ტუჩიც,
წურბიც.
მოკლედ, სახეა.
თავს ნებას ვერ მივცემ, ვითხრათ:
გვიფლები,
ეს სახე ისე მიფეხვარს-თქო.
თუმცა,
ჯერჯერობით არც მისი ფურთხების დაუოკებელ
წაღილს არ შეუკუყვივარ.

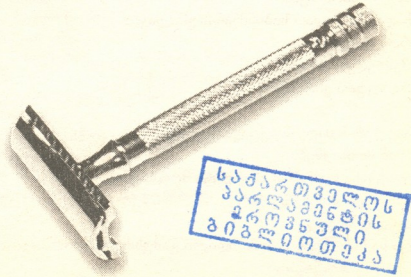
თანაც, ევეც არის,
მას თქვენ უკეთ იცნობთ,
ვიდრე თავად მე:
ქუჩაში რომ შემსვდეს
(დაუშვავთ ასეთი რამ),
შეიძლება ვერც ვიცნო.
შეიძლება კი არა,
ალბათ ვერც ვიცნობ.
აბა, რომელ ჭკუათმყოფელს მოუვა თავში
(თავი სახისზედა ნაწილს ჰქვია,
ჭკუა კი, წესით, იქ უნდა იმყოფებოდეს):
ჩემი სახე გუშინ ქუჩაში მოსეირნობდაო.
მომესალმა და, წარმოვიდგენიათ? ვერც ვიცანიო.
მე კი, უნდა მოვახსენოთ,
ნამდვილად ჭკუათმყოფელი გახლავართ.
ნამდვილად.

ამას თქვენ გეუბნებით,
თქვენ -
ვინც მე არც კი მიცნობთ.
ვინც ჩემს სახეს იცნობთ მარტო.
გამარჯობათ!
მეც ჯუანშერი მქვია
და თქვენი ნაცნობი სახის
(რომელიც თქვენ რატომღაც ჯუანშერი გგონიათ)
ერთადერთი,
შეუზღუდავი
და შეუზიარებელი მფლობელი გახლავართ
(თუმცა კონკურენტი ბევრი მყავდა).
იგი (ჩემი სახე)
სამყაროს წიგნში სათანადო ნომრით ჯუანშერი
ჯუმბერის ძე ტიკარაძის

სახელზე რეგისტრირებული
(საჯაროდ ტარების უფლებით),
რაც 3 (სამი) ანგელოზისა
და 3 (ამდენივე) ავსულის ხელმოწერით არის
დამტკიცებული.

ამ სახის გარდა,
მე ჩემი სხეულის კიდევ მრავალ
(თითქმის სუფველა)
უძრავ და მოძრავ ნაწილს ვფლობ
და ვაკონტროლებ.
მაგრამ ამჟამად მათზე არ შეგნერდები.
მე იქ.
ე.ი. ჩემი სახის შიგნით, ვცხოვრობ
და, თქვენ წარმოიდგინეთ, ვმოღვაწეობ კიდევაც.
მაგრამ თქვენ ალბათ ამასაც არ დამიჯერებთ.
კეთილი.
ნულარ ვიდავებთ.
ეგრე იყოს.
თქვენთვის მიუწუნია ეგ სახე:
ნება გეძლევათ - შეიძულოთ,
შეიფეხვართ,
ან, ჯანდაბას თქვენი თავი, მოიწონოთ მაინც.
აი, შეფურთხება კი...
ოო, ეგ ნურას უკაცრავად!
შეფურთხება ჩემი პერეოგატივია,
ჩემი ვალია პროგრესული კაცობრიობის წინაშე,
გნებათ - მოვალეობაც -
წმინდათაწმინდა და ხელშეუხებელი,
დემოკრატიის,
რელიგიის,
სინდისისა და უსინდისობის თავისუფლების,
სქესის შეცვლის,
მამათამაშობის
და მინი-კაბების ტარებისათვის ბრძოლას შეწირული
თაობების განწირული ძახილი,
მათი უმანკო ფიქრების სიმფონია,
ჟენევის კონვენციითა
და ჰელსინკის დასკვნითი აქტით დეკლარირებული.
და მეც -
აი, აქვე,
ამ სარკის წინ -
უსაფრთხო სამართებლით (კი, ნამდვილად ასე ჰქვია)
და ასაქაფებელი ფუნჯით ხელში
პირობას ვდებ
და საზეიმოდ ვფიცავ,
რომ ამ უფლებას
ერთხელ მაინც ღირსეულად გამოვიყენებ.

HOGE 2

მოსი ლექსი სარკმლთან

I
ერთი და იგივე ცოდვა:
რამდენჯერ შეიძლება რომ მოინანიო?

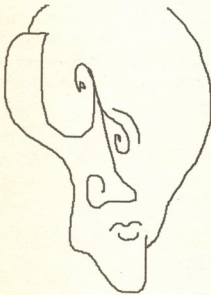
ან რაა მაშინ სინანული:
ზიზღი წარსულის და მომავლისაც,
თუ უბადრუკი მოტყუება
საკუთარ თავის?

II
ჯვაშურ,
ასე შეიძლება თავიც მოიკლა...

მაგრამ, გვერა კი,
რომ ახლა მაინც ამბობ სიმართლეს?

III
ღმერთო,
როგორი ნეტარებით გამომიძერწავს
ჩემი ნიღაბი!

ხშირად ხომ თავად მეც მგონია -
მართლა ის ვარ-თქო,
ვისაც ვთამაშობ.

IV
ჰმ, ლექსები!

რა არის ჩემთვის პოეზია?
სამალავი,
ბნელი სარდაფი,
სადაც საკუთარ სიბინძურეს ვმალავ,
რომ დაგენახოთ:
შემხედეთ ერთი,
რა სუფთა ვარ-თქო!

ასე ქუჩის ძალი იქცევა ხოლმე,
რომ მოისაქმებს
და უკანა ფეხებით ასფალტს მოფხაჭუნის:
ვითომდა მიწა წაეაყარე
და დაემაღლო
და ნაქნარისგან ვალმოხდილი გაძუნძულდება.

* * *

დილით, დილით -
თუ თერთმეტ, თორმეტ ან სულაც პირველ საათს
ჯერ კიდევ დილა ჰქვია -
როდესაც გამოგვეციება ნამთვრალეზე,
როდესაც ნამთვრალეზე საკუთარ ლოგინში აღმოაჩენ
საკუთარ ტანს

და როდესაც საკუთარი სიმარტოვით დაშინებულ
წამოწვევ თავს
და დამძიმებული თვალებით მიმოიხედავ ირგვლივ
და როდესაც ოთახში მიმოიყრილი ბავშვის სათამაშოები
და კედელზე ჩამოკიდებული საათი და სურათები
და თვით კედლები
და ჰერინგ და იატაკიც ზიზღით შემოგზედავენ
და როდესაც შენც შეიგრიძნობ სხეულის სიღრმიდან
წამოსულ ზიზღს

და მის გემოს
და როდესაც გგონია,
რომ ამ გემოსგან აგერ ახლა წამოგაზიდებს -
აი, მაშინ -
შენ წაიფარებ სახეზე საბანს
და მოიკუნტები საბნის ქვეშ
და საბნის ქვეშ შეემალები ფანჯრებიდან შემოჭრილ
დღის შუქს

და კედლებს
და სურათებს
და ოთახში მიმოფანტულ ბავშვის სათამაშოებს
და მაინც შეიყოლიებ საბნის ქვეშ ყველაფერს,
რასაც შეემალებ
და მაინც შეიყოლიებ იქ წუხანდელი სიზმრის ნაფლეთებს
და დათრგუნულ,
მაგრამ მიუეწივებელ ტკივილებს
და არეულ გახსენებებს წარსულზე და მომავალზე
და ასასრულებლად განწირულ დამარცხებებს...
მერე კი მაინც წამოდგები ბოლოს და ბოლოს
და გაათრევ გალოპრილ სხეულს
და შეხვალ აბაზანაში
და იბან-იბან-იბან-იბან იქ ისეთი გასატიკებით,
თითქოს აბაზანის წყლით შეიძლებაოდეს
ცოდვების ჩამორეცხვა.

* * *

ხანდახან,
შენ გეჩვენება ხოლმე,
რომ უკვე მოკვდი
და, აი, ახლა,
როდესაც თითქოს ამ კედელს იქით უხილავ ლანდს
მიჩერებულდი

ფიქრობ ამაზე -
მარტო გგონია, -
რომ მართლა ფიქრობ სინამდვილეშიც,
რომ, როგორც ექო იმეორებს და აგრძელებს
უკვე აღარარსებულ ბეგერებს,
ისე მივლილ შენს გონებაში გრძელდება ეს ჩვეული ფარსი,
რომ ძველა კი არ დაფუსფუსებს ახლა ოთახში,
არამედ მისი საწყალი ასლი, მასსოვრობით გამოძერწილი
და ეს ქალაქიც -
რომელსაც თითქოს კიდურები გახევებული
გამოჩრია ტლანქად ნისლიდან -

მხოლოდ უბრალო მირაჟია გარდასულისა,
 სხვა არაფერი,
 რომ სინამდვილეში შენ წევხარ ახლა კუბოში
 და რომ ეს კუბო სავეცა ყვავილებით
 და რომ ხელები გაქვს გულზე დაკრეფილი
 და თვალები კიდევ - დახუჭული
 და რომ კედელზე ჰკიდია შენი სურათი გადიდებული
 და რომ გარეთ დგანან შენი მეგობრები და სივარულს ეწევიან
 და შენ დაძაბული ღამობ (ეს უკვე აქ სულ სხვა "ახლა"-ში),
 რომ როგორმე გაარღვიო ეს მაცდური ბანვი,
 ეთერისაგან გონებას რომ მოუქსივია.

და მაშინ არის ზუსტად ეს წამი,
 ეს ერთი წამი,
 როდესაც რაღაც გაუსაძლის გახევებამი
 გეჩვენება,
 რომ ცოტა კიდევ,
 რომ კიდევ ოდნავ,
 სულ, სულ, სულ ოდნავ,
 სულ ერთი ბეწოც
 და არარაში გაღლებიან ეს კედლები,
 ეს ოთახები
 და ეს ქალაქიც ჩანითქმება თავის ცოდვებში,
 ეს ცაც და მიწაც გაიღვება თვალებს შუა მოუხელთებლად,
 როგორც მუსიკის ბოლო აკორდი
 და მას მიყვება ეს ყრუ ხმები და შერჩენებები
 და არაფერიც აღარ დარჩება.

* * *

რომელი არის ჩემი სახე ამდენ ნილაბში?
 უხილავ მათზე ასხმულები ქანაობენ ისინი ჩემს წინ,
 ისინი ქანაობენ -
 ვილითულები, დაღვრემილები, გაქვავებულულები,
 ბედნიერები, უბედურები, მივიწყებულები,
 გულუბრყვილოები, ცბიერები, გულჩათხრობილები -
 ისინი ქანაობენ -
 უფლისწულები, მათხოვრები, მომსახურეები,
 მეამბოხეები, კანონის დამცველები, ბურგერები,
 პოეტები, კრიტიკოსები, ავტობიოგრაფები,
 პოეტები, შემოღობი, ოჯახის მამები -
 ისინი ქანაობენ, ქანაობენ -
 შეცდენილები, მაცდურები, ენებისგან დაცლილები,
 მართლები, მტყუნები, მოთამაშეები,
 დამკვირვებლები, დამცინავები, დაბოლომლები,
 დასმენილები, დამსმენები, ამორფულები,
 განსასჯლები, განმსჯელები, განუსჯელები,
 წმინდანები, ცოდვილები, შეწყალებულები -
 ისინი ქანაობენ ჩემს წინ,
 ისინი ქანაობენ,
 ქანაობენ,
 ქანაობენ,
 ისინი ქანაობენ -
 მოკლელები, მკვლელები, აჩრდილები,
 დასიზმრებულები, არსებულები, არარსებულები,
 დაღუპულები, დასაღუბავები, გაიცინებულები -
 ისინი ქანაობენ ჩემს წინ
 და მე
 ვაწყვები ჩემს თავს ვიტრინებში
 და ვერ მიპოვნია ვერსად გასასჯელი.

* * *

ბედისწერის უხილავო აბლაბუდებო,
 ხან უხეშო,
 ხანაც უნაწირო მათგინო,
 რა არ მოხლართულა თქვენითი:
 მათხოვრის ჯვალო თუ დიდოფლის მანტია,
 წმინდანის ქიტონი თუ ჯალათის ნილაბი,
 ჩვილის საფენი თუ კუბოს სუღარა...
 ვინ ამოიცნობს, ბედისწერავ, რა გაქვს ჩაფიქრებულო?
 ვინ გაიგნებს გზას შენს საიდუმლო ლაბირინთში?
 ვინ მტყვის, ვინ - რად მიაყენებ ადამიანს კედელთან
 და მერე,
 როცა გადაიწურება იმედიც და სასოწარკვეთაც
 და როცა ჩამოყრის ხელებს
 და თვალებს დახუჭავს,
 რად დაუფენ იმას ფერხითი ქვეყნიერებას?
 რომ ისევ შიშველი კედლები დაანახო?
 ვინ დამაჯერებს,
 რომ მარადიულია -
 ან შენი მოწყალე დიმილი,
 ან შენი გულბორქუმი გასასტიკება?
 განა ის არის უბედური,
 ვინც აიტაცე მეცხრე ცამდე
 და ღრუბლებს იქით მზე დაანახე,
 წამით,
 მხოლოდ წამით დაანახე მზე
 და შედეგ ღაეცი ძირს
 და გაიწე, გააცამტყერე?..
 ო, არც ის არ არის უბედური,
 ვინც გამოარჩიე ყველასაგან,
 მილიარდისგან მხოლოდ იგი გამოარჩიე,
 რათა გედევნა ერთი უბედურებისგან მეორისაკენ
 და ისიც ვარბოლა
 და ვარბოლა ისიც -
 ყელში ადამიანური ბოდმისა
 და დაუმარცხებელი უმწიფობის გორგალი ვაჩხეროდა
 და ჭლებუქსან დაჭიმული ფილტვებით
 ნაწვეტ-ნაწვეტ ისუნთქავდა შხამიან ჰაერს
 და ვარბოლა მაინც,
 თუშცა შეეძლო დაწოლილიყო
 ან დაეჩოქა
 და ყველგან შენს მათრახს აწყვებოდა,
 სანამ არ ჩაგაღე საფლავეში
 და დამშვიდებით სანამ მიწა არ მიაყარე...
 განა ესენი არიან უბედურები?
 არა, არა!
 უბედური ის არის მხოლოდ,
 ვინც შენთვის თითქოს არც არსებობს ამ ქვეყანაზე
 ვინც შენი ჯადო-სიზმრებიდან განღვწე და არც გასუნუნდება...
 ივია მართლაც უბედური და საცოდავი,
 ვისაც არასდროს არ უხილავს ქალაქი-ლანდი -
 შენს მიერ მისთვის აღთქმული და მოჩვენებული,
 ვისაც არასდროს შეუყნოსავს შიშნარევი ორიოლივით
 ამოუთქმელი და შემშლელი შებირებები -
 ქარში ჩაშლილი,
 ან არასოდეს შეუგრძენია შიშველ სხეულზე
 შენი ზღარბებით მოქსოვილი სამოსელის სიმსუბუქე -
 პარზე უფრო შეუწუხებელი,
 ანაღა სიმძიმე -
 აუტანელი, დამთრგუნველი, გამომჩნეველი
 და ვინც ტანსაცმელს
 ვაგზლის ბაზრობაზე
 ან თუნდაც ყველაზე მოდურ ბუტიკში ვიდულობს.

პაპა შიქვლაძე

ერთი მოთხრობა სემსზე

ზინც არ უნდა იყო შენ, შენ არ იყავი, რომ მიჩნეოდასასვენებლად წადი, გადადილილი ჩანხარ, მოკეთიდი, მოსულიერდიო. ასე იყო თუ ისე, ათას ცხრას სამოცდა... წელს რუმინეთი რომ შეიღმა მილიონმა ტურისტმა მოინახულა (თუ არ გჯერა, ენციკლოპედიაში ნახე), მეგობდემილიონე რომ მე ვიყავი, ამაში შენი წვლილიცაა, ვინც არ უნდა იყო შენ.

ვინც არ უნდა იყო შენ, შენ არ იყავი, რომ ცხვირს იზუბებდი, - რუმინეთი ყველაზე მოსანყენი ქვეყანაა მთელ ევროპაში, ამ ლეთისგან დავიწყებულ კუთხეში რომ არ გადაიდოღეს ტურმარშრუტი, უფრო შინაარსიანად დასვენებდიო.

მარშრუტმა გაიარა კი არა, სუთი დღე საცვებით დაუმასხურებლად აუგადა მოხსენიებულ მხარეში ჩავრჩით. გიდი გვყავდა სამშობლოს მოყვარული და გამამდებდა ხალისიანი ირინა. ჰოდა, ერთ-ორ დღეში ჯგუფის წევრები ამგვარად ვურთიერთობდით.

- ბაია-მარე, კოფეა-მივე? (ჩემო კარგო, ყავა გინდა?)
- არადი (ნუ შენუხდები).
- გეორგიე-გეორგიუ-დევი (ჩვენები სად არიან?)
- ტირგუ ჟიუ? (რას გაიგებ)
- კელრაში დრაგალინა თასი ჩერნა ბაბადაგი? (ძვირად ფასობს აქეთ ჩვენი შავი ლენიოები?)
- ფეტეშტიმ! (რა საკითხავია!)
- ორადია მოგოშოაია მანგალია რიმნიკუ-ვილჩუ ტურნე მეგურელე? (რავა არ ეცოდინებათ მეგრული რუმინეთში მაგალითად?)

ვინც არ უნდა იყო შენ, მკითხავ, კი მაგრამ, ეს ხომ რუმინეთის ქალაქების სახელწოდებებია, ირინა გაცივიარო. მართლაც ასეა, უნდა ვალიარო, მაგრამ ვინას გადამკიდეს მტრი არაფერი გვემოდა ოცდაოთხი საათი და ავითვისეთ. ნიჭიერები ვართ, ბატონო, ქართველები. მოგიწევს ამის აღიარება, ვინც არ უნდა იყო შენ.

მარტო ვმოგზაურობდი ცხოვრებში პირველად! თავი პირველადმოჩენი მეგონა, ბოშა, თავისუფალი მოხეტიალე, დაკ-დაკ-დაკ მღეროდნენ ავტობუსის ბორბლები. ბესარბია-ტრანსილვანია - მღეროდა ირინა. დაკ-დაკ-დაკ ავრტობლებდნენ ავტობუსის ბორბლები. სკუ-სკუ-სკუ ხმას აძლევდა ირინა. მარტო ვმოგზაურობდი ამ თუმა სიზინდი, ხორბალი, ჭვავი, მზესუმზირა, რა თქმა უნდა, ყურძენი, კარაბტებზე ცხვარი, დუნიამი თევზი და ცქვესიები ყოვლად უშეღავათოდ მაგონდნენ სამშობლოს, დატბორილი ფავებისა და გულზე დაკიდებული ერთი მუჭა მინის გამოღმე (ნუ, რა მოგიფიქრა, ვინც არ უნდა იყო შენ! ნუ, რა მოხდა, ნუ, ცოტა ხნით მაინც). მშვენიერად ვგრძნობდი თავს. გა-და-სა-რევედაც კი.

გადავირეოდი, აბა რა მომივიდოდა ბოლო დღის, ბოლო რესტორნის ბოლო სიურპრიზად რუმინელ ბოშათა ბანაკი დაგვეცა თავს. ვაგისარია მოვილხინდი. ცალკე მევიოლინემ ამოვიგო ბექი, ცალკე ჩვენ მხრედი. სულ "ჩაველა", "ჩაველას" ნივთი-კვილით ვერ ქუსლებით ჩავამტვრით და მერე ზურგებით მოვაპრიადეთ რესტორნის უწყვერდაც ალკოკილი იატაკი. დიადი ქართულ-რუმინული ცნვანადია ერთობლივი ფერხულით დავასრულეთ და ზეანწული გუნება-განწყობით ავლავადით ავტობუსში, რომელმაც ბოლო რუმინული სასტუმროსაკენ აიღო გზი.

აი, აქ დაინყო და დასრულდა ის, რაზეც, ვინც არ უნდა იყო შენ, მეტყვი, "წარმოუდგენელია, ასეთი რამ ბუნებაში არ ჩებობა" და დაგეთანხმებოდი კიდევ, თავად რომ არ ჩამედინა ეს "რამ".

ჯერ გული გამიჩერდა, მერე შემეხტა, მერეღა გავი-

ხედე იქით, საიდანაც ვილაც მიყურებდა, მერე გამაფრიდა, მერე სუნთქვა შეშეკრა და მერე ძლივს მოვარდე თვალი ჩემ დღეში მყოფ ადგილზე გაქვავებულ, პირდაღებულ, ფერგამკრთალ და თვალბადქცულ რუმინელს, სასტუმროს მომსახურე პერსონალის ფორმა რომ ამშვენიებდა.

საშველის მოსაძებნად მიმოვიხედე. უბრალო, მყუდრო "ნავსაუდელი" ბეგრბილსაფარძლიანი პოლიტი. ერთერთში ჩავიმაღე სულის მოსაბრუნებლად. ისედაც რიტი მჭონდა დასხმული და ვინც არ უნდა იყო შენ, ნუ მისაყვედურებ, თუ კარს მომდგარ ბედნიერებას თავი ავარიდე. აზრების მოკრეფა ვცადე, მაგრამ, შენც არ მომიკვდე, ჯგუფის ხელმძღვანელმა მიხმო.

- მარტო იქნები ნიშერში!
- მე, რატომ? - შემეშინდა ამ აშკარა ზეციური ნიშნის.

- მარტოცა შენ ხარ ნამოსული და იმიტომ, - მომიჭრეს სიტყვა.
- აქამდე მახლდა ვინმე, თუ რაშია საქმე! - ვცადე თავის დაცვა.
- ცუდი სიმთვრალე გცოდნია, - დამიყვავა ჯგუფის ხელმძღვანელმა.

აქ მარტო ორ და ერთკაციანი ნიშრებია. სხვაგან ორ და სამკაციანი იყო. აქამდე იყოფოდა, ახლა ღარი იყოფა, გაიგე ადამიანო, ვერადი, ვერადი, - სკორის დატბორილი მონაფესავით მიხსინდა.

რუმინელი ვერ შორიდან გავითვალთვალებდა, მერე საქმიანად მოგვიახლოვდა - რამე პრობლემა ხომ არ შეგექმნათ, - მოგვიგნისლურა, - ეს ელუტი პერსონა ერთკაციანში მოათავსეთ, - ამათივით გადაამბარა ჯგუფის ხელმძღვანელმა და გაუჩინარდა.

გინდა ეს ვთქვათ რუმინელისათვის და გინდა სიტყვა დაიცამელსა, ან ვთქვათ, ვთქვათ წინადადება "და ცამ მელუნა"...

- მარტო?! - თქვა თუ ამოთქვა, რა მნიშვნელობა აქვს, მთავარია, ისე თქვა, რომ პარემუსის ჭიანჭველებმა იხუჯვრეს, თმის ძირებთან ფეხის თითებამდე ჩამოსიერნეს, ფეხის თითებიდან თმის ძირებამდე ასიერნეს და სანამ

წმირამდე მიმაცილებდა, არ მომშორებინა, დაფუთფუთებდნენ და დაფუთფუთებდნენ. ვინც არ უნდა იყო შენ, ნუ მკითხავ, საიდან იციო, რა უნა და ვიცე, ისიც რომ იმავს გრწმობდა. მუნჯად მივედით დანიშნულების ადგილამდე. კარი გამოიღო და წავიდა. იორად გავიხილეთ, მეცონა, ისევ ტაბო დაგრჩა.

ღვინისფერ ერთკაციაში რძისფერი, ბევრბალიშშუთაქადაბრტყლი და მკაფიოდ დოკაციანი სანალი იდგა. ფარმბალი ბარგთან ერთად ადვირზე, აივანზე გავედით, შემოდგომისკენ წასული ზაფხულის სურნელი ღრმად შევიწოთქე და ცას ავხედდი, რათა კარგად ნამეჭიისა სცენარის ისედაც გაგამჭვირავდებოდა მოსალადნელი განვითარება. რძისფერი სასვე მივარე ღვინისფერ ღამეში იმდენად უსილად ეკიდა, რომ მის გვერდით მეორე ეული მთვარე იღამდებოდა ჩემს გაბუნდოვანებულ ფოკუსში. ერთი მთვარე ობობასავით დაეშვა, სვედის საამოდ მტანჯვლად უნაზეს აბლაბუდაში გამხლართა. მეორე, დაძინების არდამშვედელი და დაფუშებლის დამშვედელი მთვარე-ობობა ძირს არ დაშვებულა, ცაზევე ქანაობდა. შემობრუნდი, სანალიც კიდეზე ჩამოვყექე და უკეთესი რომ ვერადვირი მოვიგონე, სიგარეტის კვალი დავუბრუნე შეყვარებულ მთვარეებს სინაზისა და სვედის აბორიალებულ ნისლად. რუმინელე აღარ ვფიქრობდი იმიტომ, რომ ეს შიშველ ელექტროჩამბრეულში უსეთითამანი თითების შეყოფის ტოლფასი იყო.

არ გვინდა ახლა დიდატყუარი მოტივები სხვათა და სხვათა შემოქმედებაში. არ გაბედო და არ მისაცყედდური, ვინც არ უნდა იყო შენ, მე ხომ პატიოსნად გავაჭეი თოხის ნახევრამდე (ღამის, რა თქმა უნდა) და როცა ლურჯად ჩაბნელებულ (თუ პესიმისტი ხარ) და ცისფრად განათებულ (თუ ოპტიმისტი ხარ) კორიდორში გავედით, სწორედ იმ საცარქელზე იდგა, მე რომ ვემალებოდი.

შემთხვევით.
ჰო, შემთხვევით. შემთხვევითივე ცდილობდა ტოტების სინაზის და სვედის ქსელდან მთვარის გამობლართვას არამაქვეყნიური მზერით. და შემთხვევით ეჭირა ხელში ჩემი ნომრის გასაღები.

ერთმანეთის დანახვა არც გაგვეჭირვებია, არც გაგვახარებია. ეს ასე უნდა მომხდარიყო.

- რად გინდა? - გასაღებზე ვანიშნე.
მზრები აიჩქრა.
- ღიაა კარი...

უნდაური რეაქცია ჰქონდა. ერთი წამით თვალზე ცრემლი მოადგა და თავი დაიხიწია, ან რა უნდა ექნა, რომ ასე მომწურვებდა გული ახლობლობის განცდით და სახალკოვის სურვილით.

სადაღე მინახავს, სადაღე მინახავს - ვითვლიდი საფეხურებს.

კარი მან კი არა, ყურმენდაზღინულანგრიანმა ბედნიერებამ შემოიღო. გაკრიკლებული მარცვლებიდან თვალს მიკრავდნენ მოხიბობილი, სახეზე მთვარეები და დიდი სისულელე გავაკეთე, რომ ქართულად არ შევეგებე...

ვერ გავებდე. ვერც "შემოდგი ფეხი, გხარობდეს ღმერთი" ვუთხარი, არც "შენ წინა და მზე გართა" მივუღიქე... მხოლოდ ჩავისუფლეთ და ასე დავერჩი.

გაუცხოება დაგვეწყო.
ჯერ ენაზე ვერ შევთანხმდი. რუსულად ნუ ვილაპარაკებდი, მოხერვა. ა-პა-პა-პა, ვინც არ უნდა იყო შენ, პოლიტიკაზე პოლემიკაში რომ ჩამითრიო, მერე საქმე ვინდა ვაკეთო?

ვერცერთი ფლობელ ენა-ლიალექტზე (არ იცოდა მეგრული რიგიანად) ერთმანეთს ვერაფერი შევასმინეთ.
დაღმელი უცხო ენებით მხოლოდ ის გავარკვიეთ, ვინ რომელი უნივერსიტეტში სწავლობდა თუ ასწავლიდა, ვინ რითი იჩრქნდა თავს და ვის შშობლები კვებავდნენ. სხეულის ენის ესპერანტოზე გადასვლა მოგვიხდა და არაფერიც არ გამოვიდა. რაღაც მორიდებულ-დაბნეულად ვაკოცეთ ერთმანეთს და შემცდარ-შეცუფნებული ჩაიანერდით ჩვენს შორის საზღვრის ნეიტრალური ზოლივით ჩამავებულ-ჩამოუქებულ დაბალ მაგიდას. ჰაერმა დაჭიმულობისაგან ბზული ატყვა.

- დასანანი, - გავივლე გულში, - ასეთი პაუზა კარგა არაფერს გვიცაქნის.

ტელეფონმა გვისხსნა.

- უკაცრავად, მარტოსულ მოჩვენებას სთხოვეთ ძილის სამყაროდან! - ჩამეკირეს ქართულად ყურში - გასულა?! გადავიციო სასწრაოდ გამოვიდეთ მე-17-ში. გენიალურ გუგუს მონსყდება ნინაღმდეგ შემოსევვაში.

- ლოთებო! - რა შეიძლება ნამძინარევი ხმით ჩავძახე ყურმობს, - არ უნდა მომსავეწოთ?! - ყურმილი დავკვიდე.

- ლამაზი ენა გაქვთ! - თავისთვის მოინიშნა რუმინელმა. გავისუსე. ისევ ვიგრძენი მთვარის ობობის საცეცი გულთა. ავიკლებული ტელეფონი გამოვირთე. ფრთხილად გამოვივიე მაცევირიდან წინდახედულთაგენახსულად გადამაღული ბოთლი.

- ოდესღაც ეს ღვინო დამიღვია, - თავისთვის აღმოაჩინა სტუმარმა.

- მეც, - დავაბრძევე სისულელე, რომელმაც რატომღაც ზეცი თ ნაკარნავეი სიბრწინისდრად გაიჭურა.

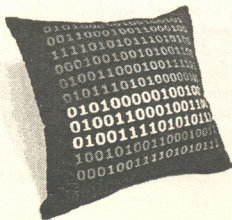
სიშვიდემ დაიხადგურა. ვაკოცე. ყურმის მარცვალს ვერ დავაჭერე ბოლს, მერე ჩავაჭერ, ტკაცე, ვერცვება პირში თიბებთ და ტუქმებით გამობათი ტკბილი სითხე. მთვარეები ხიბითებენ და ენაზე მადნებია. კიდევ, კიდევ, ღვინოსაც ვწოპავ. ჩუმად ვართ, ერთად ერთად, კარგად ვართ და ამ დროს კარებზე

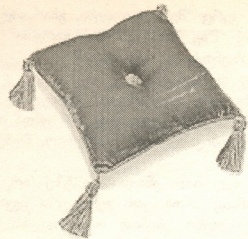
- ბა-ბა-ბა-ბა! აღსდექ კრულვითა დაღდასმულო, ქვეყანავ მწყურვთა მონების! - ნახევარი ჯგუფი მოანყდა, თავი რომ არ სტკივა, იმ სიფრთხილით გადარაზულ კარებს

- ოკუპაცია, - შეწყვირა მან.
- ოკუპანტებო! - თანადროულად აღვშვითიდი მე. აიბო რა დროს ისტორიული ექსკურსია, ვინც არ უნდა იყო შენ?!

მანიშნა, "არ გაულო", ვანიშნე, "ახლავე გავაბრუნებ". თავზე პირსახოცი მოვიხივე, ხალათი მოვისხი. ნახევრად გამოლებული კარიდან ნახევრად გაყავი ტანი, რაც "ნაბანავეები ვარ, შემეშვით"-ს ნიშნავდა. ცოტა კარს ეჭვი დავუნენ, ცოტა მეგნამწარნენ. სურათი გადამიღეს, "გვეც შენ, მოღალატეო!" იმედი დაიტოვის, რომ აუცილებლად გავიზიარებდი მათ მზიარულებას და დერეფანში ჩაიკარგნენ.

ვინც არ უნდა იყო შენ, თუ მთლად ღვთის პირიდან გადავარდნილი არა ხარ, გავგონილი მანც გექნება დაძაბულობა, როგორც შევლის სასიყვარუ-

ლო ორომტრიალს. გასაღების გადატრიალების დროში ავივსე ისეთი ნდომით, რომ ნეკნებით და მალეებით ვიგრძენი, ალისფერი ტურქები სველი რომ დამოხრებოდა, წაბლისფერი თვალები კი აპრიალეული. პირი გამიშრა. სუნთქვა გამისშორდა, გულმა პრაგაპ-პრუგი ატყვა, ის, ის იყო... ის, ის იყო... სადაცაა, გზარამ ხელი სივარტისკენ წაიღო.

სხვა რა გზა მქონდა. აბაზანისკენ გადაფუხვიე. წყალს მიგანდნ აზურბეილი სხეული და გადასურბული თავი.

- ბრივლა, ბლაგი, დევა, ტეკურე, ბივანი, ზალეუ, შუნედოარა, სირეტი, ბისტრია, რუდენიცი, ბროდინა - მიოფერა ნაგელი და ვინც არ უნდა იყო შენ, მოგინეცს აღიარო, რომ ევოგრაზია ვიცო და განსაკუთრებით, რუ-მინეთის მდინარეები ამითვისებია რიგინადა. ჩვენში დარჩეს, შენც არა გიმაყს, ვერაფერს გამოგაპარებს ადამიანი.

ჯერ ერთი თბილი ნვეთი დამეცა მკერდზე, მეორე კისრიდან ხერხემლის გასწვრივ ჩამოსროლდა და ორ ბოროცს შორის ჩაიკარა. წყალი ეკრისსფერ კულულებს გამოჰყვა, ლიკლიკით ჩამომბანა ტანი და კი არ მოადუნა, უცდქ შეიკუმშა, ისედაც მოლოდინად დაჭიმული ნერვ-კუნთოვანი ქსოვილი. გავინაბე, ავკრუტუნ-ავკრუსუნ-დი და ჭაჭალს მიგნებდი.

კარი შემომიღეს. შევკრთი, ზურგი ვაქციე. არ მიყვარს, ნინხედში რომ მხედავენ შიშვებს. გვიან გამახსენდა, რომ არც ის მომწონს, ზურგიდან რომ მათვალერებენ, ისიც სინათლეში. გავბრდი გრილი წყლის ჭავლი მივუშვირე ვალ-მკერდზე. ხანძარი ვერ ჩავექტე, მხოლოდ თავიდან ფეხებამდე გავწუნე. გაიცინა და კარი მიხურა. ქსაცსავე, გადავავტე ონკანი - ახლა მიინც ხომ გაიხიდა.

ქლა კი ოოო! ვინც არ უნდა იყო შენ, შენი ხმა არ მაგივო.

რძისფერ სანოლზე თანაბრად მზენაკრული სხეული მელოდა. რძისფერი ზუნარი სანოლიდან იატაკზე ჩამოვრლიყო და ეს იყო ჩემი რძისფერი გზა, ხორცისფერ-ღვინისფერი ნეტარებისავე.

ლოდინი როგორ ადევდებს ნდომას, ხელშესახებს ხის... ახლა სწორედ პირველი შეხება მთავარი... ხალათიც ჩასართალდა... ზუნარიც... ფეხებიც ავიკეცე ლოკინებზე... ისიც გაიხშორა... ქლა... როგორი კანი აქვს ნეტავ... სანამ ერთმანეთს სიმშვილთ ვტკბებოდით, მთვარემ მოიხსარა (ზოგიერთებისგან განსხვავებით) და ღრუბელს მიუეფარა. როგორც იქნა, მარტკ დავერჩით... (ზოგიერთებს თუ არ ჩავთვობ).

ერთ-ერთმა მეორეს ყურის ძირებიდან ორივე ხელის შუა თითებამდე, თითქმის არ მიკარებულ მსურველ ხელსაგულებში ჩამოაყოლა. მეორემ, პირდაპირ ლავინებს შორის ჩაღრმავებამ ჩაძირა აგუზგუზებულ ტურქები. ეს იყო ზუსტად, რაც უნდა გვექნა... სადაღაც რაღაცამ გაიწკაუნა, ყველაფერი განათდა, ჩაბნედა, გაერთიანდა,

დატკლევდა, დანანილავდა და რძისფერ-ღვინისფერად აიმღვრა.

დაიწყო.
არა, ეს არ იყო ბობოქარი ექსეი. ჯერ. ეს იყო ფრთხილი და მსურველ გაცნობა.

ააი, აიიი აი ტურქი. აიიი ააი ყურის ბობილო, აი მხარი, აი ყელი. აი ხერხემლის პირველი მილი, აი მეორე, მეშვიდე, მეთერთმეტე, ოცდამეოთხე, აი, აი კუდასუნიც, ბრთრ. თბილა, თბილა, ტკბილად მტკივა, შო და ისევ. აი თვალები, აი, საფეიქლები, ააუ ენა... მთავარი შეღწევაც ჩანვდომას უფრო ჭკავდა, შეცნობას. ფრთხილად, ფრთხილად, ფრთხილად... ვაითუ. ცოტაც, ცოტაც, ცოტაც, თურმე აი, აი ისიც... იქნებ... იქნებ თუ არა, თითქმის, თითქმის, თითქმის... ფრთხილად! და კიდევ, კიდევ, შო, შო, თანდათან, თანდათან და ისევ. მგონი-მგონი, მივცდი-მივცდი და აი, აი აა... ი. უჰ!

სიციხანი, ბრმა და ყრუ-მუნჯი თინეიჯერების ორმხრივ პირველი ღამე. სამოთხიდან ახლად გამოყრილი ადამ და ევას ურთიერთსწავლი. ვნების "აი ია" რომ ჩავათავეთ, შვებიანი ამოვისუნთქე. არაფერი შეგვშლია.

თვალები ფრთხილად გაახსილ. ღვინისფერ კედელზე დუმდნ ხის ტოტების ჩრდილო ნახლების სამკუთხა სახურავები და ნეტანი გუმბათი ჩამუქებულიყო. ლოგინი ნათელში ტურავდა. უსინდისო მთვარეები, არა, ერთი მთვარე, ცალი თვალი ვაიჭყობინებდა და ჩინე შერწყმა სიფრთხიან სისხარულით უხაროდა. ჯერ კიდევ ერთსობ სხეულთან გაშორება გაჭირდა. ცოტა ხანი კიდევ გრძელდებოდა გამოყოფილი აი, აი, აი ლიყა, აი შუბლი, აი ცხვირის ნეკტი. ერთად გაგვეცინა. და იყო სინათლე და სითბო ორივეს თვალში.

დედა, რა ხანია არც გამხსენებიახ, ვინც არ უნდა იყო შენ. არ გენყნობს, რა! იცი, რა კარგად ვიყავი. ეჰ! ეხ რომ იცოდნე, ეხ რომ იცოდნე... ამ სისუღლის კითხვაზე მოცდებოდი.

ზღენიერებისგან ჩამეძინა. ათას ცხრაას სამოცდა ბოლო ნღვისთვის დაუშვებელი სიზმარი ვიხილე. შინ დაბარუნებისას ზემდემ ორგანოებში დაბამბარებენ, თუ ვგუფის ხელმძღვანელმა ჩემი ზნანების ჩანიშნა მოასწრო და თუ ეს ხილვა წყალს არ გავატანე - შევშინდი ძილშივე.

თითქოს თბილისის ქუჩები რემბოინი, ნიკიტინი და კუ ნინებთი იყო სასვე. შევკრულ მუშტებს იქნედვდნ მრისხანე სახეებით. გაუტებარ დროშებს აფრიალებდნ და რაღაცას გაჰკიოდნე გაუგებარი სიმამართით.

თვალები გავადე თუ არა, რუმინელის ჩურჩული ჩამესმა. დამესიზმრა, პარლამენტის შერისის წინ ხალხი მარგორიული მუშტების ქნეეთი და მრისხანე სახეებით "ჩაუშესკუ! - ჩაუშესკუს!" გაიძახოდნენი.

- მეც იგივე დამესიზმრა! - ავლადე უნებურად.
- "შეშესკუ!" რალა უნდელათ, რაა გაჰყვიროდნენო, - დაინტერესდა.

ჩემი დაბნეული სახე უნდა განახა, ვინც არ უნდა იყო შენ, როცა დაბნასუნდა, რომ "ჩემიციც!" "ჩაუშესკუს-ჩაუშესკუს!" ბლაოდნენ. და ისე ყველაფერი კარგი აგისრულდა, როგორც ეს სიზმრები აგვისბა, მაკარამ ჩვენ ხომ შევთანხმდით - პოლიტიკაზე არ ვსაუბრობთ! ტყუელად რომ არ დავიხარჯოთ, მოდი ისევ ლოგინს დავგუბრუნდეთ.

ამდენი ბალიში ტყუილად ცდება - გადაწყვიტე გულში და ერთ-ერთი ადურსიანად ჩავადარე ჩალისფრად გაბუბულ თავს. ვალში არ დამარჩენია. ატყვა ერთი თაქა-თუქი და ნიკო.

- დიწუ, დიწაწუ, დინი, ადამაკე, ტატარუ - ოთახის ოთხივე კუთხიდან მოფრინავდა რძისფერი თავსასთუმა-ლო.

ვინც არ უნდა იყო შენ, უკვე მიხვდებოდი, რით დამ-
თავრდებოდა ალტყინებული ორთაბრძოლა და სულმო-
უტყმელი ხარხარი. მაგრამ ერთხელ მიხვედრილს,
ერთხელ თვითმხილველის აღწერილი სჯობია.

- მოკაპუ რედუკანუ ლუქსკუ ლუქსკუ დემიტრუ -
საბრძოლო ყოყინით დამაცხრა ტუქებზე გაალმასებული
პარტნიორი.

ეჰ! კარგი რა, შე, ყოვლადსაბრდებულო. მერე რა,
თუ რუმინელი დებსურთელვის გვაჯობს ვასახლებს. შე-
ნი შიშით ტყუილი ველარ უტყვამს ადამიანს. ვინმე გა-
მორჩა? ნუ დემიტრავკე.

მოკლედ, დიდი გნისი შეიქნა.

ვიცინოდით, ვლახუტობდით, ვჭიდაობდით. ვის ვინ
ქართულით მოჰქონდა და ვის ვინ მოგვერდით. თავიდან
თუ ათამაშებული ლეკვებით ვიკბინი-ვიკანრებოდით,
თანდათან გაგასტკივდით, გაგზელდით. ავნი და შეუბრა-
ლებლნი გაგზედით. ხვევნა დახრჩობას დამეგვანა, ფერება
ხორცის გლეჯვას. მთავარი შეღწევა კი - ჩაღწევას, ჩაწ-
ველობას, ჩანგრევას, შენგრევას, მოსპობას, განადგურებას.
ძველების და კბილების ღრჭიალი მესმოდა, იარაღის ლა-
ნალუნის ხმა. ხან "ოსალები!" ძაბილი მინდოდა, ხან
"ბარბაროსების!" მაგრამ მომხდურის ცხელი შხთები მაგ-
ლეჯდა ყველში მონოლოლ არაადამიანურ გმინვას ენასთან
ერთად. დაკ-დაკ-დაკ-დაკ ხან რომელი ვაბათქუნდით და
ხან რას საწოლის ზურგს. დაკ-დაკ-დაკ-დაკ წყდებოდა
საწოლის თავი კედელს. პირში ფოლადის, თადლის, ლუ-
ლის და სისხლის გემო გამიჩნდა. გათავისუფლება მინდო-
და და ვიბრძოდი, გათავისუფლება უნდოდა და იბრძო-
და. ისევე ომი ისევე წაგება, ხანმოკლე გამარჯვება. შე-
მოქმედილ მკლავებს ბორკილოვით ვგლეჯდით. ვნად-
გურდებოდი, ნადგურდებოდა. თრავ-თრავ-თრავ-თრავა...
ან ან ახორკავ... ალყა... წყურვილი... ქარბუქი... გუთო-
ბი, გუნაინდები, ჰუნები, ავარიები... ისევ წაგება, ისევ მო-
გება... ისევ ომი... ისევ?! აღარ გვიჩნდოდა, დავიღალეთ. ავ-
ირიეთ, ავიშლეთ, დავნანჯვრდით, გავერიიანდით, აგვა-
იხრეს... და როცა ამ ქაოსურ წვევარაშში, როგორც იქნა,

სინათლე ჩამოინთხა "წივი..." თვალი კვლავ კედლისკენ გა-
მეცდა. ქანცაცალილ სხეულთა ჩრდილები ერთმანეთზე დაკ-
ლულ ლამებს მოჰგავდა. ერთდროულად გადაგვქანდით
გულალმა და მოგვეკვით.

როგორც კი ძაღვით მოვიცი, ღვინოს გადავწვიდი.
ქარიველი ვარ! - გამოგვყავი. რუმინელი თვალდახუჭუ-
ლი ეგდო და იღიმებოდა. დავკა - გადავნიობიერე და უს-
ასროლოდამი გავკატყვრდი.

არა, ასეთი სიკვდილისთვის ცხოვრება ღირდა, თუ
იარაღით ხელში არა, ბრძოლის ველზე ხომ დავიხოცევი,
თან ვიქორწინე. წარმოვიდგენია, ვინც არ უნდა იყო
შენ, სკოლის მასწავლებლებისთვის რომ დამეყვებინა,
ისტორია, გეოგრაფია, მუსიკა და სოლფეჯიო ავითვისე-
ბინა. ირინასთვის მაინც მომესმინა ხეირიანად, რა მოწუ-
მენტური ხილვები შექმნიდა გაგანა ალერსში.

რა არ არის ინტელექტის ფუნქცია?! ოლოლო, ვინც
არ უნდა იყო შენ და ვერ გამოიცან, თუ გგონია, რომ
ეს მოთხრობა გვამების ხასუნზეა და არა სექსუა. სადა-
ვო საკითხია?! ოლონდ ნუ ვიდავებთ და ყველაფერს მო-
გივევით.

ძალიან შემეცვიდა. საბანშიც გავეხვიე და საკუთარ
თავშიც.

შეოთიან ღამეში სიღრმეებიდან დაბრუნება მისტიკუ-
ად შეედა - თვალდახუჭული რუმინელი ამღერდა. და
აკენსდა მის ხმაში ნაი და ფლურერი. ჩიმიში და ბეჭუმი
აგუჯუნდა. სიბოძოდ ჩამეღვრა გულში ან ბალადა ან
მწყემსური, ან გვაგლის და ანდა წვიმის სიმღერის ლუ-
ლუნა ჰანგი - მინის სუნთქვა. კობაში, ციმაბალმა და ციტ-
რამ ააბმინანს სიმები და როცა ვიოლინომაც აიწყვიტა...
კედელზე ხეთა ჩრდილებმა ფერხული გაჩაჩღეს, რუმინელ
მეგნამებებდ იქნენ და ტოტებივით დაკოორცილი ხელე-
ბი გადახვიეს ერთმანეთს. ფესკეპივით დაკოორცილი ფესე-
ბით ჩაწურეს ყურძენი წრიულ სახანახელო ყაყანითა და
ცნვეტ-ცნვეტო. შორის სირბა ცვლანდა. ბროსი ინვესტო-
და. ყველაფერი აჟრიამულდა. ატორგმანდა ჩრდილები,
ლანდები, ფიქრი, სუნთქვა. დამაჭრდა სისხლი, უცხო
რიტმში აჩუხუნდა და უცხო ღვინოდ დაღვინდა. მაღელ
უცხოდ შინაურმა მზემაც პირველი ნიშანი მოგვცა ამოვ-
დივარო. მთვარისფერ ცაზე მთავრე გაბაჯდა.

- "შენ და მე და შენ და მე და შენ და მე და შენ და მე და ბო-
განო მთვარე!" - თითქოს ლექსად მომიმღერა რუმინელ-
მა, როცა შენიშნა, რომ ღამეულ მონმეს ვემშვიდობებო-
დი.

სადაც სამართალი იყო, მეც უნდა მემღერა "შენც
კარგი, მეც კარგი, მთვარეც კარგი", მაგრამ დროზე მო-
ვეყე გონს. ხელისგული ხელისგულზე მივადე და გავიჭ-
ვინიე.

- ახლა შენ იმღერე - გამოიღმა.

ვაი, სირცხვილო! როგორი სათქმელი იყო, რომ მე,
კავკასიის მთების შვილი, პატარა ქართველი "ჭრელი პე-
პელას" "ფუფუნა წვიმისაგან" ვერ ვარჩევ. როგორ არის?!
"წურც გაფრინდები"... "წურც მოფრინდები"...

ადგილზე დავჩრჩი. სამშობლოსთვის თავს ლაღის დას-
ხმას, ისევ "არ ვიცი" ვარჩიე. "შერე ვიმღერებ"-ს სათქმე-
ლად დავაღე პირი და...

...ყურებს არ ვუფერებდი. "აშო ჩელას" ვლიღინებდი.
მოულოდნელობისაგან წამოვფეკეი და ხმას მოვუშატე... ყე-
ლდიან წკაობის ნესტი და ველური თაფლი გადმომშიდა
და ღვარად. ვხედავდი, როგორ მიათრევდა ორი ლურჯა
კამეჩი კუნაბუტი ღამით დატვირთულ ურემს თუთარჩე-
ლაზე ამოზრდილი ისლამის სახლისაკენ, სამი თავმჩიყო-
ბილი და ხმანაყობილი ცირა, როგორც ჩვილს, ისე
დაგურგურებდა ერთ ჩონგურს. ნა-ნა-ნა-ნა... თევზის
და სვედის სუნე მოჰქონდა ქარს და ოუ, ნანა... ბზა...

ყვარდა და ვაი, სვანი ცოდეა, თუ არ გჯერა, რომ ბუ-
ბულითი ხმატვილიად ვგალობდი, მავშალისასავით თუ-
ლებმლულული და როგორ მინდოდა (აი, ნდომაც იმას
ქრქა), როგორ მინდოდა, ამ განცხრომას ბოლო არ ჰქო-
ნოდა... უღებ ჩემთვის უცნობ სიტყვებზე და მელიონზე
გადავდი. "შენი ველსია ხისა, ჩემი კიდევ ქეთიორისა"
ვმღეროდა, "აჯლოდა და სისვი ცხენი" ვმღეროდი. "ორ-
ივნი ოქრის ღვიშის" ვმღეროდი "სად არავინ არ ჭა-
ჭანებს" ვმღეროდი. "შილილინებს გოგო-ბიჭი"... ცრემლე-
ბი ლაბა-ლუბით მივოდა. ვტიროდი?

სიძღერა როგორც განძა, ისევე გაქარა.
სწორედ ამაზე გუებუნებოდი, ვინც არ უნდა იყო შენ.
ასეთი "რამ" ბუნებაში, მართლად ვერ ვიფიქრებდი, თუ
ხდებოდა. მოიცა, აბა შენ რა გეგონა, რას გველისხმობ-
დი?

გულდაწყვეტილმა გავასიე თვალები და რუმინელი
ოთახი აღარ დამხვდა. გამიკვირდა, რომ ვერ გავიგე მი-
სი ნასვლა. ალბათ ვგრძნობდი, კვლავ ერთ ქაელში რომ
ვიყავი გასლართული დიდხანს ვუყურებდი, როგორ გა-
ვარდინდა კაბადონი, როგორ ივრეს კრამიტის ზეგრი
სახურავებში, ოქრისფრად აელვანდნენ გუმბათები. მაქ-
მან-რუქურთმითვანი ღრუბლებიდან როგორ ამოიზარდა
მაქმანრუქურთმითვანი ფიფქურის ქალაქი ფანჯრებში. ფა-
იფქურისვე სამრეკლოებში "პორცელანის" ზარები რეკდ-
ნენ. მართლაც გადახსნილ ალისფერ სხივებში ფლუგე-
რი დატრიალდა...

აივანზე დედიშობილა გავედი. უწვიმია. სველი ქვაფე-
ნილი წითლად დაფერულიყო. სასტუმროს წინ წითელი
შადრეკანი ცუკავდა და წითელი ვარდები ლუოდნენ. რუ-
მინელი... ლმერთო, ძლიერთა... დედიშობილადაც იცა შად-
რეკის ბაბში, თავზე წითელი ვარდების გვირგვინით და
ჩემთვის ასეთივე გვირგვინს კრავდა.

ჩიტების და ზარების წვრილი ცას შესაკვდა.
მე, ჩემი აივანზე შიშვლად გავარდა მეგონა გვირო-
ბა, მაგრამ რასაც ჩემი რუმინელი ბუდავდა, რომელი ქან-
თარისას დროშის ფრიალი და თუნდაც მთელი "ანტიჰიტ-
ლერული პატიროტული ფრონტის" შემართება... ფოლად
დადაღლებდა ჩემი სასტუმროს ადმინისტრატორის გამ-
ჭლოი მზერა, მაგრამ ერთი პირი წყალსაც რომ სძინავს,
იმან გადაგვარჩინა ალბათ.

გულშინათელწამდგარი ვადევნებდი თვალს ვარდების
როცელს და ზეცის კარიც შევადე, როცა ამომხერდა. თუ
ისეთი თხრობას ვისწავლი, რომ ის თვალები აღვწერა, მე-
ორედ დავიბადები, ვიცო.

წითელი ვარდების გვირგვინი ჩემ თავზე დაეშვა. წი-
თელმა შადრეკანმა "სულ მალა, მალა და ზემოთ" აგ-
ვიტანა. როცა ყველაფერი ამოვარდნილ ლავასავით მზურ-
ვალე გახდა, ბაგეები გაგომრეულდა და სხეულში ცვი-
ლად იქცა. შეერთდნენ ერთის ძუძუ და მეორის მკერდი,
ერთის ტუჩი და მეორის კბილი, ერთის თვალი და მეო-
რის ნაწნაში, ერთის გული და მეორის ყური - ჩემი მზე-
რა, ჩემი გრძნობა, ჩემი ფიქრი - ამეტყველდა თითოეუ-
ლი ამბორი და აღარსად აღარ იყო საზღვარი. გაქრა.
ყველა ამოსუნქვა გალობად იქცა, ყველა ჩასუნქვა -
ზიარებად. როცა ქართული და რუმინული ხატების
ლურჯ-მწვანედ დაიფერა ჰორიზონტ... თეთრებში მოსი-
ლი თეთრვერა ნათელი გამომეტყვება, საცველის სურნე-
ლი მომაკვძია და ოდნავ რუმინული აქენტით მომიქარ-
თულა "შემიყვანა მან ღვინის სახლში და აღმართა ჩემ-
ზე სიყვარულად თავის ალამი". ანთიმოზ ივერიელი! -
უზომოდ გავიხარე. "შეც მოკვდავი კაცე ვარ, ყველას
მსგავსი, პირველნასახი მონიერის შთამომავალი და ხორ-
ცი, დევის მუცელში გამოქრნილი". თითი დამიქნია. გა-
მილიბა და გაქრა.

მობრუნებისას მთავარი შეღწევა თავის დაღწევას

შტავდა. დამშვიდობებას იქნებ კიდევ... არა მეგონა...
როცის... სულ შენთან მინდა... იქნებ რა იცო... თუშქა, რო-
გორ?... საიდან, რატომ?... აღარ დამთავრებს... მარად მიყ-
ვარხარ, მიყვარხარ მარად. აჰ-ალარასოდეს.

შენ მეც თქვი, კიდევ კარგი, რუსთან ან ვადუნდი,
თორემ ზიარ მელადებს, პოეტ მეუბნეს და მევე პოეტებს
რა გამოვლევდა.

ნასვლის დრო დადგა.
ჩუმად ჩავიცვით, ჩუმად ჩავბარდით, ჩუმად ჩამოვს-
ხედით სანალოს კიდებზე...

კარებში რომ მობრუნდა, რაღაც აზრი მომივიდა და
ნამოვდექი. რუმინელი შეკრთა. მეც... და ორივემ ერთად
მივიდეთ ტუჩებზე თითი. აბა, ლამაზი იქნებოდა, უბის
წილაკები რომ მოგვემარჯებინა და მისამართების გაცე-
ლა-გამოცვლა ნამოგვეწყო?

აგლობუსი ისე დაიძრა, ერთმანეთისთვის აღარ შეგე-
ვიდავს.

- აბრუდი, ბრადი (დაბრუნდი, დაბრუნდი) ყვიროდა
მდუმარედ რუმინელი.

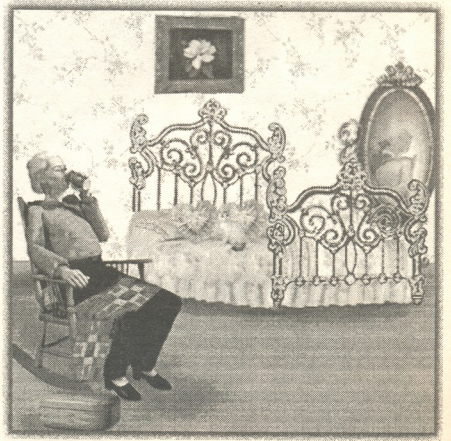
- რიცი შორა, ტიმი შორა - ლამის გამეგლიჯა სა-
გულე - როგორც თალ-შორა, ისე გულ-შორა, თუ რაც
უფრო შორს ხარ... ტიმიშო არა, ტიმიშოოოო, შორს,
შორს, შორს.

ახლა, ვინც არ უნდა იყო შენ, მკითხავ, კი მაგრამ,
რატომაა ეს მოთხრობა სექსზე და არ არის კომპარულ-
ზეო. მეც მინდა არა ვარ! რატომ და ისე, იმპერციალი
მიზნებისათვის.

ჰო, მართლად. შენი აბჯერი რომ ვიცი, იმასაც შენიშ-
ნავდი, რომ უთარგმნილი მოთხრობა მოგიყვები. რა თქმა
უნდა, კაპიკია ამ ნაამბობის ფასი ნებისმიერ ისეთ ენაზე,
სადაც პირველი "იგი"-სთანავე გაირკვეოდა, რომელი იყო
ჩვენს შორის ქალი და რომელი კაცი. და საერთოდ, ვინ
გითხრა, რომ რომელიც ქალი იყო და რომელიმე კაცი.
ზედმეტები მომდის?! რამდენჯერ უნდა გათხოვო, წუ
ვიწუხებუბთ რა ჩვენ ხომ ასე ძალიან გვიყვარს ერთმანე-
თი. შენ და ვინც არ უნდა ვიყო მე.

სანილი

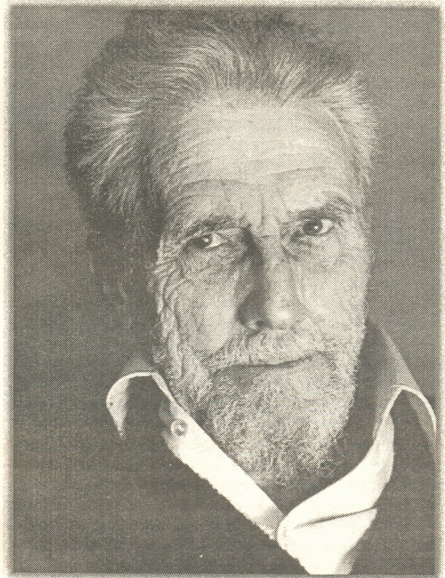

წიგნი რამინი

ეზრა პაუნდი და DES IMAGISTES

როგორც ჩანს, ყველაფერი ლონდონის ერთ-ერთ სა-
ჩაიეში დაიწყო. თავიდან ეს იყო სამი პოეტის რი-
გითი და თითქოს არაფრით გამორჩეული შეხვედრა. ეზ-
რა პაუნდი, ჰილდა დულითლი (H.D.) და რიჩარდ ილ-
დინგტონი რეგულარულად სტუმრობდნენ ამ დანესებუ-
ლებას. ტკბილესი პაუნდის სისუსტე იყო და როცა
დულითლმა თავისი ახალი ლექსების ნაკითხვა სთხოვა,
ეზრა არც დაფიქრებულა - შეხვედრა საჩაიეში დაუთ-
ქვა. რიჩარდ ილდინგტონი იკონებს: "ეზრა დიდხანს ას-
ნორებდა H.D.-ს ლექსებს, შემდეგ პენსენ მოიხსნა და
გამოავიციებდა, რომ ჩვენ იმაყისტები ვიყავით". ეს ამბა-
ვი ჰილდა დულითლსაც აქვს აღწერილი თავის მოგო-
ნებებში: "ჩვენ ვისხედით ბრიტანეთის მუზეუმის საჩაიე-
ში და ეზრა ჩემს ლექსებს კითხულობდა, შიგადაშიგ
რჩევებს მაძლევდა - ეს ფრაზა ამოიღე, ეს სტრიქონი
შეამოკლე; შემდეგ კი, როგორც დასკვნა, ჩემს ხელნა-
წერს ბოლოში მიანერა: H.D. Imagiste. მე და ილდინგ-
ტონმა ერთმანეთს გადავხვედით". ეს მოხდა 1912 წელს.

არც დულითლი და არც ილდინგტონი არაფერს ამ-
ბობენ იმის შესახებ, თუ როგორ აღიქვეს თავიანთი ახ-
ლანათლობა. როგორც დულითლი იხსენებს - მათ მხო-
ლოდ ერთმანეთს გადახედეს, მაგრამ გაკვირვებისა თუ
თანხმობის ნიშნად - აღარ აკონკრეტებს. საკუთარი იმ-
აყისტობა, შესაძლოა, კიდევ გაკვირვებოდათ, მაგრამ
იმას კი მიხვდებოდნენ, თუ თვითონ პაუნდი რას გუ-
ლისხმობდა იმაყისტობაში. იმ დროისათვის სიტყვა "იმ-
აყიზმ" უკვე ჰქონდა საკმაოდ კონკრეტული დატვირთ-
ვა და არამხოლოდ სემანტიკური თვალსაზრისით. არა
როგორც მიმდინარეობა, მაგრამ როგორც მუშა-ტერმინი,
იმაყიზმი ჯერ კიდევ 1908 წლიდან მკვიდრდება
ლონდონის სამწერლო წრეებში. სწორედ 1908 წელს ახ-
ალგაზრდა ინგლისელ ლიტერატურებში დიდ პოპულა-
რობას იხვეჭს პოეტი და ფილოსოფოსი, თომას ერნესტ
ჰიუმი. "პოეზიის თიხბაბათები", ამ სახელწოდებით შე-
ვიდა ლიტერატურის ისტორიაში ის არცთუ მცირე-
რიცხოვანი თავარილობები, რომელთაც ჰიუმი საკუთარ
ბიანაში აწყობდა. აქ იკრიბებოდნენ როგორც პოეტები,
ისე მუსიკოსები, მხატვრები, ის ხალხი, ვისაც ახალი ხე-
ლოვნების შესვეურობაზე ჰქონდა პრეტენზია, და მას-
პინძელი საუბრობდა იმის შესახებ, თუ როგორი უნდა
ყოფილიყო ეს ახალი ხელოვნება. ჰიუმის ერთდღიან და
მჭკრემტყველება დიდ ზეგავლენას ახდენდა ახალგაზრ-
დებზე, რომლებიც მის შესხედებებს ლამის უმაღლეს
ჭეშმარიტებად აღიქვამდნენ. ამ შეხედებების ძირითადი
და არსი შემდეგში მდგომარეობდა: ყოველი ისტორიუ-
ლი პერიოდი მხოლოდ მის შესატყვის პოეტურ ფორ-
მებს გულისხმობს, შესაბამისად, XX საუკუნის მოფ-
ლატმა ვეღარ იგუებს ისედაც გაჭიარებულ რომანტი-
ზმის ტრადიციებს - მისთვის დამახასიათებელი მა-
ლალფარდებებით, პათეტიზმითა და, რაც მთავარია,
პოეტური მტყველების ნახვასმული კრიტლიზმინებით.
ჰიუმი და მისი მრევლი განსაკუთრებული ენთუზიაზმით
აპრიტიკებდნენ ვიქტორიანული პოეტების შემოქმედებას
და ეს ბუნებრივია, რადგან სწორედ ეს სკოლა ბატონ-
ობდა იმდროინდელ ინგლისურ პოეზიაში. ჰიუმი მათ
XIX საუკუნეში "გაჭყიდებს" უწოდებდა, არადა ჯერ
მხოლოდ 1908 წელი იდგა და XIX საუკუნის ინერცია,
ნესით, ასე მტკივნეულად არ უნდა აღქმულიყო. გასაკ-
ვირი ის უფრო იქნებოდა, რომანტიზმის ირასნოვანი
ტრადიცია ახალი კალენდარული საუკუნის დადგომის-
თანვე აირთქლებულიყო. სხვა თუ არაფერი, მაშინვე

ლი ინგლისის ლიტერატურულ ამინდს სწორედ გასული
საუკუნის პოეტები და მწერლები ქმნიდნენ. ასეა თუ ისე,
თმას ერნესტ ჰიუმი პირველი იყო, ვინც ინგლისურ
პოეზიაში XX საუკუნის "დაწყება" სცადა და, როგორც
შემდგომ დადასტურდა, არცთუ უშედეგოდ. თუმცა ეს
ყველაფერი ჯერ მხოლოდ თეორიულ დონეზე ხდებოდა.

სწორედ ჰიუმისა და მისი მიმდევრების საუბრებში
გამოიკვეთა იმაყიზმის პირველი კონსტრუქციები. ჰიუმის
თანხმად, თანამდროვე პოეზიის აზრობრივი და ემო-
ციური ზემოქმედება უნდა დამყარებოდა გამოსახვე-
ლობითი საშუალებების რთულ სისტემას, რომლის ცენ-
ტრი უნდა ყოფილიყო პოეტური ხატი (image). მან და-
ტლუნდა დამაყმუვა მოთხოვნები, რომელთაც, მისი აზ-
რით, ეს ხატი უნდა აკმაყოფილებდეს: პირველ რიგში,
ის უნდა ყოფილიყო უკიდურესად კონკრეტული და
თითქმის ხილვადი; ხილვადი - თავისთავად, და არა რო-
მანტიზმისთვის დამახასიათებელი რიტორიკული გა-
ფორმების წყალობით. რაც მთავარია, ის უნდა ყოფი-
ლიყო მოულოდნელი და უცარი. "ჩვენ გვყვავლება საგ-
ნის დანერა და არა აღწერა, ის თავის თავს ჩვენზე უკ-
ეთ აღწერს, ჩვენ კი მხოლოდ იმაზე უნდა ვიზრუნოთ,
თუ რადის, სად და რატომ დაენეროთ საგანი", ამბობ-
და ჰიუმი. მისი აზრით, პოეტი ვერ გაქვცვება და არც
უნდა გაქვცეს ყოველდღიურობას; პოეტი წერს იმის შე-
სახებ, რასაც ყველა ხედავს, რაზეც ყველა საუბრობს,
და მხოლოდ აკურსის მოულოდნელობამ უნდა გააპო-
ტუროს ერთი შეხედვით პროზაული რეალობა.

ჰიუმი გრძნობდა, რომ პოეტური ხატისადმი გა-
დამტკბელობა ყურადღება თავისთავად გულისხმობ-

საქართველო

და ლექსის ჟღერადობის გალარბუბებს, მაგრამ ამაში ცუდს ვერაფერს ხედავდა, პირიქით, ტრადიციული კეთილმორავიანებისაგან გათავისუფლებას თანამედროვე პოეზიის უპირველეს ამოცანად სხავედა. "გამართლი მეტრიკული სტრუქტურა, - წერდა მისი, - ვიღარ აკმაყოფილებს ახალ პოეზიის მოთხოვნებს, ის მძიმე, ძველ-მოდურნი და უადგილოა; იდეაში - პოეზია საერთოდ უნდა გათავისუფლდეს მეტრისგან, რომელიც, მონოტონური მუსიკის მსგავსად, მხოლოდ აძინებს მსმენელს". ის ამტკიცებდა, რომ ლექსი სკულპტურას უფრო უნდა ჰგავდეს, ვიდრე მუსიკას, თვალზე უფრო უნდა იყოს გათვლილი, ვიდრე ყურზე.

მართალია, მისი იდეები დიდ ზეგავლენას ახდენდნენ მსმენელებზე, მაგრამ ეს უკანასკნელნი, როგორც ჩანს, ვერ არ იცნენ მზად მათი პრაქტიკული რეალიზებისათვის. რამდენიმე თვეში ჰიუმის მრეკელი საგონძობლად შეთხელდა, ხოლო იმავე 1908 წლის მინურულს "პოეზიის ოთხშაბათები" საერთოდ შეწყდა. უნდა ვივარაუდოთ, რომ მსმენელებმა არათუ ვერ შეძლეს, არც უფიქრიათ ამოდგრის იდეების პრაქტიკული განხორციელება. ისინი ამ იდეებს იმთავითვე უტოპიად მიიჩნევდნენ და, ვინ იცის, სწორედ ამის გამო მოსწონდათ. მაგრამ უტოპია, თუნდაც დოზირებული (კვირაში ერთხელ, ოთხშაბათობით), ადრე თუ გვიან მოსაწყენი ხდება, და ისინიც ჩამოშორდნენ თავიანთი კერას.

ამრიგად, იმაჟიზმის თეორია დროებით დაკონსერვდა. თურმე მხოლოდ ოთხი წლით, მაგრამ მაშინ ამას ვერაფერს ივარაუდებდა. პირიქით, იქმნება შთაბეჭდილება, თითქმის თვით ჰიუმცაც ხელი ჩაქინა თავის იდეებზე და ნებაყოფლობით გადაეცა ჩრდილად. მომდევნო ოთხი წლის მანძილზე თავისი ლექსების დაბეჭდვაც კი არ უცდია. სხვათაშორის, მისი ლექსები არც მანამდე გამოქვეყნებულა. ჰიუმს, როგორც პოეტს, მხოლოდ მეგობრებისა და მიმდევრების ვინაო წრე იცნობდა. მისი დებიუტი 1912 წელს შედგა ჟურნალ New Age-ში, ანუ მას მერე, რაც პაუნდმა ხელმეორედ ააღორჩინა იმაჟიზმი.

მაგრამ მანამდე ოთხი წელი რჩებოდა. ამ წლებში მანძილზე ჰიუმს თითქმის მთლიანად გადაერთო ფილოსოფიურ მოღვაწეობაზე და დროდადრო აბეჭდებდა სხვაებს თავისი მასწავლებლის, ანრი ბერგსონის შესახებ.

რამდენადაც "პოეზიის ოთხშაბათები" ზეიარ ხასიათს ატარებდნენ და მათი ჩანერა თითქმის არასოდეს ხდებოდა, ჰიუმის იდეების შემდგომი პოპულარიზაცია მთლიანად მის ყოფილ მსმენელებზე იყო დამოკიდებული, მაგრამ მათ, როგორც ჩანს, ამის არანაირი სურვილი არ ჰქონდათ. სხვათაშორის, "პოეზიის ოთხშაბათები" არანაირ მონაწილეობას არ იღებდნენ ის პოეტები, რომლებიც, ოთხი წლის შემდეგ, ეზრა პაუნდმა იმაჟისტებად მონათლა; ერთადერთი გამონაკლისი თავად პაუნდი იყო, და ისიც მხოლოდ ორჯერ დაესწრო ჰიუმის ლექციას.

* * *

ამერიკელი ეზრა ლუმის პაუნდი 1908 წლის სექტემბერში პირველად ჩავიდა ლონდონში. მანამდე ის რამდენიმე თვით იმყოფებოდა ვენეციაში და ამას ჰქონდა თავისი წინასწორი.

ეზრა პაუნდის პირველი მოგზაურობა ევროპაში, კერძოდ - ვენეციაში, 1906-1907 წლებში შედგა, როცა ის აგროვებდა მასალებს სადისერტაციო ნაშრომისთვის ლოპე დე ვეგას შესახებ. მაშინ პაუნდი პენსილვანიის უნივერსიტეტის ბაკალავრი იყო. 1907 წლის შემოდგომაზე იტალიიდან სამშობლოში დაბრუნებული პოეტი (უკვე პოეტი, რადგან მისი პირველი ლექსები სწორედ ვენეციაში მოგზაურობისას დაიწერა), ინდიანას შტატის ვაბაშ-კოლეჯში მიავლინეს ლექციების მასაქიობად. ეს კოლეჯი თავისი პურიტანული წეს-წყობით იყო ცნობილი და მას, ფაქტობრივად, საკვლესიო პირები მართავდნენ. თავიდან ეკლესიური სწრმალურად ატყუო, რომ არა ერთი უსიამოვნო ინციდენტი, რომელმაც დიამეტრალურად შეცვალა პაუნდის სამომავლო გეგმებიც და, შეიძლება ითქვას, მიელი ცხოვრებაც; ერთ დღეს კოლეჯის საერთო საცხოვრებელში ახალგაზრდა მესამე ქალი შენიშნეს, რომელიც, როგორც ვიკარევა, პაუნდის ოთახში ცხოვრობდა. მართალია, ვიკარევა ისიც, რომ იმ ხანებში ეზრა სხვაგან ათევდა ლამეებს და მესამთან თანაცხოვრება თითქოს არ უმტკიცებდებოდა, მაგრამ ამას მნიშვნელობა აღარ უქონდა: მას კატეგორიულად მოთხოვეს, სასწრაფოდ დაეტოვებინა ვაბაშ-კოლეჯი. გარყვნილებაში ბრალდებული პოეტი ირწმუნებოდა, რომ მესამე მხოლოდ გულმონყავლების გამო შეიფარა და მასთან არანაირი "გასაკიცხი" ურთიერთობა არ ჰქონდა, მაგრამ ამით კიდევ უფრო გაიუარესა მგგომარეობა, ზოგმა ჰომოსექსუალად შეაყვას, ზოგმაც - იმპოტენტად.

ამრიგად, დამწყები მეცნიერის რეპუტაცია სერიოზულად შეებღავა. ეს თქმა უნდა, ეს ამბავი ვაბაშ-კოლეჯის კედლებში არ დარჩენილა. პირველი, რაც კოლეჯის ხელმძღვანელებმა გააკეთა, უენსილვანიის უნივერსიტეტს მისწერა მათი ბაკალავრის უფროსი საცქიელის შესახებ. სხვათაშორის, პაუნდის პირველი რეაქციაც წერილი იყო, თავის გასაბართლებელი წერილი, ოღონდ არა პენსილვანიისა, არამედ ფილადელფიაში - ლონდონ დადებითთან გაგზავნილი. პაუნდს დულითი ვერ კიდევ უნივერსიტეტის პერიოდში უყვარდა, მაგრამ, როგორც უცნაურად უნდა იყოს, სწორედ ამ საბოლოო წერილში შესთავაზა დაქორწინება, რაზეც დულითმა კატეგორიული უარი შემოთვალა. რამდენიმე ათეული წლის შემდეგ დაწერილ მოგონებებში დულითი კიდევ

ერთხელ გაიმეორებს, რომ მისი უარი არანაირად არ ყოფილა დაკავშირებული კოლექტივში მომხდარ ინციდენტთან. ეტყობა, ეს მართლაც არ ყოფილა ცხელ გულზე მიღებული გადაწყვეტილება, რადგან, როგორც ჩვენი წერილის დასაწყისიდანაც ჩანს, მათი ურთიერთობა ამერიკაში არ დასრულებულა, ისინი ლონდონშიც ერთად იყვნენ და დღეობის არაერთხელ ექნებოდა შესაძლებლობა - შეეცვალა თავისი გადაწყვეტილება, მაგრამ მან ეს არ გააკეთა.

ვაბაშ-კოლეჯის ინციდენტი და დღეობის უარი, ეს ორი უსაბოთლო ამბავი, საკმარისი აღმოჩნდა პაუნდისათვის, რათა ის ამერიკიდან „გაქცეულიყო“. 1908 წლის თებერვალში პაუნდმა გემით გადაცურა ატლანტიკის ოკეანე და გაზაფხულზე უკვე ვენეციაში იყო, ქალაქში, სადაც წლინახევრის წინ პირველად იმოგზაურა და რომლის სიყვარული სიცოცხლის ბოლომდე არ განუღებია. შეიძლება ითქვას, იტალია ერთგვარ სიმბოლურ მნიშვნელობასაც იძენს პაუნდის უცნაურ ბიოგრაფიაში. ზემოთ პირობითად ვახსენებ სიტყვა „გაქცევა“, და აქვე დავძენთ, რომ ეს არ იყო მსგავსი ქმედების პირველი და უკანასკნელი პრეცედენტი მის ცხოვრებაში; თანაც ყოველთვის, როცა ის გარბოდა, გარბოდა იტალიაში. ასე იყო ოციან წლებში, როცა ლონდონითა და პარიზით საბოლოოდ განპილებული პოეტი ოჯახთან ერთად გაემგზავრა იტალიაში და ქალაქ როპოლოში დასახლდა, შემდეგ რომში გადავიდა და აქტიურად ჩაერთო ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში. 1945 წელს, მეორე მსოფლიო ომის დასრულების შემდეგ, პაუნდი, როგორც ფაშისმიის პროპაგანდისტი და პოლიტიკური დამნაშავე, მოკავშირეება დააბატონებს და, პიზას საკონცენტრაციო ბანაკში რამდენიმე თვითნა ტუსალობის შემდეგ, გასასამართლებლად ამერიკაში გადაიყვანეს. ერთადერთი, რამაც პოეტი სასიკვდილო განაჩენისაგან იხსნა, მისი ფსიქიკური მდგომარეობა იყო. მას სამუდამო პატიმრობაში მუხრანობა მიესაჯა აშშ-ს ერთ-ერთ ფსიქიატრიულ ციხე-სიბინაკში. ოროცდობადათან წლებში პაუნდის კოლეჯებში, ელიოტმა, ოდენმა, ფროსტმა, ლოუელმა და სხვებმა, სერიოზული კამპანია წამოიწიეს პოეტის გათავისუფლების მოთხოვნით; მათი არგუმენტი მარტივი იყო: მიუხედავად პოლიტიკური შეხედულებებისა, საუკუნოს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პოეტი სავსეობი არ უნდა მგდარიყო. ამ პერიოდში პაუნდს მიენიჭა ბოლინგენის პრესტიჟული პრემია „პიზური კანტონისთვის“; 1955 წელს ნობელზე წარადგინეს. ბოლის კოლეჯების მრავალწლიანმა ძალისხმევამ შედეგი გამოიღო და 1958 წელს, თვით აშშ-ს პრეზიდენტის უშუალო განკარგულებით, თორმეტწლიანი პატიმრობის შემდეგ, ეზრა პაუნდი გაათავისუფლეს. და პაუნდი კიდევ ერთხელ გაიქცა: პირველივე ხომალდით გაემგზავრა იტალიაში და ამჯერად უკვე სამუდამოდ დაფუნდა იქ.

ძნელი სათქმელია, რატომ იზიდავდა პაუნდს ვენეცია, საერთოდ - იტალია, და რატომ გრძნობდა თავს ასე კარგად ამ ქვეყანაში; რატომ ხიზლავდა ყველაფერი იტალიური, იტალიური პოეზია, იტალიური ფაშისმი, იტალიური სამზარეულო... ამის მიზეზი მხოლოდ მისი უწყველი ტემბრამენტით და ექსცენტრულობა, რომლითაც იგი მართლაც იტალიელს უფრო შვავდა, ვიდრე ამერიკელს. მიუხედავად სიცოცხლეშივე, მეტიც, ახალგაზრდობაშივე კლასიკოსად აღიარებისა, პაუნდი თავისთვის მაინც ვერგაგებულ პოეტიად თვლიდა და იქნებ ამიტომაც იზიდავდა მას იტალია - არაინფლისურნიკიანი გარემო, სადაც უბრალოდ il poeta იყო და მის პოეზიას ცრტა თუ იცნობდა.

თომას ბენდს უარი

1908 წელს ვენეციაში ჩასულ პაუნდს პიჯაკის ვიბეში მხოლოდ 80 დოლარი ედო, ჩანათაში კი - ლექსებით სავსე საქალაქე. ამ თანხით, მაშინდელი კურსით, მხოლოდ თვენახევარს თუ გაატარებ ვენეციაში და ისიც იმ შემთხვევაში, თუ ყველაზე ღარიბულ ოთახსა და დღეში ერთჯერად კვებას დასჯერდებოდა. პაუნდს იმედი ჰქონდა, რომ გონდოლას მენჩანისობა მაინც შეძლებდა - უკეთეს სამუშაოზე ვერც იოცნებებდა - მაგრამ რამდენიმე დღეში დარწმუნდა, რომ ისეც კი მიუწვდომელი იყო მისთვის. ჯერ ერთი, იტალიური არ იცოდა, მეორეც - ძალიან საცქვოდ გამოიყურებოდა ადგილობრივთა თვალით. „თუ ამერიკელი ხარ, ტურისტები იყავი და ფული აქეთ გვაძლი, თუ არა და - შენ გზაზე წადი“, დაახლოებით ასეთი სიტყვებით ისტუმრებდნენ სამუშაოს მაძიებარ პოეტს. ბოლოს, როგორც ამერიკის მოქალაქეს, თანაც პაკალაეს, აშშ-ს საელჩოში 500 დოლარის სესხი გამოიყო, რომელიც სამუშაოს მოძიების შემდეგ ნაწილ-ნაწილ უნდა დაეფარა. მაგრამ პაუნდს სულ სხვა გეგმაში ჰქონდა. 500 დოლარი საკმარისი თანხა იყო, რათა ის ლონდონში გადაბარებულყო. მაგრამ მანამდე ერთი მნიშვნელოვანი საქმე უნდა მოეგარებინა: ის დღეობი უნდა ჩასულიყო, როგორც პოეტი ამიტომ, იენისის თვეში, სულ რაღაც 8 დოლარად, ერთ-ერთ ვენეციელ მესტამბეს თავისი ლექსების კრებული დააბეჭდინა, მართალია, მხოლოდ ოცდაათი ეგზემპლარი, მაგრამ პოეტობის დამადასტურებელ საბუთად ესეც კმაროდა. კრებულს A Lume Spento ერქვა. მიუხედავად თავისი წრეგადასული თავდაჯერებულობისა, მაშინ პაუნდი ვერც იფიქრებდა, რომ რამდენიმე ათეული წლის შემდეგ ეს პატარა ნივინ ინტელისურნიკიანი მოდერნიზმის ერთ-ერთ ათვლის წერტილად შეირაცხებოდა. ჯერ კიდევ ვენეციაში მყოფმა პაუნდმა პირველი სასაჩუქრო ეგზემპლარი თავის უახლოეს უნივერსიტეტულ მეგობარს, მომავალში დიდ ამერიკელ პოეტს, უილიამ კარლოს უილიამსს გაუგზავნა. ბარათში, რომელიც უილიამსმა წიგნთან ერთად მიიღო, პაუნდი წერდა: „თუ თვლი, რომ A Lume Spento ბნელი და გამაღიზიანებელი წიგნია, მეც გეთანხმები... მაგრამ უნდა გახ-

სოვედს, რომ მე არც ვცდილობ პუბლიკისათვის წერას. არ შემეძლია. საამისოდ ქუჯა არ მყოფნის“.

პუბლიკისათვის არ ვწერო, ამბობს პაუნდი და კრე-ბულის პირველივე ლექსი “ჩინო” - ალორძინების ხანის მოხეტიალე პროვანსელი პოეტის, ჩინო პოლენზის მონო-ლოგი - ასე იწყება:

ვაი, სამ ქალაქში ვმღეროდი ქალებს,

მაგრამ ერთი იყო ყველა.

ამიერიდან ვიმღერებ მზეს.

ჩინოს ნიღაბს ამოფარებული პაუნდი, ცხადია, თავის სათქმელს ამბობს; ზოგადად - მისი პოეზიის საგანი იქ-ნება რაღაც სხვა, იმისაგან განსხვავებული, რაც მანამდე იყო, კონკრეტულად კი - ის აღარ უმღერებს ქალებს, ანუ პუბლიკას. იმავე სამსტრიქონედი ლექსის შუ-ანელში კიდევ მეორდება, ოღონდ ამჯერად ერთი მნიშ-ვნელოვანი ფრაზა აქვს ჩამატებული: “მე სამ ქალაქში ვმღეროდი ქალებს, მაგრამ ყველას ნაცრისფერი თვალები ჰქონდა და ერთი იყო ყველა. ამიერიდან ვიმღერებ მზეს“. ეს ორი სიტყვა - ნაცრისფერი თვალები - ქალებ-ბის (პუბლიკის) რაობასაც განმარტავს და მზის სიმბო-ლოსაც აკონკრეტებს. გარკვეულწილად, პაუნდმა პირვე-ლივე ნიგნის პირველივე ლექსში ჩამოაყალიბა მთელი მისი შემდგომი შემოქმედების არსი. და კიდევ ერთი ცე-ტატა: კრებულის ერთ-ერთი საუკეთესო ლექსი, De Aegyptio, ასე იწყება:

მე ვარ, მე თვითონ ვარ ის, ვინც იცის გზები

ცაში...

და ცოტა ქვემოთ:

Manus animam pinxit (*ხელმა დახატა სული“ (ლათ.) -*

ჩემს ხელშია ჩემი კალამი.

“კალმით ხელში“ და საკუთარი ნიგნის რამდენიმე ეგზემპლარი ჩანთაში, 1908 წლის აგვისტოში ეზრა პა-უნდი ლონდონს გაემგზავრა. “შინდა ავუყუც ტემზას სა-ნაპირის და ბილ იეიტსს გადავეყარო“, მისწერა მან უილიამ კარლოს უილიამს გამგზავრებამდე.

* * *

ითვლება, რომ XX საუკუნის პირველი ათწლეულის ინგლისი უჩვეულოდ მაღალი ლიტერატურული აქტივი-ობით გამოირჩევა. ეს იყო საგამომცემლო ბიზნესის აყე-ვების ხანა, როცა ლონდონ-სიტის ცენტრალურ ქუჩებში ერთიმეორის მიყოლებით მრავალდებოდნენ ნიგნის ფარ-დულები, იქმნებოდა ახალ-ახალი ლიტერატურული დაჯგუფებები, როგორც მწერალთა, ისე მკითხველთა კლუბები და ორდენები. ჩვენ ნანილობრივ უკვე შეე-ხეთ იმ ლიტერატურულ სიტუაციას, რომელიც სუფევდა ლონდონში 1908 წელს.

თომას ურნსტ ჰიუმის კლუბის პარალელურად მოქ-მედებდა კიდევ ბევრი ალტერნატიული დაჯგუფება, რომლებიც არანაკლები ენთუზიაზმით ქადაგებდნენ ახ-ალ ხელოვნებას და თუ ჰიუმის მოღვაწეობა გაცილუ-ებით თვალმისაცემია დღევანდელი გადასახედიდან, მხო-ლოდ იმიტომ, რომ “პოეზიის ოთხშაბათები“ იმაუზმის სამზარეულო იყო. მაგრამ როგორი პოპულარულიც უნ-და ყოფილიყო ჰიუმი ახალგაზრდა ხელოვანთა წრეში და როგორი ფართოდ არ უნდა ყოფილიყო ეს წრე, მას ჯერ არანაირი ზეგავლენის მოხდენა არ შეეძლო იმდ-როინდელ ლიტერატურულ ცხოვრებაზე. ჰიუმის მრე-ლიც და სიახლისმქადაგებელთა სხვა ჯგუფებიც მხო-ლოდ უმნიშვნელო და არანაგარიშგასანევი სექტების

სახით არსებობდნენ, ლონდონის სერიოზული პრესა და ნაწყვეტი გამოცემლები მათ თითქმის ვერ ამჩნევდნენ. იმ პერიოდის ლონდონში თავი მოეყარათ ინგლისურენოვანი ლიტერატურის ისეთ გიგანტებს, როგორებიც იყვნენ ბერნარდ შოუ, რედკლიფ კოპლენგი, ალფრედ ედვარდ ჰაუსმანი, ჯილბერტ კით ჩესტერტონი, ჰილერ ბლოკი, თომას ჰარდი, უოლტერ ედ და მარი, უილიამ ბათლერ ანელისი, ჯონ მეისფილდი... მათ ჩრდილში მოქცეული ახალთაბისთვის ძალზე ძნელი იყო თუნდაც უწინმეტყველო პოპულარობის მოპოვება. კილინგის, ჰაუსმანისა და შოუს გარდა, ზემოთმამოთვლილი მწერლები ასაკი ორმოც-ორმოცდაათ ნელს შორის მერყეობდა, ანუ მათგან პოპულარობის დათმობას ჯერ არავინ ელოდა. მოკლედ, კონსერვატორი ინგლისელები საკმაოდ განებივრებულნი იყვნენ სახელოვანი მწერლებისა და პოეტების სიჭარბით და ახლების შემწინევა-ალიარებას არ ჩქარობდნენ, მაგრამ გამოცემელები, ვისთვისაც მწერალ-მკითხველის ტანდემი შემოსავლის წყაროა, უკვე გრძობდნენ, რომ აღიარებული სახელების ინერციით დიდხანს ვერ ინებიერებდნენ და, ადრე თუ გვიან, რაღაც ახალი უნდა მოეძებნათ. თანაც უკვე ძალას იკრებდნენ ეგვიპტოვანებელი იატაკქვეშა ავტორიტეტები, იგივე ჰიუმი, ფორდ მედოქს ფორდი, ლორენს ბინიონი, უინდედ ლუისი, სხვებიც. გარდა ამისა, როგორი დიდძალ უნდა ყოფილიყო ლონდონში თავმოყრილი სახელმწიფო-ჭილი მწერლების რიცხვი, მას გაცილებით აღემატებოდა ამბიციური გამოცემელების რაოდენობა და რადგან ყველა ცნობილი მწერალი ოთხ-ხუთ მსხვილ გამოცემელებთან ჰყავდა "დათრეული", დანარჩენებს ერთილა დანარჩენობა - მოეძებნათ და თავადვე შეეძინათ ახალი ავტორიტეტები. იმავე მეგობარობაში იყო ლიტერატურული პრესაც (და არა მხოლოდ ლიტერატურული, არამედ საერთოდ - პრესა, რადგან იმდროინდელი ინგლისის ყველა სერიოზული გაზეთი მისშენელოვან ავტოილს უთმობდა მხატვრულ ლიტერატურას).

რაღაც უნდა შეცვლილიყო - და შეიცვალა - და გაცილებით მაღა, ვიდრე ამას ვინმე იწინასწარმტყვევებდა. 1908 წელი გარდატეხის წელი გამოდგა. ძნელი სათქმელია, ეს კანონზომიერება იყო თუ გარემოებათა იღბლიანი დაშლგევა, მაგრამ ფაქტია - სწორედ ამ წელს შეიკრება ჰიუმის კლუბი და კიდევ რამდენიმე ალტერნატიული დაჯგუფება, სწორედ ამ წელს ჩავიდა ლონდონში ეზრა პაუნდი, სწორედ ამ წელს - ოლინდ ოკეანის გაბნა, ჩიკაგოში - შარიტ მონრომ დააარსა "პოეტური თანამეგობრობა", რომელმაც ოსანჯ ლიტერატურული ანტიკის ყველაზე პროგრესული მოტივრატურული ჟურნალის, Poetry-ს გამოცემა სხვათაშორის, ინგლისის პრესაზე სწორედ 1908 წელს შეედა პირველი სერიოზული კრიტიკა მანამდე "ხელმუშებელ" კრიტიკტეტებს, ყველაფერი კი იმით დაიწყო, რომ ვინმე რომ მიტჩელმა, ერთ-ერთი რიგითი გაზთვის რიგითმა ჟურნალისტმა, უკადრისად დამატირებელი ფორმით მიმოხილა ჯერ ჰაუსმანის, შემდეგ კი ჩესტერტონის შემოქმედება და მათ "დგრაადირებული გავამტყ" უწოდა. შესაძლოა, პოუსმანის და ჩესტერტონის ამით არავფერი დაკლებია, მაგრამ მიტჩელმა მუქით პოპულარობა მოიპოვა და, როგორც ოსალონდელი იყო, მის მაგალითს სხვებმაც მიბაძეს. მართალია, საზოგადოების დიდ ნაწილში ეს მხოლოდ გაღიზიანებას იწვევდა, მაგრამ იყვნენ ისეთებიც, ვისაც კარგების მხგერევა სასიკეთოდ ენიშნა და მათი რიცხვი ანკოთე მცირე იყო.

ყველაფერს ისიც დაერთო, რომ აღიარებული მწერლების ერთი ნაწილი უფროდაუფრო მეტ ინტერესს იწ-

ენდა ახალთაბისადმი. მაგალითად, ბერნარდ შოუმ ერთ-ერთ ინტერვიუში ყველაასათვის მოულოდნელად შეაქო სრულიად შეუმჩნეველი და უპრეტენზიო პოეტი ისააკ როუზენბერგი, ჩესტერტონმა კი აღფრთოვანებული რეცენზია დაწერა დევიდ ჰერბერტ ლოურენსის ნოველების შესახებ (იმ დროისათვის დ.ჰლოურენსის ლექსებს ჯერ არავინ იცნობდა); ულიამ ბათლერ იეიტსს სულ უფრო ხშირად ხედავდნენ ახალგაზრდების გარე-მოცვაში, ხოლო 1918 წელს რედკლიფ კოპლენგმა ინგლისის მთელი ლიტერატურული საზოგადოება გააოცა, როცა მან ეზრა პაუნდს "ჩვენი დროის ერთ-ერთი უდიდესი პოეტი" უწოდა და დასძინა, რომ ახალგაზრდა კაცის ლირაკული ნიჭი უმაღლეს შეფასებას იმსახურებდა.

1908 წლის სექტემბერში ლონდონში ჩასულმა ეზრა პაუნდმა A Lume Spento-ს ორმოცდაათი დამატებითი ასლი დააზზადა და ნინგის ფარდულეშიმ წამბარიაცა. ამ დროისათვის პაუნდი თითქმის არავის იცნობდა ლონდონში, მაგრამ, თავისი უწვეული ნინგის წყალობით, ის სულ მალე მოექცა ყურადღების ცენტრში. იგონებენ, რომ 23 წლის პოეტი გამაღიზიანებელი სიმშვიდითა და გულგრილობით ისმენდა კომპლიმენტებს იმ დამაინებელსაგან, რომელთა კეთილგანწყობა სხვებისთვის სანატრელი იყო. როგორც ჩანს, პაუნდს თავისი კარიერის სანჯის ეტაპზე უკვე ასასათებად ის თავდაჯერებულყოდა, რომელთა მოგვიანებით ლამის პარანოიკულ ექსცენტროლობაში გადაიზარდა.

ერთ-ერთ ფარდულე, სადაც მან თავისი ნინგი მიიტანა, ელკინ მათეუსს ეკუთვნოდა, რომელიც, იმავდროულად, თავად იყო გამოცემელი. მისი ფარდული ლონდონის ბუკინოსტურ ცენტრში, ფლივ-სტრატზე მეტებარობდა. მათეუსი საკმაოდ წარმეტყულ გამოცემელად ითვლებოდა, მაგრამ მთავარი, რაც მისთვის კორგისასგად გამოარჩევადა, დახვეწილი გემოვნად და პოეზიის უზომო სიყვარული იყო. მათეუსი მუხედერბისთანვე დაინტერესდა პაუნდის უწვეული ლექსებით და სულ მალე საგამომცემლო მომსახურებაც შესთავაზა. თავად პაუნდს უკვე მზად ჰქონდა პირიგი კრებოლი, Personae, რომელიც მათეუსმა დაუყოვნებლივ გამოსცა და რამდენიმე გაველიანი კრიტიკოსიც დაითმნხმა ნინგის რეცენზირებაზე. ამრიგად, ლონდონში ჩასვლიდან სულ რაღაც ორიოდ თვეში პაუნდი უკვე ორი კრებულის ავტორად და ადგილობრივ ლიტერატურულ წრეებში მიღებული კაცი იყო.

სწორედ ელკინ მათეუსის საშუალებით გაიცნო პაუნდმა თომას ერნესტ ჰიუმი და დაინტერესდა მისი ახიერებული თეორიით. მრავალი წლის შემდეგ პაუნდი აღიარებს, რომ ჰიუმის გაცნობამ სიხარულთან ერთად ნუხილაც მოჰგვარა: "მოულოდნელად აღმოვაჩინე, რომ ლონდონში არც ისე ბნელია, როგორც იქ ჩასვლამდე ვფიქრობდი. აქ უკვე მუშაობდა რამდენიმე ძლიერი ტვინი. უკვე მუშაობდა ადამიანი-ლაბორატორია თომას ჰიუმი... მივხვდი, რომ პრომეთეობა დავაგვიანე".

იმავე მათეუსის საშუალებით დაუკავშირდა პაუნდი კიდევ რამდენიმე გავლენიან ფიგურას იმდროინდელი ინგლისის შემოქმედებით საზოგადოებაში. მათ შორის იყვნენ პოპულარული მასობით ქალი ელენ გრეტი, პოეტი და მთარგმნელი ლორენს ბინიონი და ლიტერატურული ლონდონის ერთ-ერთ "დასასახლად" სიდე-რული ოლივია შექსპირი. ეს უკანასკნელი ნაცნობობა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი გამოდგა პაუნდი-

სათვის, და არა მარტო იმიტომ, რომ ოლივიას ქალიშვილი, დორითი, ხუთი წლის შემდეგ მისი მეუღლე გახდა; 1909 წლის ზაფხულში პაუნდმა სწორედ შექსპირების სახელი გაიცინო უილიამ ბათლერ იეიტსი, დიდი ირლანდიელი პოეტი, რომელთან შეხვედრამაც ეზრა ჯერ კიდევ ვენეციაში ოცნებობდა.

იმზანდა იეიტსის სახელი იმართებოდა სალონური თავყრილობები, რომელთაც მასპინძელი "ორშაბათის საღამოსებს" უწოდებდა. მან ახალგაზრდა ამერიკელს ამ ღონისძიებებში მონაწილეობა შესთავაზა. ცხადია, პაუნდმა სისარულით მიიღო ეს წინადადება, რადგან "ორშაბათის საღამოები", შეიძლება ითქვას, ყველაზე გამოსაჩინო ადგილო იყო დამწვენი პოეტისათვის: აქ თავს იყრიდა ლონდონის ნარჩევი საზოგადოება, მათ შორის - გარდა ლიტერატორებისა - არისტოკრატიული და პოლიტიკური ელიტის წარმომადგენლებიც იყვნენ. როგორც დედუკას ოლდინგი იგონებს, "ეზრა ძალიან მალე მოშიზნაურდა ახალ გარემოში, მასპინძელივით იქცეოდა და თავს უფლებას აძლევდა, თავად შეთავაზებინა დამსწრეთათვის იეიტსის სივარებები და ჩიანტი; ამასთან, ის ქადაგებდა პოეზიის ახალ კანონებს".

პაუნდისა და იეიტსის დამეგობრება ბევრს აკვირვებდა. ერთი შეხედვით, მათ თითქმის არავფერი უნდა ჰქონოდათ საერთო: იეიტსი დინჯი და ლირიული ირლანდიელი ექვსტომბი იყო, რომლის გარეგნული იმიჯი ზედმეტწინა ქსადაგებოდა და მკვიდრებულ სტერეოტიპს პოეტური ნატურის შესახებ, პაუნდი კი - ექვსტომბი და ამბიციური ახალგაზრდა ამერიკელი - თავისი გამოშვებული ცქვიტო მხოლოდ გალინიკების ინვეტიდა წესიერ საზოგადოებაში. რაც მთავარია, ისინი ერთმანეთისაგან დიამეტრალურად განსხვავებული შემოქმედები იყვნენ, რადიკალი - ერთობის გამომრიცხველი; არათუ მეგობრობა, მათი ერთ დროსა და სივრცეში თანაარსებობაც კი უწევულოდ აღიქმებოდა. და მაინც, ორი პოეტის მეგობრობა საკმაოდ მყარი გამოდგა და 1939 წლამდე, იეიტსის გარდაცვალებამდე, მათ ურთიერთობა არ გაუწყვეტიათ. ოცდაათიან წლებში იეიტსმა წინიციკ კი გამოცხა პაუნდის შესახებ, A Packet for Ezra Pound. ეს ურთიერთობა მართლაც ბევრ კითხვას ბადებს, რადგან ცნობილია, თუ როგორ ხშირ-ხშირად კარგავდა პაუნდი მეგობრებს, ან პირიქით, მისი ახირებული სახასითი ზადადლილი მეგობრები თავად აქცევდნენ ხოლმე მას ზურგს. ამის მაგალითები მრავალადა: ოლდინგტონი, ლოურენსი, ფროსტი, მოვკიანები - ჰემინგუეი და გერტრუდ სტაინი... მაგრამ პაუნდისა და იეიტსის მეგობრობას, შესაძლოა, ერთი პირობითი, მაგრამ თვალშისაცემი კანონზომიერება განაპირობებდა: ისინი, თავისდაუნებურად, ორი განსხვავებული ლირიკული ეპოქის საკვანძო ფიგურებად იქცნენ, რომელთაგან ერთი თითქოს იეიტსმა დაასრულა, ხოლო მეორე, ახალი, პაუნდმა დაიწყო. ვიშორებთ, ეს ვარაუდო საკმაოდ პირობითია, მაგრამ, როცა საქმე პოეზიას ეხება, პირობითობებს არანაკლები წონა აქვთ, ვიდრე ფაქტებს.

მოკლედ, პაუნდის ნაწნობა წრე თანდათან ფართოვდება. 1909 წლის ზაფხულიდან მის გარშემო ჩნდებიან ის ადამიანებიც, რომელთაც რამდენიმე წლის შემდეგ იმაჟისტები დაერქმევათ. ერთი ასეთი ადამიანი, თომას ურნსტ ქოუმი, როგორც უკვე ითქვა, პაუნდმა ჯერ კიდევ წინა წელს გაიცინო. შემდეგ იყო მწერალი ფორდ მედოქს ფორდი, რომელსაც ეზრა იეიტსი დასაწყისში შეხვდა. ამ დროისათვის ფორდი რედაქტორობდა სლიდერ ლიტერატურულ ჟურნალს The English Review. ფურნალის ფურცლებზე უკვე დაბეჭდი-

ლიყო ყოზევ კონზადის, თომას შარდის, ჰენრი უილსონის ნაწარმოებები. მეზურაულ თხზულებებში "დაბრუნება გუმინდელისკენ" ფორდი იხსენებს, თუ როგორ გამოიყურებოდა პაუნდი, როცა ისინი პირველად შეხვედნენ ერთმანეთს: "ეზრა მოცუპისის ნაბიჯებით მიასლოდებოდა და ხელფაოს ისე მოკითაბამებდა, თითქოს პარტისიორის მოიყოლებინა. ეცვა მწვანე-მლიარდისფერი შარვალი და ალისფერი ქვეაკი, ლურჯ პერანგზე იანონელი მეგობრის მიერ ხელით მოსატული მასტურტი კეკთა, თავზე უზარმაზარი სომბრერიო ეფარა, ფლადი და ნაწვეტილი ნვერი აქონდა, ცალ ყურზე დიდი ცისფერი საყურე ღვინო..." პაუნდმა თავისი უჩვეულო აღკაზმულებით შეხვედრისთანავე მოხიზლა ფორდი, რომელიც თავს ექსცენტრიკის ექსპერტად თვლიდა. "ეზრამ უმოკლეს დროში დამიპოვო მეც, ფურნალიც, დაბოლოს - ლონდონიც", წერდა ფორდი მოგვიანებით. მან ჟურნალის უახლოესი ნომერი გამოაქვეყნა პაუნდის გრძელი ლექსი Sextina: Altaforte.

"მე ველტკვიდი უზარალო და ბუნებრივ ენას", დაწერს პაუნდი ოცდაათიან წლებში, "ფორდი კი ჩემზე ათი წლით უფროსი იყო, მან დამაძოლა ამ ენისათვის საკალი გზა... ფორდი იცნობდა უფროსი თაობის საუკეთესო წარმომადგენლებს, მაგრამ არავინ ჰყავდა გვერდით, ვიდრე არ გამოუჩნდით მე, უინდემი და ჩვენი თაობა".

"უინდემი" - უინდემი ლიუსია, მხატვარი და მწერალი, რომელიც პაუნდმა დაახლოებით იმავე პერიოდში გაიცინო. ლიუსიი წერდა, რომ თავიდან დიდი სიფრთხილითა და უნდობლობით უყურებდა პაუნდს, მაგრამ მალევე მიხვდა, რომ უკეთეს მეგობარსა და თანამოაზრეს ვერც ინატრებდა. "ეზრა არავინაგვარებოდა აზნებნად და ნერვიული, ფუტქებდი ახალგაზრდა ამერიკელი იყო. ის უჭავდა ზეთის წვეთს წყლით სასვე ჭიქაში და მიუღდა შეხედურებაც ის იყო, რომ მას არავფერი არ უნდოდა განაზავება", წერდა ლიუსია.

ორიოდ თვეში გაიცინო პაუნდმა დედვი ჰერმებრტ ლოურენსიც, რომელსაც თავიდან მოეყვინა, რომ ეზრა იმ გენიოსების რიცხვს მიეკუთვნებოდა, რომლებიც საკუთარ დენიალობას ვერ აღიქვამენ, მაგრამ მალე ლოურენსმა დამეტრალურად შეიცვალა შეხედულება კოლეგის მიმართ და 1910 წელს მას "ფონგლიორის ახლებური რედაქცია" უწოდა.

რამდენიმე თვეში გამოდის პაუნდის მესამე წიგნი, Exultations, რომელიც კრიტიკამ საკმაოდ კარგად მიიღო. რაც მთავარია, ეს წიგნი მოწონა იმ ხალხს, ვისთანაც პაუნდი სულ უფრო მეტ დროს ატარებდა, ესენი კი, პირველ რიგში, ჰოუმი, ფორდი და ლიუსიი იყვნენ. გარდა ლექსებისა, პაუნდი წერდა ადვერტის კრიტიკულ წერილებს და ესეებებს ციკლს პოეზიასაკული ტრუბადურების შესახებ. 1910 წელს გამოდის ამ ესეების კრებული The Spirit of Romance.

ამვე წელს პაუნდი მოგზაურობს საფრანგეთში, იტალიაში, შემდეგ რამდენიმე თვით ჩადის შვერთებულ შტატებში. აქ მან გაიცინო ჯონ ჭინი, მოსამართლე და მეცნიერი, ადამიანი, რომელიც მთელ თავის არსიულ მოერჩალებულ კაპიტალს ნიჭიერი ლიტერატორების დახმარებას ახმარდა. თითქმის ორი ათეული წლის განმავლობაში ჯონ ჭინი ნებაყოფლობით ჩადავ პაუნდის ლიტერატურული და არამარტო ლიტერატურული ინტერესების სამახსოვრო. ის იყო მისი არაფორციკლურ აგენტი, მიდევანი, ადვოკატი და, რაც მთავარია, სპონსორი. ჭინიზე მაგიურად მოქმედებდა 25 წლის პოეტის თავდაჯერებულობა და ენთუზიაზმი. ჯერ კიდევ პაუნდის შტატებში ყოფნისას, ჭინის დახმარებით, ბოსტონში

გამოიცა ეზრას სტილიზებული თარგმანების კრებული Provenca, მანვე დაიფანსა 1914 წელს პირველი იმაჟისტური ანთოლოგია Des Imagistes. 1921 წელს, მუცლი-სადმი მიწერილ წერილში, ჯეიმს ჯოისი წერს: "ჯ.ქუინ უსჯარაო კაცია, ახლახან შემატყობინა, რომ შტატებში ჩემი "შემოქმედის პორტრეტის" გამოცემა აქვს განზრახული, რა თქმა უნდა - თავისი ფულით. მარნმუნეს, რომ "ულისეს" პროცესს უთუდვ მოიგებს. ამასწინათ ეკეამინგას გადმოუგზავნა რალაც თანსა. სხვებსაც უწმარეა. მაგრამ მისი ფაჟორიტი - ეზრა. კიდეც შწრს, ეზრა ჩემი გულის მესაღდუმელია. გულზე რა გიხარა, მაგრამ ჯიბის მესაღდუმელ ნამდვილად არის". ასე რომ, ქუინის სახით, პაუნდმა ძალიან საჭირო მეგობარი შეიძინა.

1911 წლის თებერვალში ეზრა ლონდონში დაბრუნდა, მაგრამ მალევე გაემგზავრა საფრანგეთსა და იტალიაში, ოღონდ ამჯერად იეიტსთან ერთად. მოგზაურობიდან ნახებულში დაბრუნდა და მორიგე კრებულში, Canzoni, გამოაქვეყნა. 1912 წლის დასანკისში პაუნდმა გაიცინო რინარდ ოლდინგტონი. "ეზრა ჰგავდა პატარა, მაგრამ მოუსვენარ ვულკანს ლონდონის დუნე ლანდშაფტში. ლონდონი ინტერესდებოდა და თავს იქცევდა მისით. საღამოს გაზეთები ბეჭდვადნენ მის ინტერვიუებსა და პორტრეტებს", იგონებს ოლდინგტონი.

ამვე პერიოდში ინგლისში ჩამოვიდა ეზრას ძველი მეგობარი, პოეტი ჰილდა დულითლი. მისი ჩამოსვლა უკანასკნელი ბიძგი იყო, რათა პაუნდს სასაქარაოზე გამოეტანა თავისი ჩანაფიქრი - იმაჟიზმის აღორძინება. ამისათვის ყველაფერი მზად იყო: მას უკვე ჰქონდა სერიოზული შემოქმედის რეპუტაცია და მის გარემოში თავმოყრილიყო ასევე სერიოზული თანამოაზრეების გუნდი - ჰიუმი, ოლდინგტონი, დულითლი, ლოურენსი, ფორდი, ლოუსი, სხვებიც. და როგორც ჩვენი წერილის დასაწყისში ვიკითხებ, 1912 წელს, პრინციპის მუხუშუმის საჩივრში, პაუნდმა თავისი ჩანაფიქრი ოლდინგტონსა და დულითლს გაანდო. საქმე დაიდრა.

* * *

იმაჟისტური აქტივობის პერიოდში მხოლოდ ორ წელიწადს გაგრძელდა, თუმცა მას არც ამ წლებში ჰქონია ჩამოყალიბებული მოძრაობის სახე; ეს აქტივობა, ძირითადად, რამდენიმე პოეტის ერთობლივი უბუღიკაციებით გამოიხატებოდა ამერიკულ Poetry-სა და ინგლისურ New Age-ში. აღიზრდებულ იმაჟიზმის ერთადერთი თეორიულ საფუძველს ის სამი ლაქონერი და საკმაოდ ზოგადი მითითება წარმოადგენდა, რომელიც პაუნდმა, ოლდინგტონსა და დულითლმა ჩამოაყალიბეს:

1. პირდაპირ მივმართოთ "საგანს", ობიექტივიაციისა და სუბიექტივიაციის გარეშე;
2. არ ვიხმართოთ არცერთი სიტყვა, რომელიც ხელს არ უწყობს ხილვადი ხატის შექმნას.
3. მისაღები რიტმი: ვიხთხა არა მეტრონომის, არამედ მუსიკალური ფრაზის შესაბამისად.

პრინციპში, ეს დებულებები დიდად არ განსხვავდებოდნენ ოთხი წლის წინ ჰიუმის მიერ ჩამოყალიბებული მოსაზრებებისგან, ერთადერთი სიახლე - მათი პრაქტიკული რეალიზება უნდა ყოფილიყო, მაგრამ, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ იმ ფაქტს, რომ რამდენიმე პოეტი თავისთავს იმაჟისტს უწოდებდა (რასაც ადგილი არ ჰქონია 1908 წელს), თორიან არც ამჯერად იმუშავა: იმაჟისტებად წოდებული პოეტების მიერ 1912-1914 წლებში დაწერილ ლექსებში ძალიან ბუნდოვნად თუ ილანდება იმ მითითებების კვლი, რომლებიც ჯერ ჰიუმმა,

შემდეგ კი პაუნდმა ჩამოაყალიბა; და ეს, პირველ რიგში, თავად ჰიუმისა და პაუნდის ლექსებს ეხება.

ესე გამოვიდა, რომ პაუნდმა მხოლოდ სახელად-არქვე პროცესს და შემდეგ თვითდინებაზე მიუშვა იგი. იმაჟისტების ვჯუფს თავისი ხანმოკლე მოღვაწეობის არცერთ ეტაპზე არ მისცემია განსაზღვრული ორგანიზაციული სახე და, თუ არ ჩავთვლით რამდენიმე მათგანის პიროვნული სიახლოვით განპირობებულ ურთიერთობებს, მათი გზები მხოლოდ ჟურნალების ფურცლებზე იკვივებოდა.

როგორც უკვე ვთქვა, ერთ-ერთი ასეთი ჟურნალი იყო ჩიკაგოში გამოშვებული Poetry, რომელსაც ჰერით მონრო რედაქტირობდა. 1912 წლის სექტემბერში ეზრა პაუნდი Poetry-ს საზღვარგარეთელ რედაქტორად დაინიშნა. პაუნდი რედაქტორი არ იფარვლებოდა მხოლოდ ლონდონში პოეტების ლექსების ჩიკაგოში გადაგზავნით; ის ცდილობდა, ამერიკაშიც ჩამოყალიბებულიყო იმაჟისტთა ვჯუფი. ამ მიზნით, მონროსათვის მიწერილ წერილში, პაუნდი რეკომენდაციას უწევს თავის ძველ, უნივერსიტეტულ მეგობარს, პოეტ უილიამ კარლოს უილიამს: "თავად დარწმუნდებით, რომ ბატონი უილიამსი უნიჭიერესი იმაჟისტია. ჩვენ უნდა დავებჭდოთ მისი ლექსები".

ასე იქცა უილიამ კარლოს უილიამსი ამერიკული იმაჟიზმის ერთ-ერთ ცენტრალურ ფიგურად, თუმცა მის იმდროინდელ ლექსებს თითქმის არაფერი ჰქონდათ საერთო იმაჟიზმის გაგებასთან; უილიამსი, უბრალოდ, პაუნდის მეგობარი იყო. იმაჟისტურმა იდეებმა უილიამსის შედარებით გვიანდელ ლექსებში იჩინა თავი, ოციან წლებში, როცა იმაჟიზმის ისწვენა კი აღარ იყო. ამის თვალსაჩინო მაგალითია 1922 წელს გამოქვეყნებული ლექსი "წითელი ურიკა", რომლის გამოშვებვამ არა-თუ ანტი-პოეტურობამ დიდი აზრთა სხვადასხვაობა გამოიწვია:

so much depends
upon
a red wheel
barrow
glazed with rain
water
beside the white
chickens.

"რამდენია დამოკიდებული ამ წითელობრბლებიან ურიკაზე, რომ მოსარკულა წვიმის წყლით და დგას თეთრი წინწლის შორის". - მივიღო ლექსი ერთადერთი ფრაზისაგან შედგება, არც საზომია, არც რითმები, არც შედარებები, მტკაფორვაც კი თითქმის მოუსვლელივლია ("მოსარკულა წვიმის წყლით"). თითქოს ლექსი მხოლოდ იმიტომ დაინერა, რათა კიდეც ერთხელ დასმულყო კითხვა - საერთოდ რა არის პოეზია? არავის მოსვლია აზრად, ამ ლექსისათვის იმაჟისტური ენოდენია, არადა, თუ გავისწენებთ პაუნდის მიერ ჩამოყალიბებულ სამ მუშა-თეზისს, ეს ლექსი სწორედვე რომ იმაჟისტური პოეტიკის კლასიკური ნიმუშია: 1) ავტორი პირდაპირ მიმართავს "საგანს", წითელ ურიკას და ასახავს მას ყოველგვარი კომპლერენტის გარეშე; 2) ავტორი მართლაც არ ხმარობს არცერთ სიტყვას, რომელიც არ ქნის ხილვად ხატს; 3) ავტორი არ მიმართავს საზომს, ის მხოლოდ მოკლე სტრიქონებად ტეხს ფრაზას, რითიც ხაზს უსვამს ერთ-ერთ ჩვეულებრივ წინადადებას ბუნებრივ რიტმში.

ამერიკული იმაჟიზმის ლიდერად - მიუხედავად

პაუნდის დიდი უკმაყოფილებისა - ემი ლოუელია აღიარებული, შესანიშნავი პოეტი ქალი, რომელიც, შესაძლოა, ყველაზე თანმიმდევრული იმპისტი იყო. მის ლექსებში პოეტური ხატი ყოველთვის კონკრეტული და თითქმის ხილვადია, რიტიკი კი - ზომიერად და შინაარსისდაძინებულ ცვალებად. სხვათაშორის, ემი ლოუელი ერთადერთი იყო, ვისთვისაც იმპიზმი დროებით თავი შესაფარი არ ყოფილა: მის ყველაზე მეტხანს იმპისტიობდა. ოციანი წლების უბედოლოცენტში კი ავტორის სახელის ქვეშით მითითებულია "იმპისტი". მანვე გამოსცა 1917 წლის იმპიზმის რიგით დამოურ ანთოლოგია, თავად იყო შემდგენელიც და მეორეხანსელიც. სხვათაშორის, ამ ანთოლოგიამ ძალიან გააღვიზა ეზრა პაუნდი. ჯერ ერთი, ნიგეი მასთან შეუთანხმებლად მომზადდა, და მეორეც: კრებულში არსად არის მითითებული მისი ლიდერობა, ის ერთ-ერთ რიგით პოეტ-იმპისტიად არის დაბეჭდილი, რაც, ცხადია, მისიანი პატივმოყვარე ადამიანისთვის შეურაცხმყოფელი იქნებოდა. "გამოდის, რომ სკოპ კენელსა და ჩემს შორის არანაირი განსხვავება არ ყოფილა", ჩიოდა პაუნდი მედოქს ფორდისადმი მწერელი წერილში.

სამაგიეროდ, 1914 წელს გამოცემული Des Imagistes მთლიანად მისი გემოვნებით იყო შედგენილი, თუმცა მისი განაცხადის მომხრეში იმპიზმი, ფაქტობრივად, გუშინდელი დღე იყო ანთოლოგიის ავტორებისათვის; ზოგიერთმა უარიც კი თქვა ანთოლოგიაში გამოქვეყნებაზე. ასე მოექცა, მაგალითად, დევიდ შერბერტ ლოურენსი, რომლის ლექსები მხოლოდ ორჯერ დაიბეჭდა იმპისტიების ერთობლივ უბედოლოცენტში, ორჯერვე - 1912 წელს, ჯერ Poetry-ში, შემდეგ New Age-ში. იმპიზმი თავად პაუნდისთვისაც მეორეხანსისგან საქმედ ქვეულიყო; საერთოდ, ამ მოძრაობის აქტივობის ხანად წოდებულ 1912-1914 წლებში ბევრი რამ შეიცვალა მის ლიტერატურულ თუ პირად ცხოვრებაში. დროის ეს მცირე მონაკვეთი ძალიან მნიშვნელოვანადაა მისთვის, ვითომოცნის ენაცვლებიან მოვლენები, რომლებიც, პირდაპირ თუ ირიბად, უკანა პლანზე სწევნ მის ინტერესს იმპისტიური მოძრაობისადმი. ჯერ ერთი, თავს იჩენს პირველი სერიოზული უთანხმოებები თანამოაზრეებს შორის. თანდათანობით პასიურდება მისი ურთიერთობები Poetry-სთან, რაც იმიტაც არის გამონდევული, რომ პაუნდი ინიშნება ერთ-ერთი სოლიდური ლონდონური ჟურნალის ლიტერატურულ რედაქტორად. გარდა ამისა, მის ცხოვრებაში ჩნდება ახალი ადამიანები, ჯერ კულტურითი ჰენრი გოდიე-ბრეჟესკა, ცოტა მოგვიანებით კი ვეიშს ჯონის და ტომას სტერნს ელიოტი. გოდიე-ბრეჟესკათან ერთად ის იწყებს ფიქრს ახალი არტ-თეორიის ფორმირებაზე - იგულისხმება ვორსისიზმი, რომელიც მალე ავტომატურად ჩაენაცვლა მის იმპისტიურ გატაცებებს. პარალელურად, პაუნდი იწყებს კლასიკური ჩინური და იაპონური პოეზიის საფუძვლიან შესწავლას. დაბოლოს, იცვლება მისი პირადი ცხოვრებაც: ცოლად მოჰყავს ოლივია შესპირის ქალიშვილი, დროითი.

ახლა უფრო დანერღობით ამ მოვლენების შესახებ. იმპისტიური მოძრაობის დანეყებისთანავე პაუნდს საგონებინად უფუჭდება ურთიერთობა რიჩარდ ოლდინგტონთან და დევიდ შერბერტ ლოურენსთან, რომელთანაც დიდი ურთიერთგაგება არც მანამდე ჰქონია. ჯერ კიდევ 1912 წელს, გაცნობიდან რამდენიმე თვის შემდეგ, ოლდინგტონსა და პაუნდს შორის სერიოზული უთანხმოებები იჩენენ თავს. ჯერ ერთი, ოლდინგტონი ძნელად ეგუება პაუნდის აშკარა ლიდერობას, აღიზანებს გაუთავებელი ჭკუის სწავლება და შენიშვნები, რომელთაც

ეზრა საკმაოდ არაკორექტული ფორმით გამოთქამს. მეორეც - ოლდინგტონი კატეგორიულად ენადაზღვევდა იმპისტიური მოძრაობის დაკავშირებას თე.პოეზიის სახელთან, პაუნდი კი ამ უკანასკნელს იმპიზმის ცენტრალურ ფიგურად აღიარებს. სხვათაშორის, ჰუმიანსად ის ასეთ უარყოფით დამოკიდებულებას ზოგიერთი სხვა იმპისტიც იზიარებს, მათ შორის ფს.ფლინტი და სკოპვიტ კენელი. როგორც ათიანი წლების დასაწყისში, ისე მოგვიანებით, ოლდინგტონი არაერთხელ გაიმეორებს, რომ ჰუიშს არანაირი წვლილი არ მიუძღვის იმპისტიური თეორიის ფორმირებაში. ამრიგად, ჰუიშთან დაკავშირებული უთანხმოება საქმოდ სერიოზულ ზზარს აქენს ოლდინგტონ-პაუნდის ურთიერთობაში. ყველავეს ისიც დაეერთი, რომ ოლდინგტონი ძალიან დაუახლოვდა შილდა დელთოსს, რომელიც იმ დროისათვის ჯერ კიდევ რჩებოდა ეზრას "შტკინენულ ოცნებაში" (მისივე სიტყვებით). იყო სხვა პრობლემებიც, როგორც წინადადებებში, ისე თეოკური ხასიათის. მართალია, საქმე ურთიერთობის განცეგნადვე ჯერ არ მიდის, მაგრამ დაძაბულობა სულ უფრო მატულობს და ათიანი წლების მისწრულს ეს უთანხმოება საკმაოდ შეურაცხმყოფელ ფორმას იძენს (შეურაცხმყოფელს, ძირითადად, პაუნდისათვის: ოციანი წლების დამდეგს გამოცემულ რომანში "გმირის სიკვდილი" ოლდინგტონი ქმნის ექსცენტრულ და კომიურ პერსონაჟს, მისტიკრ აპჯონს, რომლის პროტოტიპი ეზრა პაუნდია. ვისაც ეს რომანი ნაუკითხავს, ადვილად ნაწონიდეგეს, თუ როგორ მიიღება "პროტოტიპი" საკუთარ შარეს).

1913 წელს პაუნდი ინიშნება ჟურნალ The New Freewomen-ის ლიტერატურულ რედაქტორად, რომელსაც მალე The Egoist ეწოდა. მოგვიანებით სწორედ ამ ჟურნალს დაუკავშირდება ჯონისისა და ელიოტის ლიტერატურული კარიერის დასაწყისი. ეს ახალი თანამდებობა ბუნებრივად აფერხებს პაუნდის თანამშრომლობას Poetry-სთან.

იმავე წელს პაუნდი უახლოვდება ჰენრი გოდიე-ბრეჟესკას, რომელიც გარკვეული ხნის მანძილზე მის უახლოეს მეგობრად და თანამოაზრედ იქცა, რამაც კიდევ უფრო შეუწყო ხელი პაუნდის დაცილებას ძველ მეგობრებთან. ისინი თავიანთი დროის უმეტეს ნაწილს ერთად ატარებდნენ - სკულპტორი რამდენიმე თვის განმავლობაში კვეთდა პოეტის ბუძსტს, სანესტს თითქმის ყოველდღიური ხასიათი ჰქონდა. წლების შემდეგ პაუნდი დანერგ, რომ თავისი ცხოვრების საუკეთესო წუთები გადეთს ბნელ, პატარა, მინის იატაკიან სასტუმროში აქვს გატარებული. ვორსისიზმი, ამ მეგობრობის ყველაზე თვალსაჩინო ნაყოფი, განსაკუთრებულ მსჯელობას საჭიროებს და ჩვენს წერილში მასზე სიტყვას აღარ გავაგრძელებთ.

1913 წელს ხდება კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მოვლენა, რომელმაც დიდი ზეგავლენა იქონია პაუნდის შემდგომ საქმიანობაზე, კერძოდ - მის ხელში ჩაუვარდა ამერიკელი სინოლოგის, ერნესტ ფენელოზას არქივი. ფენელოზა დიდხანს ცხოვრობდა იაპონიასა და ჩინეთში, იკვლევდა ამ ქვეყნების ლიტერატურას, მაგრამ ისე გარდაიცვალა, რომ თავისი ნაშრომების გამოქვეყნება არ დასცალდა. მისმა კვრითმა, მარი ფენელოზამ, რომელმაც Poetry-ში შემთხვევით ნაკითხა ეზრა პაუნდის Contempornania, საჭიროდ ჩათვალა, ახალგაზრდა პოეტისათვის გადაეცა თავისი მუდღისი არქივი. ეს იყო საკმაოდ დიდი, მაგრამ მოუწინავედელი მასალა, რომელიც შეიცავდა ძველიაპონური და ძველიჩინური კლასიკური პოეზიის კომენტარებს, ორიგინალურ მისწერ-

22904

ზურა აბაშიძე, 1908-1990

ბებს იეროგლიფური დამწერლობის შესახებ, ლექსების ინგლისურ ჰუნარედებს და ასე შემდეგ. პაუნდმა მოაწესრიგა და წიგნის სახე მისცა ფენელოზას ხელნაწერებს, დაურთო ვრცელი შესავალი წერილი და გამოცემამაც თავად იზრუნა. სხვათაშორის, ფენელოზას ხელნაწერებისადმი დიდ ინტერესს იჩენდა იეიტსიც; მისთვის განსაკუთრებით საინტერესო იყო ნოს ეპოქის იაპონური დრამატურგია. შესაძლოა, სწორედ ეს გახდა ერთ-ერთი მიზეზი იმისა, რომ ეიეტსმა პაუნდს სთხოვა, რამდენიმე თვით მისი მდივანი ყოფილიყო. ლედი გრეგორისადმი გაგზავნილ წერილში იეიტსი ამბობს: "ჩემი მელანქოლიური ბუნებისათვის უდავოდ სასარგებლო იქნება ისეთ ენერგიულ ადამიანთან სიახლოვე, როგორიცაა ეზრა... ის მებმარება, გავიქცე ბუნდოვანებას, და-

ვუბრუნდე გარკვეულობას, გამჭვირვალობას... მასთან ყველაფერი ნათელი და ბუნებრივია". სოლო პაუნდისთვის, როგორც დედისადმი მიწერილი წერილიდან ჩანს, იეიტსთან მუშაობა საკმაოდ დამღლეელი იყო: "იძულებული ვარ, გარკვეული ხნით გადავსახლდე სთოუნ კოტეჯში, ასეთია ბილ იეიტსის ნება... მომქანცველი დღეები მელის... ის (იეიტსი) გამომალაყებს თავისი ფსიქოლოგიური ნიაღვრებით..." ამ პერიოდში იეიტსი მუშაობდა ეპიკური ხასიათის დრამაზე A Vision, რომლის პირვანდელ ვარიანტში ავტორმა შექმნა ორი პერსონაჟი - ორი მთვარეული - ფრიდრიხ ნიცშე და ეზრა პაუნდი. ასე რომ, იეიტსისათვის პაუნდი არამარტო მდივანი, არამედ დაკვირვების ობიექტიც იყო.
ამავე პერიოდში იეიტსმა ურჩია პაუნდს, დაინ-

საქართველოს
პარლამენტის
პრეზიდიუმი

ტერესებულიყო ერთი ახალგაზრდა და იმედისმომცემი ირლანდიელი მწერლით, რომელსაც ერეკა ჯეიმს ჯოისი. მცირე ხნის შემდეგ ჯოისმა პაუნდს ხელნაწერი გაუგზავნა, ეს იყო "შემოქმედის პორტრეტი ახალგაზრდობაში". პაუნდი თურმე რამდენიმე იმპრესიონისტული ლექსი ელოდა, სანაცვლოდ კი რაღაც სრულიად არაორდინალური მიიღო. მან მისწერა ჯოისს: "ვთვლი, რომ პროზის ცრება რამ გაძეგება, მაგრამ თვენი რომანი საშინლად მაგარი რამეა; გაუძეგება და ვიტყვი, რომ თქვენ ეს ჩემზე უკეთ იცით... გამჭვივრავლედ პირდაპირი ხარო, როგორც მერიმე... ისიც გათვალისწინეთ, რომ მე, როგორც ესეი, პროზის კითხვა არ შემიძლია, ვისიც არ უნდა იყოს ის; გამოიწვიოს - შერნი ვეძიებ და შადსონი, ასე თუ ისე კონრადიც". ყველაფერი იმით გაგრძელდა, რომ მომდე ეწო ათი-თხუთმეტი წლის მანძილზე სწორედ პაუნდი იქცა ჯოისის მთავარ პროპაგანდისტად და პუბლიკატორად, მან დააფინანსა მან ჯონ ქუინი "შემოქმედის პორტრეტიც". გამოცემის, მან გამოაქვეყნა "ულისე" The Little Review-ში, მანვე დააკვირდა ჯოისი სიღვია ბითან, პარაზში მცხოვრებ გამოცემულ კლათან, რომელმაც "ულისეს" წიგნად დასტამაზა გარისკა.

მაგრამ დავებრუნდეთ 1914 წელს. აღმოსავლურ არქივზე მუშაობას, გარდა ფენელოზას ნიგნის გამოცემისა, კიდევ ერთი შედეგი მოჰყვა: პაუნდმა დაინახა კლასიკური ჩინური პოეზიის თარგმანი; ცხადია, ფენელოზას მწკრივების მეშვეობით. ერთი წლის შემდეგ მან გამოცხადდა ამ თარგმანების კრებული Kathai. ნიგნმა დიდი აღშფოთება გამოიწვია პრიტანულ სინოლოგთა წრეში და ეს ბუნებრივია: პაუნდის თარგმანებს, ერთი შეხედვით, არაფერი აქვთ საერთო ჩინურ პოეზიასთან, ეს არის მოდერნისტული პოეტური ესთეტიკით გაჯერებული ლექსები, და არამარტო ფორმალური თვალსაზრისით. ზოგიერთი ლექსი ამათზე ჩინელ პოეტის ერთ-ერთი უფრო რამდენიმე ლექსის სინთეზურ თარგმანს წარმოადგენს; არის მაგალითები, როცა პაუნდი სხვადასხვა ეპოქის რამდენიმე პოეტის ლექსებს ამონტაჟებს ერთ ლექსად. გარდა ამისა, კრებულში არაჩინური ყურადღება არ ექცევა ქრონოლოგიურად, რაც ასე მნიშვნელოვანია კლასიკური ჩინური პოეზიის წარმოდგენისას. ამრიგად, ეზრა პაუნდმა განახორციელა საკმაოდ თამაში მთარგმნელობითი ექსპერიმენტი და შედეგად მიიღო ჩინური პოეზიის ერთ-ერთი ნიშნული ევროპის. მეტიერებისაგან განსხვავებით, პაუნდის ნაშრომში ძალიან მაღალი შეფასება მისცეს ლიტერატორებმა. მაგალითად, ტომას ელიოტი თვლიდა, რომ ეზრა პაუნდმა ხელახლა აღმოაჩინა ინგლისურენოვან მკითხველს ჩინური პოეზია; მანვე უდასკვნა, რომ ყოველმა თაობამ თავისი ეპოქის ენაზე უნდა თარგმნოს კლასიკა.

ძალიან მნიშვნელოვანია თავად პაუნდის მოსაზრება თარგმანთან დაკავშირებით. ის თვლიდა, რომ მთარგმნის მთავარი ამოცანაა - ზუსტად ამოიცნოს სათარგმნი ნაწარმოების დინამიური შინაარსი, ანუ ის შრე, რომელსაც ენობრივი სამოქალაქის ცვლილება არ დაზიანებს. "ლექსი შედგება პოეზიისა და ენისაგან", ნუვად პაუნდი, "და ჩვენ უდასკვნავთ უნდა ამოვიღოთ მისგან პოეზია, - რადგან მხოლოდ პოეზია თარგმნადი და არა ენა, - და თუ ეს შეუძლებელია, ის ნებისმიერ უცხო ენას იგუბებს, რადგან მისთვის არ არსებობს უცხო ენა, პოეზია თავად არის ენა: ზე-ენა".

მოკლედ, ეზრა პაუნდმა ჩინური ნიღბით შექმნა საკუთარი პოეზია, სხვათა შორის, ყველაზე მეტად იმპრესიონისტური მის წიგნებს შორის. ძველიჩინური პოეზიისათ-

ვის დამახასიათებელი აღწერილობა, მეტიც, პეიზაჟური ლა, დიდებული საბაბი გამოდგა, რათა მას პრაქტიკულად განეხორციელებინა საკუთარი იმპრესიონისტური თეზისები.

ამრიგად, 1914 წელი ძალიან გადატვირთული იყო მოვლენებით: იმპრესიონისტური ანთოლოგიის შედგენა და გამოცემა; გადაცემა ახალი თეორიით, ვიქტორიზმით, გოდი-ბრევერკსთან და უინდემ ლიუსთან ერთად; ფენელოზას არქივზე და ჩინური პოეზიის თარგმანზე მუშაობა; იეტისის მიღწეობა და ჯეიმს ჯოისის ცაცხობა; ქორწინება დორითი შექსპირზე. და იმავე წელს, სექტემბერში, მის ცხოვრებაში ჩნდება კიდევ ერთი ადამიანი, საფუძველი ყურება კიდევ ერთ ხანგრძლივ მეგობრობას. ეს ადამიანი, მასვეთ ამერიკიდან ინგლისში გადასახლებული პოეტი, ტომას სტერნს ელიოტი.

ისინი საერთო მეგობარმა, კონრად აიკენმა დააკავშირა, მან ურჩია ელიოტს, ეზრა პაუნდთან მისულიყო. მართალია, ელიოტი არცთუ მაღალი აზრისა იყო პაუნდის ადრეულ ლექსებზე ("მისი ლექსები გულისხმანუყველად არაკომპეტენტურია", წერდა ის აიკენს), მაგრამ მეგობრის რჩევას მიიღო დაჰყვა და პაუნდს ესტუმრა, ერთი კვირის შემდეგ კი თავისი ლექსიც გაუგზავნა; ეს იყო The Love Song of J. Alfred Prufrock. "ძალიან გამაზალი ელიოტი", მისწერა პაუნდმა პერიუტ მონროს, "მან გაამიგზავნა საუკეთესო ლექსი, რაც კი ოდესმე ნაშრომისთვის - ამერიკელის მიერ შეთხზული. ღმერთმა ქნას, ეს არ იყოს უდავლადი და შემთხვევითი ნარმატიკა". პერიუტ მონრომ კი, თავის მხრივ, ელიოტის ლექსი Poetry-ში დაბეჭდა. ეს იყო ტომას სტერნს ელიოტის ლიტერატურული დებიუტი.

პაუნდისა და ელიოტის ურთიერთობა განსაკუთრებული საუბრის თემაა, რომელიც ჩვენი წერილის მიზანსა და საზღვრებს სცილდება. აქ მხოლოდ ერთს დავძენ: როგორც თავის დროზე უილიამსი და ფრისტი, შემდეგ კი ჯოისი და მრავალი სხვა, 1914 წლიდან ტომას ელიოტი პაუნდის პროტეჟე იქცა. ეს ორი პოეტი არამარტო გაერეობებმა, თითქმის განაგებამაც დაანყვილა და ტანდემი პაუნდი-ელიოტი მოადერნისტული პოეზიის სიმბოლოდ აქცია. დროთა განმავლობაში დიამტრალურად შეიცვალა ელიოტის კრიტიკული დამოკიდებულება პაუნდის პოეზიისადმი: 1922 წელს ელიოტმა ამგვარი მიძღვე დაუთმო თავის "უნაყოფო მინას" (სხვათაშორის, პაუნდის მიერვე რედაქტირებულს: To Ezra Pound, il meglio fabro - "ეზრა პაუნდს, ჩემზე დიდ ოსტატს".

* * *

1914 წლის შემდეგ იმპრესიონიზმი მოძრაობის ეპიცენტრმა ამერიკაში გადაინაცვლა. ამერიკული იმპრესიზმი ოდნავ უფრო სიცოცხლისუნარიანი გამოდგა, ვიდრე ინგლისური, რაც, ძირითადად, ემი ლოუელის ძალისმეხი იყო განაგრძობებული. პოულისა და პაუნდის შემდეგ, სწორედ ეს ქალბატონი იქცა მოძრაობის მორიგ ლიდერად. 1915-1916 წლებში Poetry და სხვა ლიტერატურული ჟურნალები რეგულარულად აქვეყნებდნენ ამერიკული იმპრესიონისტების ერთობლივ პუბლიკაციებს, ამ პუბლიკაციების ავტორთა რიცხვი იზრდებოდა. ამ პერიოდში გეჯულს შეუერთდა რამდენიმე გამასკუთრებით საინტერესო პოეტი, მათ შორის კარლ სენდბერგი და ჯონ გოლდ ფლტმერი. ინგლისში კი იმპრესიონიზმი მოძრაობა უკვე საბოლოოდ გასრულებულიყო, ლონდონელი იმპრესიონიზმიდან მხოლოდ ფს.ფლინტი თანამშრომლობდა ამერიკულ გეგუფთან.

ლუი გოლანკუი

თქვენ დღეს ნიცუმი სომ არ შეგხვედრიათ?

ამ ფილოსოფოსის ნაზრევი, ისევე როგორც მთელი მისი ცხოვრება, კრიზისის სიმბოლოდ იქცა; კრიზისისა, რომლის გარდაუვალი მოახლოება თავადვე იწინასწარმეტყველა და, რომელმაც ყველა ჩვენგანი მოიცვა.

პარასკევი, 25 აგვისტო, 2000 წ.

1916 წლამდე ისეთი შთაბეჭდილება იქმნებოდა, თითქოს ამერიკული იმპეიზმი ხელმოკრე აღმავლობის გზაზე იდგა, მაგრამ ეს შთაბეჭდილება მცდარი გამოდგა: 1917 წელს ემი ლოუფლის მიერ შედგენილი და მისივე ფულით გამოცემული ანთოლოგია Imagist Poets იმპეისტური მოძრაობის უკანასკნელი ნაბიჯი გამოდგა.

დრო გადიოდა, და ზემოთსწავნილი პოეტების სახელები, რამდენიმე გამონაკლისის გარდა, სულ უფრო ნაკლებად ასოცირდებოდნენ იმპეიზმთან; თითოეული თავისი გზით წავიდა და დღეს უკვე გასაკვირიც კია, რომ ოდესღაც იმპეისტებად ინოდებოდნენ კარლ სენდბერგი და უკუილიამსი, რომ პირველი იმპეისტურ ანთოლოგიაში ჯეიმს ჯოისის I hear an army chaging დაიბეჭდა (სხვათაშორის, ყოველად ანტი-იმპეისტური ლექსი თავისი ფორმითა თუ შინაარსით).

თავისი გზით წავიდნენ დევიდ შერბერტ ლოურენსი და რიჩარდ ოლდინგტონი. ეს უკანასკნელი 10-იანი წლების მინურულიდან თითქმის მთლიანად გადაერთო პროზაზე. ეზრა პაუნდმა იმპეიზმის წიაღში აღმოცენებული ვორტიზიზმიც სწრაფად მოილია და ოციანი წლების დასაწყისიდან მოყოლებული, მთელი დარჩენილი ცხოვრება ერთადერთი ეპიკური პოემის, Cantos-ის წერას შეაღია. რაც შეეხება ვორტიზიზმს, მისგან მხოლოდ ვორტექს-ალმანახ Blast-ის რამდენიმე ნომერი და ერთი პატარა პროზურა დარჩა, რომელიც პაუნდმა 1915 წელს პირველ მსოფლიო ომში დაღუპულ ჰენრი გოდოი-ბრევესკას მიუძღვნა.

ერთადერთი პოეტი, რომლის სახელიც და შემოქმედებაც მთლიანად იმპეიზმთან არის დაკავშირებული, თომას ურნსტ ჰიუმი იყო, და ესეც იმიტომ, რომ მას მეტი არაფერი დასცალდა: გოდიე-ბრევესკას მსგავსად, ჰიუმიც ფრონტზე დაიღუპა 1917 წელს.

და მინც, იმპეიზმი, როგორც XX საუკუნის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი არტ-მიმდინარეობა, გაცილებით მასშტაბური მოვლენა იყო, ვიდრე ეს ჩვენს წერილში აისახა. მიუხედავად იმისა, რომ იმპეიზმის აბორიგენები, პაუნდი, ჰიუმი, ოლდინგტონი და სხვები სწრაფად ჩამოშორდნენ მოძრაობას, იმპეიზმს, როგორც კულტუროლოგიურ ფენომენს, არსებობა არ შეუნწყევტია, მეტიც, ის ინტერ-კულტურულ მოვლენადაც იქცა - გაჩნდნენ იმპეისტები მუსიკოსები, იმპეისტები მხატვრები და ასე შემდეგ. იმპეიზმი, თუმცა საგრძნობლად სახეცვლილი, არაინგლისურენოვან ქვეყნებშიც გავრცელდა, მათ შორის რუსეთშიც (ოლონდ რატომაც იწინაგოითინ-ის სახელწოდებით. რუსი "იმპეიზტიზმი" იყენებ ნალუევი, ა.მარიენგოვი, ვ.შერშენეიჩი, ი.კურზინოვი. თუმცა ძნელი სათქმელია, რამდენად მით კავშირი იმპეიზმის ჰიუმ-პაუნდისეულ გაგებასთან).

იმპეიზმი არც ისეთი ხანმოკლე მოვლენა იყო, როგორც ერთი შეხედვით ჩანს. ამის დასტურია ცალკეული ქვეყნების ლიტერატურებში დაშვადრებული პოსტი-იმპეიზმისა და ნეო-იმპეიზმის ცნებები.

მოკლედ, იმპეიზმთან დაკავშირებული უამრავი რამ ჩვენი წერილის მიღმა დარჩა, ბევრი რამ მხოლოდ ვახსენეთ და არ ჩავუღრმავდით. ჩვენ ვისაუბრეთ მხოლოდ იმპეიზმის კერაზე, მის ეპიცენტრზე, იმ ადამიანებზე, რომლებიც ამ მოძრაობის სათავეებთან იდგნენ.

აი, უკვე საუკუნემ განვლი ნიცუს სიკვდილის შემდეგ, თუმცა, ფიზიკურ აღსასრულამდე 11 წლით ადრე, 1889 წლის 3 იანვარს, ტურინის ერთ-ერთ მიედანზე იგი უცერად დაიცა გულად-მა სამუდამოდ გონებადაკარგულად. ფიდიონი ნიცუსმ, ამ მქუხარე და შმაგმა მოზარონგემ, თავისი ხანმოკლე სიცოცხლის უკანასკნელი წლები ჩუმ, უშფოთველი სიკეთის ტყვეობაში გაატარა.

იგი მთელი ცხოვრება შეუძლოდ იყო: ჰქონდა შაკივი, რომელსაც პირლებინებამდე მიჰყავდა, ვერ ინებებდა საჭმელს, პერიოდულად ბრმავდებოდა, სტანჯავდა უძილობა და ეს ყველაფერი, საშინლად უშმაგავდა არსებობას. ფილოსოფიაში ჩაღრმავება ვერაფერს შეუძლოდა და, ამიტომაც, მოთმინებით და ჯიუტად უგდებდა ყურს ექიმთა ჩრევეს. იცავდა დიეტებს, სეირნობდა, დადიოდა მთაში, ისვენებდა ხმელთაშუა ზღვაზე.

თუმცა, სულიერი ტკივილი კიდევ უფრო ძლიერ სტანჯავდა და თუკი დავუშვებთ, რომ ეს ტკივილი და მისი ფილოსოფია ერთობს

ნინოშვილი და, კლუბისა და, ფრანკო ნინო

ნარმოშობდნენ, ეს ალბათ სწორედ იმ მიზეზის გამო ხდებოდა, რომ ნიცუსის ფილოსოფიამ თავისში მოიქცია ჩვენი წარუმატებელი ცივილიზაციის სული.

მონეტის მსგავსად, ის მიმართავდა ყველას, მაგრამ საუბრობდა მხოლოდ საკუთარ თავზე. ეს არ ხდებოდა იმიტომ, რომ მხოლოდ პირადი ცხოვრებით ცხოვრობდა, ანდა მარტო საკუთარ თავს უღრმავდებოდა. რამეთუ ისეთი სიუცეტები, როგორცაა ბერძნული ფილოსოფია, მეტაფი-

ზიკა, ქრისტიანობა, კაცობრიობის მომავალი - ნებისმიერი ფილოსოფოსის პატივმოყვარეობას უფრო აკმაყოფილებს და ისიც ღირსეულად დააფასებდა მათ. მაგრამ ძალზე მარტივად რომ ვთქვათ, მან თავის გარშემო უყვარდა აღმოჩენა ერთი დამახასიათებელი თავისებურება. იგი მიხვდა, რომ სისუსტე სწორად ტყუის, ყბედობის გზას ადგება, სიტყვა უკვე აღარ წარმოადგენს კაცობრიობის ან სამეცნიერო ურთიერთობის ინსტრუმენტს და მხოლოდ საკუთარი თავისგან ან სხვათაგან თავდაცვის საშუალებაა.

მან გააფართოვა დაკვირვებების სფერო და ამ ეშმაკობაში საბოლოოდ ამიღია ყველა, ვინც სხვისი სახელით ლაპარაკს ცდილობდა. ამრიგად, დაასკვნა, რომ დოგმატიზმი, ისევე, როგორც გაიციტვა - ოდენ შიშის გამოყვანებაა, რომელსაც სურს სიამაყედ წარმოჩინდეს; რომ ეს სისუსტის ნიშანია, რომელსაც, მოჩვენებით ძლიერებას ამოფარებულს, საკუთარი ნების სხვის თავზე მიხვევა უნდა. იმავდროულად კი, ვინ არის მღვდელზე ან ფილოსოფოსზე უფრო დოგმატიური?

გადაჭარბების გარეშე შიძლება იმის მტკიცება, რომ მისი კრიტიკის უმთავრეს სამიზნედ მეტაფიზიკა, ქრისტიანობა და მორალი იქცა. მან გამოთქვა ვარაუდი იმის შესახებ, რომ ოდესღაც სწორედ შიში და გაბოროტება ქადაგდნენ ამქვეყნიური ცხოვრების უარყოფასა და მოყვასის სიყვარულს, რომ უფიცობა და მოუთმენლობა იდგნენ უდიდესი ფილოსოფიური სისტემების სათავეებთან და რომ სურვილი და შური ედო საფუძვლად დემოკრატიას.

ალეილის შთამბეჭობის შეხვედრა

არასწორი იქნებოდა იმაზე ფიქრი, რომ მას სძულდა სიკეთე და ჭეშმარიტება. უბრალოდ, მიანდა, რომ ნებისმიერი სიტყვა და კამათი ხალხთან მიმართებაში უნდა განვიხილოთ და არა პირიქით. მისი აზრით კომედია ძალიან გაჭიანურდა; ბოლოს და ბოლოს აუცილებელი გახდა ყველაფერს თავისი სახელი დარქმეოდა. წერის დრო დადგა, - ზღაპრების მოყოლის დრო.

ამგვარად ნიცუსმა ყველაფერზე მალა უპირველესად სამართლიანობა დააყენა. ის არავის ავალდებულებდა ყოფილიყო სამართლიანი, აღარასდროს უქებადგია მორალი. მხოლოდ ხიზლავდა იგი - როგორც სათნოება და, მაშასადამე, როგორც ძალა.

თუმცა, არც სიცრუეს მიიჩნევდა ნაკლად; მისთვის ესეც ბუნებრივი, ამიტომაც ყოველგვარი სისუსტისათვის მისატყვევებელი რამ იყო. ადამიანი და ქაქელური შინაგანად ძლიერ წააგვიანან ერთმანეთს თავის მოკატუნებაში. ორივეს საქციელს თანაბრად განაპირობებს სასიცოცხლო აუცილებლობა. სწორედ სისუსტეა, ადამიანს გულდასხურულობისა და თვალთმაქცობისკენ რომ უძიძგებს; ამასთანავე, ნებისმიერი სიცოცხლე, რომელიც რაღაც ძალას ფლობს, ისწრაფვის განვითარებისა და საკუთარი სფეროს გაფართოებისკენ. ძალას, თავის მხრივ, სურს ქმედებაში შპოვის გამოხატულება. და თუკი ქმედებას ხელს უშლის სისუსტე ანდა შიში, მაშინ აქტიურდება შეგნება, რომელიც ინიციატივას საკუთარ თავზე იღებს და პასიურობის ანაზღაურება მოჩვენებითობის თამაშით ხდება. სუსტი ადამიანი ყველანაირად ცდილობს რაიმე სახის ძალაუფლების მოპოვებას, მიანია, რომ ძალა ფულში, სხვებზე გაბატონებაში, სახელგანთქულობაში, ნაფარჯიშებ კუნთებში ან ჭეშმარიტების დაუფლებაშია. ადამიანებთან ურთიერთობა გადაეზრდება ქიშკობაში, რომელსაც თან უამრავი სიცრუე და თვალთმაქცური ხრიკი სდევს; არ ამბობს იმას, რასაც ფიქრობს და არ ფიქრობს ისე, როგორც ლაპარაკობს. ქადაგებაში, პოლიტიკურ პროგრამაში, ფილოსოფიურ მოხსენებაში, სიყვარულის ახსნაში ძალიან სწორად სიტყვებს მიღმა სულ სხვა რა-

დაც იგულისხმება; და მცირედნი არიან, ვისაც მართლა სჯერა იმისა, რისიც სწამს.

ნიცშე ამას ნიჰილიზმი უწოდებდა. ფილოსოფიის სტრიქონებს შორის წაკითხვა უნდა შეეძლოს. ყოველი სიტყვა-და და ინსტიტუტის მიღმა რომ აღმოჩნდებოდა დანაწი, მათი მეშვეობით კი, თავის მხრივ, თავად სიცოცხლე საუბრობს, რომელიც მუდმივად თვითგამოზნაბისკენ ისწრაფვის. ამდენად, კულტურა, ისევე როგორც სიცოცხლე, რომელიც მას შობს, შეიძლება შეფასდეს, როგორც ჯანსაღი ან აუადამყოფი. ფილოსოფიამ კი, როდესაც კულტურა ავადდება, საკუთარ თავზე უნდა აიღოს ცივილიზაციის ნიშნები.

თუკი ჩავთვლით, რომ ჩვენი მივილიზაცია ნიჰილიზმითა და დაავადებული, მაშინ, ნიცშეს თანახმად, სწორედ თვალშიაქცობა ყოველი ამ დაავადების უზომოდად სიმძტობილე, მთავარი ყოველზეა და მასწავლებელი ვირუსული, რომლის გამოც ავადმყოფის მდგომარეობა მუდმივად უარესდება.

განხეთქილება სურვილსა და სიცოცხლეს შორის

ნიცშეს ნაზრევი, ისევე, როგორც მთელი მისი ცხოვრება, კრიზისის სიმბოლოა. ეს ჩვენი დროის კრიზისია, ფსევდობობათა და თვითშეგნების კრიზისი. მისი გამოვლინებაა - სამუშაოთი დაკავებულია "ზრდისთვის", ცინიზმი, დემკრისა და ნარკოტიკები, თანამოაზრების გაბატონება. ეს კრიზისი წარმოშვა სიცოცხლეს და სურვილს შორის არსებულმა განხეთქილებამ პლატონიზმისა და ქრისტიანობის ორიანთაშორის შტურმის, სხეულისა და ადამიანური ცნებების და იმ ანათემის შემდეგ, რომელიც მათვე იყო მიმართული. ადამიანური სურვილი ნელ-ნელა საკუთარი თავის წინააღმდეგ შემობრუნდა და საკუთარი შემოქმედებით ბუნების საბირთვობად წარემართა უფრო, მშვიოთვარებით აღსავსე სხვა ცხოვრებისკენ; სხვა, შურეფულევი, სამოთხისეული, მარადიული სამყაროს ძიებისკენ.

და აი, აღმოჩნდა, რომ ეს სხვა ცხოვრება - არაფერი: ასეთია ჩვენი დროის აღმოჩენა. ვალერიის პერიფრაზირებას თუ მოვხანდთ, ადამიანმა ყველაფერი გააკეთა არაფრისგან, მაგრამ ამ ყველაფერში გამჭჭილი სიცარიელეა ჩაბუდებული. საუკეთესო სამყარო - ილუზია და მას თანდათანობით ნიჰილიზმი დაასაფლავებდა. ფროიდი იტყვის, რომ ამ პროცესის დასასრულს, ე.ი. სანგნეზე რეალურ შეხედულებაზე გადასვლას შეიძლება დაველოდოთ, როდესაც ადამიანი ბოლომდე გაითავისებს თავსაც და სამყაროსაც ანუ შეეცადოს სიცოცხლეს, მისი არასრულყოფილებისა და თანამდევნი ტიპების მიუხედავად.

ნიცშე, რომელიც მოვლენათა ბუნებრივი მსვლელობის მომხრე იყო, არაბარი რეაქტის არ იძლეოდა. მიანდა, რომ ავადმყოფობა თავისი გზით უნდა განვითარდეს, რომ სხვაგვარად შეუძლებელია. ფაშიზმი, სოციალიზმი, ლბერალიზმი, ანარქიზმი - გამოყვანასაღების ნიშნები კი არა, იმავე დაავადების მხოლოდ ახალი სიმპტომებია. სხვადასხვა დოქტრინებსა და ცნებებზე ჩაბლაუქება კი საკუთარი სინდისის დამშვიდება, ცარიელი სიტყვებზე დაყრდნობა და მეტი არაფერი. ჯანმრთელობა არ აღდგება მაკაიური ფორმულებისა და დადგენილებების მეშვეობით. ნიცშე არცერთ პარტიას არ მიეკუთვნებოდა და არც საკუთარი ფილოსოფიური სკოლის დაარსება სურდა. ნიცშეში - ეს ხომ დაავადების კიდვე ერთი სიმპტომი იქნებოდა.

ამავე თვალსაზრისით უნდა განვიხილოთ მისი ქადაგება ზეკაცისა და ღირებულებათა გადაფასების შესახებ. ეს არ იყო რევოლუციური პროგრამა, არამედ მხოლოდ დაკმაყოფილება და გაბოროტება, ყველაფრის ნულიდან დანაკების სურვილი, მაგრამ მხოლოდ ნიჰილიზმის უარყოფით, ანუ ნიჰილიზმის თვითგანადგურებით. კარგია,

რომ დაავადება არც ისე მუდმივია, როგორც სიკვდილი და ჯანმრთელობა და რომ ისინი ადრე იქნება თუ გვიან, ყოველთვის გაიმარჯვებენ.

თვალთმაძიებლობა და სიცოცხლე

ნიცშე ადამიანის ჯანმრთელობას მისი საკუთარი თავისადმი სიყვარულით ზომატ. სასქე სხვა არა მანიაკურ-დემონიურ მდგომარეობას, როცა საკუთარ არრდილთან საუბარს ვინცობთ, არამედ უფრო ღრმა, ილუმალ კავშირს, როცა დაილაგვს ემართავთ მთელ ჩვენს არსებასთან. რას იტყვით, რომ ერთხელაც, დილით ან ღამით, რომელიმე დემონმა შემოაღწიოს თქვენი მარტოობის ყველაზე იდეალურ კულტურულ და განცხადებით: "ჯერ კიდევ უთვალავადრე გეცხით იმ ცხოვრების გავლა, რომლითაც ახლა ცხოვრობთ და რომლითაც გიცხოვრიათ?" მაგრამ ამ შემთხვევაში როგორ მოახერხებდით თვალთმაძიებლობა და სიცრუე მუდმივად დაბრუნების, თუკი თვით მათი არსებობაც კი უარყოფას გულისხმობს?

"აუცილებელი არ არის ნიგნების წერა", - ამბობდა ბერცონი. ნიცშემ ბევრი ნიგნი დაწერა, მაგრამ არცერთი მათგანი პატივმოყვარეობისა და მოვალეობის მოხდის მიზნით არ შეუქმნია. მას ისევე სჭირდებოდა წერა, როგორც სხვებს ფსიქოთერაპია.

თავისი შეცდებული ცხოვრების დასასრულს ნიცშეს სწამდა, რომ მუდმივ საკუთარ თავში დეკადანის გადალახვა, ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მისი ფეხბაღურობა გააცნობიერა. გაორცილები ადამიანი ისევე შეერწყა საკუთარ თავს, ჩრდილში გაქრნენ, რადგან მზე ამობრწყინდა და ურგავებამ ადგილი დაუთმო მადლიერებას. ეს ფრიდრიხს ნიცშე იყო მზად სამარადისოდ უკან დასაბრუნებლად.

* * *

რა ნიშნით იქნებოდა იგი ადვილად საცნობი დღეს, ინტერნეტისა და მობილური ტელეფონის ეპოქაში? ალბათ, იმით, რომ თავის მობილური ტელეფონის უმცროს დასა აწყობებდა. ასე კი უამრავი მიზეზის გამო მოიქცეოდა. პირველი, არ ყვოლინობდა "კლიენტები", ცხოვრება კი ძალზე სერიოზული რამ არის იმისთვის, რომ რაც შეიძლება მეტი ფულის დაგროვების სურვილში განვლო. მეორე, ძლიერ ყვეარებოდა თავისი მეგობრები და ისურვებდა, რაც შეიძლება, ხშირად შეხვედროდა მათ; ამასთანავე, ვერ გაიშტებდა საკუთარ სიმატოვებს იმისათვის, რომ მისი დარღვევის უფლება მიეცა ტელეფონზე საუბრის მოყვარულებისა და სარაკებაში აცენტრისთვის. მესამე, დიდი ხნის წინ მიხვდებოდა, რომ ის ერთადერთი ზარი, რომელსაც ყველა იმ იმედით ელის, რომ ყოველივეს შეცვლის და ამის გამო იტანჯებიან სხვა უსარგებლო ზარების მოსმენით, - არ არსებობს ისევე, როგორც ზეციური სამოთხის დაბოლო, ტელეფონი, არსებობდა შექმნილია ისეთებისთვის, როგორც მისი დაა, რომელიც შეეცადოს ზარის მოლოდინში ცხოვრობს; ან, საერთოდაც, მათთვის, ვისაც საკუთარი არსებობისთვის აუცილებლად სჭირდება ვიღაც სხვა.

მოკლედ რომ ვთქვათ, ნიცშეს იმდენად ყვეარებოდა სიცოცხლე, რომ არ მოისურვებდა მიხვან მონყვეტება და საერთოდაც, ნებისმიერ შემთხვევაში, მისთვის რომც დაერევათ, რაღა თქმა უნდა, ეს მხოლოდ ისე იმ მიზნით მიხვდებოდა, რომ მორიგი ზღაპარი მოეთხროთ.

"Le Devoir", 28 აგვისტო, 2000 წ.

თარგმან თამთა დედგარიანმა

ლექსინგტონის არსილიები

ღინდა მოგითხროთ რეალური ამბავი, რომელიც რამდენიმე წლის წინ შექმნებოდა. გარკვეული გარემოებების გათვალისწინებით, შევცვალე მასში მოხსენიებული ადამიანთა სახელები, მაგრამ ყოველფე დანარჩენი უცვლელად ჩემშია ჩაბეჭდილი.

დაახლოებით ორი წლის განმავლობაში მასაჩუსეტსის შტატში, ქალაქ კემბრიჯში ვცხოვრობდი. ამ პერიოდში გავიცანი ერთი არქიტექტორი - ნაბომოსადეგი, ოდნავ თამაშურცხლილი ორმოცდაათი წლის კაცი, რომელიც ცურვითა და ჩინგურით იყო გატაცებული და ამიტომ მოხდენილი ანაგობა შეიწინა. არქიტექტორი (მას კვიზი ვწოდოთ) უცოლო იყო და ცხოვრობდა ლექსინგტონში (ბოსტონის გარეუბანში), ძველისძველ დიდ სასახლეში, ძალზე სიტყვათუნ, ავადმოყვანი შესახედაობის მეგობართან ერთად, რომელსაც ჯერემი ერქვა. ოცდათუთმეტოედი წლის მაღალი, ტანკენარი, ოდნავ თამაშურცხელი ჯერემი პროფესიით რეალისტის ამწყობი გახლდათ და, ამასთან, საკმაოდ კარგად უკრავდა ფორტეპიანოზე.

ჩემი რამდენიმე ნანარქოები ინგლისურად ითარგმნა და, შემდეგ, ამერიკულ ჟურნალში გამოქვეყნდა. კვიზი ისინი ნაიკითხა და მომწერა, რომ ძალიან დაინტერესდა ჩემი შემოქმედებით. მას სურდა, გაეცენო ერთმანეთი. ჩვეულებრივ, თავს ვარიდებ იმ ადამიანებთან შეხვედრას, რომლებიც აღტაცებულ წერილებს მიგზავნიან (ჩემი გამოცდილებით, ამგვარი შეხვედრები არც თავშესაქვევია და არც - საინტერესო), მაგრამ ამჯერად ასე არ მოვქეცულვარ. მომზიბლა ამ წერილმა, რომელშიც უხვად გა-მოსჭვირდა კვიზის ოუმორი. გარდა ამისა, გადაამელო ამერიკელთა ოპტიმიზმი. ამასთან, ჩვენ საკმაოდ ახლოს ვცხოვრობდით ერთმანეთთან. მაგრამ მოთავარი, უმნიშვნელოვანესი მიზეზი, რომლის გამოც მოვიწოდებო მასთან შეხვედრა, ის იყო, რომ კვიზი ფლობდა ძველი ჯაზური მუსიკის ჩანაწერების საუცხოო კოლექციას.

"თელიც ქვეყანა რომ მოიპოვო, ალბათ, ვერ იპოვით თუნდაც ერთ ესოდენ სრულ კოლექციას. ვფიქრობ, გიყვართ ჯაზი, ან ყოველ შემთხვევაში, განიტერესებო", მომწერა მან. ზუსტად ასე იყო. ჯაზი ნამდვილად მიტაცებდა. ამდენად, კვიზის წერილის ნაკითხვის შემდეგ ცდუნებას ვერ გავუძელი და წინააღმდეგობის ყოველგვარი

უწარი დეკარტე. ლექსინგტონშივე გვზავრობას ნახევარი საათი დასჭირდებოდა. კვიზი წინასწარ ფაქტით გამოიძიებოდა დეტალური ინსტრუქციები. აპრილის ერთ ნაშუადღევს ჩემს მწვანე ფოლსკავანში ჩავეჯექი და მისი სახლისკენ გავწიე. შენობა, სულ ცოტა, ასი წლისა მინც იყო. ბოსტონის გარეუბანში მრავლად ნახავთ დიდებულ ძველებურ სასახლეებს, მაგრამ კვიზის საბინადრო თვით მათ შორისაც საგანგებოდ გამოირჩეოდა.

ბალი ვეება ტყეს ნაგავდა. ხეებზე ჭრელი ჩხიკვები დახტოდნენ და ყურისწამლუბად ჭახტახებდნენ. ხეივანში ახალი BMW იდგა. როდესაც ჩემი მანქანა BMW-ს უკან დაეაშურებოდა, კართან მთვლემარე ზორბა მასტიფი ნაშობილაზნა და ორ-სამჯერ შევიღრინა. ისე მიყურებდა, თითქოს მეუბნებოდა: სულაც არ მსურს, დავიღრინო. უბრალოდ, ეს ჩემი მოვალეობაა.

კარი გაიღო, კვიზი გამოვიდა, მომესალმა და ხელი ჩამომართვა. ისე მტკიცედ ჩამომართვა, თითქოს რაღაცაზე მითანმდებოდა, მეორე ხელი კი ალერსიანად მომითათუნა მხარზე. ეს მისი ჩვეული მანერა იყო. "გამარჯობა. მისარია, რომ მესტუმრეთ. მართლაც სასიამოვნოა თქვენი ნახვა", მითხრა მან. კოპანა იტალიური პერანგი, ბაცი ყავისფერი ქიშპირის პულოვერი და ბამბის რილი შრავალი ეცვა. ჯორჯო არმანის სტილის სათავლე ეკეთა. ეტყობოდა, რომ გარეგნობაზე ზრუნავდა.

მასპინძელმა სასტუმრო ოთახში შემეყვანა, დივანზე დასვა და ახალდაბადებული ყავა მოიტანა. კვიზი დახლბასისელი, ზრდილი და განათლებული პიროვნება აღმოჩნდა. ახალგაზრდობაში მთელი მსოფლიო მოეცა და საინტერესოდ მომიხსრობდა თავის თავგანდაცვალეს. დავემტკობრდი. თვეში ერთხელ ლექსინგტონში მივდიოდი ხოლმე მის სახაზავად. ერთად ვუსმენდით მის შესანიშნავ ჩანაწერებს და ვნეტყვებდით. კოლექციასთან შედარებით, სტერეოსისტემა იმდენად კარგი არ იყო, მაგრამ სასიამოვნო, ნოსტალგიურ ბგერებს გამოსცემდა.

კაბინეტში კვიზი დიდ კომპიუტერზე აპროექტებდა შენობებს, მაგრამ არაფერს მიყვებოდა თავისი საქმიანობის შესახებ. "ეს საინტერესო არაა", თქვა მან ერთხელ სცილიდ, თითქოს ზოღიშ მისხდა, ამიტომ ახლაც არ ვიცი, რომელ არქიტექტურულ სტილს ანიჭებდა უპირატესობას ჩემი მეგობარი. სამუშაოთი დიდად არ იტვირთავდა თავს. უფრო ხშირად სასტუმრო ოთახის დივანზე იჯდა, ლეონის სვამდა და წიგნს კითხულობდა, ან უსმენდა ჯერემის, რომელიც პიანინოზე უკრავდა; ზოგჯერ კი ბალმი ძაღლს ეთამაშებოდა.

კვიზის მამა (რომელსაც ვერ შევესწარი) საქვეყნოდ ცნობილი ფსიქოლოგი, ზუთი თუ ექვსი კლასიკური ნაშრომის ავტორი გახლდათ. ამას გარდა, მას ფანატურად უყვარდა ჯაზი და ვინაიდან მეგობრობდა გრამფირფიტების საუბუტესო ფირმის ფუქმანდებელთან და პროდიუსერთან ზოუ უიესპოტთან, ამდენად, მოახერხა 1940-1960-იანი წლების ჯაზური მუსიკის შესანიშნავი კოლექციის შეგროვება. ფირფიტები ონდაგადაც არ იყო შელახული, გარკ სასწაულად მივინჩიე. კვია ან მათ ის სათუთად იღებდა ხელში, თითქოს ჩველ ბავშვს ეფერებოდა.

კეიზის არ ჰყავდა და-ძმები. დედა ადრე გარდაეცვა-
ლა. მამამისს მერვე ცოლი არ შეურთავს. თხოთმეტი
წლის წინ, როდესაც კეიზის მამა პანკრასის კიბოში იმ-
ხვერპლა, ჩემმა მეგობარმა მეგვიდრეობით მიიღო სასახ-
ლე და სხვადასხვაგვარი საგვარეულო ნივთები, გრამფირ-
ფიტების კოლექციის ჩათვლით. ვინაიდან კეიზი დიდ პა-
ტივს სცემდა მამამისის სსოვნას, ამიტომ რუდუნებით
უფროსობდებოდა კოლექციას. ჯაზური მუსიკის მოსმენა
უყვარდა, მაგრამ მისი თვავდადებული ფანატიკოსი არ
იყო. უფრო კლასიკურ მუსიკას ამჯობინებდა და ჯერე-
მისთან ერთად ყოველთვის ესწრებოდა ბოსტონის სიმფო-
ნიური ორკესტრის კონცერტებს. იმ დროს ორკესტრს
მათ სვიფი ოზავა დირიჟორობდა.

გავიდა ერთი წელი. კეიზიმ მოულოდნელად მაცნობა,
რომ რამდენიმე დღით ლონდონში მიემგზავრებოდა და
მთხოვა, ამ წნის განმავლობაში მის სახლზე მეზრუნა.
ლექსინტროში კეიზის არყოფნისას მის სახლში, ჩვეუ-
ლებრივ, ჯერემი რჩებოდა, მაგრამ ამჯერად ის დასა-
ლეთ ვირჯინიის შტატში გაემგზავრა დედასთან, რომე-
ლიც ავად გამხდარიყო. ამიტომ კეიზიმ მე მიმიხმო.

"შაბატი, მაგრამ სხვას ვერავის მივმართავ ამგვარი
თხოვნით", - მითხრა მან. "აქაურობას დარაჯი მიხედავს,
შენ კი მხოლოდ გვევლებ, რომ მაილსს (ეს ძალიან სა-
ხელი გახლდათ) დღეში ორჯერ აჭამო. სხვა საქმე არა-
ფერი გექნება. ჩემი კოლექცია შენს განკარგულებაშია. აქ
უამრავი საქმელ-სასმელია, ასე რომ, არაფერი მოიკლო".

ეს წინადადება ჭკუაში დამიფედა. იმ დროს გარკვეუ-
ლი მიზეზების გამო მარტო ვცხოვრობდი. კემბრიჯში,
ჩემი ბინის მეზობლად, სახლი შენდებოდა და აუტანელი
ხმაური იდგა. ნაწილ ტანსაცმელი, პორტატული კომპიუ-
ტერი, ორიოდ წიგნი და კეიზის სასახლეში მივიდი. კე-
იზის ის-ის იყო დაემთავრებინა ნივთების ჩალაგება და
ტაქსის გამოძახებას აპირებდა.

"გასურვე, დრო კარგად გაატარი ლონდონში", -
ვუთხარი მე.

"რა თქმა უნდა", - გაიღიმა კეიზიმ. "აბა, არ მოინყ-
ნო. ეს ცუდი ადგილი რიდაა".

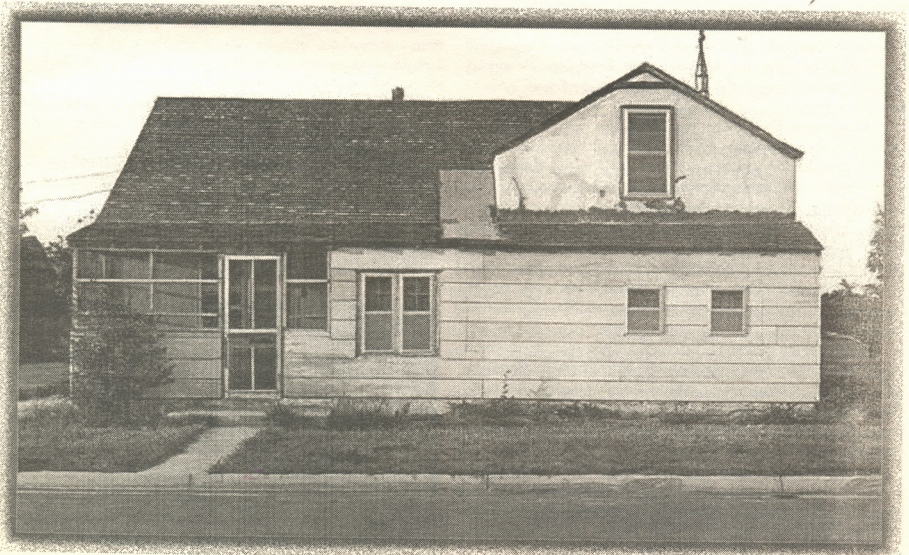
როდესაც კეიზი წავიდა, სამზარეულოში შევიდი და
ყავა მოვადულე. შემდეგ ჩემი კომპიუტერი შევიტანე და
სიკალურ ოთახში, რომელიც სასტუმრო ოთახს ესაზღვ-
რებოდა და ერთი საათის განმავლობაში ვიმუშავე, თან
მუსიკას ვუსმენდი. მომავალი კვირა ჩემთვის ნაყოფიერი
იქნება-მეთქი, გავიფიქრე.

წითელი ხის მობრძღლ მაგიდას ცალ მხარეს უჯრე-
ბი ჰქონდა. ეს იყო ძალზე ძველი მაგიდა. ის, ალბათ,
ოდიტანვე აქ იდგა. მამამისის გარდაცვალების შემდეგ
კეიზის მუსიკალურ ოთახში არაფერი შეუცვლია, რადგან
ეს მისთვის წმიდათაწმიდა ადგილი იყო. თუმცა სასახლე-
ში (მისი სიძველის გამო) ავეჯი ხშირად ივარებოდა
მტვრით, მაგრამ მუსიკალურ ოთახში დროის დინება
თითქოს შეჩერებულიყო. ყველგან იდეალური წესრიგი
სუფევდა. მტვრის ნასახივ კი არ შეიმჩნეოდა თაროებზე,
მაგიდა კი ისე იყო გაპრიანებული, რომ ლამაზებოდა.

მაილის შემოვიდა და ჩემს ფეხებთან დანვა. მოვეყე-
რე. ეს იყო მარტობობისგან გატანჯული ძალი. ლამა-
ზობით სამზარეულოში ეძინა, მაგრამ დანარჩენ დროს
ყოველთვის ვინმეს გვერდით მოიკალათებდა ხოლმე და
მახლობლად მყოფი ადამიანის სხეულს ეკვროდა.

მუსიკალურსა და სასტუმრო ოთახებს მაღალი უკარო
გასასვლელი ჰყოფდა. სასტუმრო ოთახის ერთ კედელში
ჩაშენებული იყო დიდი ბუხარი. იქვე იდგა სამადგილია-
ნი ტყავის დივანი, აგრეთვე - ოთხი სავარძელი და სამი
(სხვადასხვა ფორმის) პატარა მაგიდა. იატაკზე გეო ჭრე-
ლი, მაგრამ უკვე გამოხუნებული სპარსული ხალჩა, ჭრე-
ზე კი ძველებური ჭალი ეკიდა. დივანზე დავეჯექი და იქ-
აურობა შევათვალე. ყრუ სიჩუმეში საათი ისე წიკნი-
კება, თითქოს ფანჯრის მინაზე ვიღაც აკაკუნებდა.

ხის მაღალ თაროებზე წიგნები ეწყო. კედლებს ზღვის
რამდენიმე პეიზაჟი ამშვენებდა. ამ პეიზაჟებმა უცნაურად
ამაფორიავს. მათზე არ ჩანდა არც ერთი ადამიანის ფი-
გურა. ზღვის ლანდშაფტები იმდენად შთამბეჭდავი
იყო, თითქოს, თუ მიავრუადებდით, გაიგონებდით
სუსხიანი ქარის ზუზუნსა და აბობოქრებული ზღვის
ტალღების ხმაურს. ეს მართლაც რომ საუცხოო სუ-

რათები გამოირჩეოდა არა სახევის საგანგებო მანერით, არამედ - თავშეკავებულყო, სრულიად ობიექტურ სტილით.

კლამფორფიტები ეწყო თაროებზე, რომელთაც მუსიკალური ოთახის ერთი ფართო კედელი ეკავა. ისინი ანბანური რიტზე, შემოწრულებულთა გვარების მიხედვით იყო დარღვიული. თვით კერამიკაც არ ეციდა მათი ზუსტი რაოდენობა. აქ, ალბათ, ექვსი თუ შვიდი ათასიაო, მითხრა მან. მაგრამ თითქმის აბდენივე ფირფიტა ინახებოდა სხვენზე. "არ გამოიჭრებოდა, თუ ჩემი სახლი, ემუხრების სახლის შესავსად, ერთ მშვენიერ დღეს ჩამოინგრება", ღმილით მითხრა კევიზი.

ლი კურიცის ფირფიტას ვუსმენდი და ვწერდი. შინაგანი პარონიისა და სიმშვიდის შეგრძნება დამეუფლა. ვიგრძენი, რომ მე და ეს ოთახი განყოფილად შევეუკავებოდით ერთმანეთს. მუსიკა მსჭვალავდა ყველაფერს: ოთახის ყოველ კუთხეს, კედლებს პანანია ზზარებს, ფორდის ნაკეცებს.

იმ საღამოს გავესხენი მონტებულჩანოს ბოთლი, რომელიც კევიზი საგანგებოდ ჩემთვის დატოვა და რამდენიმე ჭიქა დავლიეთან ვკითხულობდი იმ ახალ რომანს, რომელიც შინად მოვიტყეო. ლიონი იყო. შემდეგ ყველითა და კრეკრებით ვივასშე. მთელი ამ ხნის განმავლობაში სირუფ არაფერს დაჯერებოდა, საათის ნივინკის გარდა. მოსალოდლე და სიჩუმე კვივე უფრო გულრმავდა. კემბრიჯის შემდეგ, სადაც განუწყვეტილ გაისმის სტუდენტთა ფრიაული, თავს ისე ვგრძობოდი, თითქოს ოვეანის ფსკერზე ვიმყოფებოდი. თერთმეტი საათისთვის დაღლა ვიგრძენი. ნიგნი გვერდზე გადავდე, ჭიქა სამზარეულოში გავიტანე და მაილის ლამე მშვიდობისა ვუსურვე ძალით უდრტვიწველად დანვა თავის ლეიბზე, ოღნავ ამოიხენება და თვლები დახუჭა. შუქი ჩავაქრე, შედეგად ავედი მეორე სართულზე, სტუმრებისთვის განკუთვნილ საწოლ ოთახში. აქივმა ჩავიცვი, დავექეი და მალე ჩამქინა.

როდესაც გამეღვიპა, წვედივდასა და სივარდიელში ვტივტივებდი. ერთხანს ვერ გავიკრევი, სად ვიყავი და დაეჭნარი მწვანელივით უგრძობობად ვვგდე. იმ მწვანელივით, რომელიც დიასახლისმა ბნელ კარდაში შეინახა და დაავინყდა. ბოლოს გამახსენდა, რომ კევიზის სახლში ვიმყოფებოდი. ოჰ, დაბს. ლექსინტრონი ვარ. ბალიშქვეშ ხელი მოვაფათურე და მაჯის საათი მოვებნე. როდესაც ღილაკს თითი დავაჭირე, ციფერბლატი ლურჯად განათდა. 1:15 იყო.

საწოლიდან წამოვიწიე და სამაგიდო ნათურა ავანთე. ერთი წუთი დამჭრდა ამირთველის მოსაძებნად. შრომანის ფორმის შუქფარი ვითელ სინათლეს ასხივებდა. საუფეთხელი მოვისრისე, ღრმად ჩაისუნთქე და იტყურობა დავგვერე. შევათვალეირე კედლები,ხალიჩა და ბოლოს ჭერი. შემდეგ თავი მოვეყარე ჩემი ცნობიერების შორი-შორს გამეფულ ნანილებზე და დავიბრუნე საკუთარი სხეულის რეალურობის შეგრძნება. თანდათან მივხვდი: ქვედა სართულიდან ნელი გრუხუნი ისმოდა, თითქოს ზღვის ტალღები ეტლებოდა ნაპირს. სწორედ ამ ხმაურმა გამომაღვიძა.

ფეხაკრეფით წავედი კარისკენ. სუნთქვა შემიგუბდა ისე, რომ საკუთარი გულისცემის ხმა მესმოდა. სახლში, ჩემს გარდა, ნამდვილად იმყოფებოდა ვიღაც და არა მხოლოდ ერთი ან ორი ადამიანი. მკაფიოდ გავარჩიე მუსიკაც. დავიბენი. ცივმა ოფლმა დამახსია. ვინ უნდა შემოსულიყო სახლში, სანამ მქინა?

თავდაპირველად ვივარდებე, რომ ეს წინასწარ ჩაფიქრებული ხუმრობა იყო. იქნებ, კევიზი ლონდონში არ წასულა და ეს წვეულება ჩემს შესახებინებლად მოაწყო? მაგრამ ვერაფრით დავიჯერე, რომ ისეთი დახვეწილი პი-

როვნება, როგორც კევიზი გახლდათ, ბავშვურ მანერისკენ იკადრებდა.

იქნებ, ეს ადამიანები იყვნენ კევიზის ნაცნობები, რომელთაც გაიტყეს კევიზის გამგზავრების შესახებ (მაგრამ არ იცოდნენ, რომ სახლში მე ვცხოვრობდი) და დაბანყვიტეს, აქ შეკრებილიყვნენ? ამასთან, საფხვითი დარწმუნებულთი ვიყავი, რომ ისინი ჭურბები არ იყვნენ. ჭურბები მუსიკის მოსამყრნად როდი ტყენენ სახლებს.

პივამა გავიხადე, შარვალი და სვიტერი ჩავიცვი და ფოსტლებში ფეხები ჩავყავი. ალბათ, იარაღი დამჭრებდა-მეთუი, ვიფიქრე და მივებნე-მოვიხედე, მაგრამ ოთახში მხოლოდ საწოლი, პატარა მაგიდა, ნიგნების თარო და კედელზე დაკიდული სურათი იყო.

როდესაც საწოლი ოთახიდან გავდეი, ხმაური კიდევ უფრო მკაფიოდ მომესმა. ხალისიანი ძველებური მუსიკა კვამლივით მოცურავდა ზემოთ. მელოდია მეყნი, მაგრამ მოტივის სახელწოდება ვერ გავიხსენე.

იმასაც მივხვდი, რომ იქ ბევრი ადამიანი ერთდროულად ლაპარაკობდა, თუმცა ვერ გავარჩიარებ საუბრობდნენ. როგორც იცნობდნენ. ეს იყო სასიამოვნო, მზიარული სიცილი. ყური მოეკარი ღვინის ჭიქების ჭახუნსაც. სასტუმრო ოთახში, ალბათ, ცკკავდნენ კიდევ. ფეხსაცმელები რიტმულად ჭრატყუნებდა ხის იატაკზე.

ჩიბის ბაქსნზე გავდეი, მოავრის დავეყრდენი და ქვემოთ ჩავსივდე. ვესტიბიულში მძალით, ვერტიკალური ფანჯრიდან უჩვეულო, უსიამოვნოდ მკრთალი შუქი იდრეკვოდა. საგნებს ჩრდილები არ ჭქონდა. სასტუმრო ოთახის კარი მჭიდროდ იყო მიხურული. მახსოვდა, რომ დასაძინებლად წასვლის წინ ის ღია დავტოვე. ამაში სრულიად დარწმუნებული ვიყავი. მაშასადამე, ჩემი დაძინების შემდეგ ვიღაცამ დახუჭა ის.

არ ვიცოდი, რა მეყნა. შეძლებოდა, დავბრუნებულყავი საწოლ ოთახში, კარი შინიდან ჩამეკეტა, ლოკინში შეემძრალეყავი და... ეს ყველაზე კვილიგონიერულ განდევნებულბად მივიჩნიე და მაინც, კიბის თავზე მაგარს, მაძრუნებდა მზიარული მუსიკისა და სიცილის ხმები, ტბორის წუდაპირზე მოედებული ჭკელივით დინჯად რომ ლილიყებდა ჭყერში. ალღოთი მივხვდი, რომ იქ ჩვეულებრივი ადამიანები როდი შეკრებილიყვნენ.

კიბზე ჩავდეი. რეზინისძირიანი ფოსტლებით უხმალოდ ვივადედი ფეხები საფეხურებზე. ვესტიბიულიდან მარცხნივ გავუსვით და სამზარეულოში შევედი. შუქი ავანთე. შემდეგ უკვირა გამოვინე და მონზრდელი დანა ავიღე. კევიზი კულინარიის ქნთუხასტრი იყო, ამიტომ უამრავ გერმანული დანას ეწოდებოდა. ფოლადის იარაღის პირი ავებედივად აპრილდა ჩემს ხელში.

მაგრამ, როდესაც წარმოვიდგინე, რომ მზიარული წვეულებაზე უზარმაზარი დანით უნდა შევსულიყავი, მივხვდი, რომ ამას ვერ ჩავიდნდი. დანა კვლავ უყარაში შევიხანებე. ოწანიდან ჭიქაში წყალი ჩავასხი და დავლიე.

დაიცა:
სასად გქაქრსა ძსადლინი?

მხოლოდ ახლა მივხვდი, რომ მაილისი აქ არ იმყოფებოდა: ის არ ინთ თავის ლიბზე, სად წავიდა? განა მას არ უნდა დაეფეკა უცხო პირათთვის, რომლებიც სახლში შუადღისას შემოიჭრნენ? დავიხარე, ლიბის ხელი გადავუსვი და ვიგრძენი, რომ ის ჩაზნექილიყო იქ, სადაც ძალი, ჩვეულებრივ, ინვა ხოლმე. ლიბის მისი სხეულის სითბო არ შერჩნოდა. როგორც ჩანს, მაილსმა დიდი ხნის წინ დატოვა თავისი საწოლი.

სამზარეულოდან ვესტიბილიში გავიდი და პატარა სკამზე დავეჯექე. მუსიკის და საუბრის ხმები არ წყდებოდა. ტალღების ხმაურის მსგავსად, ისინი ხან ძლიერდებოდა, ხან ეკ - ნელდებოდა, მაგრამ მთლიანად როდესაც წყდებოდა. რამდენი ადამიანია იქ? ალბათ, სულ ცოტა, თითოიმეტი მაინც... ან, შეიძლება, ოცზე მეტი. ყოველ ამ შემთხვევაში, ისეთი შთაბეჭდილება შემიქმნა, თითქოს აქ დიდ სასტუმრო ოთახში უარავნ ხალხს მოეყარა თავი.

ნამივრად გადავწყვიტე, კარი შევუღო და შესვლიყავი. ბოლოს და ბოლოს, სახლზე მეთვალყურეობა ვიკისრე და, ამდენად, მასზე პასუხს ვაგებდი. მეორე მხრივ, წვეულებზე არავის მივუპატიჟებინებ.

მივაყურადე, რათა გავრკვეულიყავი, რაზე ლაპარაკობდნენ, მაგრამ მხოლოდ მონოტონური ზუსუნნი ისმოდა. ცალკეული სიტყვების გარჩევა ვერ მოვახერხებ. თუმცა ვიცოდი, რომ კარს მიღმა ადამიანები საუბრობდნენ, მაგრამ მათგან თითქოს სქელი კედელი მასობრდებდა... თითქოს არ არსებობდა არავითარი ოთახი, სადაც შესვლას შევძლებდი. ხელი ჯიბეში ჩაიყავი და ოცდახუთცენტრიანი ამოვიღე. ვერცხლის მონეტის სიმძივით დამეჭმარა, დაშვებულბინა რეკალბის შეგრძინება. შემდეგ თავში უფერად გამივიცა:

იქ აჩრდ/დ/ილ/ვ/ი/ს/ა.

სასტუმრო ოთახში შეკრებილი არსებები, რომლებიც მუსიკას უსმენდნენ და თავაზიანად მასლანობდნენ, რეალური ადამიანები არ გახლდნენ. ყურები დამეჭრა, თითქოს ირგვლივ შავი გაიშვითადა. შევეცადე, წერწევი გადამეფლავა, მაგრამ ვერ მოვახერხე. მონეტა კვლავ ჯიბეში ჩაივიღე და მივიხედ-მოვიხედე. გული ბაგა-ბუგით მიცემდა.

ძალზე უსწავლად მივჩინე, რომ ახლა აქამდე ვერ მივხვდი. განა შესაძლებელი იყო, რომ ვივადებე სახლში ისე შემოჭრილიყვნენ, რომ ვერ გაამეგონა მანქანების ხმაური და ჭიპორიდან სახლისკენ მომავალი ადამიანების ფეხის ხმა? ძალი, ალბათ, დაიყვდა. მოკლედ, ის/ი/ნი/ვი/რ/ა/ფ/რ/ის/თ/შ/ე/მ/ც/ლ/ე/მ/დ/ნ/ე/ნ/ს/ა/ხ/ს/ლ/მ/ი/შ/ე/მ/ი/ს/ვ/ლ/ა/ს.

მინდა, მაილისი გვერდით მყოლიდა. მინდოდა, შევხებოდი მის მხსელი კისერს, შემეგრძნო მისი სუნნი და სხეულის სითბო. მაგრამ ძალი არსად ჩანდა. წავედი და ისევ მარტოდმარტო დავეჯექი სკამზე. ჩემი ძრწოლა ყოველგვარ ჩვეულებრივ შიშს ჭარბობდა.

ერთი-ორჯერ ღრმად ჩაისუნთქე და ფილტვები მთლიანად ავივსე ჰაერით. ცოტა ხანს დაამბორუნდა ჩვეული თვითშეგრძნება.

ავეჯექი და კვლავ ფეხაურეფით ავედი კიბეზე. საწოლი ოთახში დავბრუნდი და ტანსაცმლიანად შევწექი ლოგინში.

მუსიკა და საუბარი არ წყდებოდა. ვერ ვიძინებდი, მაგრამ სხვა გზა არ მქონდა, უნდა ვწოლილიყავი, სანამ იერიყრებოდა. შუქი არ ჩამიქრია, საწოლის ზურგს მიყურდნენ და ჭერს მივანერდე. უსასრულო წვეულებების ხმებს ვუსმენდი. ბოლოს და ბოლოს, ჩამეძინა.

რომელსაც მეორე დღით გამევიცა, წვიმდა. ეს იყო უსზარო თვიერი, რომლის ერთადერთ დანიშნულებას მინის დანამა წარმოადგენდა. ლავგარდანქმეჭ ქურული ჩხიკვები ყმედობდნენ. ცხრა საათი ხდებოდა. სასტუმრო

ოთახის კარი ღია იყო, ისე, როგორც დასაძინებლად წასვლისას დავტოვე. ნივნი, რომელსაც ნანა სალაშის ვკითხულობდი, დივანზე იდო. კრეკერების ნამცეცები მაგიდის ზედაპირზე ეყარა. როგორც ვგვარაუდობდი, წვეულების არავითარი ნიშან-წყობა არ შეიმჩნეოდა.

მაილისი სამზარეულოს იატაკზე მოკუნტულიყო და ეძინა. როდესაც გაიღვიძა, დავაპურე. ხარბად და სიამოვნებით ჭამდა, თითქოს არავფერი მომხდარიყო.

ამგვარი წვეულებები გაიმართა მხოლოდ პირველ დამეს. შემდეგ ლექსინგტონის ლამების მყუდროება არავფერს დაურევფეცა. მაგრამ იქ ყოფნისას თითქმის ყოველ დამით მეღვიძებოდა პირველსა და ორ საათს შორის. შეიძლება, უცხო სახლში ყოფნის გამო აფორიაქებული გახლდით. ან, ალბათ, ვშიშობდი, რომ ის უსწავრი წვეულება გამეურებოდა.

როდესაც ამგვარად მეღვიძებოდა, სუნთქავაშეკრული, წყვიდას ფურის ვუფდებდი, მაგრამ - ახაოდ. ზოგჯერ მქმნოდა ყოთლების შრილი. ასეთ მომენტებში კიბეზე ჩავდიოდი და სამზარეულოში წყალს ცხავამდი. მაილისს ყოველთვის ეძინა თავის ლიბზე. ჩემი დანახვისას სისარულით ცმუტავდა, კულს აქიყინებდა და მუხლბეზე თავს მიდებდა.

ძალი სასტუმრო ოთახში მიმყავდა, შუქს ვანთებდი და იქაურობას ფრთხილად ვაკვირდებოდი, მაგრამ იქ არასოდეს არავფერი მიგრძნობა. დღივანი და მაგიდა ყოველთვის თავის ადგილას იდგა. შირაბები, წესისამერ, კედელზე ეკიდა. ათი-თხუთმეტი წუთის განმავლობაში დივანზე ვჯექვდი და ვიციდი ხოლმე, და როდესაც არავფერი ადგასტრებდა იმას, რაც ურთხელ მოხდა, თავლებს ვლულავდი და შინაგანად ვიპაბებოდი, მაგრამ ვერაფერს ვგრძნობდი. უბრალოდ, მშვიდობიანი დამე იყო. უბრალოდ, გარეუბანში ვიმყოფებოდი. ვადენდი ბალში გამავალ დანჯერებს და ვისუნთქავდი ყვავილების სურნელს, რომელიც გაზაფხულის თბილ ჰაერში მიმობნეულიყო. დამის ნიაყი ოდნავ არხვენდა ფარდას. შირიანხლოს ქოტები გაკვიდნენ.

როდესაც კვირი ლონდონში დამბრუნდა, გადავწყვიტე, არავფერი მეტევა მისთვის იმლამინდელი ამბების შესახებ... თვითონ არა ვციცი, რატომ. უბრალოდ, ვგრძნობდი, რომ ასე უნდა.

“როგორა ხარ? რაიმე ხომ არ მოხდა ჩემი არყყონისას?” - მეკითხა კვიზომ, როდესაც ვესტიბილში ვიდიდი. “არავფერი მომხდარა. მშვიდად ვცხოვრობდი და ბევრს ვეშუაობდი”, - მივეუტე მე, რაც სრული სიმართლე იყო.

“შესანიშნავია”, - გამბილიდა კვიზომ, შემდეგ კი გადამოცა საუხეოში შოტლანდიური ვიკი, რომელიც სასურრად ჩამომიტანა. ხელი ჩამოვართვი, დავემშვიდობე, და ჩემი ფოლსგანგითი კემბრიჯში დავბრუნდი.

კვიზო ექვსი თვის განმავლობაში აღარ მინახავს. რამდენჯერმე ტელეფონით ვესაუბრე. თურმე, ჯერემის დედა გარდაიცვალა, ხოლო როიალების უფბარი ამწყობი საბოლოოდ დასახლდა დასახლეთ ვირჯინიაში. ამ დროისთვის ახალ რომის გამთავრებდი და იშვიათად გავდიოდა ბინადი. არც სტუმრებს ველებულობდი. ყოველდღე თორმეტი საათის შემდეგ ვუფექი მაგიდას. ჩემს სახლს ერთ კოლომეტრზე მეტი მანძილით არ დავცილებოვარ.

ბოლოს კვიზოს შევხვდი ვაკეში, ჩარლზ-რივერის ნავსადგურის მახლობლად. იქ ერთად დავჯივთ ყავა. არ ვიცი, რატომ, მაგრამ ჩვენი უკანასკნელი შეხვედრის შემდეგ კვიზო მნიშვნელოვნად დაბერებულიყო. ძლივს ვიცავდა. თმა მთლიანად გათორებოდა, თვალბინი მარტავებოდა. არ ჰგავდა იმ კვიზოს, რომელსაც ადრე ვიცნობდი... რომელიც ასე ზრუნავდა თავის გარეგნობაზე. შეიძლება, ავად იყო, მაგრამ კვიზოს ამის შესახებ არავფერი უთქვამს.

“ჯერემი, ალბათ, ლექსინგტონში აღარ დაბრუნდება”, - მიიხრა მან ნაღვლიანად და თავი ოდნავ გადააქანა, - “ერთხელ დარეკე დასავლეთ ვირჯინიაში და ველაპარაკე დედის სიკვდილით გამოწვეულმა მწუხარებამ ის, როგორცაა, შეცვალა. ახლა მხოლოდ ასტროლოგიაზე ლაპარაკობს. მარტორიდან ის ანტიტრენებს, ვარსკვლავების როგორი განლაგებამა დღეს, რას უნდა აარიდო თავი და ა.შ. რცა აქ იყო, ვარსკვლავები არც ქო უსწებნია”.

“სამწუხაროა”, - ფითხარი მე ნამდვილად ვერ ვხედე-ბოდი, რასზე მელაპარაკებოდა.

“როდესაც დედაჩემი გარდაიცვალა, მხოლოდ ათი წლისა ვიყავი”, - დაიწყო კვიზიმ და ყაყის ფინჯანს ჩააშტურდა, - “სახლში ორნი დავრჩით - მამაჩემი და მე დედა საანონოს სივრტით იყო გატაცებული და ერთ ადრინ შემოდგომაზე დაიღუპა. ამ უბედურებამ სრულიად გავგაოგნა. ის ახალგაზრდა და სიცოცხლის სასესე, მამაჩემზე ათი წლით უმცროსი ქალი იყო. ვერაფრით წარმოგვედინა, რომ შეიძლებოდა, დედაჩემი გარდაცვლილიყო... მაგრამ ის უეტრად ნავიდა ჩვენგან. მოულოდნელად თითქოს გაუწინარდა გამჭვირვალე შაერში... ჭკვიანი და მშვენიერი იყო. ყველას უფერადა. ხშირად სვირონდა. ყვლმოდერებული დადილოდა და ერთიად ღლიწინებდა. დედაჩემი ყოველთვის წარმომიდგება ნიუპორის პლაჟზე, ზაფხულის ვაშკაშე შუქით განბანლილ. ყვაველმით მოჩითული გრძელე კაბის კალთებს ქარი უფრიალებს. ეს სცენა ჩემს მესსიერებაში ფოტოსურათითაა აღბეჭდილი.

მამაჩემს ძალიან უყვარდა ცოლი. გაგიჟებით უყვარდა. ალბათ, უფრო მეტად, ვიდრე - ვაჟიშვილი. ასეთი კაცი იყო. მხოლოდ ის უყვარდა, რაც საკუთარი ძალისხმევით შექმნა მოპოვებული... ქე რ მოვლენათა ბუნებრივი მსვლელობის ძალით გაჭნაფი ამქვეყნად. არა მგონია, რომ საერთოდ არ ყუყვარდი - მე ხომ მისი ერთადერთი ვაჟიშვილი ვიყავი, მაგრამ ისე არ ყუყვარდი, როგორც დედაჩემი. ეს არ მიკვირს.

დედაჩემის დაკრძალვიდან სამი კვირის შემდეგ მამამ დიდი ხნით დაიძინა. არ ვაზვიადებ. ზუსტად სამი კვირის განმავლობაში ეძინა.

ზოგჯერ ის დგებოდა, მდუმარედ სვამდა წყალს ან ცოტაოდენი საჭმლით ნაყრდებოდა. მიგარეულს თუ არჩილს ნააგავდა. შემდეგ კვლავ ლოგინში წვებოდა... იმ ბნელ ოთახში, სადაც დარბები მუდმივად დახურული იყო, შაერი კი - ჩახუთული. თითქმის არ იმჩრეოდა. გვერდს არ იცვლიდა. მასთან ყოფნა ძალზე მიჭირდა და მხოლოდ დროდადრო მივდიოდი, რათა დამეხებდა. ვემიზობდი, ძილის დროს უეტრად არ მემკვიდარიყო. როდესაც ბალიშს ვუსწორებდი ან საჭმელს ვანვიდი, სახეზე ვაკვირდებოდი...

ის არ მომეკვდარა. მხოლოდ ღრმად ეძინა. მიწაში ჩაღვლული ლოდივით გაუწინრეკლად იწვა. მგონი, სიზმრებსაც არ ხედავდა. იმ ბნელ ოთახში მხოლოდ მისი სუნთქვის ხმა ისმოდა. მაფრთხობდა ეს ხანგრძლივი და ღრმა ძილი... მამაჩემი საიტიოდან გამოსულს შავდა. მახსოვს, ძალიან მეშინოდა... სრულიად მარტო ვიყავი იმ უზარმაზარ სახლში.

თხუთმეტი წლის წინ მამაჩემის გარდაცვალებამ, მართალია, დამაღონა, მაგრამ, გულწრფელად რომ გითხრა, არ გამავკირვა. მამაჩემი მკვდარს შავდა მამინაც, როდესაც ღრმად ეძინა. ახლაც ისეთია, როგორც იმ დროსმეთქი, გავიფიქრე ეს იყო deja vu... გასაოცარი deja vu, თითქოს ვი წლის შემდეგ ჩემში წარსული გაცოცხლდა. ოლონდ ახლა აღარ მესმოდა მამაჩემის სუნთქვის ხმა.

მამაჩემი მიყვარდა. ყველაზე მეტად მიყვარდა ამქვეყნად. მოწინებასაც ვგრძნობდი მის მიმართ. მაგრამ კიდევ უფრო მკვიდრი იყო ჩვენი ემოციური და სულიერი კავშირი... შეიძლება, უცნაურად გეჩვენოს, მაგრამ მისი სიკ-

ვდილის შემდეგ მეც ჩაენქე ლოგინში და მარტორიდან გამწვლვობაში მეძინა... თითქოს საგვარეულო რიტუალი აღვასრულე.

ეს, ალბათ, ორი კვირა გაგრძელდა. მთელი ეს ხანი მეძინა... მეძინა... მეძინა... ბოლოს დრო დაიშალა და არარად იქვა. მაშინ ჩემთვის ძილის სამყარო რეალურ სამყაროდ იქვა, სასაქო კი მარტორიდან არარა იყო და არა - ამიოებისა ან დროის სადგური. თანადიას ჩაენვდი, რას განიცდიდა მამაჩემი ცოლის სიკვდილის შემდეგ. ხომ გესმის, რას გუუენებნი? სამყარომ სახე იცვალა... ახალი განზომილებები შეიძინა”.

კვიზიმ წუთით იყუჩა, თითქოს რაღაცაზე დაფიქრდა. გვიანი შემოდგომა იყო. ზოგჯერ რკოების ცვენის ხმა მესმოდა.

“ერთი რამ მინდოდა მეთქვა შენთვის”, - მიიხრა კვიზიმ, თავი აწია და ჩვეულმა ღიმილმა გადაურბინა ბაგებზე. - “როდესაც მოკვდები, ამქვეყნად არც ერთი ადამიანი არ დაიძინებს იმგვარივე ღრმა ძილით”.

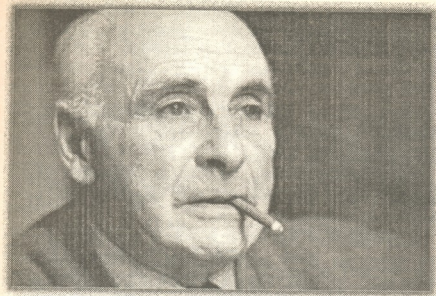
ზოგჯერ ვუკვირობ ლექსინგტონის იდუმალი აჩრდილების შესახებ... იმ მშინაური წვეულების შესახებ, კვიზის ძველისძველ სასახლეში რომ გაიმართა შუალამისას. ვეფიქრობ ხოლმე კვიზისა და მისი ხანგრძლივი, ღრმა ძილის შესახებ, რომელიც სიკვდილისთვის მზადება იყო, და სხვა არაფერი... ვეფიქრობ მამამისზე... ვეფიქრობ მაილსზე, მარტორილისგან გატანჯულ ძალზე, აგრეთვე - ჩანანერების იმ გასაოცარ კოლექციაზე. მასწენდება ჯერემი, რომელიც შუბრტს უკრავდა... ვხედავ ლურჯ BMW-ს სასახლის წინ... ყოველივე ეს თითქოს უსსოვარი დროის წინ მოხდა, სადაც, შორეთში.

აქამდე არავისთვის გამინდვია ჩემი საიდუმლო. შეიძლება, ის დაუჯერებულე ამბები მინიჩით, მაგრამ, ჩემი ღრმა რწმენით, დაუჯერებელი სულაც არაა.

ინგლესურვიდან თარგმანა

სამარ ლომიძე

XX საუკუნის ფრანგულ ლიტერატურულ გალერეაში ფრანსის პონსს (1899-1988) ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია. მის მრავალრიცხოვან კრებულთა შორის განსაკუთრებით აღსანიშნავია "თორმეტი მცირე მოთხრობა" (1926), "საგნების მხარეზე" (1942), "გამოთქმის ნუსკვილი" (1952).

შრანსის პონსი

ხშირად, როცა გენია და მხიარულება ერთმანეთს ერწყმის, ენთუზიაზმის პატარა და უცაბედ აფეთქებებსა აქვს ადგილი.

ფონხათელი

ლაჟვარდოვან სივრცეში, აი, ისიც, ყვითელ-ცერცვის-სიტუშიანი მიმოზა - იტალიური კომედიის პერსონაჟივით მორთულ-მოკაზმული, ამაო ისტორიონიზმით შექმნილი და პიურსავით ფერუმარილ-ნაცხები.

მთავრული ჩირგვი ნუ გეგონებათ: მზიური უფროა. მრავალ-მზიური...

სასიათი მიაბიტი ბაქისა აქვს, მხნეობა უცბად რომ ეკარგება.

ცალკე აღებული თითოეული მარცვალი არა თუ გლუვ ზედაპირს არ წარმოგადგენთ, პირიქით, აბრეშუ-მისებრი ბუსუსებისაგანაა შემდგარი, რაც მთელი ძალით მანათობელ მნათობს აახლოებს.

ფოთლები, ერთდროულად მსუბუქნი და საკუთარი ნონით დამძიმებულნი, გრძელ ბუმბულებს ჰგვანან; ამიტომაც სხვა პალმისებრ ფოთლებზე მეტად გვილობენ გულს და თან უფრო გამორჩეულნიც არიან. მაგრამ მიუხედავად ყოველივე ზემოთქმულისა, მიმოზის იდეაში მაინც არის რაღაც ვულგარული. ჩვეს დროში ამ ყვეაილმა ვულგარიაზციის პროცესი განიცადა.

...როგორც ტამარინდი შეიცავს ტამისს (ფრ. საცერი), ასევე მიმოზაც შეიცავს მიმას.

*

იოლი თემების ამორჩევა არასოდეს მჩვეოდა. ახლაც სწორედ ამან მიბიძგა, მიმოზა ამოერჩია. თემა რთული მეჩვენა და საჭიროდ ჩავთვალე, რვეული გადამეხალა.

პირველ რიგში ის უნდა აღინიშნოს, რომ მიმოზა ჩემთვის შთაგონების წყაროს სულაც არ წარმოადგენს. უბრალოდ, ჩემი სულის სიღრმეში მოიპოვება მისი იდეა, რომელიც იქიდან აუცილებლად უნდა გამოვიტანო, თუ მივსება, ამ იდეისაგან რაიმე სარგებლობა მივიღო. როგორ არის შესაძლებელი, რომ მიმოზა ჩემთვის შთაგონების წყაროს არ წარმოადგენდეს? უნინ ხომ ჩემი ბავშვური

ერთდროულად ნოვატორული და ტრადიციული, ამაღლებულად პოეტური და ღრმად ფილოსოფიური მისი შემოქმედება მნელად ექვემდებარება რამენიარ განსახლვრას. აქ დავიწყებას ეძლევა ჟანრობრივი და ფორმალური ჩარჩოები; მეტამორფოზას განიცდის ადამიანისა და გარე სამყაროს ადრე არსებული ალქმა. პოეტის გულისყური მთლიანად საგნებისკენაა მიმართული (ყველაზე ჩვეულებრივი, ყოველდღიური და შემუშნეველი საგნებისკენ), ამ უკანასკნელთა თვისებების გამოხატვა კი "მთივე სახელის ნინააღმდეგ" ხორციელდება. როგორც თვითონ პონსი იტყობა, "საჭიროა, ნივთი აღვიქვა, როგორც ჯერ კიდევ სახელ-დაუდებელი საგანი... და ეს ნივთი სულ არაფრისაგან ისე უნდა აღვნიერო, რომ მკითხველს მისი გამოცნობა არ გაუჭირდეს".

"მიმოზა" ქვემოთ მოტანილი თარგმანი ტექსტის პონსიული ათვისების ერთ-ერთ საუკეთესო ნიმუშს წარმოადგენს.

მთარგმანი

მიმოზა

ნივინიდან, "გამოთქმის ნუსკვილი"

თავყანისცივის ერთ-ერთი უძვირფასესი საგანი იყო, ყველა სხვა ყველაზე გაცილებით მეტად მაცსებდა ემოციით და ერთადერთი იყო, ვნებს რომ აღმიძრავდა? ზოგჯერ ვფიქრობ, რომ სწორედ მიმოზამ გამოიღვია მგრძნობელობა, მიმოზის მზეებმა გამომიღვიქეს. აღფრთოვანებული, თავმთებებით ვტივტივებდი მისი სურნელის ძლევამოსილ ტალღებზე ახლა კი, როგორც კი მიმოზა გამოჩნდება - ჩემს შინგით ან ჩემს გარემო - ყოველივე ამას მახსენებს და მაშინათვე ტჭნობას ეძლევა.

ამიტომ საჭიროდ ჩავთვალე, მიმოზასათვის მაღლობა გადამეხადა, და რადგანაც წერა მეტრებზე, დაუშვებელი იქნებოდა, მის შესახებ არაფერი დამენერა.

გამოვიტყვემთ და გეტყვი: რაც მეტად ვუტრიალებ ამ ჩირგვს, მით მეტად მეჩვენება, რომ იმართლი საგანი ამოვირჩიე. საქვე იმაშია, რომ მის მიმართ პატივისცემის იმდენად დადებ გრძნობა გამოჩნდა, მსუბუქად ვერაფრით მოვეკიადები (მით უმეტეს, თუ მის უკიდურეს მგრძნობიარობასაც გაეითვალისწინებთ). ასე რომ, სფრთხილით უნდა მივუახლოვდე...

...ამ ნინასიტყვაობისათვის - რომლის გაგრძელება კიდევ დიდხანს შეიძლება - სახელად "მიმოზა და მე" უნდა დამერქვია. ახლა კი დროა, თავად მიმოზას - ჩემს უტკუეს ილუზიას - მივფრუნდეს; ანდა, თუ გნებავთ, მიმოზას ჩემს გარეშე...

*

ნაცვლად მიმოზის ყვავილისა, მის ტოტს, შტის ან, თუნდაც, ბუმბულს უფრო ვიტყვით.

არც ერთი პალმის რტო არა ჰგავს ასე ყვითელ ბუმბულს, დინდლსა და ბუმბულს შუა რომ არის.

სხვაგვარადაც შეგვეძლო გვეთქვა: ლეროებზე შემოგზადარი უთვალავი პატარა ბურთულა, ოქროს

ბირთვადი, წინილის ღინღლისაგან შემდგარი გუნდა.
 ანდა: მიმოზის პანანინა ოქროს წინილები, ქათმისებრი მარცვლები, მიმოზისაგან ორი კლომეტრის სიშორეზე დანახული წინილები.
 * ზემგრძობიარე პალმნარი და ბუმბულნარი, და ოქროს წინილები ორი კლომეტრის სიშორეზე.
 გაზაფხულის შუაში ნანახი, ეს ყველაფერი გასაოცარი სურნელს აკურებს.

*

შესაძლოა, ჩემს საქმეს ისიც ართულებდეს, რომ მიმოზის სახელი თავისთავადაა სრულყოფილი. ვინც ჩირგვსაც იცნობს და მის სახელსაც, მეტად გაუწუნდებდა, ამ საგნის განსახსლავრავად უფუფიხე სიტყვა იპოვოს.
 აქ სახელი საგანს სრულყოფილად *მესსადაგება*, როგორც იტყვიან, სრულად და საცხებით ერწყმის...
 თუმცა არა! სჯობს, დროზე შევირდე! მით უმეტეს, რომ საგნის განსახსლავრას არც კი ეცება საქმე.

*

ბევრად უფრო მნიშვნელოვანია, ყურადღება მიმოზის ხასიათზე გავაძახვილოთ, ერთდროულად დიდბუნებოვან, ნახ, მოალერსე, ფაქიზა და მგრძობიარე ხასიათზე. გარკვეული *მზრუნველობა* გამოსჭვივის მისი ფესტიდან და სურნელიდან. ერთი და მეორეც გაულისგადმოღვრა - გრძობებისა და ინტიმური ფიქრების გადაცემა (ლიტრეს განმარტების თანახმად).
 * არის *მოჩინება*: დაფასებანარევი და პატივისცემის წინაპრობით ნაკარნახევი კეთილგანწყობილება.
 ასეთია მისი პალმის ტოტის მისალმება. ვინცობაა, ამით თავისი ბაქიაობის გამო გვიხდის ბოდიშს.

*

სირაქელემისგავიანი რუხი ბუმბულების ჭალა, რომელშიც ყოველგვარი გულდახშულობის გარეშე ოქროს წინილები (ნარუბატებლად) იმალებიან.

*

სადღესასწაულო მორთულობა და იტალიური კომედის აქსესუარი. მიმოზა, პანტომიმა.

პანტომიმის ტრფიალი ჯოჯოხეთსაც არ შეუშინდა მიმოზებიანი ფერდობის გაყიდვა გაბედა.

Un fervent de la pantomime osa
 Enfer! Vendre la pente aux mimosas.

(მებატობის, მე, ენის ძველ მარტივლს, რომ ამ უკანასკნელს ყოველთვის სერიოზულად აღარ ვეკიდები. ეს სომ ერთადერთი უფლებია, რომელსაც ომის მონანილის ხარისხში ვითხოვ, მერედა რომელი ომის, წმინდა ომის მონანილის ხარისხში. - ნუ გგონიათ, ცხურობოდე! სულაც არა. უბრალოდ ვთვლი, რომ მაღალფარდოვან ტონსა და ამ მდებარე ტონს შორის ზუსტი შუალედი უნდა არსებობდეს.)

*

ჩამოშვებული ბუმბულებითა და ოქროს წინილებით დამყენებული მსუბუქი შტოლი! აპკურე სურნელი ამ გვერდს, მოჰყინე ჩრდილი ჩემს მკითხველს!

მორთმეულო, მრავალ-ყვავილოვანი მსუბუქი შტოლი მზრუნველყოფილი ბუმბულეობ, ოქროს წინილები!

*

ყვავილობისას მიმოზის თავთავები განსაკუთრებულ სურნელს გამოსცემენ, მერე იკუმშებიან, დუშდებიან და ცხოვრებასაც ასე ასრულებენ.

შეიძლება, მათთვის ტრიბუნის ყვავილები გვერდებიან (ანდა, ძველ მეთოდს რომ დაეუბრუნდეთ: ხარაჩოების მორთულობა).

გვეთქვა, რომ მკერდისმიერი დოს თვისებები გააჩნიათ. მართლაც შორს გაისმის მათი სურნელი. ნესტოებ-დაბერილი ბრბო, რომელიც სმენად ქვეული, მათ ერთსულოვანი აბლოდისმენტებით აჯილდობს.

მიმოზა მაღალსა და გასაგებ ხმაზე საუბრობს. საუბარი ოქროს ენებია.

ეს კი ფართოდ გავრცელებული საქველმოქმედო ქმედება გახლავთ, დიდად საამო ძღვენი.

მიმოზა და მისი განსაკუთრებული საქველმოქმედო ქმედება.

ოღონდ აზრის გამოსახვა სიტყვით კი არ ხდება, არამედ ერთადერთი და რჩეული ბგერით, რომელიც დარწმუნების საგამო ძალას ფლობს.

*

მიმოზა (ლექსი პროზად). - ორ კლომეტრზე გადაშლილა ოქროს წინილებიანი, ზემგრძობიარე ბუმბულეების ხეივანი, რომლის ერთი, ერთადერთი დეროც საკმარისია, გაზაფხულის სითვლით ნანახი, რომ მთელს სახლს საამო სურნელი მოეფინოს. ყვავილობისას მიმოზის თავთავები განსაკუთრებულ სურნელს გამოსცემენ, მერე იკუმშებიან, დუშდებიან და ცხოვრებასაც ასე ასრულებენ. მართლაც რომ ტრიბუნის ყვავილებს ჰგვანან. მათი სიტყვა, რომელსაც ნესტოებ-დაბერილი და სმენად ქვეული ბრბო ერთსულოვანი აბლოდისმენტებით აჯილდობს, მეტად შორს აღწევს.

*"მწიერი სასწაულებრივი
 მწმენტალური უცაბელი
 ზავი კეყოფილება*

*მიამიტი წუთი
 მორჩილი აკავებელი
 ზაფრანისფერი!"*

"მსენობადაკარგული სავარცხლები მათი კბილანებიდან დაბადებული ოქროს ბუგერების მშვენიერ ველარ უძლებენ! ფესვადაგებული სირაქელემები საფრინველემი ოქ-

როს წინილებად იგრძევეიან! ხანმოკლე ბედნიერება, ახალგაზრდა მილიონერი გაფურჩქილ კაბაში, ქვემოდან დამაგრებულ, ზემოდან თივგულებად გადაშლილი! ახალთახალი გუნდები, გედის წინილები, ხელის გადასმისას ფრიალდ სამოხნი და სუნამონაპკურებნი! მოწინევე ბუმბულების შადრენისებრი ამოხეთქვალ ჯიღები, ასატანი მუხებით მოჭყდილი... ასატანი მუხების მარცვლებით მორთულნი ამპარტავანბა მოქილი, მონინებით გადმორბილი საკუთარი თავისა და მაცურებელთა მიმართ.

- ყვევილობა პაროქსიზმა. ნაყოფის გამოსხმა უკან დასაბრუნებლდ გზას მოასწავებს.

- ენთუზიაზმს (რომელიც თავისთავად მშვენიერია) ხილი გამოაქვს (კარგი ან ცუდი).

- ყვევილობა ესთეტიური ღირებულება, ნაყოფის გამოსხმა - მორალური: პირველი წინ უსწრებს მეორეს.

- კარგი მშვენიერის შედეგია. სასარგებლო (მარცვალი) კარგის შედეგია.

- კარგი, შესაძლოა, ისეთივე მშვენიერი იყოს, როგორც თავად მშვენიერი (ფორთოხალი, ღომონი). სასარგებლო, უმეტესად, ესთეტიურად თავგადაბალია.

- ყვევილი ინდივიდის სიამოვნების პაროქსიზმა.

- ხილი იოვენ გარსია, დამცველია, მაცეცარია, მარცვლის ტენიანობის შეწმენველი.

- მარცვალი განსაკუთრებული სათამაშოა, საგანია, არაფერია.

- მარცვალი, რომელიც თითქოსდა არაფერია, სინამდვილეში საგანია.“

*

საკუთარი განსაკუთრებული სიამოვნების პაროქსიზმში, მონიჭებული მხედველობითი და ოლფაქტორი კმაყოფილების შედეგად მიმოზის ჯიღა დაბლა ეშვება, ხოლო ყველი, რომლებითაც უწინ მოჭყდილი იყო, იკუმშებიან, ყვითლდებიან და ცხოვრებასაც ასე ასრულებენ.

სამოთხისებრი ხილვა, კეთილშობილი და დაბრკოლებული სირაქლეების ჭალა, რა სინანულის გამოა, ასე რომ ქრებიან, ასეთ სულისმიხდას რომ ეძლევიან?

- უთუოდ, მონინების გამო საკუთარი თავისა და მაცურებელთა მიმართ: თითქოს ამბობდნენ: "ო, ბოდიშს გიხდით, სიამოვნება ასე ცხადად რომ ვიგემო! ტკობა ასე ცხადად რომ განვიცადეთ..." მცენარეული კვამლის ჭალა... იქნებ, მიმოზა საკუთარ თავს სწორედ კვამლად აიციტვამს, საკმეველად? იქნებ, საკუთარი წონა და სიმყარი აკარგვიანებს მხნობობა?

*

ოქროს წიწილების რიცხვი უთვალავი ზემგრძნობიარე ბუმბულების ჭალა-ხეივანში ოქროს წიწილების რიცხვი უთვალავი სილაყვარდის ორ უსასრულობას შორის დამატებით წიფწიეებს ბეგრას.

*

ამ წერტილს რომ მივადნიე, გადაეყვითტე, ბიბლიოთეკასკენ აბელო გეზო, ლიტრე, დიდი ენციკლოპედია და ლარუსი გადაემშალა:

Paroxysme, პაროქსიზმი, ნაწარმოებია წინსართისაგან *παράξ*, რომელიც დართვას ნიშნავს - და სიტყვისაგან *ὄξυσευ*, გამაძურება. შეტევის, ტკივილის ყველაზე ძლიერი ინტენსიურობა.

Paroxynitic, პაროქსინითური, დღეები პაროქსინითური დღეები, როცა პაროქსიზმა აქვს ადგილი.

Enthousiasme, ენთუზიაზმი, ნაწარმოებია წინსართისაგან *ἐν*, ში და სიტყვისაგან *μέσος*, დღერთი. პირველადი მნიშვნელობა: ღვთიური რისხვა: შუშლილი ფიზიკური მდგომარეობა; ასეთ მდგომარეობაში იმყოფებიან სიბილეზე ორაკულების გამოთქმის პროცესში, როცა მაღალ ხმაზე გაყვირიან, თვალებს ასავსავებენ და პირიდან დუჟი გადმოსდით.

Geysir, გეიზერი: არ გამომადგება.

Mimoso, მიმოზა, მდ. სტეკი (ბოტანიკოსების აზრით კი მამ. ქუსტი): ლათინური სიტყვა პარკოსანთა ოჯახის ალსანიშნავად; ამათვან ყველაზე ცნობილია მორცხვი მიმოზა (*mimosa pudica*). ეტიმოლოგისათვის იხ. მიმოური.

Mimeux, მიმოური: ასე უწოდებენ მცენარეებს, რომლებიც შეტების იკუმშებიან. მიმოური მცენარეები. ეტ. : სიტყვისაგან *mimus*, მიმი, რადგან შეკუმშვის პროცესში ეს მცენარეები სახედამანჭალო მიმის გამოემყვებლებიან.

Eumimosa, ევმიმოზა. უცნაური პატარა ჩირგი, რომელსაც დიდი სინათლე და ზაფხულში ხშირი მორწყვა უყვარს. აქვს პატარა, უყუნწო ყვავილეები. ყვავილეები აბრეშუმისებრი, აბურტანერი გუნდებს მიუგავს, იმიტომ რომ გრძელი მტვრინების აურაცხელი რაოდენობა გამუღმებით გამამორთულ მდგომარეობაში აწყვევთ.

Floribonde, ყვავილების-მიომორცხველი.

Mimosées, მიმოზისებრი. გარდაშავალი საფეხურია პარკოსანთა და ვარდისებრთა შორის.

*

1 აპრილი, 1941.

უკვე ძალიან იოლად ასატანი პატარა მუხები: უფრო და უფრო რომ ყვითლდებიან და ცხოვრებასაც ასე ასრულებენ.

*

მიმოზის ღერო (ლემსი)

თავგამოქრული და ფოთლოვან-წარკვეტილი მიმოზის ოქროს წიწილეები სილაყვარდის ორ უსასრულობას შორის დამატებით ბეგრას წიფწიევენ.

*

ერთი რამ ცხადია, მიმოზაზე საუბრით მეტად გამიჭირდება, გამოთქმის ჩემბური გზა დავამკვიდრო, რაც ძალიან მწვევს გულს; მაგრამ მას შემდეგ, რაც საკმარისად - და ზომაზე მეტადაც - გამოვცადე ჩემი თავი აურაცხელ თეთრ ფურცელზე, ამაში საბოლოოდ დავგრძენიდი.

მოუხედავად ზემოთქმულისა, არც იმ მცირეოდენის დაკარგვა მსურს, რაც მომიპოვებია.

ამიტომ ერთადერთი გზალა მრჩება: მკითხველს მკლავი მკლავში უნდა გაეყვარო, გულმოდგინება გამოვთხოვო, და მერე როგორმე დავიყოლიო, რომ თავემობერების საფრთხე არად ჩაგდავს და გრძელ მოსახვევებში მოთმინებით გამომყვეს. სამაგიეროდ კი ღირსეულ სახალაურს ვიპრდები. ამ სახალაურს მაშინ იგემებს, როცა ჩემი მცდელობების შედეგად მიმოზებიანი ჭალის შუაგულში სილაყვარდის ორ უსასრულობას შორის აღმოაჩენს თავს.

ღამბატაშიტი ამაოვანი (ლექსი)

თავგამოდებული და ბუმბულ-წარკვეთილი
მიმოზის წიწილები უხვად შემოკრებილები
ლაფვარდოვან სანაპიროზე ოქროზე წიფვივებენ.

პარინანტი

ყვავილების-მიმომფრქვევლი, თავგამოდებული
და ბუმბულ-წარკვეთილი

ბაქიათა გვარის ასი ოქროს წიწილა
სილაფვარდის ორ განუსაზღვრელ ლოდს შორის
თავის წიფვივს მთელ ჰმაზე მიმოაბნებს.

ქიღვპე ერთი პარინანტი

ჩვენ მიმოზის ოქროს წიწილები
ასე მიაბიჭად ქედმაღლები
თავგამოდებები და ბუმბულელებ-მისდით
ომეგა სილაფვარდის ქვეშ გაფურჩქნილები.

ქიღვპე ერთი პარინანტი

რამდენადაც სილაფვარდის ერთგული მყურებელი
ნესტოტე დაბერილი შეისუნთქავს მათ ორაკულებს
ყვავილების-მიმომფრქვევლი, თავგამოდებული და
ბუმბულეწარკვეთილი
მიმოზის წიწილები ოქროზე წიფვივებენ.

6 აბრილი, დილის 3 საათი.

როცა ვილაცას მიმოზა მოაქვს, ასე მგონია, თავად
მზე მოჭირანის (სასწაულიც ამას ქვია); ანდა ნაკურთხი
ტოტი (რას კულტის ნაკურთხი შტო (!); ან ანთებული
პატარა ჩირადღანი; მიმოზის ელექტროსანათი...

(დილის სამი საათია და, აი, ჩვენც, უცნაური შემთხვევის
წყალობით, 1941 წლის ბზობის კვირა დღე გვითენ-
დება, ჩვენთან შტოების დღეს რომ უწოდებენ.)

... წარმოიდგინეთ, წვიმა მოსულიყოს და ვილაცას
წვიმის წვეთებით მოჭედელი ტოტი ხელში დაეკავებინოს.
მიმოზა სწორედ ასეთია, მზითა და ოქროითი მოცული.

დებურსი აქ უჭველად თავის შესაფერ თემას იპოვი-
და.

გამათლები, ქოლგები, ბუზირეკები.

როცა ჩემმა კვლევა-ძიებამ ან ნურტილს მიაღწია, გა-
დავწყვიტე, ისევ ლიტრეს მიგბრუნებოდი, საიდანაც შემ-
დეგი რამ გამოვიტანე:

Autruche, სირაქლემა: დღესდღეობით ცნობილ ფრინ-
ველთა შორის, ყველაზე დიდი ტანისაა; ფრენის უუნარო.

Floribond, ყვავილების-მიმომფრქვევლი: სიტყვა ლიტ-
რესთან არ ფიგურირებს; მომავალი გამოცემები განმარ-

ტავენ.
არსებობს ერთი ჭაობის ჩიტი (ნეროსმაგვარი), რი-
მელსაც ფლორიკანს უწოდებენ.

Florès-ის ქმნა, იგივეა, რაც ყვავილობა.

Florilège, ყვავილთა კონა: 1° ანთოლოგიის სინონიმი.
2° ასე უწოდებენ ნაშრომებს, რომლებიც ყვავილების სი-
ლაზაზით ცნობილ მცენარეებს შეისწავლის.

Houppé, აბურძგნელი გუნდა: 1° შალისა და აბრეშუ-
მის ძაფებისაგან შემდგარი თავი, თაიგული. 2° ზოლო-
გიური ტერმინი: ბუმბულების გუნდა, რომელსაც ზოგი-
ერთი ფრინველი... ბუნების პატარა გადაშლილი გროვა...
5° ანატომიაში: ნერვული კონა, კერტი-- აშლილი მარც-
ვალი.

Houppée, ზღვის ქაფი, საზღვაო ტერმინი : მსუბუქი
ქაფი, რომელიც ტალღების შეღლისას წარმოიქმნება.

Panache, ჯილა: ქვემოდად შემოკრებილი ბუმბულების
ერთობლიობა, რომლის ზემოთა ნაწილიც გამუდმებულ
მომრავაშა და ერთგვარ თაიგულს ქმნის (სიტყვიდან
penna, ბუმბული).

"როცა ფარშევანგი თავის სახეიმო ჯილას ქარს ანე-
ბებს."

(დ'ოზინი)

Paradis, სამოთხე: დიდი პარკი, ძალიან ლამაზი ბაღი.
აქმენიდი მეფეების ბაღები (რენანი). სპარსული სიტყვა.
სამოთხის ჩიტი: აქვს გრძელი და წანვეტებული ბუმ-
ბულები (საინტერესოა!).

შებდეების სამოთხე: ტირიფი (მეტად საინტერესო!).

Pompe, pompons, Pompadour, rococo. ზარ-ზეიმი, ფო-
ჩები, პომპადური, როკოკო.

Poussin, წინილა: სიტყვიდან pullicenus, რომელიც, თავის
მხრივ, კინობითი ფორმაა სიტყვისა pullus: ქათამი
(ახლად გამოჩევილი).

არსებობს სიტყვა *poussinée, წანწილები:* წინილების
გროვა.

Poussinières, წინილების გალია: არალიტერატურული
ტერმინი პლეიადების თანავარსკვლავედის აღსანიშნავად.
აზრი აღარა აქვს იმის თქმას, რომ ეს მონაპოვრები,
ჩემს მიერ უკვე დაწერილის სასარგებლოდ, a posteriori
დამამტკიცებელ საბუთებად მივიჩნია.

და, აი, მას შემდეგ, რაც ბევრი ვუტრიალე ამ ჩირგვს,
ბევრჯერ ავცდი გზას, სასო ხშირად წარვიკვეთე, სამოვ-
ნება კი იშვიათად ვიკეცე, ყვავილის ბუნება უფრო მეტად
დავაძახინებ, ვიდრე მისი მონა შევიქნენ - ისევ იმ აზ-

რამდე მივდი (ვინცობაა, კვლავ ვცდებოდე), რომ მიმო-
ვის მთავარ დამახასიათებელ თვისებად იოლად მხნივობის
დამკარგველი ბაქიაობა უნდა ჩაითვალოს.

მეტი დაზუსტების შეტანის მსურველი შემდეგს დავა-
მატებინ:

1. მიმოვის თითოეული ღერო ქანდარაა, პატარა ახა-
ტანი მზებობით დატვირთული, პატარა უცაბედი ენთუზი-
აზმებითა და მხიარული სასრული ემბოლიებით დამძიმე-
ბული. (მართლაც ძნელია, საგნების ნამდვილ ხასიათს
მიუახლოვედ !). ფრიად საამო გახლავთ იმის ნახვა, თუ
ზრდის პროცესში მყოფი ეს არსება, თავისი ურიცხვი
დაბოლოებების წყალობით, ბრწყინვალე ნარმატებებად
როგორ სრულდება. როგორც ფეიერვერკისას სრულდე-
ბიან შუშუნათები მზებების გაბრწყინებად.

ზემოთნათქვამი მიმოვას ყველა სხვა ყვავილზე და
ყვავილოვან ჩირგვზე მეტად მიესადაგება: არც ერთი მცე-
ნარე არ ნარმოადგენს ამოხეთქვას ასეთი მარტივი სახით
- მზის უკვე მტკრიანების ასეთ მარტივსა და წმინდა გა-
დაშლას.

2. მაშინ, როცა ეს დასივებული კერტები, ბრწყინვა-
ლი დიდებულები, ჯერ არ ჩამქრალან, არ შეკუმშულან,
არ გაყვილებულან და არ გარდაცვლილან, მთელი ტო-
ტი უკვე სასოწარკვეთისა და უიმედობის ნიშნებს ამჟღავ-
ნებს.

უკეთ რომ ითქვას: სწორედ გაბრწყინების მომენტში,
მაშინ, როცა ყვავილობა პაროქსიზმს აღწევს, ფოთლები
უკვე უიმედობის ნიშნებს ამჟღავნებენ, ყოველ შემთხვევა-
ში, ერთგვარი არისტოკრატიული გულგაცემა მაინც ეტ-
ყობათ. თითქოსდა ფოთლების გამოხატულება ყვავილე-
ბის ნამდვილ ხასიათს ააშკარავენდეს, და პირიქით.

ამბობენ, რომ ეს ფოთლები ფრთებს ჰგვანან. "რომელ
ფრთებს?" მხოლოდ და მხოლოდ სირაქლეშისას, იმათ,
აღმოსავლეთში ბუზირეგებებად რომ იყენებენ, ქვევით
გადმოწონილინი რომ არიან და, ფრინველს კი არა, სა-
კუთარ თავსაც რომ ვერ იკავებენ.

3. იმადროულად, მძაფრი და შორსმიმავალი სურნე-
ლია; თვალზე-გადმოკარკული ორაკულია; მძაფრი, თით-
ქმის ცხოველური სუნია, რომლიდანაც ყვავილი წვეთ-
წვეთობით იღვრება...

... და რადგანაც ასე წვეთ-წვეთად იცლება, მოდი,
ჩვენც მშვიდობა ვუსურვით მომავალ გაზაფხულამდე!

*

ყვავილების-მიმომგრქვეველი თავგამოდებული და
ფრთებს-წარკვეთილი
ერთი მილიარდი წიწილა ოქროზე წივწივებს
ჭალიდან გულამდე მიმოაბნევს თავის წივწივს
აღამიანის აზრის უბრალო მიახლოებით სილაყვარდის
ქვეშ აელევებულ გულამდე
ნესტოებ-დაბერილი რომ შეისუნთქავს მათ ორაკულებს

*

მიმოვა (ჩანართი)

თავგამოდებით ფრთებს-წარკვეთით სურნელოვანი
დიდებული წიწილები ოქროზე წივწივებენ
ხოლო სილაყვარდე დამუნჯებული საკუთარი
მშვენების ძალით
ნესტოებ დაბერილი შეისუნთქავს მათ ორაკულებს

ყვავილების-მიმომგრქვევლები თავგამოდებულიები
ფრთების მამხილებლები
ჭალას მისტირიან მწარედ გულნატკენს
სილაყვარდე შენი იისფერი სამკაცრის მშვენების გამო
ნესტოებ დაბერილი რომ შეისუნთქავ მათ ორაკულებს

ყვავილების-მიმომგრქვევლები და სურნელოვანები
ფრთებს-წარკვეთით ოქროზე წივწივებენ დიდებული
წიწილები

*

მიმოვა

ყვავილების-მიმომგრქვევლები თავგამოდებულიები ფრთების
მამხილებლები
ჭალას მისტირიან მწარედ გულნატკენს
შენი, სილაყვარდე ! იისფერი სამკაცრის მშვენების გამო
ნესტოებ დაბერილი რომ შეისუნთქავ მათ ორაკულებს,
წივწივებენ, ოქროზე წივწივებენ დიდებული წიწილები !

*

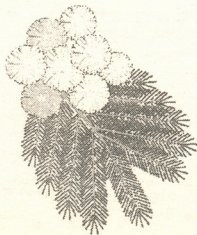
მიმოვა

ყვავილების-მიმომგრქვევლები
თავგამოდებულიები ფრთების
მამხილებლები
ჭალას მისტირიან მწარედ გულნატკენს
შენი, სილაყვარდე ! იისფერი სამკაცრის მშვენების გამო
ნესტოებ დაბერილი რომ შეისუნთქავ მათ ორაკულებს,
წივწივებენ, ოქროზე წივწივებენ დიდებული წიწილები !

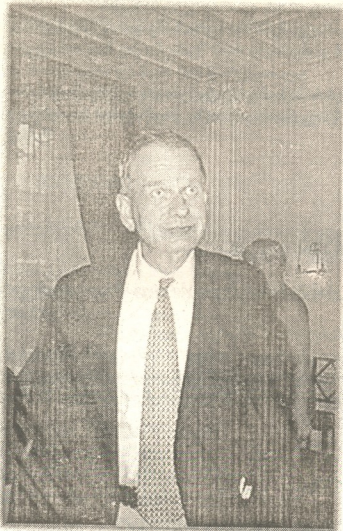
როანი, 1941.

ფრანგულიდან თარგმნა მამა მიქელაძე

(!) მზის ღმერთი ძველ ეგვიპტეში. სიტყვა Ra, "რა",
ისვე შედის rameau-, "ტოტი", შემადგენლობაში, რო-
გორც "მიმა" - "მიმოვის" შემადგენლობაში. (მთარგ.).

ჩისლავ მილოში: სასონარკვეთილება და მადლი

კითხვებმა უნდა მბაბტიოს, თუ ჩისლავ მილოშიზე საუბარს პირადი მოგონებებით დავინწყებ. მთელი ჩემი შვედნებულის სიცოცხლე იმ ქალაქში გავატარე, სადაც ახალგაზრდობის წლებში ცხოვრობდა და პოეტად ჩამოყალიბდა მილოში. ჩვენ, ერთხელი სასუქუნის განსხვავებით, ერთი და იგივე უნივერსიტეტი გვეკონდა დამთავრებული. ეს იყო პოლონური უნივერსიტეტი, რომელიც მოგვიანებით ლიტვური და თანაც, საბჭოური გახდა, მაგრამ შერინარჩუნდა თავისი შერობა და მასთან ერთად სურნელი ძველი ტრადიციებისა. დასაანანია, მაგრამ ხშირად ეს ტრადიციები იკარგება ისტორიული კატაკლიზმების გამო. თვითონ ქალაქი კი ერთ-ერთი უმშვენიერესი ქალაქია და არა მხოლოდ აღმოსავლეთ ევროპაში. მილოში მას უწოდებდა: "ბაროკოს არქიტექტურის მსგავსი ღრუბლების ქალაქი და ჩამოწოლილი, სქელი ღრუბლების მაგვარი ბაროკოს არქიტექტურის ქალაქი". გირაკები აქ ისეთივეა, როგორც ბერკლოში, სადაც ცხოვრობს და მოღვაწეობს მილოში, ოღონდ აქ უფრო მწვანე და ტენიანია. ქალაქს სამი სახელი აქვს: ლიტველები მას ვილინუსს უწოდებენ, პოლონელები - ვილნოს, ხოლო რუსები უწინ ვილნას (Vilna) ეძახდნენ. ვილინუსში არიან ადამიანები, რომელთაც კარგად ახსოვთ პოეტი მილოში. სწორედ აქ წავიკითხე მეც პირველად მისი წიგნი. ეს იყო "შშობლოური ევროპა", რომელმაც საოცარი გზით შემოიღწია ვილინუსში - მას წერილებთან ერთად ცალკეულ ფურცლებად აგზავნიდნენ დასავლეთიდან. მართალია, საფოსტო "მოგზაურობა" წელიწადნახევარს გავგრძელდა, მაგრამ წიგნმა სრულად შემოაღწია, ორი ეგერდილა დააქვდა. წიგნი სულმოუთქვამლად წავიკითხე იგი გარდა იმისა, რომ კარგადაა დანერგოლი, ექება ორ უმნიშვნელოვანეს თემას - ლიტვას და ჩვენს ეპოქას და ორთავე მათგანზე ბევრი ხანტერესო და მნიშვნელოვანი რამ არის ნათქვამი. წიგნს საგანგებოდ ვარიდებდი უფრო თვალს და - ისევ და ისევ კვითხობოდი გვერდებს, სადაც მოთხრობილი იყო 1940 წელს ვილინუსში საბჭოთა არმიის შეჭრის შესახებ: "მდინარისკენ დავეშ-

ვი და სკამზე ჩამოვევტი, ვაკვირდებოდი გარუჯულ ბიჭუნებს, რომლებიც ბაიდავრებზე, პატარა გემებსა და ერთნიზიან ფერად ნავეებზე ჩანდნენ. გული მტკიოდა ჩემი ქალაქის გამო, რადგან აქ ყოველი ქვაც კი ნაცნობი და ახლობელი იყო ჩემთვის. კარგად ვიკოდი გზები, ტყეები, ტბები თუ სოფლები იმ ქვეყნისა, რომლის ადამიანები და ბუნება ისე იყო განწირული, როგორც მარცვალ დოლაბე ქვეშ... ელექტროსადგურის წინ ქვიშიან მქერზე მყოფი ანკეიანი ბავშვები, მდინარის დინება თუ ეს ჩემს თავზე - თითქოს ყველაფერი საბოლოო განაჩენს მიცხადებდა". თავი აწვი და შვერა მიმოვავლე ჩემს წინ ჩანდა იგივე ელექტროსადგური, იგივე ქვიშიანი მქერი, სხვა ბავშვები სხვა ანკესებით. ასევე სხვა, მაგრამ იმხაროვე ნავეები. მოუხედავად იმისა, რომ ბევრი რამ შევეცილიყო ადამიანებშიც და ენებშიც, ხოლო ელექტროსადგურის გვერდზე სტანდარტული საბჭოური სპორტდარბაზი წამოჭიმულიყო - მდინარიდანაც და ციდანაც გაურკვეველი იმედის სხივი მოდიოდა. იმედს იძლეოდა წიგნიც და ისიც, რომ ეს წიგნი თავის ქალაქს დაუბრუნდა.

მოგვიანებით პოლონეთში საშუალება მომეცა მილოშის სხვა წიგნებიც წამეკითხა. იქ ამ წიგნებს კითხოვლიდა და კითხულობს ყველა, ხოლო მილოშის ციტატები მრავალადამიანის საურთიერო კოდი გახდა. რუსეთში ასეთი საიდუმლო კოდად მანდელშტამი იქცა, ლიტვაში - ხან ბრუნველისი, ხან რადაუსკაისი. ქვეყნიდან განდევნილი მილოში კვლავაც რჩება თავისი სამშობლოს ყველაზე დიდ და ყველაზე ცოცხალ პოეტად. თუ ქვეყნიდან გაქცევას მივიჩინებ არა უბედურებად, არამედ ბედისწერად და ამოცანად, მაშინ აღმოჩნდება, რომ მილოშიც ეს ამოცანა ისევე კარგად გადაჭრა, როგორც მე-19 საუკუნის პოლონელმა პოეტებმა - ნოროვიმმა და მიცკევიჩმა.

აღსანიშნავია, რომ ამ სახელს აერთიანებს ლიტვა ლიტველები დაუზარებლად იძლევიან ასხნა-განმარტებებს, მაგრამ ხშირად ვერ ახერხებენ იმ ურთულესი კულტურული ამაღლების განმარტებას, რომელიც არსებობდა ე.წ. ისტორიულ ლიტვასა და ვილინუსის მხარეში. მილოში ამას ეძებზე უკეთ აკეთებს. კაცმა რომ თქვას, სწორედ ამას ეძებდა ჩვენს მიერ დასახლებული მისი წიგნი მთლიანად და ბევრი რამ სხვა წიგნებიდანაც. ამ მხარის ყოველი მკვიდრი ვერ ერკვევა იმ ფაქიზ ნახავში - ენებს, ტრადიციებს, ქვეყნის კონგლომერატში, გენეტიკურ კონგლომერატში, რომელიც წარმოშობს დიდ პოეტებს და რომლებიც ძნელად მოქვებნება ანალოგი დასავლეთ ევროპაში. ირლანდიის ანალოგია ვერ იქნებოდა შესაბამისი. უფრო ზუსტი აღბათი ალექსანდრისთან შედარებაა. აქ კულტურები ერთმანეთს ეფესებოდა, ერთმანეთში პროცირდებოდა, მაგრამ ერთმანეთს ანადგურებდნენ, მაგრამ ამდღერებდნენ კიდევ ყველაზე უძველესი, სუბსტრატული და ამავე დროს ყველაზე ახალგაზრდა - საბოლოოდ მე-20 საუკუნეში ჩამოყალიბებული კულტურა იყო - ლიტვეური; ყველაზე მძლავრი და შთაბეჭდავი რამდენიმე საუკუნის მანძილზე - პოლონური; რაბაჯდ დროის განმავლობაში მათი ურთიერთობა ახსურდული, ანტაგონისტური იყო, რომელიც ახლა თითქმის უკვე დადლეულია. ამ არტუთ იც მარტივ სიტუაციას კიდევ უფრო ართულებდა დაამყარო-ლების, ახლო თუ შორეული მეზობლების კულტურები.

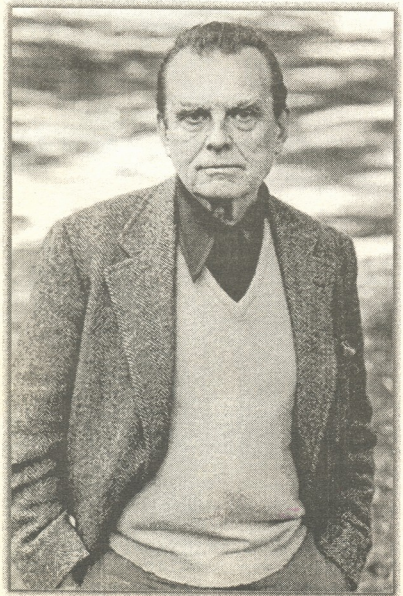
ჩესლავ მილოში მასწავლებელი (როგორც პოეტის) და უფროსი ნათესავი ოსკარ მილოში არის სიმბოლო კულტურათა გადახლართვით წარმოქმნილი სირთულისა: შორეული წინაპრებით ბულგარელი სერბი, დედის მხრიდან ებრაელი, დაბადებით ლელორუსი, აღზრდილი პოლონელი, არჩევნით ლიტველი - დიდი ფრანგი პოეტი გახლდათ. თანაარსებობდნენ არა მხოლოდ ენები, არამედ ეპოქებიც: "ვიღაცა მე-20 საუკუნეში ცხოვრობდა, სხვა - მეცხრამეტეში, მესამე კი - მეოთხემეტეში". დავამატებდი, რომ მოგონებით ამ შარის ადამიანებმა შემიძინეს ის "წაღწეული მყოც საუკუნე", რომლის შესახებაც ლაბარაკობის ამბავთა და აღიქვს დროის საზღვრების სრული გაქრობაც.

კულტურათა მონაცვლეობა, მათი ურთიერთგადაკვეთა და შეზრდა, მათი შეუვალობა და განსხვავებული რიტმი ბევრ რამეს გვასწავლის. ამ ყველაფერმა მილოში პირველ რიგში ჩამოუყალიბა დისტანციის გრძობა, რაც ჩვენი დროის პოეტისთვის ფრიად მნიშვნელოვანია. ცივილიზაციითა სიერცილობრივმა თანაარსებობამ მას შესაძლებლობა მისცა, ცოცხლად წარმოედგინა დროსთან მათი მიმართება. როგორც ცნობილია, ცივილიზაციებმა იციან, რომ მოკვდავნი არიან. აღმოსავლეთ ევროპის მცხოვრებისთვის ვალერის ეს ფრანა არ არის მხოლოდ ფრანა. ახადეროულად, ცივილიზაციები (უფრო სწორად, კულტურები) ფლობენ გადაარჩენის და აღორძინების უნარს, რომლის შემსახებაც ხშირად თავადაც არ იციან. ყურადღებიანი დეკვირებელი უთუოდ შენიშნავს, რომ პოეტი კულტურული არქეტები ისეა გადაჯაჭვული კაცობრიობის ყოფასთან, რომ მისი მოსაზრება შეუძლებელია. იგი მეორედება ისევე, როგორც მეორედება მდინარისა თუ ცის სურათი, ხედი. საქმე ისეთი პოეზიის დანერგა, რომელიც ადეკვატური იქნება როგორც კულტურათა გამანადგურებელი კატასტროფებისა, ასევე იმ განსაკვირვებელი უნარისა, რაც კულტურათა გადაარჩენას იწვევს. ასეთი პოეზიის დაწერა შესაძლებელი ხდება კულტურების მიმართ ცხოველი თანაგრძნობის შემთხვევაში, რაც განუყოფელია ადამიანე-

ბისადმი. ასევე ცხოველი თანაგრძნობისგან. გულავის ცნობაში ეს თანგრძნობა მილოშიმ ყველაზე ძლიერად გამოხატა. საილუსტრაციოდ შეიძლება გავისწინოთ მისი შესანიშნავი სტრაქიონები ბალტიკის შესახებ "დამირბულ გონებაში", სადაც პირდაპირ ამბობს: "ბალტიკის პრობლემა ბევრად უფრო მნიშვნელოვანია ყოველი თანამედროვე პოეტისთვის, ვიდრე სტილით, მეტრისა და მეტაფორის საკითხები". ტოტალტარული მანქანის საფეხავში მოხვედრული ადამიანებისა და ხალხების ბედზე თუ ბალტიკის ხვედრზე ფიქრს პოეტი ერთადერთ შესაძლო და სწორ დასკვნამდე მიჰყავს: "ბოლოს და ბოლოს, უნდა არსებობდეს რაღაც ნორმა, რომლის გადაღალბასაც ვერაინ გაბედვად, რათა მოხვალის ნაყოფი დამპალი არ აღმოჩნდეს. თუ მე დღეს ასე ვფიქრობ, ეს იმიტომ, რომ ბოლო ორი ათასწლეულის განმავლობაში არსებობდნენ არა მხოლოდ ყაჩაღები, დამპყრობლები და ჯალათები, არამედ ისეთი ადამიანებიც, რომელთათვისაც ბოროტება იყო ბოროტება და მას ბოროტება უნდა რქმევოდა". ადამიანმა რომ წარმოიდგინოს ბოროტებათა ჯამი ისტორიის მანძილზე, "შას ან თმა უნდა გაუტყდარაფროს ან სამიწელებისგან, ან სრულიად გულგრილი გახდეს". როგორც ჩანს, აქ მესამე არ არსებობს. მიუხედავად ამისა, მილოში გვთავაზობს მესამე გზას. გვასწავლის, როგორ ვიცხოვროთ ადამიანთა შეუცვლადი ტანჯვისა და უდიდესი ბოროტების არსებობის პირობებში, როცა კულტურათა მოკვდავობაც გაცნობიერებული გავსვს. და ყველაფრის მიუხედავად, ვიცხოვროთ და გადავლახოთ ისტორიის სასტიკი ავტომატიზმი.

არა მგონია, აქ საჭირო იყოს მილოშის ლექსების ციტირება. მოაზროვნე ადამიანი და კულტურის ისტორიკოსი გვანჯვლის ფორმულებს, სადაც შეკუმშულადაა მიცემული მრავალი ვერძელის შინაარსი. აზრის ამგვარად გამოხატვის განსაკუთრებული უნარითაა დაჯილდოებული მილოში. მაგრამ მის ლექსების მხოლოდ კითხვა საჭიროა, ან, უკეთეს შემთხვევაში, მათი გადაწერა. ლექსში მნიშვნელოვანია მასალა, ცვაკვეულ ნაწილებს შორის თანავარდობა, ინტონაციის ცვლა და ენის ბუნდოვანება თუ სიკაშკაშე და კიდევ ერთი, ლექსის ნაკითხვა და გადაწერა უნდა ხდებოდეს ორიგინალში. ლექსის კარგი თარგმანიც ლექსია, ოღონდ უკვე სხვა. ყოველ მკითხველს აქვს თავისი, მისთვის მნიშვნელოვანი ლექსები. ამასთან, არ არის აუცილებელი, ეს ლექსები საყოველთაოდ იყოს აღიარებული (ჩემთვის ასეთი ლექსია მილოშის "Mittelbergheim", რომელიც კრებულში "დღის სინათლის" კოდად მიმანია). რამდენიმე სიტყვა შეიძლება ითქვას იმის შესახებ, როგორ იქმნებოდა ეს პოეზია, როგორია მისი გეზი და მიმართულება. ცნობილია, რომ მილოში საკუთარი გზის არჩევა რამდენიმე ძლიერ ტრადიციას შორის მოუხდა. ჩვეულებრივ, პირველ რიგში, საუბრობდა სკანდინავიებისა და ავანგარდისტების შესახებ. ამათან პირველმა მიმდინარეობამ ცოცხალი პოეზია შექმნა, მაგრამ ტემპის ნაკლებობის გამო მალევე ძველდება ხოლმე. ხოლო მეორეში, როგორც ირკვევა, საუკუნის სიღრმისეულ სტრუქტურებს ვერ სწვდებოდნენ და ზედაპირული მოვლენებით ვაყოფილდებოდნენ. როგორც ჩანს, ყველაზე მნიშვნელოვანი პოლონეთის წარსულის მაგაური სახელები იყო. ვილნიუსში გაზრდილი მილოში მათთან განსაკუთრებული ურთიერთობა და დამოკიდებულება შექმნა. მილოშიმა ადრევე იპოვა საკუთარი ხმა. პირველივე დღეებიდან მის ხმაში იგრძნობა საზოგადოებრივი ცენტრი და ის გაოცებაც, საიდანაც, როგორც ამბობენ, იწყება ფილოსოფია. საუკუნისთან მისი ურთიერთობის საშუალებები იყო არათანაბარი რიტმი, ელიტიკური სახეები და თავისებური ვიზიონერობა.

მილოში ყოველთვის გამოირჩეოდა ადამიანებისადმი განსაკუთრებული თანაგრძნობითა და "დროის ხშიანობისადმი" მიუყრდნობით. ამ ხმაში კი უკვე ისმოდა

საქართველო

მ. შალვაშვილი - მ. შალვაშვილი

ყველაფერი, რაც მოგვანებით მოხდა. მილოში ანტიფორ-
მალისტი და მორალისტი იყო. ფორმალიზმი - საგანგებო
უნის შექმნა განდიონლიათვის (რაც ხშირ შემთხვევაში
ფორმალურ ესპერანტო აღმოჩნდა), ლამის მთავარ საცდურად
იქცა თანამედროვე პოეზისთვის. თავად მილოშის შეფა-
სებით ტოტალიტარიზმი მზად იყო ნებისმიერი ავანგარ-
დული ახირების შესასრულებლად, ოღონდ რა პოეტი
რადიკალი ყოფილიყო დასაქმებული და არ ჰქონოდა რე-
ალობაზე ზემოქმედების ძველებმა. მართალია რუსეთში
(და თავის დროზე გერმანიაშიც) ტოტალიტარიზმს ეს არ
ჰქონდა გაცნობიერებული, მაგრამ გაცნობიერებული ჰქონ-
დათ იგი აღმავლეთ ევროპის ბევრ ქვეყანაში და მათ
შორის თანამედროვე ლიტერატურაშიც. მილოში ყოფილთვის
სურდა და ახლაც სურს ლექსით მოახდინოს ზემოქმედება
ერეალიზმზე და საკუთარი ადგილი მოიპოვოს დროულ
სივრცეში ისე, რომ დროის მსახურად არ იქცეს. პოეტი
არის თავისი ეპოქის იარაღი (იგი ასევე არის ენის იარა-
ღიც); ეპოქა და ენა "აზროვნებენ პოეტით"; ამასთანავე ნა-
აზრევმა გავლენა უნდა იქონიოს ეპოქასა და ენაზე ამის-
თვის კი აუცილებელია შესვლულებათა საგანგებო სიხვა-
დე, პატრიონება და თვითკონტროლის უნარი. დასაწყისში
მილოშის ინტერესი მიმართული იყო მემარცხენე იდეოლო-
გიისკენ, "მსოფლიოს გადაკეთების" მარქსისტული მოძღ-
ვებისკენ. ჩვენს დროში შესვლულებათა ასეთი ტიპლია შუ-
საძლია სასარგებლოც იყოს პიროვნების მომწინებებისთვის.
ამ გზის გავლა მოუწია უმრავლესობას და მის მიერ ქვე-
ნა ბუნის დატოვებულმა კვლამ დაამტკიცებინა გამოცდი-
ლება შესხინა. მაგრამ მან, ვინც საშუალოდ "მემარცხენედ"
დარჩა, რაღაც ძალიან მნიშვნელოვანი ვერ გაიგო. მილოშ-
მა კი გაიგო უმთავრესი რამ: პოეტი საშუაროს სინდის
უფროა, ვიდრე მისი გარდამქმნელი.

ამასთან, პოეტი არის ტრადიციებისა და სიტყვის ძვე-
ლი, ქომაგი. მილოში ტრადიციებისა და სიტყვისადმი ინ-
ტერესი ადრეულ ასაკშივე გამოამჟღავნა, მაგრამ ეს ინტე-
რესი განსაკუთრებით ომის გამოცდილებამ, ოკუპაციისა
და ომის შემდგომი წლების პერიოდმა გაუღვივა. ტოტალი-
ტარიზმი და ისტორიის მთელი ქაოსი პირველ რიგში კა-
ტალიონობის დროულ განზომილებას უქმნის საფრთხეს. თუ
გვინდა, რომ მომავალი გვერინდეს, აუცილებლად უნდა
გვექონდეს წარსული. ნერვებადმა და დანერვებულმა მსოფლიო-
ში ახალი მილიანიზმა უნდა შეიქმნას აზროვნებაშიც და
ლექსშიც; აქედან მომდინარეობს მილოშის ინტერესი ადა-
მიანის მიჯაჭვულობისადმი დროსა და სივრცესთან. აქედ-
ან იღებს სათავეს პოეტის სიყვარული "მატიერის შუ-
პოვრობისადმი", იშვიათი უნარი, რამდენიმე სიტყვით გა-
მოსაზღვროს მისი პარადოქსულობა. აქედან მოდის სიყვარუ-
ლი კულტურისადმი. მილოში მას აღიქვამს, როგორც

ცოცხალსა და მთლიანს, როგორც შესასუენებრივ რე-
ალიას" (ზოგადად იგი რეალისტია შესასუენებრივი რე-
გებით, ნომინალიზმის საპირისპიროდ). ამასთან, იგი იც-
ნობს და აფასებს ევროპული კულტურის იმ მხარეებს, რე-
მელთა შესახებ ძალიან ცოტამ თუ იცის, მაგრამ თავის-
თავად ძალიან მნიშვნელოვანია. მან ისიც კარგად იცის,
რომ სუვენიერობა თუ მე-17 საუკუნეში ტრინიტარიებსა
და ანტიტრინიტარიებს შორის არსებულ დავას პირდაპირ-
ი კავშირი აქვს ჩვენს დედინადელ პრობლემებთან.

მილოშს და აღმოსავლეთი ევროპის მწერართა უმრავ-
ლესობას ბედმა არგუნა ისტორია ენახათ იქ, სადაც სი-
ნამდვილემ მიმდინარეობდა და ესტატოლოგიური მასშტა-
ბი შეიქმნა. ამ კატაკლიზმებს ვერც პოლიტიკური დოქტ-
რინები გადაუურნა და ვერც პოეტი - არც შეიძლება
და გადარჩენილიყვნენ. მაგრამ თავად პოეზია გადარჩა,
როგორც უმაღლესი არაპოლიტიკური პოლიტიკა. თავის
ფილოსოფიურ უმბუღისტიკაში მილოშმა ასე ჩამოაყალი-
ბა თავისი შესვლულება: "ომის წლებმა მასწავლა, ადამი-
ანმა სანერი არ უნდა აიღოს ხელში მხოლოდ იმისთვის,
რომ სხვებს გადასცეს საკუთარი სასონარკვეთილება და
მარცხი". "დღეს ერთადერთი, რომელიც პოეზიის სახელს
ამართლებს, ესტატოლოგიური პოეზიაა. იგი უკუთმისი-
კენ ცვლილების იმდენ უარყოფს არსებულ არადადამი-
ნურ სამყაროს". ესტატოლოგია აქ უნდა გავიგოთ არა ფი-
გურალური, არამედ პირდაპირი, ბიბლიური მნიშვნელო-
ბით. თავის დროზე სუკარ მილოშმა ახალგაზრდა ჩესლავს
საკუთარი დამოკიდებულება ჩაუწერა საუკუნის პოეტურ
გამოცდილებისადმი. განუშარტა, რომ პოეზია, საზოგადო-
დოდ, დიდი იშვიათობაა. სრული სახით იგი ადამიანებმა
მხოლოდ ბიბლიაში იხილეს. მას შემდეგ გამონაკლისების
სახითილა გამოკრთება. ჩესლავ მილოშის ლექსები სწორედ
ასეთი გამონაკლისია. საჭირო იყო მასთვის გაცემას ისე
საკითხებზე, რაზეც პასუხს ვერ იძლევა ადამიანი; ვერ,
როცა წერა უაზროდ და დეუსებულად, მაგრამ გარდაუ-
ვალ საქმედ გაქვნიება. ამ სიტუაციაში პოეტს ყველაფერის
გამოყენება შეუძლია, რაც ხელთ მოხვდება. ასეთი შეიძ-
ლება იყოს: ძველი და გაცვეთილი ფრაზები, ფილოლო-
რის, ბაროკოს, რომანტიზმის ანარეკლი, პრიმიტიული სი-
ლამური ლექსები, საგანგანალებლო ტრანსკრიბიტი თუ
ვერწმინდი ტრადიციები. პოეტური სამყარო კულტურის
ნაშესტრეებისგან იქმნება. როგორც ლევი-სტროსი აღწერ-
და, ეს სტრუქტურულად "bricolage"-ს - მითის შექმნის
პროცესის მსგავსია. ემიგრანტობის პერიოდში კი განუ-
ზომლად ძლიერდება "bricolage"-ს ტენდენცია. ამასთან მი-
ლოშმა მითისთვის დამახასიათებელი სიმძლე და შთამბ-
გონებლად შეინარჩუნა. მისი ლექსები თავისუფალიყო
ყველაფერი სტრუქტურისგან, ეგზალტაციისა და უღირს
სი ირონიულობისგან. გამოირჩევა სიზუსტითა და ადამი-
ანის შესახებ დიდი ცოდნით. ხშირად ეს თავშეკავებული
სასონარკვეთილებაა. გონებით განათებული სასონარკვე-
თილება, რომელსაც აქვს ზომა და რიტმი. აზრისა და
ხედვის ზომიერება ლექსის ერთადერთი ფორმაა, ასეთი
ფორმა კი პოეტის ერთადერთი მადლი.

ლექსის ძირითადი მიზანი სასონარკვეთილების გადა-
ლახებაა, ენტროპიის დაძლევა. ამგვარი მიზანი რამდენად
მიუღვავებია, ამას ნაკლები მნიშვნელობა აქვს. ეს მიზანი
თუ ამოცანა დედამიწის ნებისმიერ წერტილში იჩენს თავს
პოეტის წინაშე. გამოცდილების დაგროვებისათვის ერთად
იცვლება პოეზიის სიფერობობობა. მილოშის შემთხვევაში
ეს ცვლილება იყო მკვეთრი და კარდინალური. იგი იძუ-
ლებული გახდა, ემიგრაციაში წასულიყო, რადგან წინააღ-
მდეგი იყო და არის ნებისმიერი სახის ტოტალიტარიზმ-
სა. სოციალური ექსპერიმენტის წარმატებულობა ვერაზ-
დეს ამართლებს საშუალებას (მაშინაც კი, თუ ეს წარმა-
ტება ნაძველიად მიღწეულია). დარჩენილიყო ქვეყანაში,

სადაც ამ სახის ექსპერიმენტები მიმდინარეობდა, თუ დატოვებინა იგი - მეტად რთული პრობლემა იყო და ყველ კონკრეტულ შემთხვევაში თავისებურად გადასანჯყეტი. იმ დროში, როცა მილოშს უხდებოდა არჩევნის გაკეთება, დარწმუნა თავის განზრახვას - ფიზიკურ განადგურებას ნიშნავდა, ან მასზე უარესს - "კეტმასს". ეს არაბული სიტყვა, რომლის განმარტებასაც მთელი თავი ეძღვნება "დამონებული გონებაში", მიახლოებითაა შეიძლება გადმოიცეს ევროპულ ენებში ისეთი სიტყვებით, როგორიცაა "კონფორმიზმი" და "ფარისევლობა". მრავალი აღმოსავლეთევროპული ხელფიანი საკუთარი სურვილით თუ (შინადა) იძულებით დღესაც ტოვებს სამშობლოს. მილოშმა ეს გზა იცო ნოით ადრე განვლო. იგი ჯერ კიდევ მაშინ იცნობდა და საუბრობდა გულგაგურ ცივილიზაციაზე, მის ორ - გერმანულ და რუსულ ვარიანტზე. გაუთავებლად ლაპარაკობდა ადამიანის უფლებების შესახებ მაშინ, როცა "დი-სიდენტობა" არ განეკუთვნებოდა მოდის სფეროს. მაშინ მოუწია შეჯახება მეგობრებთან ინტელექტუალებთან, ვინონა-ნაციონალისტურ, პროვინციულ ემიგრაციასთან, უბრალო გაუფრთხილებასთან და ბევრი რამ ადამია კიდევ.

მილოში ამბობს, რომ სამშობლო ქვეყნიდან მოშორებით მისმა ცოდნამ ნელ-ნელა თეორიულ სფეროში გადაინაცვლა. მაგრამ მისივე მაგალითი უარყოფს ამ სიტყვების ქვეშმარტებას. ძალიან ცოტა ადამიანი მინახავს ისეთი, ვინც ასე კარგად შეიგრძნობს თანამედროვე პოლონეთის მავისკელს. და არა მხოლოდ პოლონეთის. იგი მთელი აღმოსავლეთი ევროპის სასიცოცხლო რიტმს აღიქვამდა და ყველას მაგივრად ამბობს სათქმელს, მათ შორის, რა თქმა უნდა, ლიტველების სათქმელსაც. აღმოსავლეთი ევროპა თავისი კულტურების კონგლომერატი (სადაც კულტურები ერთმანეთს არ მსჭვალავს, მაგრამ ერთმანეთს ამ-დიდებენ) მილოშს თანამედროვე მსოფლიოს მოდელად განსახება. ის გზა, რომელიც ტანჯვით გაიარა აღმოსავლეთში ევროპამ, ადვილი შესაძლებელია, მთელი მსოფლიოთვისაც გახდეს გასავლელი. ამ ბედუკუღმართობასაც, ძალიან ბევრად ადრე მიხვდა ჩესლავ მილოში.

მილოშის პოეზია რამდენიმე ათწლეულის განმავლობაში არ ჩამოიდა მწვერვლიდან. მის ნაწერებში იმის გარჩევაც ჭირს, რომელია უკეთესი და რომელი უარესი. მხოლოდ ერთეულები აღწევენ ისეთ დონის, როცა მათ შემოქ-

მედებაში, ღირებულების თვალსაზრისით, იერარქისთვის ადვილი არ რჩება. ამასთან, მისი პოეზია შეიცვალა. შესაძლოა, სამყაროს მისტრიკური ხედვისა და სიმბოლოზიკენ მიდრეკილებამ იმძლავრა, მაგრამ ეჭვგარეშეა, რომ იგი დაინმინდა და მოლონიერდა, ლექსიკა უფრო არტესულ გახდა. როგორც თავადვე შენიშნავს - სიერეც გაიორდა და პოეტის ხედვამ ღრმა სტრუქტურული კოპულა შეიძინა. სამყაროს საკრალური ცენტრი - ლიტვა და ბავშვობა - კალიფორნიის პერსპექტივაში იკვეთება, ხოლო მთელი თანამედროვე მსოფლიო - ლიტვის პერსპექტივაში. ვილნიუსი და ლიტვის პროვინცია პოეტის შემოქმედებაში იმგვარსავე გამოძახილს იწვევს, როგორც პრუსიის შემთხვევაში მარტინევილი და კომბრე. ეს განსაკუთრებით თვალშისაცემია მილოშის პროზაში, კერძოდ "ისის ველში". მეჩვენება, რომ ეს რომანი თეორიულად დასაშვებ, იდეალური ლიტვური ლიტერატურის სფეროს განეკუთვნება. მსგავსი მოტივები და ტიპები ჩვენში ნამდვილად მოიპოვება, შესვდებით მსგავს პეიზაჟებსა (დონალიკოსთან) და ნელნადის დროებს, მაგრამ ისეთი რომანი, სადაც ეს ყველაფერი ერთ მთლიანობაში იყოს თავმოყრილი და წარმოდგენილი, სამწუნაროდ, სხვა არა გვაქვს ლიტვურ სინამდვილეში. რომანი უფრო პოლინიურ ლიტერატურას მიეკუთვნება. თუმცა, გარკვეული თვალსაზრისით, ეს ნაკლებად მნიშვნელოვანია.

კიდევ არის ერთი რამ, რამაც ცვლილება განიცადა მილოშის პოეტკაში. ადრეც ვახსენე, რომ პოეტს პოეტური სამყაროს შექმნას უშეტესად ნაშესვრეებისგან ცდილობს, იმ მასალისგან, რაც "ზელი მოხდება". ამის საუკეთესო ნიმუშია პოემა "სად ჩადის შუე და სად უჩრდლდება", რომელიც შეიძლება არის კიდევ მილოშის magnum opus. ეს არის ფიქრი დროის შესახებ, თანამედროვე ადამიანის პასუხისმგებლობისა და პირველ ყოვლისა, ენის არსებობისა და მისი წარმავლობის შესახებ. ენის რეგისტრები და უბრალოდ, ენები - პოლონიური, ლიტვური, ძველი რუსული, ინგლისური, ბერძნული, ლათინური რომანილიზებენ შუასაუკუნეობრივ დისპუტში. აქ ერთმანეთს ეჯახება ლექსი და პროზა, მიაბიტი ეპიგრამა და ფსალმუნები, ფოლკლორი და XIX საუკუნის ისტორიული თხზულება, ძველისძველი ანდერძი და თანამედროვე ენციკლოპედია, ადგი პოეტის ციტატა და ნახევრადპროზიული სამეცნიერო ტექსტი. ნაწარმოებში, რომელიც არ არის მოკლებული კარნავალურობას, არის კულტურათა გადაძახილი. პეიზაჟები, ადამიანები, ტყეული და მართალი. "შემოქმედი ცნობიერება თითქოს ენებისა და სტილითა მიჯნაზე დგას". ისე, როგორც ბორმესთან ალექსი, ერთ ნერტელში იყრის თავს ყველაფერი. აზგვარად, მილოში კიდევ ერთხელ უბრუნდება ლიტვურ-პოლონიურ ტრადიციათა ამაღლამას, რათა მუდმივად მოახდინოს მისი გადაფასება მომავალი ადგომისათვის და უდიდესი სიმამაცით შეხედოს საკუთარ ბედისწერას - ზომიერ სასწარკვეთილებასა და განუსაზღვრელ მადლს.

ჩესლავ მილოშის მაგალითი იმედს გვიწერავს. მან გააკეთა ის, რისი გაკეთებაც მოუწენთ იმ ადამიანებს, ვისაც აღმოსავლეთი ევროპის ქვეყნების დატოვება უხდება - შეინარჩუნა სულიერი მთლიანობა და მზა მიაწვდინა საკუთარ სამშობლოს. ერთხელ რაიმეს გაკეთება კი იმას ნიშნავს, რომ მისი გაკეთება შესაძლებელია ზოგადად.

თარგმნა შიმონ ზიბუღინაძე

ციკლის პირველი ორი მოთხრობა
 დაიბეჭდა გაზეთ „24 საათის“
 ლიტერატურულ დამატებაში, 24 მაისს.

კრეოლი

უცხო სიტყვათა ლექსიკონის განმარტებით „კრეოლე-ბი“ ერქვათ ესპანელ და პორტუგალიელ კოლონიზატორებს სამხრეთ ამერიკაში, სადაც ისინი პრივილეგირებული კლასების ბირთვის შეადგენდნენ.

თუ რატომ ერქვა ეს სახელი - კრეოლი - ბებიანების მის, პაპა საშას მუქ ნაბლისფერ პოინტერს, ნამდვილად არ ვიცი, ის კი კარგად მახსოვს, რომ სანაქებო ყნოსვა ჰქონდა: ნადირობიდან დაბრუნებული პაპა საშა თავის ნანადირევს - კაკაბსა თუ ხოხობს ზოგჯერ ჩვენს ბაღში მდგარი ფიჭვის კენწეროზე ამატანინებდა ხოლმე, ხოლო სახლიდან მერეღა გამოშვებული კრეოლი სუნს საოცრად ადვილად და სწრაფად იღებდა, რის შემდეგაც ფიჭვზე ასვლასაც კი ლამობდა და იქაურობას ყვეფით იკვებდა.

ამიტომაც, როდესაც ერთმა ნაცნობმა მონადირემ მუ-

ნადირობისას

ქი ნაბლისფერი პოინტერის ლეკვი მაჩუქა, დაუფიქრებლად დავარქვი კრეოლი, რითაც, ვთვლი, რომ ერთგვარი მონადირული პატივი მივაგე პაპა საშასა და მისი საყვარელი მეძებრის სსოვნას.

ჩემი კრეოლი მეტად სიმპათიური არსება გახლდათ, მზიარული და ენერგიული; იოლად დაიგემა; პირველივე ნადირობისას მწყერზე, ანუ დებიუტშივე, თავი ისახელა და გარკვეულ წრეებში ფრიად მოპულარული გახდა, მაგრამ მერე და მერე ერთი საკმაოდ სერიოზული ნაკლი შეიძინა (არსებობს კი, საერთოდ, მთლად უნაკლო ძაღლი ან თუნდ ადამიანი?); ეს ნაკლი შემდეგში მდგომარეობდა: ენერგია საჭიროზე ბევრად ჭარბი აღმოაჩნდა, იმიტომ თუ, ხილის ჭამა რომ უყვარდა; შოდა, ვიდრე მაგარა არ დაიღლებოდა, ძებნას არ ინწყებდა, შუღვივით დარბოდა წინ და უკან და უაზროდ აფრთხობდა ნადირს თუ ფრინველს. ხალხური სიბრძნე მოვიშველიე და - ხერხი სჯობია ღონესაო - შესანიშნავი რამ მოვიფიქრე: სანადირო ადგილამდე ორიოდ კილომეტრზე არმისული, მანქანიდან ვაგდებდი ხოლმე კრეოლს და დიდი სიჩქა-

რით ვარბენინებდი; შედეგმა ყოველგვარ მოლოდინს გადაჭარბა: ადგილზე მისვლისას ენაგვომადებულნი კრეოლი, ასე ეძვირათ, სრულ-სასურველ კონდიციონში ბრძანდებოდა მოსული და უშაღვე კლასიკურად იწყებდა ძებნას, ანუ თავის პირდაპირ მოვალეობათა შესრულებას. ამ "ურჩის" გამო ერთხელ კინალამ შემოჭამეს საბრალო კრეოლი მეტყვარის ძალეობმა: საიდანღაც გაჩნდნენ უცუქ დილის ნისლიან ბინდში და გამოვიდნენ მანქანიდან ჩაგებულს; აი, მაშინ ირბინა თუ ირბინა კრეოლმა პრინციპით - გაჭირვება მარცხენ და გაქცევის გაჩვენებო, ძლივ შემოასრლო ისევ მანქანაში ქოფაც ნაგაზებს; ხოლო იმ დღის ნადირობა ხომ მთელ მის შემდგომ ბიოგრაფიაში საუკეთესო გამოდგა.

აღნიშნული ნაკლი დროთა განმავლობაში თვით დრომ გამოასწორა: ხანშიშესულმა კრეოლმა (შვიდი წლის რომ გახდა) ბოლოს და ბოლოს ისწავლა ენერჯის დაზოგვა, ისე უქმად აღარ ფლანგავდა და შესანიშნავად ნადირობდა, მაგრამ ახლა, სამაგვრიოდ, ახალი ცუდი ჩვევა გამოუმუშავდა: დაიანახავდა თუ არა კარგება-მოვლულ მანქანას, ვისიც არ უნდა ყოფილიყო, "სადაკითხავად" ხტებოდა შიგ, თავის ქუთით, ეტყობა, დაზადიროვდ მიბრძანდებოდა. ეს ნაკლი ველარაფრით გამოვსწორე და ამის შედეგად, ბოლოს დავკარგე კიდევაც: შეუსტა ალბათ ვიღაც მონადირეს მანქანაში და გაყავა და გაყავა... მაგრამ იქამდე, ვიდრე დაიკარგებოდა, კრეოლმა ერთი სასაცილო შემთხვევა "შექმნა" (სხვა სიტყვას ვერ ვპოულობ), რომელიც არ შემძლია არ გამაბო.

გეოლოგიურ ექსპედიციებში კრეოლი მუდამ თან მყავდა. იმ ზაფხულს ქსნის ხეობაში ვიმუშაობდით და ბაზა სოფელ ლარგვისში გვემდებოდა. ტკბილად მოსაგონარი ზაფხული იყო: საქმე კარგად მიგვიდოდა; ულამაზეს ტყიან ბუნებაში ვიმუშაობდით, ყოველი მარშრუტით თავიდან ბოლომდე სიამოვნება იყო; თავისუფალი დროც საკმარის გვრჩებოდა და ან ქედნებზე ვნადირობდით, ან კალმას ვიჭერდით ანკეხით, ან უსაზღვრო რაოდენობით ვგროვებდით სოკოს. კრეოლი ყოველივე ამის აუცილებელი მონაწილე იყო.

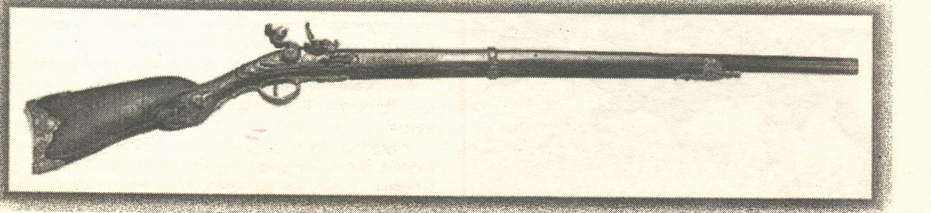
ერთ სამუშაო დღეს, ისე გავერთეთ საქმით, რომ ლამის ყვლის ტბას ავალნიეთ, სადაც ქსანი იღებს სათავსო; კიდევ კარგი, განვიმდა და ამან მოგვაბრუნა, თორემ უკან ალბათ ვეღარც ჩამოვალწვედით; შუაგზაშივე დაგვალამდა, უშთავრო უკუნეთში გზის განურჩევლად მოგვყაპუნებდით ხან წყალში და ხან ქუფრო ტლაპოში; ამოიხვრილ კრეოლს ფეხებზე ბურთებივით ეკრა ტალახი და მოდურად გაკრეჭილ პუდელს დამსგავსებოდა; რის ავივადტახით ჩამოვივაკეთე და მივესახლოვდით ლარგვისს; მდინარის გაყოლებზე კარგად გატკეპნილი ფარით ბილიკი გვეგულუბოდა, ვიპოვეთ და იმას დავადექით, შორავხე სიარულს ეს სჯობდა; დალილი კრეოლი უკმაყოფილოდ ცტივრჩამოშვებული მოჩანჩლემდა კუდში; ჩვენთან ზემოთ, პარალელურად გაბავალ გზაზე "ვილისის" ტიპის მანქანა გაჩერდა, საიდანაც ხუდინი გადმოვიდნენ და ჩვენკენ დაემყნენ; ვინა ხართ, საიდან მოდიხართ და

რას აკეთებთო, არც მოგვსალმებთან, ისე გვეკითხეს; გეოლოგები ვართო, რომ ვუთხარი, ტრიონ მერვლა შეიცვალეს და ადამიანურად დადგველაპარაკენ; ერთ-ერთი მათგანი ლენინგორის (ახლანდელი ახალგორის) რაიკომის მდივანი აღმოჩნდა, სოფელ ხარბალის კრებებიდან წამოსული; შავ კოსტუმში გამოწყობილიყო და იმ სიბნელეში ვერც დაერინახავდით, ქვეშ რომ ქათქათა თეთრი პერანგი არ სცემოდა; მის ამაღას ლანდებად ძლივს ვეხვდებოდით; ბრაკონიერები გვეკრინეთ, გამავიციტყენენ, მერე მდივანმა გვეითხა, ხომ არაფერი გიჭირთ, რით შეგვიძლია დაგეტმაროთ... ეს კი ცუდდნენ მედენება, ვისთან როგორ და რა, ჩვენისთანების გულგნით, გამავიციტყენენ, მერე მდივანი იგებდნენ. ცხადია, მადლობა მოვასწინეთ ყურადღებისათვის; ბოლოს მოგვიბოდიშეს კიდევაც და თან ნაიტაბახეს, აი, ასე ვიცავთ ჩვენს ხეობებს და არ გავინყრობთ... უცებ კრეოლი გამახსენდა, მიმოვიხედე და ვერსად ვნახე ტანში გამცრა, მივხედე, სადაც იწებოდა და სიბნელეში ქურდულად გავიპარე, ფეხაკრეფით ავდეი გზაზე, მანქანას მივამურე და, რას ვხედე? თუმცა, არც გამკვირვებია: რასაც მოველოდი, იმასვე ვხედავდი: მანქანის ოთხივე კარი ღია იყო, მაგრამ კრეოლი მაინტეგრირებდ მდინის "რბილ საფარქელში" მოკალათებულა. ვტაცე ხელი საყელურში, უხეშად ჩამოვავთრიე ძირს და მასთან ერთად, კვლავ ქურდულად, თავი თხილნარს შევფარე; მივიპარე-ბოდი და ვცდილობდი წარმოემდინა რაიკომის მდივნის მუხულის ხელ, როცა ის ტალახში თავიდან ფეხებამდე ჩურჩხელასავით ამოვლებულს დაინახავდა თავის სამამყოსა და ყვლისრქმძელ მჭორე ნახევრს.

იავოტინტი თოფი

ჩემი ერთი თანამშრომელი და მეგობარი, ბიძინა ფირცხალიშვილი სულ მემუქრებოდა, პალიასტომზე ისე უნდა განადირო იხებუ, რომ თოფის ლუწები გაგინთიდდეს, და ერთხელ მართლაც შემისრულა დანაპირები.

თებერვლი იდგა, ჯერ კიდევ ცივი და ყინვებია. ლანჩხუთში დილაადრიან ჩავედით მატარებლით: ბიძინას იქ ნაბლის ხით ნაშენი მამაპაპური სახლი ედგა; ის დღე ქეიფში გავატარეთ ერთნაღიანი "ცოლიკაურით"; ბავშვობის მეგობრები დაესვივნენ თავს ბიძინას და ამ ამაბავს აბა როგორ გავცქცივოდი; თუმც ეს ქეიფი ნადირობის უთხითაც არ იყო მთლად ფუჭი: დანწირილებით დამუშავდა ხვალინდელი ნადირობის გეგმა, დადგინდა ადგილი, მონაწილეთა რაოდენობა, მოგვარდა ტრანსპორტის საკითხი და სხვ. ყველაზე მეტი ყაყანი და აჟიოტაჟი თავკაცის დადგენამ გამოიწვია: მსურველი საქიროზე (ანუ ერთ კაცზე) ბევრად მეტი იყო; ბოლოს ვინმე ბენიამ გაიმარჯვა (გვარი აღარ მახსოვს), უნდა ითქვას - უდიდესი პირადი ძალისხმევის ფასად, კინალამ ძარღვები დასკვდა კისერზე, როცა პალიასტომის ტისპირა ქაობების საუკეთესო მცოდნედ წარუდგინა თავი მონადირულ საზოგადოებას; მაგრამ, როდესაც იმ ნადი-

ქირაზევი აზირბაიჯანის ტრამაღალი

რობიან ყველანი ხელცარიენი, ანუ პირში ჩალაგამოვლელუბო დავურუნდიო უდავ, სულ ღებარლოდ გაიმართლა თავე: მე რა ვიცი, სად ღებარდა მია სეინტიანი იხვო; ჰოდა, თუ არ იციო და... ბენია ერთხმად იქნა გადაცენებული საპატოი თანამეგობრებან, მეორე ნადირობისას თუ უკვე სტავ ჩაუდგა სათავეო, ვინმე კალსტრატე (როგორც მერე გამოირკვა, მართლაც ჭაობების ქეშ-მარილი მცოდნე).

გამოენისას, უკვე მანქანებში ვისხვდიო, როცა კიდევ ერთი წვერი შემოგვემატა - 50-ოდე წლის ჯგუზი კაცი, სახელად რუბენი; ლამის ყელი გამოიღარდა, ისე შევცვენეს: ყოლიფანი მაქვს თოვის ამერი, ნამში ვინახოვრებ და არ დამტოვოთო; კაი ათი წუთი გვალოდინა; მთელი ამ ხნის განმავლობაში გურულებს ენა არ გაუჭერებიათ, ბოლო არ უჩანდა ერთი-მეორეზე მოსწრებულ ოხუნჯოებს (ამის დახსომებას და ქალაღზე გადმოტანას ნურავინ უტყვებდა, დამიჯერეთ, ამაოდ დაძვრება, მით უმეტეს ცხონებული ნოღარ დუშებაის შემდეგ); იყო ერთი ხანძარი, ბღლარქუნი და ერთმანეთის მეგობრული აბუჩა აგდებდა; ეს ყველაფერი იმ განუყოვრებელ გურულ კოლორიტს ჰქმნიდა, რომელიც დიღას გადაკრული "ცეცხლითი ოტკასავიო" მარუებდა და გულში სასიამოვნო სითბო შეღვრებოდა.

ამასობაში მღარზე თოვფადაკვიდეული რუბენაც გაომონდა: სიამაყით სავსე, აუქჩარებულად მოაბეჯებდა.

- აი თოფი უბრალო არ გგონოთ, "ზაურაო"! რაკომის მდივანი ვენახოვრე! - გვამცნო თავმოძონიდე.

უტებ მეც მომიხდა რატომღაც გახუმრება და ენაზე მომდგარი სიტყვა გამექცა, ვეღარ დავიმეგრე, თან ასევე უნებურად წავეუგურულე, მია თოფი ალბათ ლოზუნგებს ისროლიება-მეთეი. კიდევ კარგი, არავის გამოუჩინა ეს ჩემი უტებილო ხუმრობა და არაფრით გაამიბეზურინა; ეს იყო ოღონდ, წამით თითქოს უხერხული სიჩუმე ჩამოვარდაო, მაგრამ, მომეჩვენა-მეთეი, იმწუთას ასე ვიფიქრე: აბეჯრად, კალისტრატეს წყალობით ვარჯად ვინადირეთ: თითქმის ამისრულდა ბიძინას დანაპირები - თოფის ლულების განითლებას ბევრი არაფერი უკლდა.

მანქანასთან ყველანი იხვებით დახუნძლულნი დავბრუნდიო, ყველანი... რუბენის გარდა; ის ხელცარიელი იყო და, უზომოდ გაბრაზებული, "კახურად" იგინებოდა:

- მართლა ლოზუნგებს სროლიობს მია იმპოტენტნი თოფი, მაგის გამოშვების დედა კი ვატრე!

პატრონის გინება, ცხადია, ვერ გაბედა და გამოშვებს გადაწვდა; საქე კი იმაში ყოფილა, რომ თოფს თურმე ნესებში ჰქონია რატომღაც ამოცლილი...

შევედარებარ, რომ მეგანა ჩემმა ხუმრობამ უქმად ჩაიარა-მეთეი, მშვენივრადაც გაუფიქრია და, ჩანს, შეუფახებიათ კიდევ, რღაიი გამიყვების ღირსმაცდ ჩაითადეს...

ქმ, გადავყვივი ამ სიტყვების თაშაშ და სულ დამავინწყდა მეთეი, რომ ზამთარში, პალიასტომის ტიპისპირა გაყინული ჭაობების მსგავსი სიღამაზე არც არსად მიწახავს და არც მგინია სადმე არსებობდეს.

ტყუილიაო, იცყვის ალბათ ბუნების მცოდნე მკითხველი სათაურის ნაკითხვისთანავე იქნებ ასეცა, მაგრამ, მოდით ნუ ვიქჩარებთ, რაც არ უნდა იყოს, ზურაბ მაჩხანელის ნაამბობია.

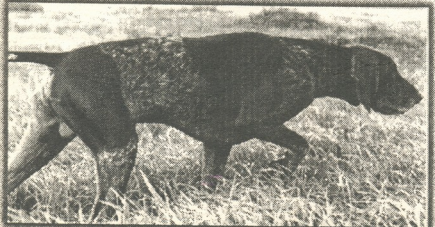
ზურაბ მაჩხანელი ისეთი ღირსეული კაცია, ტყუილიც კი დავჯერება. ისე, სვებათ შორის, ფიროსმანის ჟირაფეც ხომ "ტყუილია"?!
 ვინ არის ზურაბ მაჩხანელი, დღეს ალბათ ბევრმა აღარ იცის; იყო კი დრო, როცა მას მთელი საქართველო ეცნობდა.

ზურაბ მაჩხანელი არ შეცვლილა; ის დღესაც ისეთივე ღირსეული კაცია, როგორც იყო; უბრალოდ, საქართველო შეიცვალა, საქართველომ შეცვალა დამოკიდებულება თავის ღირსეულ შვილთა მიმართ და როგორც სტავ ბეგერი რამ, მაიღ დაფასებუდაც და პატივისცემაც ცარიელი, არავრისმთქმელ სიბყვებად აქცია. იგივე ბედი არ აცდა ზურაბზე არანაკლებ ღირსეულ ბევრ პირიფებნასაც, მაგრამ ამით მათ შინაგან ღირსებას არაფერი დაკლებია; საქართველოს დააკლდნენ ისინი, "ზურაბები", ზოგნად რომ ვთქვათ. მაგრამ, არა უშუას, "დრონი მეფობედა და არა მეფენიო" - მეფეთა საყურადღებოდ ნათქვამია.

ზურაბ მაჩხანელი თავის დროზე მსოფლიოში სახელგანთქმული დიდი სპორტსმენი იყო: სასტენო სროლაში ბადალი არ ჰყავდა და მის უთვალავ მიღწევას ამ არისტოკრატულ სარბიელზე მე ვერ ჩამოვთვლი, ძალიანაც რომ მოვინდომო. გარდა ამისა, იგი დიდი და სანაქებო ოჯახის პატრონია, ხოლო როგორც მონადირე ხომ აღწერეთ უნადლო. მე ბედნიერად ვფიქრო თავს, რომ რამდენჯერმე მომიჩინა მასთან ერთად ბუნებში ყოფნამ, მაქვს აღბეჭდილი, უტეტქსნილად - სათევზაოდ, მაგრამ ამას არა აქვს მნიშვნელობა, სროლის სიხუსტესა და ნადავის რაოდენობაზე არ ვსაუბრობთ. მოშიზილა მისმა ლაბმა, ფაქიზი სიყვარულით სავსე დამოკიდებულებამ ბუნებისა და ადამიანებისადმი, ხოლო ბუნების ღრმა ცოდნით ხომ გამაოცა. ასეთ პარტნიორთან ერთად, ნადირობა იქნება, თევზაობა თუ, უბრალოდ, ტყეში პატარა პურ-მარილით გასივრება, უდღესო სიამოვნება და აღმირის მადლობას ვწირავ ჩემი წილი ამ სიამოვნებისთვის. მადლობას ვწირავ, აგრეთვე, ალბერტ უნტერხეგერს, ვინც გამაცნო მე თავის დროზე ზურაბ მაჩხანელი.

ერთხელ, აზერბაიჯანში ნადირობისას (ეშ, რა დრო იყო, უფინებოდ და უსაბაჟოებოდ სად არ დავგანადგობდი... მაგრამ, არა! ეს სინანული მხოლოდ ნადირობის შემთხვევის თუ შეპატტიება, თორემ ზოგადად - არავითარ უტისხვევით!)... მოკლედ, აზერბაიჯანში ნადირობისას ზურაბს, ალბერტს და კიდევ ვიღაცებს ტრამაღლებში გზა დაკარგეთო; ხშირად ხდებდა ასე და ვინც იმ ადგილებში ნავალია, მას ეს არ გაუკვირდება. საოცარი ერთფეროვნება გამეფებული იმ ტრამაღლებში; საითაც არ უნდა გაიხედო, ყველგან ერთნაირი სურათი დაგხვდება; კომპასი ის დიდი გამოცდილება თუ გიშველის, მაგრამ ნადირობის ერთი ხშირად გავიწყებს ერთსაც და მეორესაც და აი, სრულიად მოულოდნელად აღმოჩნდები ხოლმე "ზაფანგში"; კიდევ კარგი, თუ იმ უთავბოლო ზოდილაში გამოსაზამთრებლად ჩამორეკილ ცვარს გადადევრები და ჩობანი გზას მიგანსწავლის, თორემ, ხუმრობა იქით იყოს და, შეიძლება მაგრამ "გაიჭედო", ღმერთმა დაიფაროს ყველა!

იხვერად ბედს გაუღობია და ჩობანიც გამოჩენილა, პატარა ფარას აძოვებდა თურმე. გვეშველა, ბიჭებო, გახარებია ყველას, გარდა ალბერტისა. რა გიხარიათო, აღ-

ბერტს უთქვამს, ვერა ხედავთ, დებილია, მაგან რა გზა უნდა მიგვასწავლოს. ზურაბი შეკამათობდა, რა შეატყვე დებლობისა, ვკითხოთ, ამით რა დასაძვებაო. ვკითხოთო, უმიზეზოდ დათანხმებია ალბერტი.

- სალამ ალიეკუმ! - ესალმება ჩობანს ზურაბი.
ჩობანი ხმას არ იღებს, მხოლოდ თავს იქნევს და იღიბება.

- ხომ გუებნებით, დებილია. - ამბობს ალბერტი.
- იქნებ მუნჯია, - ეჭვობს ზურაბი და მინც ეკითხება, - აქსტავა ორდა? (აქსტავა საით არისო).
- ბურდა, ბურდა, ეთა სთარანა! - ხმას იღებს ჩობანი და ხელს სათიკუნდაც იშვევს, ე.ი. ახტე მხარესააო.
- აი, ავი ვთქვი, ეცოდინება-მეთქი! - უხარია ზურაბს - რუსულიც სცოდნია, მეტი რაღა გინდათ, თქვენ კიდევ ამბობთ, დებილია. - და ისევ ჩობანს მიმართავს, - კვკლიკ ვარ, კვკლიკ? (ე.ი. კაკაბი თუ არისო).
- კვკლიკ? მულოონ? - (ე.ი. მილოონია) და ამ სიბვერის ნიშნად ჩობანი ერთ ხელს ყელში დანასავით ისხამს, მეორეს კი ისევ სათიკუნდაც იშვევს, - ეთა სთარანა!
- აი, გესმით? იცის-მეთქი, არ გუებნებოდით? - ნიშნის მოგებით ამბობს ზურაბი და აგრძელებს ჩობანის გამოკითხვას, - დონლუზ ვარ, დონლუზ? - (ე.ი. ღორი თუ არისო).
- დონლუზ? მულოონი ეთა სთარანა! - პასუხობს ჩობანი.

ზურაბი აღტაცებულია მწყემსის "ყოვლისმცოდნეობით", მაგრამ აქამდე სკეპტიკურად მდუმარი ალბერტი ჩობანს ეკითხება:

- ჟირაფ ვარ, ჟირაფ?
- ჟირაფ? მულოონი! - უპასუხებს ჩობანი და კვლავ ურცხვად იშვევს ხელს სათიკუნდაც, - ეთა სთარანა!

ალბერტი დამკვირვებად გადახედვას ზურაბს და ამბობს, - აი, იცის კაცმა, იცის!

ზურაბი მატყუარა ჩობანის ნაცვლად დარცხვნილა და ხმას არ იღებს, მხოლოდ თითი მოუკაკავას ალბერტს დასასახად.
...რაც ამის მერე უწვალათ გზააბნეულ მოხადირეებს, ეს კიდევ ცალკე ამბავია.

"პორკოშის" ძალა

ავადმყოფობით კი ვერ მანერებდა, ისე ვიყავ ერთ დროს ნადირობით გატაცებული; უბრალო გაცივბა ან გრიბი რა სალაპარაკოა, უფრო სერიოზულ სწეულებანზეა საუბარი, როგორიცაა, მაგალითად, ხოლციკტიკი. ადამიანი ყველაფერს უწევს; მეც თანდათან შევიწყტი მწვადე ტკივილის პერიოდულ შეტევებს მარჯვენა ფერმაში, უფრო სწორედ, ალღო ავსუდე და ვიდრე დაიმწყებოდა, იქამდე, წინასწარვე ვიღებდი სათანადო ზომებს.

მართლაც რომ უკვდავების წყალია ეს ჩენი "პორკოში". ორი-სამი ყუბოც კი წაშმი მიხსნიდა შეტევას და საეჭაო საეჭაოს მტვრიდა; ამიტომ სანადიროდაც მუდამ თან დამქონდა.

ერთი ახალგაზრდა მეგობარი მყავს, გვიც თავაძე, ნადირობისაა ცანცობილი. იმ დროს წლისაც არ იქნებოდა და უკვე ოთხწლიანი მონადირეული სტაჟის დაგროვება მოქმნის; დაუდგროვებლ ბუნება მქონდა, საქართველი ეცრთვებოდა და მის ფარელებს გარეთაც დადიოდა სანადიროდ; თანდათან ნამდვილ მონადირედ ჩამოყალიბდა, თუმც თავიდანვეც ყოჩაღ სიძვი იყო, მაგრამ ვიდრე დაეცინებოდა, ცუდლუტობა მიხალვდა და დაწესებულ ჩარჩოებში ვერ ეტყოდა; მანამ თავის მანქანას შეიქმნა, სულ მანქანიანი პარტნიორის ძებნაში იყო; ოლ-

ონდ კი ენადირა, არას დაეძებდა ვისთან ერთად მოუწევდა ტყე-ღრე შეტიალი; რამდენჯერმე ძალიან ცუდ წრეში მოხვედრილა და იქნაძე თუ იღებდა სათავის მისი ცუდლუტობა; მინც დადებითი თვისებები ბევრად მეტი მქონდა უარყოფითზე და ცდოდ იქნებოდა ასეთი ყმანვილი ხელიდან წასულიყო; ულაპარაკოდ მივიღო ჩემს საზოგადოებაში და ხანგამოშვებით, როცა კი მანქანაში თავისუფალი ადგილი იყო, დაგვყავდა სანადიროდ.

ერთ მშვენიერ დღეს გვიც ალბერტი და მე შემოვიჩინა, მარტო ჩვენ სამნი თუ წავალთ, გადასარევი ადგილი ვიცე და ზღაპრულად ვინადრებო; ისეთი გადამდები ეთუზიანობით აგვიჩინა რა სიაბოჭებაც გველოდა, რომ აგვიყოლია; ცოტა გული კი გვეთანადრებოდა, მაგრამ მაგივრად, რაც იქნება იქნებოდა და წავყვიტო.

სად მივდივართო, ახლავა ანუსტებს მარტოტს თავისი "უახის" საქვსთან მჯდომი ალბერტი, როცა ორთაქალის ოთხ უკან მოვიტოვებ; აი, აქ არის შენი ადგილიო, თან ეზუმრება გვერდით მჯდომ გივის; ევლახიდან სამ კილომეტრში, უპასუხებს გივის; ე.ი. აზურბაიჯანში.

უკანა სკამზე, როგორც ყოველთვის, ვიზიართ მე და... ძაღლები - ალბერტის დორბოლი, ქიქიქნაა დრათხარი რინო (რას არ იტანს კაცი ნადირების ხათრით) და ჩენი "არისტოკრატა" პოინტიერი რექსი; გივის თავისი რელანდიური სეტური ჯეკი (ქუშაში ნაპოვნი) ფეხებში უწევს და სინძავს; ის ისეთი გონიერია, რომ კაცს შეგმინდება; ლაპარაკი ესმის; ერთხელ ნათქვამს არამტყუარ გაგამოვრებინებს, არც კი დაგამთავრებინებს, ისე შეტის-რობებს. ნამდვილი საოცრებაა.

ევლები გათვინისას გავიარებ და მალე მტკვრის ქალებისკენ ჩავუხვები. ენით აუნერელი სილაპაზვა ირგვლივ, ნამდვილ უგუნდობა; უზარმაზარ ხეებს კუნწროები არ უჩანს, ტანაც მთლად მსვირთა მენაწელებს დაუფარავთ; ზემოდან მაჯისისმისხი ლიანები ჩამოკიდებულან; მტკვრის ნაკალაობარი ნახევარმთვარის მოყვანილობის კამკამ ვორსუსფერ ტბებზე დქველა - ის ადგილია ხომ მინეტაურის წყალსაცავის ქვემოთა... და რაც მთავარია, დილის გრილ ჰაერში რაღაც უწყველო დაძაბულობა და რაღაც გაურკვევლის მოლოდინი იგრძნობა, რომელიც ყველა მონადირისათვის კარგად ნაცნობი, სუნთქვისა და მაჯისსაცემის ამაჩქარებელი ღიჩნა გაცნდება...

ძაღლები (და ახვროდ, ცხოველები) ხომ ადამიანზე ბევრად უფრო მგრძნობიარენი არიან: რინგოს აზარტს-გან და მოუთმელობისგან დორბოლიც კი შუშურა და რუნწვე რექსი ნკმუტუნებს და მთელი სხეული უთრთის, უკანალადაც; მხოლოდ ჯეკი ინარუნებს სიმშენდეს, თავი ოლინავ ნამოუწყვია და დინჯავ ყნისავს მანქანაში შემოჭრილ ჰაერში არეულ ათასნაირ უცხო სურნელებას.

ვაკვირდები გზას და რაღაც არ მომწონს, ცალმხრივი მოძრაობისთვისაც კი ძალზე ვინარა; არადა, მოსაფალტებულა და მაცელის გაუვალ ბარდებში გველივით მიიკლავება. გული ცუდს მუებნება, მაგრამ ვიდრე რამეს ვიტყვავ, ალბერტი მასწრებს და გივის დაეჭვებული ეკითხება:

- ბიჭო, შენ რამე ხომ არ გემლება?! მე გმონია ნაკრძალი ვართ...

პასუხად გვიც ამაოდ ცდილობს სიცილის შეკავებას და ვეშუწუნობს, რაც თანხმობის ნიშანია.

- აი, ხედავ? - მუებნება დაშფოთებული ალბერტი და მანქანას აჩერებს, - ავეყვით ორი სულელი და თავებულაბულე ავანტიურისტის და რა გინდა ახლა რომ ქნა?! ბიჭო, რას ვიწროდი, აქ რომ მოგვიყვანა?! აქ ვინ გვანადირებს, შენ გვიც ხომ არ ხარ! დაგვიჭტუნე, ოთხებს ნავგართმევენ და ამით დამთავრდება!

- ოთხებს ნავგართმევენ არა, ისა... - იხტბარს არ იტებს გვიც.

- არა, ბიჭო, თავზე ხელს გადაგვისვავენ - ნაპერკლუმს ყრის ალბერტი თვალებიდან, - მორჩა! ვტრიალდებით და თბილისში მივდივართ!

- აქ მინც ვერ მოტყვიანდებიანო! - წინშისმოგებით ამბობს გივი; და ეს მართალია.

გაცეცხლებული ალბერტი ამაოდ ცდილობს მანქანის მობრუნებას, ტანკით ვეკვებება მავლის ბარდების კედელს, კიდევ და კიდევ... სულ ტყუილია, კედელი გაუვალია, ფლავადის მქალაქი ზამბარასავით იგერიებს იგი ალბერტის შტევეებს. სხვა გზა არ არის, ისევ წინ უნდა ვიშორაოთ, ვიდრე მოსახლეს არ ევაივით.

ამასობაში გათენებულა, ალბერტმა ფარები გამორთო. გზა კვლავ ვინრო და მიხვეულ-მოხვეულია. ერთხანს კურდღელმა გადაგვირბინა წინ, მეორეკვამში... ამ შემთხვევაში მისი აწეული ხელი, ცხადია, გაჩერების მოთხოვნის მანიშნებელია.

მოსაბრუნე არა და არ ჩანს.

ერთ-ერთი მკვთარი მოსახვევის შემდეგ გზის შუაში მდგარი ვიღაც გოლიათი დაღვანდეთ... ახლა რომ ვიკარნებ, პოზითაც და გაჩერებითაც მთლად სადამ ჰუსეინის იმ ხელგამწერილ ძეგლებსა მგავდა, ერთში რომ ჩამოვარდეს მოსტამეტიანი ამერიკელებმა... ამ შემთხვევაში მისი აწეული ხელი, ცხადია, გაჩერების მოთხოვნის მანიშნებელია.

- ჩავცვივდით! - ამბობს ალბერტი და სელას უწელებს.

ნელ-ნელა ვუახლოვდებით უცნობს და სულ უფრო ვითრუნებით, სამიედოს ვერაფერს ვხედავთ. გარეგნობაზე ეტყობა - ეგვიპტი; თანაც - უფროსი; თავზე კარაკულის ფეხები ახურავს, ქურთუკის საყელიც კარაკულია აქვს; ფეხზე პრილა ჩექმები ავცია; ქამარში "პარაბელუმი" გაურჭვია... მაგრამ ეს ყველაფერი ანაფერია, სახე აქვს - გული მაგარკვდება: ჩაღმა რკი არსობის, ნამდვილი შაჰ აბასია; დიდი შავი უღვაშები; უფრო დიდი და ზნორი წარბები; დაბალი შუბლი კაცრად უწყვეტია და აღმა ნაოჭებით აქვს დაღარული... ვიხედავ ერთი, რაღაც ნაცნობი, მგავე გამომეტყველებაც ახატია სახეზე, რისთვისაც სახელი ვერ დამიოქმეცია...

უცებ გონება მინათდება და რაღაცას ვხედავთ. შო, ვეცვტ ან მეპარება! კვდება კაცი, ნალდად მაგარ "პასმელიაზა!"

სწრაფად ვაძრობ ზურგანითიდან "ზორჯომს", კბილით ვხსნი, გივის ვაჩენებ და ვეუხნებთ:

- გაუწოდებ! მალე! და არაფერი უთხრა!

გივი სწრაფად ასრულებს ჩემს ბრძანებას.

მანქანა ზუსტად "შაჰ აბასის" ფერთიანი ჩერდება; ის ერთხანს წარმეტყველი დასჯეტრის "ზორჯომის" შიშინა ბოთლს, თანდათან შუბლი ეხსნება და მერე ეს სიმკაცრეს მის სახეზე ნეტარი ღიმილი ცვილს...

ვხედავთ, რომ "გავარტყა", თანაც - ათიანში, ეს აშკარაა.

აი, ის ხელიდან გლვეს გივის "ზორჯომის" ბოთლს, პირზე იყუდებს და სულმოუთქმელად ცლის, მერე სველ უღვაშებს ხელის ზურგით იმპრალებს და ქლომინით გვეუხნება:

- აი, ჩოხ სალოლი გიურჯი?

- გიურჯი, გიურჯი! - თავს ვუწვენთ სამივენი მლიქნელურად.

- იახში ვაბაიათ! კუდა ხორქმ უზუაი, კავო ხორქმ უზუაი! ზდეს ია ხაზენი! - და ხელს კვლავ მალა სწვს, რაც ამჯერად ნიშნავს, რომ გზა ხსნილია...

... სიტყვას აღარ გავაგრძელებ და მოკლედ ვიტყვი: ჩვენ იმ დღეს ვინადირეთ - დღესაც ზღაპარი მგონია! ეს ამბავი მოთხრობად თუ არ ვარგა, "ზორჯომს"

რომ სჭირდებოდეს, რეკლამად ხომ გამოადგებოდა?

სწოლიანი წყალი

"ზორჯომის" ბოთლების იძულებითმა ტარებამ სანადიროდ ბოლოს თავი მომახერხა და სხვა გამოსავალი ვნახე; მათარაში სოდიანი წყლის მაგარ ხსნარს ვისხამდი და სულ თან მექონა; ძალიან უგემური და ძნელი დასალევი ეს იყო, მაგრამ, სანადიროდ, "ზორჯომზე" სწრაფად მიხსნად ხოლმე ტყვივს და სხვას არ დავეძებდი. ზამთრის ერთ წილიანი დღეს მარტომ ვაღაწევეტე იხვზე სანადიროდ წასვლა - ამასაც თავისი ეწვი აქვს: სწულიად თავისუფალი ხარ, საითაც გინდა და გული გაგინვეს, იქით წახვამ; როცა გინდა, მაშინ მობრუნდები; არავიგზარ ხარ, შენი თავის გარდა, დამოკიდებული...

ზურჯომის, ჩვეულებრივსაებრ, მუდმივ შხადყოფნაში მქონდა, მხოლოდ თეთრი ზენარი ჩავიმატე თოვლში შესანილბად, მცირეოდენი საუბარჩავიდავ (ერთი მსურველი ჩურჩხელა და ორი ზეგუმბროლი), მათარა განსაკუთრებით მაგარი სოდიანი ხსნარით გავავსე, ეგრევე წელზე დავიკვიე და დილაუთინა "წითელი ხიდის" გზას დავაღეძე.

ავტობუსი, რომელსაც გავეყვი, ფრიად ეგზოტიკური სახელწოდების რეის ახორციელებდა: თბილისი-ფიზული, და ძირითადად აზურბაიჯანელებით იყო სავსე. გერაც არ გათენებულყო, როცა უკვე "წითელ ხიდს" მივუახლოვდით. მძილას ავტობუსი გავაჩერებინე, მგავარობის საფასური გადავხადე, ჩამოვედი, გზიდან მარჯვნივ გადავხვეე და ასიოდ მტრშიმ ალგეოსაც მივადექი. მხოლოდმდე თოვლი იდო; არემარე გადათორთუბულიყო, მსოლოდ მდინარე მოჩანდა შავად დატოტული. გავტობო პატილა კუნძულზე გავვიდა და თოვლის ადრეკად ქვეულ მავლის ბუჩქის ძირას მოვკალათე: გიგრილი მოვტყუნე, ზურგანისმიგან დასაჯდომი გავიკეთე, თავზე და მხრებზე ზენარი ნამოცხსი - უწინ-მანინი გავხვი - და გადამფრენ იხვებს დაუწვევდი ოლირი.

დიდხანს არ მალოდინეს: როგორც კი გათენდა, პატარ-პატარა "უსტადროლებმა" იწყეს - ფრნა კასპიის ზღვის მიმართულებით; მაგრამ, გერჯურებით, ძალიან მალდა დაფრინავდნენ. ის იყო, ცოტად დაინიეს და უკვე სათოფზე იწყეს ფრენა, რომ ვილაც უწინდით მონადირე ნამომადგა თავზე და სიგარტი მოხვია; რუსი სამხედრო აღმოჩნდა, შუა ცნის უნდა ყოფილიყო და ე.ი. სავარაუდოდ, სულ ცოტა, მაიორი მინც იქნებოდა, თუმცა ამას ჩემთვის რა მნიშვნელობა ჰქონდა?

მნიშვნელობა იმხას ჰქონდა, რომ ამ ჩემის მაიორმა აქვე გააბოზა, დადგა და აღარ მიდოდა, არადა, იხვებს მივთხოვდა: აი, წამოვიდა ჩემზე სუთ-ქეისიხიანი "ესკადროლია", შეამჩნიეს თეთრ ფონზე შავად მდგარი ადამიანი და მისევე ტყვიასავით აიჭრნენ მალა, წამში გასცდნენ სათოფე მანძილს და უწებლად გადამიფრინეს თავზე; მერე კიდევ და კიდევ... ეს მაიორი კი არა და არ მიდის, ახლა ვაზნებს მათვს, სუთიოდ გამოიმეტე; გამოიმეტე, ოლოდ კი წასულოყო; კმაყოფილად ჩაიყარა ჩანთაში, თოფი შხარიდან მერე მხარზე გადაიტანა, მაგრამ ადგილიდან ფეხზე არ მოუცვლია...

გაგებრახდი და წამსვე მარჯვენა ფრენი ნამომეტყვიდა: ეს იმის ნიშანი იყო, რომ მალე მწვანე შეტევა მენცნებოდა; სასწრაფოდ მოვიხსენი წელდან ჩემი მათარა და სამიოდე ყლუბი სოდიანი წყალი დავლიე, თან სიმწრისგან დავიყვანე.

მაიორი საგრძობლად გამოქცხლდა, ცხადია, არაკი ეკნა და პირზე მომდგარმა სერწყვა კინაღამ დაახრჩო; მართლაც, შემეკითხა:

- ჩაჩა?

ერმაკი შემოვიდა და, კი-მოქოი, თავი დავუწყიე. უმზახიანი თიბანი, იფორა ალბათ, იქნენ გამომპინძ-
ლდესო, მაგრამ რა ნახა, რომ არ ვაპირებდი, ვეღარ მო-
თინძა და უკვე მესამედ წაიმათხორა, ერთი მასულუპი-
ნი, თორემ ძალიან ცივაო; მცე ავიღე და უხზოდე გაუ-
წოდე მათარა.

რის "მასულუპიწო", ლამის მთელიადა გამოცალა, მე-
რე სასულეში გადავცდა და ხველა აუტყვდა, თვალები შიშ-
მა გაუფართოვა და დაბნეული დამაქცერდა.

ვითომდაც არაფერი, გავისუსე და ღრუბლებს და-
ვუწვე უწარადლებით თვალცივობა.

მიდიოდა და მიდიოდა ზედიზედ იხვეების უფრო და
უფრო დიდი გუნდები, ეს უკვე მთელი საპაიროს ფლო-
ტი იყო, მე კი ვიფიქრე უშედა და ველოდი მაიორის ნას-
ვლას; ახლა კი ვიყავ დარწმუნებული, რომ წავიდიოდა; და
აი, მართლაც, კარგა დიდი პაუზის შემდეგ, მან მაგრად
დაახრახნა ზუფი მათარას, უხზოდე გამოჩინდა და რა-
ტომღაც ფრთხილად, ლამის ფესაკერვით გაქცილდა.

მხოლოდ ამის შემდეგელა შევდა ჩემთვის ნამდვილი ნა-
დირობა.

გუდაურის მზახე

მათაში სიარული ჩემს უსაყვარლეს მეგობართან და
თანაკურსელთან, თეიმურაზ კუჩინიძესთან ერთად და-
ვინვე: უნივერსიტეტის იმდროინდელი რექტორის, ბ-ნ ნი-
კო კეცხოველის თაოსნობით მოწვეული ერთ-ერთ მასპი-
რივ ალბანიადაზე კუხო და მე პირველები ავედით ჩვენს
პირველ მწვერვალ ნეფის-კალოზე (ერთადერთი, ვინც უკ-
ან ვერ ჩამოვტოვებო, მასხუსო, იყო ერთი ვაჟანდარა ლა-
მაზი გიგო, შემდგომში ჩვენი საუკეთესო მეგობარი, დუ-
ტა მასარაძე).

არც ნეფის-კალო შეედრებოდა, რა თქმა უნდა, იმ
დროს ჯერ კიდევ დაუპყრებლად ჯომიუნგებსა და არც
იმდროინდელი კუხო-და მე შევედრებოდით მის მომავალ
პირველდამპყრობლებს, მაგრამ დიდად არ გადავაჭარბებ,
თუ ვთქვი, რომ ჩვენი სისარული მწვერვალზე ასვლისას
არაფრით ჩამოუყვარდებოდა თენისნე ნორაგვისა და ედ-
მუნდ ჰილარის განცდებს.

მომდევნო ნელს, გარემოებათა გამო, მე სათმო სეზო-
ნი გავაცდენე და ისე ჩამოვფრინე კუხოს საბორთულ კვლი-
ფიკაციაში, რაც იმ დროს გადამწყვეტი ფაქტორი გახლ-
დათ, რომ ვეღარაფრით დავწვნიდი, უმისოდ კი მთამე-
ვლეობაში, რატომღაც, აზრი დაკარგა ჩემთვის და მასზე
ერთხელ და სამუდამოდ გული ავიყარე. კუხო, როგორც
ცნობილია, დიდი მთამსვლეული გახდა და ბოლოს მთების
სიყვარულმა შეინარა კიდევ. ამის გასტყვლა შეუდაძა-
ლიან მიჭირს, რადგან პირველ ელდას ჩემთვის დღემდე
არ გაუვლია და გულს, როგორც მაშინ, დღესაც ისევე
მტკუნს.

კუხოს მონატრება იყო ალბათ იმის მიზეზი, რომ მას
მერე არასდროს არსაბითენ ისე არ მწვევდა გული, რო-
გორც ნეფის-კალოსა და მისი მიდამოებისკენ. მიუხედა-
ვად ამას, მთელი თნი ველოდი გავიდა და ეს არცთუ ძნე-
ლად განსახორციელებელი მისწრაფება ვერა და ვერ გან-
ვხორციელებ: ხან მოუვლელიობა მიშლიდა ხელს, ხან უფ-
ულობა, ხან რა და ხან რა, მაგრამ ბოლოს და ბოლოს
ნადილი მაინც ავიწრეულე და ამას ნადირობას უნდა ვუ-
მადლოდე.

წვიმებიანი შემოდგომა იხდა; მთელი ოქტომბერი იც
გავიდა, ერთხელაც არ გახსნებოდა ცა თბილისის თავზე,
ნოემბრის დასაწყისში ოდნავ გამოკეთდა ამინდი და ამ-
ით ვისარგებლეთ, ან ახლა ან არასდროს-მეთოი, ჩემს თავს

ჩავაგონე და დავტრიალდი; პირველ რიგში კაკვის ლი-
ცენზა მოვიკვირე, ისე, ყუვილი შემთხვევითისთვის, თორემ
იმ სიმალეზე კაკვას ძალზე იშვიათად თუ გადავიყრება
კაცი; იქ, ჩვეულებრივ, როყო და შურთხი ბინადრობს
(ასე ვიკვთა - მთის ქათამი და მთის ინდურები), რომელ-
თა მოკვლასაც "ნოთილე ნიგნის" სახით, სასტიკი "გაზუ-
" ადგეს. გულახდილად რომ ვთქვა, მე იმ ადგილებში გავ-
ლა-გამოვლა და ტბილი მოგონებთა გაცოცხლება უფრო
მსურდა, ვიდრე ნადირობა (მით უფრო - პრაკონიერო-
ბის ზღვარზე), მაგრამ ამას არ ვაშეუდელი და სანადიროდ
დასულედი სერიოზულად გავემზადე.

პარტიზონებად, განზახს, ჩემი ორი კოლეგა და მე
გობარი - ზურაბ მგავია და ჯემალ კანდელაკი შევარ-
ჩიე, რომლებიც, თუმც მონადირეები არ იყვნენ, მაგრამ
კლდე-ღერე ხეტიალის სიყვარულში, თუ არ მჯობნდნენ,
არც ჩამოვივარდებოდნენ. ამიტომ ორივე იოლად ავიყო-
ლობი, შევავარაღე და საშვიდრეობმობრ, როდესაც "კა-
ციბორბობის ყველაზე პროგრესული ნაწილი" დიდი ოქ-
ტომბრის სოციალისტური რევოლუციის" რომელიც
წლისთავის ჩვეული პომპეზურობითა და ტაშ-ფანდური
აღნიშვნისთვის "უდიდესი აღმავლობითა და ენთუზიაზ-
მით" ემზადებოდა, ჩვენ საშინი სამი დღით გულდაურის მი-
მართულებით გავემგზავრეთ. აღარ მასხოს რატომ, თბი-
ლისი მხოლოდ შუადღის მერე დავტოვე. ავტობუსი ორ-
ჯონიკიძემდე მიდიოდა (დღეს რატომღაც კვლავ რუსუ-
ლი "ვლადიკავკაზი" რომ დაარქვეს ნამდვილი ოსური
"ძაუჯიყაუს" ნაცვალად). ჩვენ გუდაურამდე უნდა ჩამო-
ვსვლიყავით და მერე სწორედ ის მარშრუტი უნდა გავ-
ველობი, რომელიც ჩვენი პირველი ალბანიისდის დროს გა-
ვიარეთ - ამის გავიქრება იყო და სიხარულისგან გუ-
ლისცემა მიჩქარებოდა.

მთელი ბარი მლეთამდე ისე გავიარეთ, ერთი არ გან-
ვიმეზულა, მაგრამ ზენიტს გაცდენილი მზე შპირ-ზშირად
იმალეობოდა ღრუბლებში და შუქრივლებს თაბაში მო-
უსვკერობის უსიამოვნო განცდას იწვევდა ჩვენში. რა მი-
უსაფარი და უსუსური ადამიანი ბუნების წინაშე, არა-
და, თავი უზუნების უშაღლეს ქმნილებად მიაჩნია; რომე-
ლია აქ სიხარულე?...

მლეთას გავცდით და გუდაურის სერპანტინს შევედ-
ქით. აქედან იწყება ნამდვილი შთა, მთიულეთი კი მხო-
ლოდ "წინათყმა" მისი. გვასაცდარ სისწრაფით ვივლებ
სიმაღლეს და აი, მლეთას თითქოს უკვე თვითმფრინავ-
დან დავცქერით. წერილი თეთრი თოვითი მიკლავნება
ხეობის ძირზე არავგი. შორს, გაღმა, ულამაზესი ჩანჩქე-
რი გამოჩნდა, რაც იმას ნიშნავს, რომ ჩასასვლელად უნ-
და გავემგზავოთ, უკვე გავცივლია მთავარი აღმართები.
როგორც კი გავცდებოთ ზეგასწინააღმდეგო ილა გავ-
ვინეს, უნდა ჩამოვცვეითდე და ჩაუვდეთ არატკავებელ ნა-
კვლანელ უგრძელეს ბილიც. მერე გადავდით გაღმა, ეს
პრობლემა არ არის, და დაიწყება ნეფის-კალოსკენ მი-
მავალი ციცაბო აღმართები. სადაც დავადამიბება, იქვე
დავბანაკებოთ, დილას კი აღრიანად გავაგრძელებ
გზას და შუადღისას უკვე ნაფის-კალოს ძირში ვიჭებოთ.
იქ, კლდეები, შესაძლოა, მართლაც კაკვას გადავანდგეთ,
თუ არა და, ნოთელურა როგორც მაინც მოვკარვო სადმე
თვალს, ან უზარმაზარ შურთხს, დეკნარიდან სტენით ნა-
მოვფრინოს. სადაც, შეველი კედლის ძირას არჩვენის
ჯგოფი იბალახებს, ზევით კი იქნენ კლდის ქიშხე ქანდა-
კებასავით მდგარ ყარაულ ჯიხსაც მოვკრათ თვალი... თუ
არაფერიც გაგვიპართლა, ამ გებრილი მაერთი მაინც
ხომ გავიყვებთ გამჭვარტლულ ფეხებზე, ფეხის კუნთებს
ხომ აქ კლდეებსავით გაფიამგრებთ და უფრო მყარადვი-
წრანბთ თავს დედადამიბე მდგარნი. განა ეს ცალკა?
ესეც რომ არ იყოს, მარტო ნეფის-კალოზე ასვლის
გახსენებაც კმარა, როდესაც მწვერვალზე ფეხის დად-

გმისთანავე დუღტა, კუხო და მე ზღაპრულ სანახაობას შევქნარი: მომწვდილ, მოიისფრო ცაზე, დასავლეთით მწნამული ფერის მზის უზარმაზარი დისკო ჩადიოდა, მობრბინებდა მზარეს კი, ადამოსავლეთით, ხერხინით ბას-კობილებიანი ქვიდის უჩინადან, იმავე ზომის, ლიმონისფერი, სიფრიფანა მთვარე ამოდიოდა... ასეთ სურათს ხომ მის გარდა ვერსად ნახავ კაცი? არადა, საჭიროა: სწორედ ასეთი დევაბრები სილამაზე პაბლებს კაცის გულში ყოვლისმომცველ სიყვარულს, კაცთმოყვარეობას, ბუნების სიყვარულს, სიყვარულს სიცოცხლისა! განა ამას ნაბე შეეძლება?!

აი, გავიარეთ ზეავსანინააღმდეგო გაღერება და ავტობუსი ჩერდება; არამარტო ჩვენი თხოვით - აქ სწორი ადგილია და მგზავრები მუხსს შლიან, ისვენებენ, ნელში სწორდებიან. ძლივს ჩამოგაკეტეს ტყვია-წამლით დამძიმებული ჩვენი ზურგჩანთები. თოვლის დანახვა ბიჭების ყურადღებას იპყრობს და გარს გვეცხვინებს. მოგვძვობია. გადავწყვიტეთ, ნაქტარედა წავიასუზნით და ისე შევედგეთ გზას. ბრტყელ ქაზე ვალაგებთ პურს, ყველს, შორტებს კონსერვს, მოხარულ კვერცხებს... ბავშვებს შოკოლადს ვთავაზობთ, მორცხვობენ და ავტობუსისკენ გაიბანან.

ცა იღრუღლებდა და ირგველი ნადირევი ბინდი ისადგურებს; ჟინფლავდა იწყება; გუნება ისევ უძებდა, არ ვამხედო, ერთმანეთს გულს არ ვუტებთ: უკანდახვევა გამოირცხვლი!

მგზავრები ავტობუსს აფარებენ თავს, ღია ცის ქვეშ მხოლოდ ჩვენა ვრჩებით, და კიდევ ერთი უცნაური მგზავრი - დედულვაშა მოხუცი, ეტყობა, ოსი; ნახევრად ქალაქურად, ნახევრად სოფლურად აცთა: ზემოთ - პოვაკი, ქვეშ ჟილეტი, თავზე ფეტრის ქუდი; ქვემოთ - სქელ შალის ნიღბებში ჩაქანებული შაფიფი, ფეხზე - ნეჭვანინი კალიშები. დგას ავტობუსის უკან კართთან და არ ადის, სველდება, ჩვენ შემოგვეცქერის. მერე უცებ ვეიახლოვდება და, შემოვითული გვეგვიხება რუსულად: სად მიდისანთ, შეიღებოო. როცა აფუსუსნით სად მივდივართ და დაგვანახეთ კიდევ ჩვენი მარშრუტი, აველდა, შენუხდა და გადაირია კაცი, სად უნდა იართო, იცოდა ხედავთ, ლამდება და ნვიძვქ მოდისო. დავარწმუნეთ, ვუთხარით, რომ გამოდღებთ ვართ, რომ ყველაფერი თან გვაქვს - კარავიც, ანარაკებიც, საქმელოც და სასმელოც. არაო, აიჩება, ისე ვერ გაგიშვებთ, გზა თუ არ დაგლოცვითო. გაიქცა ეს მოხუცი კაცი, ავტობუსისადე პატარა ტიკი ჩამოიტანა (პატარა ტიკს, თუ არ ვცდებით, ტიკჭორა ჰქვია. აი, როგორ ვიწინებთ ძველ სიტყვებს); ასე, შვიდ-რვაბითობისთვის, ნუ მოაკლებთო, ვთხოვეთ, გულში კი გვესილაგებო, სულაც არ გვანწყნად თითო ალავერდი. უარის გაგონებაც არ ისურვა, სასამისი გვეწვებათო, მოითხოვა მკაცრად. დავაძრე ჩემი ხარის რქა, ჩაისჭიქიანი, გაფრთხედ. სწრაფად და მოხერხებულად ჩამოსახა და დაგვლოცა: სულ მშვიდობით დაგვლოთ, კარგად გენადიროთ და შინაც შემოდიბით დაბრუნებულიყავითო. მერე ყველას სათითაოდ დაგვალევინა. მართლაც მშვენიერი, გლხუერი ღვინო გამოდგა, ძელიც და თოფიც მაგარი; წამსვე მიხრღვებში დაგვიარა, გულში სითბოდ ჩაგვეღვარა და შუბლიც გაგვიტობ; ცხოვრება კვლავ სააშური გახდა, მერე რა, რომ ესველდებოდით?!

მკვირცხლი მოხუცი გამოდგა, თან საკამოდ მჭკრემტყველი; მოგავაყრა და მოგავაყრა სადღვეგრძელობით: ეს იმათ გაუმარჯოთ, შინ ვინც გელოდებათო; ეს - ჩვენს მეზობლობას და ჩვენს საერთო, საზიარო მთებსო; მოკლედ, ლამის პოეტის გამოდგა და, თქვენ წარმოიდგინეთ, "ნა სოლმას გრუზიი ლეტიქ ნაწანია მგლა..."-ო, ეს ერთობ გაცვეთილი შედევრიც კი გაბისენა და თავიდან ბოლომდე გამოიქმით ნავეკითხას...

ავტობუსის მძღოლმა საყვირი მოუთმენლად ააყვირა, ცხადია, მოხუცის გასაგონად. ეწმში შესულმა მოხუცმა კი, დამატად, ხელი ისე აუქნა, თითქოს ბუნს იკვირებო და ახალ-ახალი სადღვეგრძელობით მოგავაყრა.

ამასობაში ფინფულა მოიმატა. ავტობუსი უკვე გაბმულად ავიდა. მოხუცმა ყურაც არ შეიბრტყა. მივდივართ, გამოსახსა განერვიულდებულმა მძღოლმა. მერე უკვე მგზავრებიც აყვნენ და ავტობუსში ჩოჩქოლი ატყდა. მანამ ამ ტიკს არ დასვლით, აქედან ფეხს ვერ მომატებდებოთ, დავუქურა მგზავრებს მოხუცი, რაზეც საპასუხო მუქარა მიიღო: თუ გინდა დოჩრა, ჩვენ კი მივდივართო ვრჩებით, მოულოდნელად გამოაცხადა მოხუცმა და ავტობუსს ზურგი შეაკცია. მის ხმაში იგრძნობოდა, რომ ამის გამკვეთელი იყო. ავტობუსი ადგილიდან არ იძვროდა; მძღოლიც და მგზავრებიც მდუმარე აღშოვითებით გამოსცქროდნენ ახირებულ მოხუცს.

მოხუცმა სიტყვა შესრულა: ტიკი უკვე დაღლილს ჰგავდა: ძირს ედგო და სასაცილოდ დაქმუწუნოციყო, მაგრამ... ჩვენდა გასოცრად და მგზავრთა სამწუხაროდ, არა და არ იცლებოდა, იფებოდა და იფებოდა ჩემი ხარის რქა. სადღვეგრძელობიც რომ არ ელეოდა ამ უცნაურ მოხუცს?! კიდევ კარგი, და მის ტემბი მიწზე ჩქარი მქონდა, თორე, მართლაც და საბოლო, ხომ ყველაფერს საზღვარი აქვს!...

აა, როგორც იქნა, ბოლო წვეთიც ჩამოიცალა; შემდეგი უკვე მგზავრთა მოთმინების ფთილას გადაესვება. მოხუცმა სათითაოდ გადაგვეკონა ყველა, ტიკი დაკეცა, ილაშქრა ამოჩინარა და ავტობუსისაკენ დინჯე ნაბიჯებით გაემურა.

ხალისიანად მოვიციდეთ მიმე ზურგჩანთები; წვიმისა და მოქუფერი ბინდის მიხრღვავად, ცხოვრება კვლავ მშვენიერი იყო; სიმღერ-სიმღერითა და ცეკვა-ცეკვით ჩავიარეთ უგრძესი დაღამართ, არავის ფორსირებდნ დროულად მოვასწარი და მერედა დაგვალანდა. მზიარულად გავშალეთ და დავდგით კარავი, მზიარულად გამოვიცვალეთ სველი ტანსაცმელი და, მშრალად ჩამობარებთ საბილ ტორმორს, ულორბლო დილაჯ სულ სიმღერებში დაგვათინდა...

მაშინ უკვე უკოდიოთ, რომ ის უცნაური მოხუცი და ის წვიმიანი საღამო გუდაურის გზაზე, არასოდეს დაგვავინწყებოდა; და თუმც მორე დღეს, ნაღვინეზე, სიარულში ცოტად გაგვიჭირდა, მაგრამ ამათ აბა არ ისეთი მნიშვნელობა ჰქონდა? მთავარი ის იყო, რომ არსად გვეჭიკებოდა და არსად გვაგვიანდებოდა, რაკიბა და სხვა რა ნადირის დღეს თუ არა, ხვალ არ ეკიდებ კიდევ სადმე გადავეყრებოდით, აი იმ მოხუცისნაირ გულისმზიერ ადამიანს კი, ვინ იცის, როდის შევხვდებოდით კიდევ ცხოვრებაში, ან შევხვდებოდით კი საერთოდ?!

თემურ ფირცხალაიშვილი ლანჩხუთელი პოეტია. რა თქმა უნდა, ცროტა არაკორექტულია ამგვარი განსაზღვრება, გინდაც განმარტება, როცა საქმე პოეზიას შეეხება. მაინც მინდა, გავუცხა ხაზი: თემურ ფირცხალაიშვილი ლანჩხუთში დაიბადა და დღესაც ლანჩხუთში ცხოვრობს. თბილისში უნივერსიტეტი დაამთავრა, ბოლო დროსაც უწევს ჩამოსვლა, სამწუხაროდ ნეფროლოგიის განყოფილების ერთ-ერთი პალატის ბინადარია, ხშირად და ხანგრძლივად მკურნალობს ხოლმე. ეს ლექსებიც საავადმყოფოდან გამოვიგზავნა.

ბოლო ათწლეულის მთელი სიმძიმე, გაპარტახებული პროვინცია და შემოქმედებითი ცხოვრებისათვის აბსოლუტურად არაადეკვატური გარემო, ტრაგიკული ხვედრი მისი ოჯახის წევრებისა, გამთანგავი სენი და უნუგუმობის ატიმოსფერო - რეალობაა, ამ კაცის ცხოვრებაა. სათქმელსაც მიუვიბ-მოუვიბავად, ძველი პოეტების პირდაპირობით ამბობს. ერთგვარი ხელგაუნაფავობა კი უფროც აძლიერებს იმ განწყობას, სკოლაში რომ "სევდის მოტივს" ვეძახდით. აქ პოეზია, თითქოს, პირვანდელ ფუნქციას იბრუნებს - სასონარ-კვეთიდან იმედის გამოდნობას ცდილობს.

რა მინდოდა, მეთქვა?... პრეზიდენტი, სახელმწიფო მინისტრი, გენერალური შტაბის თუ რკინიგზის დეპარტამენტის უფროსი, კი, კარგია, მაგრამ არსებობს თემურ ფირცხალაიშვილი, ლანჩხუთელი პოეტი, რომლის შემოქმედება, ცხოვრების წესი, ლექსების ბლოკნოტიხსელა კრებულები ხვალ შეიძლება, ბევრი რამის საპირნონედ გამოგვადგეს.

შაღინან შამანაძე

თემურ ფირცხალაიშვილი

ჩვენი ჯვარი

დათოს ხსოვნას

შენც წახვედი... გულში გაჩნდა ბზარი...
გვერდით მდგომიც აღარ დარჩა ვინმე.
უნდა ვზილო ჩემი მიმეფე ჯვარი,
შენი ჯვარიც უნდა ვზილო, მიმეფე!
მზე მიმქრალა ბინდით მოცულ ცაზე,
ხვალ-ზეგ რამე შეიცვლება ვითომ?
რომც დავეცე მტვრით დაფარულ გზაზე
ჩვენი ჯვარი მაინც უნდა ვზილო!!!

* * *

ალექო დოღბაიას

ისე, ხანდახან მაინც იკითხე:
როგორ გამტანჯა წუთისოფელმა;
როგორ მიკვებდა გული დღითიდღე,
როგორ გამწირა ბედმა ოხერმა.
როგორ მწიწკნიდა ღამე წკვარამი,
როგორ მწელიდა, მარტომ იარო...
ღმერთი დაგლოცავს - ჩემი ვარამი,
ხანდახან შენც რომ გაიზიარო!

* * *

ჩემს მეგობრებს

ღრომ ბევრი რამე აქცია ზღაპრად,
ცხოვრება მიდის მეუღლე გზით, მდორედ.
ვერ მაძინევთ, თორემ ყველაზე მძაფრად
ჩემს მარტოობას მაშინ ვკრინობ სწორედ,
როდესაც საღმე თავს ვყვით ერთად...
(თქვენ ამის მიზეზს ნურასდროს მკითხავთ).
ერთს გეტყვით: თქვენი იმედი ქვეყნად -
მაქვს! მქონდა! კვლავაც მექნება დიღხანი!

* * *

თუკი გტანჯავდა დარდი ფარული,
აღბათ მიხვდები, რაირც მწელიდა:

ვერც მწუხარება, ვერც სიხარული,
კაცისთვის რომ ვერ გამიმხელია...
საღლაც მივდივარ, როგორც ლტოლვილი
ცაზე ჩამქრალა ჩემი ვარსკვლავი.
შორს მოჩანს ქედი ჩამოთოვლილი,
ფიქრს ერთვის ფიქრი გულმოსაკვავი...

* * *

გულიც არაფრით მთელდება,
სევდას ტკივილი ერთვის...
შენთვის როგორღაც თენდება,
მუღამ დამეა ჩემთვის!
ფიქრი... წუხილი მზარავი...
დარდი. ცრემლები. ლოცვა.
აღარ შემომჩრა არავინ,
ყველამ დამტოვა როცა:
ასე ვიტყოდი, ცხაღია,
კაცი - ნათელი, წმინდა -
აღარც სიცოცხლე მწაღია,
აღარც - სიკვდილი მინდა!
ღირდა წამება ერთ რამედ...
მსურდა: ლოდინით დამზრად
პოეტს - მეხილა მესამე,
მოვარდისფერი, სხვა გზა!

* * *

ყოფილა არც ისე ადგილი:
წარსული გასოვდეს ყველგან...
თქვენს გულში არა მაქვს ადგილი,
მშვილობით, მივდივარ თქვენგან!
რას იზამ, ბედი მაქვს ასეთი...
სიკეთე როდისღა ვნახო?
ჩემს გამო ცრემლს დაღვრის არცერთი
თქვენგანი, კეთილი ხალხო!
ღრო მიდის... არც რამე მეშველა...
ერთმანეთს უშორდებით წყნარად!
აღარ მსურს სიცოცხლე... თქვენ ყველა
უფალმა დაგლოცით მარად.

* * *

მორჩა ზღაპარი... ასე, ამრიგად:
 ამას არაეინ მალავს...
 ბედმა მომშხამა, მოშსპო, გამრცია,
 კიდევ თავს ვატან ძალს!
 მარადიული გულში ქრის ქარი,
 ჯვარიც ბოლომდე ვზიდე...
 იქნებ გაღვივებს ცეცხლი მიმქრალი,
 თავს ძალას ვატან კიდევ!
 ქვეყნად არცერთი თანამზრახველი,
 აღარც - ერთგული საძმო...
 ასე წვალებით დღემდე გავბედი,
 აწი როგორღა გავმლო?!

* * *

დაფარულია გზები ნარ-ეკლით,
 უკვე ცხოვრებაც წაივდა უკან.
 ნულარ წუხლებით ჩემთან დარეკვით,
 ჩემი მოკითხვით წუხლებით ნულარ.
 ამქვეყანაზე ჩემთვის ვის ცხელა,
 რატომღაც თქვენ რომ იფიქროთ ჩემზე...
 ვიცე, დამანგრევეს დარდი მთისხელა,
 ვარ, სამწუხაროდ, არაფრის შემძლე!

* * *

ცრემლი მდიოდა გუშინწინ, გუშინ,
 დღესაც ჰკიოდა ცრემლი წამწამებს...
 თქვენ მოვინიღო სევდა გაქვთ გულში,
 ჩემს გულს ნამდვილი დარდი აწამებს!
 როცა იქცევა წუხილი ზეგაად,
 იგრძნობთ, იღბალი მერგო როგორიც...
 ჩემს ნამდვილ ტკივილს მივხვდავ თავად,
 თქვენ მოუარეთ თქვენს დარღს მოვინიღს!

* * *

თქვი: განდევნე ეშმა რით!
 მეც ვიცოდე მიწა...
 სანთლით ვეძებ ჭეშმარიტ
 კაცს, გაჩენის დღიდან.
 ვინმეს ახსოვს, მენატროს
 რამე ამის მეტი?
 ვერ მოვერგე ყველა დროს,
 არც მოვხარე ქელი.
 ვარ იღბალზე აცროლი,
 გული ვიღას მიცე...
 მტკიცეა ფრთები დაჭრილი,
 მაინც ვილტვი ცისკენ!
 ვრჩები დღემდე უცვლელი,
 ერთგული ვარ ფიცის!
 მითქვამს ქება გულწრფელი:
 ქართული ცის, მიწის!!!
 მიწა გულით ვლოცავდე,
 ვინც წმინდაა, ნაღდი;
 ვისაც სულით ზორცამდე
 სხვისი ტკიცა დარდი.
 თქვი: განდევნე ეშმა რით,
 თქმა გააბედე რახან -
 როგორ ფიქრობ, ჭეშმარიტ
 კაცს ოღესმე უნახავ?

* * *

ბედმა ჩემი დასჯა რად ინება,
 თავს რომ ვეღარ ვაღწევ ჭირს...
 დმერთო, ერთი ტკბილი დაძინება,
 ახლა მთელ სიცოცხლედ ღირს!
 ცრემლი, ზღვა ტკივილი, დროს ენება:
 დარდიც ისევ წყწავს სულს.
 წასვლა... სამუდამოდ მოსვენება...
 მეტი არაფერი მსურს!

* * *

აღარც ნათესავი... არც თვისტომი...
 გულში საფიქრალი მძიმე...
 ყველას ებრალება... მხარში მდგომი
 ნუთუ გამოჩნდება ვინმე?
 ვეღარ აისრულა, რაც ინდომა,
 იგრძნო სამსენელი დღელა...
 მხოლოდ სიბრაულონი... მხარში დგომა
 ვიღას შეუძლია ახლა.

* * *

გამოღარება რომ იგრძნო წამით,
 მაინც რამდენჯერ ეწამო უნდა...
 ნუგეში მხოლოდ შემეძობ აბით:
 შენი ტკივილი მტკიცელი მუდამ!
 ათასჯერ თქმული გითხარი ისევ!
 ცხოვრება თურმე ხილია ბუნების...
 მიყვარდი! ახლაც მიყვარხარ ისე,
 შენი წუხილით გულღვივდი მეწვის!!!

* * *

ოცი თებერვალი

დელაჩეის დაბადების დღე

ჩავევსენება, ჩავა მზე ბევრის,
 ჩამავალია ჩემი მზეც, ვხედავ,
 მოსვლა ყოველი ოცი თებერვლის
 ყველა სატკივარს მაგიწყებს, დედა!
 ექრები. თვალბეშიც ქრება სინათლე.
 რამხელა დარდი ყოფილხარ მართლა...
 ალბათ მიხვდები, რასაც ვინატრებ:
 ცოცხალი მყავდე ნეტავი ახლა!
 ...ცხადში, სიზმარშიც ჩემზე ფიქრობდა...
 დგება როდესაც თებერვლის ოცი:
 ტკივილს განვიცდი ისეთ, თითქოსდა,
 მხურვალე შანთით მომგლიჯვს ზორცი!

* * *

მძიმე ჯვარი მოთმინებით, მართლა ვზიდე,
 ლეჰსიც მხოლოდ გულის სისხლით ვწერე!
 რაღაც ორი პარასკევი დამჩრა კიდევ,
 თქვენს სიმშვიდეს ვინ დაარღვევს მერე...
 დრო იცვალა. ყველაფერი გაქრა წამში.
 დღე მზიანი მიღამდება შავად!
 თქვენი ჭმუნავც დამთავრდება ცოტა ხანში:
 ბოლო გაზხეც ჩემი ფეხით წავალ...

ჰიპოდრომი

ცხენოსნობის ბაკავითილავი
მოყვარულთათვის

1

აბდულა (ხუჭუჭა, შავგვრემანი თათრის ბიჭი) შორი-დანვე დაინახეთ. როცა კე და იაჩო მივუსხლოვდით, წამოდგა და საჯინბოსკენ წავიდა. შევეყვით.

- რა იცით? - გვეკითხა.

- რალაც-რალაცებები, - უთხრა იაჩომ.

ბოლო თავლასთან მივიყვანა, სადაც დიდრონ-წაბლისფერთვალემა ცხენი იყო.

- რა ჰქვია? - ვკითხე.

- ყურძენა.

აღვირი გაუკეთა და გამოიყვანა. მერე აღვირი მე მომცა ხელში, თვითონ კი ცხენს ჯაგრისით დაუნყო წმენდა. ცხენი დანახვისთანავე ინტერესით გვათვალეიერებდა, ახლაც მომწერებოდა დიდი, ყურძენივით წყლიანი, თბილი თვალებით. რამდენიმე ნაბიჯი გადმოვდგა ჩემსკენ, სულ ახლოს მოვიდა (ამ დროს აბდულა უნაგირს ადგამდა, თასმებს უჭიმავდა). ისევ შემეხედა, მერე კისერი წაიგრძელა და კბილები გადმოყარა. "თურმე კუნა სდომე-ბია"-მეთქი, გავიფიქრე და თვალეში შევხედე, ვანიშნე, "შენი სულაც არ მეშინია"-მეთქი. ყურძენა აღებდა და კეტავდა პირს, თითქოს ცარიელ ჰაერს კუნდა და მომეყვანა, რომ მეათამაშებოდა.

რამდენი ხანია, არ ვმჯდარვარ ცხენზე - იმის მერე, რომ გადმოვვარდი - ჯერ კარგად არ ვიცოდი, მხოლოდ ჩორთით დამყავდა და ხელებით უნაგირს ვეჭიდებოდი. ვიმეტჩირე და ვილაცის 3 წლის გაუხედნავ ულაყზე დაე-

ჯექი. ის კი გავარდა! აღვირს ვეჩაავდი, გაჩერების მაგივრად სიჩქარეს უმატებდა. ფიქრის დროც არ იყო, მხოლოდ იმან გამიელვა თავში, გადმოვარდინას ფეხი უზანგში არ უნდა დამჩქეს-მეთქი, ამიტომ ორივე ფეხი უზანგიდან გამოვიღე, მეგონა, გადმოვვარდებოდი და კარგადაც დავეცემოდი (გულის სიღრმეში სულ მაინტერესებდა, ცხენიდან გადმოვარდნა როგორი იყო), მაგრამ არ ვვარდებოდი (რატომღაც შემეშინდა, ვინმეს არ შევეჯახო-მეთქი), გადმოვხტი და თავით ჩავერჭე მიწაში (ჩემმა მეგობარმა ელენემ როცა გაიგო, გაუკვირდა, "თავით როგორ მოახერხე, მე სულ უკანალით ვეცემოდიო"... რა გასაკვირია, ვისაც რა აქვს მძიმე, იმით დაეცემა!).

ამის მერე, ცოტა არ იყოს, დავშინდი. თან რალაც საქმეებიც გამომიჩნდა და ცხენებისთვის აღარ მეცალა. იაჩო და ლელი კი დადიოდნენ, მწვრთნელიც ყავდათ, რა თქმა უნდა, იაჩო მაგობებებს...

- მე ჟოკეი ვარ, - თქვა აბდულამ, - მოკლე დისტანციაზე გიასაც (მთავარ მწვრთნელს) ვაჯობებ, შორი მანძილებზე კი გია მაგარი!

ყურძენა მანქმა გავიყვანეთ. "მესერს გასწვრივ ატარე", მითხრა აბდულამ, "ჯერ ნაბიჯით, მერე ჩორთზე გადაიყვანე". ცხენი ავიღალად დამემორჩილა, გადავიყვანე ჩორთზე და ვარტყამდი წრეებს. ყველა შიში და კომპლექსი ერთბაშად მომესნა, გათავისუფლდი...

გავლადი, სწრაფი ჩორით დამყავდა (უნაგირის თითსაც არ ვაპარებდი). წარმოვიდგინე, რომ კარგი ცხენოსანი ვარ, გურამი ვარ! (შემთხვევით არ იყო 4 ივლისი, გურამის დაბადების დღე). შემხვედრი ქარი მიხერავდა და თითქოს შაერთი ვეკიდე, ვისყენებდი, რას განიცდიდა ასეთ დროს გურამი და მჭეწენებოდა, ახლა გურამიც ჩემთან იყო და იგივე გრძობდა, რასაც მე!

არც სულ მეგონა, ცხენზე რომ თავისუფლად, დაუძაბავად მჯდარიყავი, პროფესიონალიზმი იყო საჭირო. ამ დროს ჩვეულებრივი განწყობილებაც საკმარისი ყოფილა! აღარაფერზე ვფიქრობდი, მხოლოდ "აღტყინებას" განვიცდიდი - თავისუფალი და უსალვოდ ბუნდური ვიყავი! აბდულაც მაქებდა, იაჩოზე მეტადაც (ჩემს მერე იაჩო ადევდა). როცა ვუთხარი, "იაჩო! ჩემზე კარგად იცის"-მეთქი, "არა, რას ამბობო!"

* * *

მეორე დღეს, გადავაბიჯე თუ არა საჯირობოს ზღურბლს, ჩემსკენ დიდიმ როტვეილერმა ისკუპა. მანამდეც მყავდა ნანახი, ოღონდ შორიდან. ვიცოდი, რომ აქ "შუშაობდა". ჩემს ფეხებთან დახტა და გაჩაჩრა. იაჩო შემოვიდა, ახლა იმისკენ გაიტყა. ვხედავთ, აბდულა და გია მოდიან.

- გია თქვენ ბრძანდებით? - ვეკითხები. საშუალო ასაკის, გამხდარი, ტანმოორილი კაცი.
- მე ვარ. აბა მითხარით, რა გინდათ, რა იცით...
- არაფერი არ იცით, - თქვა იაჩომ.
- ჩორით დაგვყავს? - ვუთხარი, - მორჩილი, მგრძნობიარე ცხენი გვინდა...
- ეგ მე ვიცო! - შემამყვებინა, - რომელ ცხენზე მჯდარხართ?
- ყურძენაზე.
- მაშინ ისევ ყურძენა გამოვიყვანო.

მეც ყურძენა მინდოდა. იაჩოსაც ვუთხარი, ყურძენა შემეყვარადა-მეთქი, საერთოდაც, ყველაფრის მიმართ შეჩვევა ვიცი. რომელ ცხენსაც კარგად გაატყნებ, ყველა შემეყვარდებაო, მისრა.

ყურძენას სტაფილო ვაჭამეთ, ხელისგულზე ვიდებდით და ის კი ტყუებით იღებდა. "უნდა ასიაშოვნო, რომ გასიაშოვნოს", თქვა იაჩომ და გაიცინა, "რატომ ქამს ცხენი სტაფილოს, კურდღლია?"

ნაწიმიანი იყო და ასფალტიანი გზით გავიყვანეთ ყურძენა მანეთთან.

გამა სწავლა თავიდან დაგვანყებინა - ალირი, უზანგა, ლაბანი... რა როგორ უყვებოდა ცხენს, დაჯდომის დროს ხელო სად უნდა მოგვადოთ, ალირი როგორ უნდა გვეჭიროს, ტერფებით როგორ უნდა დავებჯინოთ უზანგებს...

როგორც პირველად, წვეკლის გარეშე გადავიყვანე ყურძენა ჩორთზე, მაგრამ ახლოს დედალი ცხენები იყვნენ, მანეთის გვერდით ძოვდნენ. ყურძენამ ჯერ კიდევ შორიდან შკოდა თვალს - აუღლდა, აფორიკადა...

საე შორიდან გრძობისა? - გაბიჯებოდა.
 გია და როი (როტვეილერი) ნაეიდნენ მათ გასარეკად. მაგრამ მერე დედალი ცხენები თავისი კვიციებით ისევ მოვიდნენ. ყურძენამ დაქანა თვალბინი და გატყნდა. გია მეძახობდა, ალირი კარგად დაიჭიროე. ყურძენა ძნელი მოსაქაჩი იყო, ამბობდნენ, მძიმე ტონი აქვს... გია და როი ისევ ნაეიდნენ მათ გასარეკად. ყურძენა დღეობდა და აქეთ-იქით ანყდებოდა. მაგრად დაიჭიროე, ისევ დამძახა გია. ფაშტებით თვალსკენ გარბოდნენ, ყურძენას ძლივს ვაკაემ. - შექნდა, ვაგავრად, მაგრამ პირი ცხენების სანინააღმდეგოდ შევატრიალებინე, ალირიც ისე მოვქაჩე, გამა როგორც მასწავლა და შევაჩერე. ალირი მოკვლზე

მეჭირა, ს კი შთოთავდა, მენინააღმდეგებოდა, მეც მაგნად უსერეოდა თავს და ცხენებისკენ არ ვანყდებდი. ამა-სობაში ჭარვეს ცხენები და გამიპვირდა, ყურძენა რომ დაეიმორჩილე. თავიდან ხომ არ ვიცოდი, როგორ მოიქცეოდა, როგორ გაგიფეხებოდა, შეიძლებოდა გავარდნილიყო, "სვეტკებზე" დამდგარიყო, არ დაეუკრებინა ჩემთვის, მაგრამ ყურძენამ დამიჯერა.

- იაჩოს ისევ ნაკვალა დასჭირდა ჩორთზე გადასასყვანად.
- ცხენი ჭკვიანი ცხოველია? - ვკითხე გიას.
- არც ისე, ცხოველებში სადალაც მეშვიდე ადგილზეა... (ეს მუცე მასხვს, გაბუთო იყო, სახრანობის თუ მიუხერხებულის შრეც, ღორი ცხენზე წინ იყო).
- ბეთანიაში როცა მიგვყავს ცხენები, - გააგრძელა გიამ, - გზაში ყოველთვის დაჯგუფდებიან ხოლმე. სამ-სამი, ოთხ-ოთხნი, ერთად დედაინი. თუმცა, არანც ცხენები, ვერავის რომ ვერ უშეგობრდებიან. ერთი ჭკვიანი, კარგი ცხენი იყო, მაგრამ "პახოში" როცა წავიყვანე, სულ ცალკე დავიოდი, ბალახსაც ცალკე ყველასგან განმარტობით ძოვდა. არ ვიცი, ასე რატომ იყო. ყურძენას ხომ დედაც, დედალი ცხენების დანახვაზე რა დღეშია, მაგრამ იდელებთან ერთად მაშალიც თუ დინახა, მაშინ უნდა ნახო მაგისი გადარევა!
- ისე, თუ მეგობრობს ვინმესთან?
- არავისთან. ერთ ცხენს განსაკუთრებით ვერ იტანს, "საქმროს"... ჩვენთან ერთი ახალგაზრდა ქალი დადიოდა, ირა. კარგად იცოდა ცხენზე ჯდომა, ხანდახან შეილიც მოყავდა... ერთხელ მანეთში ერთად იყვნენ, ირა "საქმროზე" იჯდა, მისი ბიჭი კი ყურძენაზე ირას ქმარიც იქვე იყო. უცებ ვხედავ - ყურძენა მიმდევს "საქმროს", გიჟი-ვიში მიზრის მისკვ, ბიჭს კი ალირი ხელში აღარ უჭირავს... მიხვდეთ, ვერაფერი მოგსაზრებდი. "საქმრომ" მოუხვია, მოუხვია ყურძენამაც მვეთრად და ბიჭი შაერთში გაფრინდა, სახით გასრიალდა სრეშზე. კანი გადაუსკდა, სისხლი მოსლი... სანამ მე და მამამისი ვაშმეცხვებ გავექცეთ, ყურძენამ საქმრო მიიმწყვდია და თუმცა ბერის ვერაფერს დააკლებდა, რადგან "საქმრო" ჯიშინი, წინინდა სისხლის ცენია... ყურძენა კი ჭკუიდან იყო გადასული, აღარ იცოდა რას ჩადიოდა, გადმოაგდო ირა ცხენიდან და კენდა გამტეხი...
- ირას რატომ?!
- უცვკე ჭკუაზე აღარ იყო! დღემდე შრამები აქვს ირას ფეხზე, მოკლე კაბას ვეღარ იცმევს... როი, მოდი აქ! - გასახბა ძალს, რომელიც ყურძენას დვეჯით ირობდა თავს.

ცხენი, ძალი... ჩემს საყვარელ ცხოველებთან ერთად თავს იდეალურ სიტუაციებში ვგრძნობდი.

როი ხან მჭერდებოდა, მერე ისევ გაიქცეოდა, გამოკვივებოდა ყურძენას, ახტებოდა, ერთი-ორჯერ კულზე კბილებითაც წამოვიკიდა და გაათრია ცხენმ.

- არ უშინია, ნისლი რომ მოარტყას? -
 -ჰო, ერთხელ მოხდა კიდევ, მაგრამ ჭკუას მაინც ვერ სწავლობდა... როი, მოდი აქ, შე თავგასიებული!

როი მოპანტურობს, "გასიებულს" თავი და დიდი ტორები სასაცილად მოაქვს. ჩვენთან დგება, თავს ფეხზე მაყენდობს.

* * *

"უიღბლო დაღ გვექონდა - არც გია იყო, არც როი, არც ყურძენა. აბდულამ ერთი ცხენი გამოგავყვანინა, ნაბიჯიც ვერ გადავადგმევინე. იაჩო იცინობდა და "ყრუ-ჩუნა" ცხენს ეძახოდა.

აბდულამ დაიჩრქა, იაჩო აქ დარჩეს, შენ კი ცხენით ბილიკულზე გაგასერინებო (ბობრომის ზემოთ რომ პატარა მოეძია, იქ).

- ან ორივე წამოვალთ, ან არც ერთი, - ვუთხარი.
- აბა, ერთი ცხენით ორივე როგორ წავიყვანოთ?
- უსურე შენ, თათარი მაიმუნია - გაბრაზდა იაჩო.
- რიგ-რიგობით დავედებოთ.

აბდულას აღვირთი მიყავდა ცხენი. მე ცხენზე ვიჯექი, იაჩო ფეხით მოგვეყვებოდა. აღმართი გვეწონდა ასევე. აბდულას სირბილით აყავდა ცხენი, როგორც შეეძლო, "ანჭობდა". იაჩო ვერ ენოვდა, თანდათან უკან რჩებოდა, მინც მობრბოდა. "მაგარი გოგა და მაგარი მგებარია!" - გავიფიქრე, დიდი ხანი არ იყო, რაც ვიცნობდი.

- ანია! - დამიძახა, - უთხარი, გააჩეროს... თუ არ გააჩერებს, გადმოხტის!

- გააჩერე, - ვუთხარი აბდულას. აბდულამ შეაჩერა ცხენი, თვითონაც მაგარად იყო დადლილი. მერე იაჩო დაჯდა ცხენზე, მე ფეხით მივეყვებოდი... უკანა გზაზე კი ორივე ვიჯექით ერთად, ცხენი სასაცილოდ ჩადიოდა დაგრეხილ, ვინრო ბილიკებზე.

მანქმში "საშვა" დაგვტვდა, დიდი ტანის, ასაკში შესულ, ჯიშით ცხენი - ორი კაცი ამოდ ცდილობდა მის ადგილიდან დაეპრას. აბა სცადე, შენ თუ დაგიჯერებსო... ვცადე, წკებაც ვატრიალე... "საშვა", გოგო მინც ეცი პატივიო... მაგრამ საშვამ პატივი არ მეცა.

იაჩოსთან ავედი. რაღაც ლაპარაკი დავინწყეთ ეწერ-გუტიკულ მდგომარეობებზე, დღეზე და ღამეზე... ღამით ხატვა დავინწყეთ, თავისი ნახატები მომიტანა. ზოგჯერ დღისით ფარდებს გადავინე და ბნელ ოთახში ვზივარო, დედაჩემი შემოდის - "კუბოში ხომ არ ზიხარო?" - იცი-ნის. მერე დატრიალდა, ჩაი გამოკვთა, პურზე კარაქი წამისვა და ზედ დიდი ყველის ნაჭერი დამიდო. ჩა კარგი ჩაია-მეთქი, ვუთხარი. ჩემი გაკეთებულება და იმტომო, თვითონ ყავას სვამდა. მთელი დღე ყავას სვამო. სიგარეტზეც მონია, იშვიათად ვენწვიო. ვიცე-მეთქი.

გია, როი და ყურძენა შორიდანვე დავინახეთ - გიას თავისი თეთრი ჩაჩით ვცნობ ხოლმე და მის დანახვაზე სულ მივი ალექსიძის პოემა მახსენდება, "თეთრჩაჩიანო პატარა კაცი"... მანქმში გამოსულიყვნენ.

ჯერ იაჩო დაჯდა ცხენზე, მე კი ისევ გიას ვესაუბრებოდი.

ვეკითხებოდი - რა სიგრძეზე უნდა გეჭიროს აღვირი ჩორთის თოქ ქვენის დროს, ქვენის დროს როგორ უნდა იჯდე... ცხენი უნდა შეაჩირო შენს ნივანზე სიარულს, თავის ნებაზე არ უნდა ატარო, ქვენებაზე როცა გადავა, უნდა შეანდგოს, მერე ისევ მიუხვიო. განსაკუთრებით ის მაღალიყნის, ნებისმიერი ცხენის დაჭერა რომ არ შეგვიძლია-მეთქი. კაცი ცხენზე ძლიერია და ყოველთვის დაი-მორჩილებს, მთავარია, არ მოეშვა, ყველაფერი უნდა სცადო...

მომიყვა, როგორც გადმოაგდო ყურძენამ ერთი გოგო - აგიყვება, ხან ასვალტზე ატენა, ხან მანქმში, ჯოხსაც ურტყამდა... ესევე გაგიყვდა (ყურძენას გაგიყვდა კი...) და გადმოაგდო! ვეღარ დაიმორჩილა... ცხენის ქვეშ ჩავარდა, კინაღამ ჩლიქი მოხვდა.

ცოტა ხნის წინ კიდევ ერთი ამბავი მომხდარა - ფრანგები ყოფილან ჩამოსული, ერთი გოგო ცხენს წარა-მარა გაეგნე უტყავუნებდა ხელს, თავისი ქვეთი, ეფერებოდა. რამდენჯერმე ვუთხარი, უკან წე უდგებარო... ერთხელაც, ცხენი ბალახის მოსანჩენად გაჩერებულა, გოგო თუ უკნინდა მისულა, ცხენს წიხლებში აუყვია, ხელის მტვერნი-ში მოურტყამს... გაუსიჯდა, ექიმთან წაიყვანესო.

როი ისევ დასდევდა ყურძენას.

გზაში იაჩო თავის აზრებს მიზიარებდა - ცხენზე ისე

უნდა იგრძნო თავი, როგორც ერთი მთლიანია... მამჭე-დებდა, ყველაფერი თავისით მოხდებდა, როგორც პიანინო-ზე დაკვირისას ხელი უმხასვრებებსო... აი, ნახავ, შენ თვითონ გაგიკვირდებოა...

II

იაჩო ზღვაზე წავიდა, მარტო დაჯრი. ყურძენაც ავად არის, ფეხი სტკივა. აბდულამ თქვა: საშვს და ნიშს ვერ მოერევი, არ ვიცი, იქნებ გიამ სხვა ცხენი გაგაყვანინოსო.

თავლაში შევედი და კვიცს ვეთამაშებოდი - ერთი საყვარელი კვიცია, თან ისეთი უშიშარი, ერთხელ თაველიან დაკვიცობა, გვერდით მთორე ცხენის თავლაში შევიდა და იქიდან ქენას უპირებდა "მეზობელ" ცხენს... ჩვევც გვაფერებინებს ხოლმე, ისეთი ფუმფულაა, ხელი გვევლებს მის ბუნემ!

ამასობაში გიაც მოვიდა - ყურძენას გარდა კიდევ ერთი ცხენია, პირინი, რომელზეც შეიძლება დაჯდეს და ისიც დაშავდა, გუშინ დიდი ნონის ულევი შეჯგადა და ზურგი გადაუტყავავაო. რჩებოდა ისევ საშვს, ნიშს და აზიმუტი. მე ვუთხარი - საშვს და ნიშს ვიცი, აზიმუტი არ ვიცი-მეთქი.

- მაშინ აზიმუტი გაიყვანოთ. შეკაზემ აბდულა, აზიმუტი!

აზიმუტი 19 წლის ჩალისფერი ულაყი აღმოჩნდა.

- გადაიყვანე ჩორთზე, - მითხრა გიამ.

- ვერ გადამაყვას, - ვუბნები, - ჯოხი ხომ არ იცი-ლო?

- არა.

ვაცოვლებდი, მოკლედ ამ ცხენს, სადაც ბალახს დაი-ნახავს, ყველგან ჩერდებოდა და ძლივს გადამაყვას.

- არ მინდა, - ვუბნები, - ასე სიარულს რა აზრი აქვს?

- ატარე, - მეუბნება, - შენი ბრალია, რომ ვერ დაგყავს!

წკეპლის თლა დაიწყო. დაიჭო, დამიძახა და მესროლა. ამ ცხენმა კიდევ ზტუნაობა დაიწყო. წკეპლა, რა თქმა უნდა, ვერ დავიჭირე. ასე გაიმეორა რამდენჯერმე. მერე წკეპლის დაჭერა შევედი, ეს ცხენი კი სულ დაშტობა. ერთი-ორჯერ პატარა მანქმის ცხენზემ ჩორთით მამავალ ცხენსაც გამოვიკვირე ცოტაზე გაყვევობა და ჩერდებოდა. მერე ბალახი ნახა და ისევ გავერტვდა, ვეღარ მოვიშორეთ, დახტოდა ერთ ადგილას, ტლინკებს სიარდა. აინეოდა წინა ფეხებით ჰერმბო, თითქოს ყალვზე ("სვეჩებზე") დგებო, მერე დაწარტვებოდა წინა ფეხებით მინას, ამავემ დროს უკან ტლინკებს აისროდა და დახტოდა. ასე-კიამ წკეპლით და შეძახილებით რომ ვერ გაგადო, როის მოუშმო. გამოწინო როი ღრწინო, მაგრამ ცხენი შე-მოუტრიალდა და გაინია მისკენ. როის შეშინდა, უკან დახვევა დააპირა... როგორც იქნა, წავუდით ჩორთით.

შევიყვანე დიდ მანქმში და ის ცხენიც იქ იყო, პატარა მანქმთან რომ შეგვტვდა. მივყალვებიდ ხოლმე იმ-სა და აზიმუტზეც მისდევდა. უკან მიყვი და ძალიან ახ-ლას არ მიხვიდეთ, მითხრა გიამ. ჩემი ცხენი კი გასწრე-ბას ცდილობდა, გვერდში ამოუდგებოდა ხოლმე, მაგრამ აღვირთი ვთოკავდი, რომ წინ არ გამეშვა - ალბათ ძვე-ლი დროება გაახსენდა, ძველი დოღი (აღრე პარკი ცხენი იქნებოდა-მეთქი, გიას ვუთხარი - ახლაც ლამაზი ტა-ნი ჰქონდა, გამბარა და მოყვანილი იყო). გადავიკვდა ქვენებაზე და მეც მეტი რა მინდოდა! ძალიან მსუბუქი ცხენი იყო, თავის ბუმბულივით ვგრძობოდი! მერე უკეთესად დავეცე მართვა, იმ ცხენს პატარა დისტან-ციაზე მივყალვებიდ, აღვირთი ვიჭერდა.

მერე ის ცხენი გავიდა მანეჟიდან, აზიმუტი უკვე მემორჩილებოდა, ჩორთით ვატარებდი, მაგრამ საშინელი აუტანელი ცხენი იყო - თავლის მიმართულებით გარბოდა, სანანალმდეყო მიმართულებით კი ძლივს გადაადგმევინებდი ნაბიჯს. უცებ სწრაფი ჩორთით წავიდა, შევეხედე და მანეჟის კარები ღია იყო. დროზე ვერ მოვითოვე და გამივარდა გაართ. თუმცა, ყურძენასავით ძნელი მოსახვევი არ იყო. სახლისკენ რომ არ წასულიყო, მოხვევინევი გვერდზე, სანანალმდეყო მიმართულებით და ისე სწრაფად მიდიოდა, რომ მიმეშვა, გაჭენდებოდა კიდევ. გიამ დამიძახა, ფრთხილად, ხეს არ დავეჯახო - ხენეში მივიდიოდი. ისევ მოვახვევინე, შევიყვანე მანეჟში. ერთ-ორჯერ გამიჭენდა მანეჟის დიაგონალზე (გიამ მითხრა, რატომ არ აკავებო), ერთ-ორჯერ გამიგეჟდა კიდევ - ხტუნაობას დაიწყებდა ხოლმე (ისეთი შეგრძნება იყო, თითქოს ცხენს ვხედნიდი) და ერთხელ მაგრად დამახეთქა უნაგირის ცხვირზე.

ხვალ ნახე, უკეთესად დაგემორჩილებოა, გიამ მითხრა.

მაგრამ მეორე დღეს უფრო ბუნიობდა, თან გიაც არ იყო, ლისის ტბაზე წავეყვანე ცხენები. ცოტა ვაბალახე აზიმუტი და წავეყვანე თავლაში.

ბილიკებთი ფიჭვთან გორაზე ავედი, იმ ადგილას, სადღე ერთხელ მე და იაჩოც ვიყავით ერთად - იაჩოს მოგროვებულ ფიჭვიც ისევე იქ იყო... ფიჩჩი მოვარგოვა, ვითომ კოცონი უნდა დაეთო და მწვანე შეეწვა... თან უცნაურ რაღაცეებზე ვლაპარაკობდით - კასტანადით და ვინყით... და მერე იაჩომ მომიყვა, როგორ გამოდიოდა ხოლმე სხეულიდან - "ისეთი შეგრძნება, თითქოს გადმოტრიალდი (ზურგზე წოლისას) და საკუთარ თავს დახედე ზემოდან. თავიდან ძალიან შემეშინდა..." "როგორი იყო?" "უძინა!" იაჩომ დაიწყო მოძრაობა ოთახებში, თავისუფლად ფრენდა, შორ მანძილებზეც... მერე და მერე ხშირად ემართებოდა... თუმცა, ზოგჯერ უჯან დაბრუნება უჭირდა, ვეღარ აიძულებდა თავის ასტრალურ სხეულს, მძინარე სხეულს შეერთებოდა - რაც ჩვეულებრივ თავისთ ხდებოდა-ხოლმე. "დაახლოებით იგივეა, წყალი მოგწყურდას და წყაროზე ჩახვიდე წყლის ასაღევად..."

ასეთ მდგომარეობაში შეიძლება დაინახო, როგორ დარბიან შენს გარშემო უცნაური არსებები... უცნაურ ხმებს გამოსცემენ... მთავარია, არ შეგშინდეს. "ერთხელ ავდექი და ხელი მოვკიდე ერთ-ერთს. ამავე დროს დავიინახე, რომ იგივე ხელი მუხლზე მედო... არსებები კი გაქრნენ..."

მე ვუყვებოდი ჩემს "მთავარეულის მოგზაურობაზე", როგორ დავეტიბალიობდი ოთახებში მძინარე, ერთხელ ქუჩაშიც რომ გავიდე... და კიდევ ერთ შეგრძნებაზე, ძილღვიძილის საზღვარზე რომ ხარ - "ვერც იქით მიდისარ, ვერც აქეთ გამოიხარ... თითქოს განიება იღვიძებს, სხეულს ჯერ კიდევ სძინავს (ცდილობ და ვერ აღვიძებ!) და გრძნობის ორგანოებსაც - ამდროს შეიძლება ისეთი ხმები გესმოდეს და ისეთ საგნებს ხედავდე, რაც იცი, რომ რეალური არ არის, რადგან გონებას არ მძინავს და აცნობიერებს, რომ ნაცნობ ოთახშია, მაგრამ სიზმრისეული ხილვებისგან თავს ვერ იხსნის"...

მერე სხვა მხრიდან დავეშვი, ბილიკებზე აბდულას რომ არ გადავეყროდი, კლდეების მხრიდან ჩამოვედი.

* * *

ყურძენა გამოკეთდა, მაგრამ ვილაც ბავშვებს ყავდათ გაყავანილი. მე პირინი მომცეს. მაგარი ცხენიაო, აბდულამ მითხრა და მართალიც გამოდგა, ძალიან მგრძობიარე

ცხენი იყო, ფაქტიურად კვიცი, 4 წლის.
 - დედალ ცხენებზე არ იწევს? - ვკითხე აბდულას.
 - არა.
 - რატომ?
 - ჯერ არ იცის.

ღია ყავისფერი, არცთუ მაღალი, ნაზი აღნაგობის ცხენი იყო. ყურძენასთან შედარებით ბევრად წვრილკისე-რა (ისე, მასიურ ცხენებზე თითქოს უფრო მყარად ზეხარ). ფეხარი ჯორივით ჭქონდა გადაპარსული, მოკლეა საყვარელი რამე იყო. ნახევარ საათს ვივარჯიშეთ, ალვირი მოკლედ მოქონდა, ძლივს ვიჭერდი, თორემ გაფრინდებოდა! ჩამოვედი თუ არა ცხენიდან, ალვირი მოწყდა - ხელში შემრჩა.

სალამოს ისევ მივედი პირინის გამოსაყვანად, ერთი ქერა გოგო იჯდა ინდიელივით, მასაც პირინი მოსწონდა. მანეჟში კიდევ რამდენიმე ცხენი იყო, თორი ცხენი სულ "სვეჩკებზე" დგებოდა და კიდევ ერთი, ყავისფერი, შავფეხება ცხენი, სულ პატრონის გადმოგებებს ცდილობდა - გავარდებოდა, კისერს გაჭიმავდა და თავს ისე გადაიქნევდა, რამდენჯერმე კინაღამ ხელიდან გააგდებინა ალვირი, კისრისტეით დარბოდა, კბილებს კრეჭდა და ჭიხინებდა.

მერე მე დავვეჭე პირინზე - "კატად" ვიქეცი. სწრაფი ჩორთით დარბოდა და შიგადაშიგ ჭქენებზეც გადამაყვავებ (თვითონ კი სულ ჭქენა უნდოდა). სრეშენე მისი ფლოკების თქარათქურს ვაყოლებდი სხეულის მოძრაობას, სრულიად დაუძაბავად ვიყევი. ბინდდებოდა, მხოლოდ ფლოკებით თქარათქურის ხმა ჩამესმოდა და ამ ხმას მინდობილი, თითქოს მართლაც ცხენის ნაწილად ვქეცულყავი... აღარ იყო ჩვენს შორის განსხვავება.

ხნელდებოდა. ცაზე ნახევარმთავრე ვკიდა... ხვალ მეც მივდივარ თბილისიდან, უკვე ძალიან ცხელა.

ივლისი, 2000.

14 მაისს 55-ე სკოლაში თბილისის საკრებულოს ინიციატივით და ორგანიზატორობით თბილისის სკოლების 178 მოსწავლე ოთხ საათის განმავლობაში თავისუფალ თემას წერდა. "რას ცვლის და რას არ ცვლის დრო", "რატომ უყვართ ზღაპრები დიდებს", "ქართული ხასიათი", "რას ახნავდა და რა არ ახნავდა ისტორიამ ქართველებს"... სულ 12 თემა იყო წარმოდგენილი.

ნამუშევრების შემოწმების უმთავრესი პარამეტრი ორიგინალური აზროვნება გახლდათ, ამასთან ერთად მნიშვნელოვანი იყო აზრის ლოგიკური სვლა, თემის მხატვრული გადანყვებაც და "ნაკითხობის" ხარისხიც.

პირველი პრიზით (კომპიუტერი პენტიუმ ოთხი) და ნომინაციაში ყველაზე ორიგინალური ნაწერისათვის დაწესებული პრიზით - ილიასა და აკაკის ბიუსტებით, მარიამ ლაშხია დაჯილდოვდა, თბილისის 51-ე სკოლის მეთერთმეტე კლასის მოსწავლე.

გთავაზობთ მარიამ ლაშხიას თემას.

მარიამ ლაშხია

სიმართლე რომ ვთქვა, წარმოდგენაც კი არ მაქვს, საიდანაა ეს ფრაზა. უფრო სწორად, საიდანაა ვიცი და დავიდან. დაფაზე იმ თორმეტ სათაურში მოხვდა და შემდეგ ჩემს რვეულშიც აღმოჩნდა ყველაზე "პრესტიჟულ" და ყურადღებაგასამახვილებელ ადგილზე, რომელსაც უბრალოდ, საკონკურსო თემის სათაური შეჭია. რატომ შეეპყრე არჩევანი ამ თემაზე? - იმიტომ, რომ ყველაზე არასასკოლოდ და არაჩვეულებრივად მივიჩნიე საერთოდ, არ მიყვარს ისეთი თემების წერა, რომლებზედაც ყველას თითქმის ერთნაირი, საერთო აზრი გააჩნია. არ მიყვარს, როდესაც კონკრეტული ნაწარმოებიდან გამომდინარე, ისტორიაზე დაყრდნობით ან რეალური ფაქტებით იწერება "შენი ფიქრი". ამ შემთხვევაში ცნება "შენი" ეკარგება და მიიღება სრულიად უსარგებლო და (ყოველ შემთხვევაში, ჩემთვის) უინტერესო პროდუქტი - "საზოგადოების აზრი". იმიტომ, იმედია, არ მინცენთ თუ ეს თემა მთლიანად "ჩემი" იქნება.

როდესაც ეს ფრაზა გავიგონე, მესხიერების სიღრმეიდან რაღაც დაიძრა ზედაპირისკენ, მაგრამ მე შეეპყრე, ძალა არ დავატანე, არ გავიხსენე, რადგან ამ შემთხვევაში გავლენის ქვეშ მოვეცედი და დავწერდი (ან საერთოდ არ დავწერდი) თემის იმ ნაირსახეობას, რომელსაც "სასკოლო თემას" ვუწოდებ, ანუ თემას, რომელიც საზოგადოებას არაერთგზის აქვს "გადაღვჭილი".

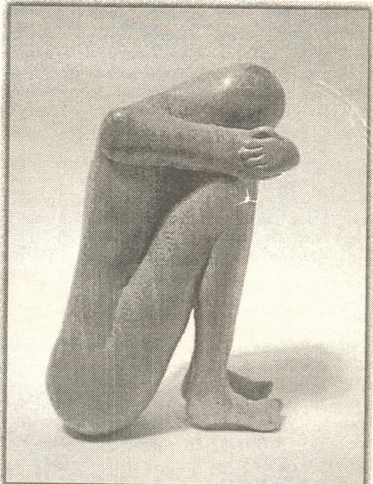
შეიძლება ყოველივე ეს სისულელედ, უაზრობად, ან უადგილოდ ჩათვალოთ, მაგრამ ამ ყოველივეს თავისი ახსნაც გააჩნია: როდესაც მე ვწერ თემებს, ყოველთვის წინასწარ ვფიქრობ, ჩემთვის ვმსჯელობ და თუ ფურცელზე არ გადავიტანე, ვიკარგები. კიდევ არის ერთი მიზეზი: მე ვწერ, შემდეგ ნაწერს აუცილებლად ვინმე კითხულობს, ანუ დამწერსა (და არა მწერალს!) და მკითხველს შორის საუბრისმაგვარი რამ წარმოიშობა, იმიტომ ცდილობ მომავალ თანამოსაუბრესთან გავმზაურდე, ჩემი სამყაროს კარის ჭურჭრუჭიდან, ღრიჭოდან "შევაჭყიტო", რათა მან ჩემი გაგება უკეთ შეძლოს.

მორჩა, მე მგონი, საკმაოდ ვიფიქრე, რაც შეიძლება, უბრალო შესავლად ან "არაფრად" ჩაითვალოს. ამას ყოველივეს თითქმის არანაირი კავშირი არა აქვს უშუალოდ თემასთან, მაგრამ ალბათ გამიგებთ, მე სხვაგვარად არ შემიძლია, მე უნდა ვესაუბრო ვინმეს, მაგალითად ისე, როგორც ჩემს დღიურს ვესაუბრობი.

"ჭურჭელს თიხისგან ამზადებენ, მაგრამ ჭურჭლის არს მასში მოქცეული სიცარიელე ქმნის". პირველი, რაც "ამ ჭურჭელზე" გავიფიქრე, იყო: "ეს ჭურჭელი უთუოდ აღდამიანია. შეიძლება ვცდები და აქ აღამიანი არაფერ შუაშია, მაგრამ მე ასე მესმის და ასე ვწერ".

აღამიანი თიხისგან შექმნა ღმერთმა - ფრანზის პირველი ნაწილი ასევე შეიძლება გავიგოთ, მაგრამ ეს რაღას ნიშნავს - "ჭურჭლის არს მასში მოქცეული სიცარიელე ქმნის"? ესე იგი, ჭურჭლის ჩემული გაგებით "აღამიანის არს მასში მოქცეული სიცარიელე ქმნის"? ალბათ, ზოგიერთი მტყუყის კიდევ: "როგორ გვკადრება, რაც კი უაზრობა წამოგიტვიჭვდება გონებაში, ყველაფერი კი

"ჭურჭელს თიხისგან ამაზღვებენ, მაგრამ ჭურჭლის არს მასში მოქცეული სიცარიელე ქმნის"

არ უნდა თქვა (ამ შემთხვევაში - დანერო!) მაგრამ ამასაც მოუჭებნენ თავისებური ახსნა და თუ ამ უაზრობით არ გადაიღალეთ, მოგახსენებთ:

აღამიანი. ჩემმა მეგობარმა ადამიანს საოცრად ლამაზი და ჩემთვის დასამახსოვრებელი განმარტება მოუჭებნა: "აღამიანი ზარდახშა, რომელშიც კითხვა ასვენია" (ამ "ზარდახშას" რამდენიმე ვარიანტია - ასეთი, სარკოვანი, სკიერი და ა.შ.). მანასადავმე, საქმე გვაცვს თიხის აღამიანისებრ ჭურჭელთან, რომელშიც სიცარიელე სუფევს, კითხვა ასვენია და მიელ არსსაც ემ წარმოადგენს.

აღამიანი იბადება, მას არსი არ გააჩნია. უფრო სწორად, მას გააჩნია არსი, რისთვისაც ის გაჩნდა ამ ქვეყნაზე. მაგრამ თვითონ ამის ბუნებას არაფერი იცის. შემდეგ კი იგებს, მაგრამ ბოლომდე ვერ სვდება მისი არსი რა არის. საერთოდ, მე მგონია, ადამიანი

მიანებს არა აქვთ გათვითცნობიერებული, თუ რა არის მათი არსი.

მაგალითად, სულ უბრალო შემთხვევას გეტყვით: არც მაიმურმა და სხვათა შორის, „ამხელა კაცმა“ - ბაბუაჩემმა, არ იცინა მათი ნამდვილი არსი, ალბათ უფრო მიზანი, დანიშნულება, ვთქვამთ ფუნქცია რა არის. ის ახე, უბრალოდ, მდებარე ამ წუთისთვის შრანგებზე და „გაგებებში არ არიან“, რა უნდათ, რისთვის მოვიდნენ და საკმაოდ ხშირად - „რა დაამავეს“.

შეიძლება ამ ჭურჭლის სიცარიელის „არსობა“ განპირობებულია მომავლით. ანუ: არ არსებობს „ცარიელი“, თუნდაც ადამიანი, თუნდაც უბრალო ჭურჭელი, ჭურჭლის არ შექცია ცარიელი, თუ არ აივსება. ცარიელი ნიშნავს, რომ ის ამჟამადაც ცარიელი, რომ ის ოდესღაც სავსე იყო, ან მომავალში აივსება; წინააღმდეგ შემთხვევაში, ჭურჭლის ერეკოდ უბრალოდ „ჭურჭელი“, მაგრამ არს-დაცარეობაში - ამ შემთხვევაში კი უარსო უარსობა, ფუჭს და არარას, ანუ უკვე არაფერს ნიშნავს და არაფერს როგორ შეიძლება რაიმე ერეკვას, თუ ის არ არსებობს!

ადამიანი მთელი თავისი ცხოვრების მანძილზე ეძებს. ეძებს უპირველ შემთხვევებზე მასზეებს, რომლებიც, მისი აზრით, უნდა დაეკმაყოფილოს, აპოინენო უმთავრესი, რომელიც არც კი იცინა რა შეიძლება იყოს. უამრავი კითხვები, ძიება და საერთოდ, ეს ბრძოლა იმისათვისაა, რომ რაობა არარაობად არ იქცეს. რომ შემთხვევით (ან პირიქით) არ დაიკარგოს არსი და კიდევ ერთი „ფერი“ არ გახდეს „არა“.

ბრძოლა სულიერებისთვის. აქ არ ვსაუბრობ საკუთრივ ადამიანის სულზე, რომელიც ღმერთმა ჩააბერა ადამს და მას შემდეგ ყოველი ადამიანი „ხატად და მსგავსად ღმერთისა არს“. რუსებს აქვთ განსხვავება „რელიგიური“ და „საზოგადო“ სულებს (თუ შეიძლება ასე ითქვას) შორის - ეუქ ი ეუშუა. სწორედ საზოგადო სულის შენარჩუნებისთვის, მის ასამაღლებლად, განსაზღვრულად („განსაზღვრულად“ - ზამთარში იხმარება უშუქობის დროს, სოლო „განსაზღვრულად“ განაზღვრულ-იდან გამომდინარე, უფრო მისაღებ და აზრ-გაძლიერებელია, ჩემთვის) იბრძვის ადამიანი.

მე ვფიქრობ, რომ დაახლოებით ეს უნდა იყოს „მთელი არსი“ ყოველივე ამისა. ამ ყოველივეს საკუთარი თავიდან გამომდინარე ვნერ. ეს ჩემი მიზანია, მე მიზნად ვიყო სულიერად ამაღლებული. ეს ჩემი მიზანია და მე ვთვლი, რომ არსიც სწორედ ვე უნდა იყოს.

კიდევ ერთი რამ მინდა ვთქვა: ადამიანი, უხეშად რომ ვთქვათ, ასე თუ ისე, თავისით „ივსება“, ანუ „ჭურჭელი“ ივსება თავისით. რა მოხდება იმ შემთხვევაში, თუ ამ ჭურჭლის ავსება მოხდება სხვის მიერ? აქ „ჭურჭლისა და ადამიანის“ ცნებები, ცოტა არ იყოს და, განცალკევდნენ. როგორ შეიძლება ჭურჭელი თავისით აივსოს? ადამიანი, გასაგებია, მაგრამ ჭურჭელი? აი, ესაა შეუძლებელი და მიუღწეველი ყველაზეარტი ჭურჭლისათვის. სხვის დახმარებულად ჭურჭელი არ აივსება! სხვა საკითხია, ბოლომდე აივსება თუ არა ადამიანი - არა და ვერც (ჩვეულებრივი ჭურჭლის მაგალითის განხილვა სიმარტივის გამო უადგილოა)

ამ საკითხებზე, რაც ფარზის ირგვლივ წარმოიშვა, მე მაგონ, გასაგებია განმარტებები, შემოგთავაზებო. კიდევ მეტ ხანს რომ მეფიქრა, ჩემებურ ფილოსოფოსობის დამოკიდებულ და გადავეარდებოდი არარეალურ საყვარელო, ამიტომ საზოგადო განხილვით შემოვიფარგლები და დავაშთავრებო.

P.S. როგორც ყოველთვის, ვიტყვი ერთს: თუ დაგაინტერესათ (რამიც „უზარმაზარი“ ეჭვი შეპარება) ამ ყოველივემ (ჩემს მიერ გადმოცემულ აზრთა ქაოსსმა), კითხვებით მომმართეთ მე.

სტრილი

„გოდოს მოლოდინში“ - ნახეპარი საუკუნე

სანამ სემუელ ბეკეტის პიესა მსოფლიოს დიდ სცენებს დაიპყრობდა, ის პარიზის ერთ პატარა თეატრში იწვა. ეს მოხდა 50 წლის წინ, 1953 წლის 5 იანვარს. მაშინ „გოდოს მოლოდინში“ ვერავინ შენიშნა. ლონდონის სცენაზეც პიესა მხოლოდ ერთი ჩავარდნილი სპექტაკლით გამოწვეული სიცარიელის ამო-სავსებლად გადაიტანეს. თავიდან ვერც ლონდონელებმა გაიგეს რაზე, თვით მსახიობებიც კი დაბნეულები ჩურჩულებდნენ - ვინ არის ეს გოდო, ან ეს ორი ადამიანი - მანანალე-ნი? მასხარები?... თუმცა, მერე გოდო მოვიდა და ყველაფერს ნათელი მოეფინა: აღმოჩნდა, რომ ამ ორომბრიალში სემუელ ბეკეტს უწუმრად თეატრალური რეჟისურა მოუხდინა. ...პიესის ძალზე სანტიმენტსო ისტორიას იგონებს შექსპირის პიესების ყველაზე ცნობილი დამდგამელი, შექსპირის სამეფო საზოგადოება და დღონდის ნაციონალური თეატრის ყოფილი ხელმძღვანელი, სერ პიტერ ჰოლი - კაცი, რომელსაც „გოდოს“ პირველი ინგლისურენოვანი მსოფლიო პრემიერა ეკუთვნის.

იმეპა კოლი

გოდოსანი

„**გ**ოდო ერთ საათს ვიდრე საშაპეში და ვფიქრობდი. მერე დავასკვენი, რომ „გოდოს მოლოდინში“-ს წარმტება დღემდე არსებული თეატრისა და მისი ფორმების დასასრულს ნიშნავს“. რობერტ მორლიმ, ცნობილმა მსახიობმა, ეს 1955 წელს ინინასარმეტყველა. შუახნის პირატანებლმა (რომელსაც მორლიც ეკუთვნოდა) გაიზარავს მსახიობის ეს სასწორეკული ტონი. ჩემი თაობის წარმომადგენლები (ოციწლიანი ახალგაზრდები) კი გახარებულნი დარჩნენ.

გარდასახვის პროცესი ზუსტად 50 წლის წინ, 1953 წლის 5 იანვარს დაიწყო; მაშინ, როდესაც პარიზის 75-ადგილიანი თეატრში „გოდოს“ პირველი სპექტაკლი გაიმართა. იმ პერიოდში თუ რადიკალური თეატრალური სანახაობის ცქცევა გნებანდა, სწორედ საფრანგეთში უნდა ჩასულიყავით. ექვს იონესკოს სიურრეალისტური ხედვით, ყან-ბაროსა და მადილინ რენის კოლაბორირი ნაწარმოები, თუ ყან-ბოლ სარტრის პოლიტიკური ფილოსოფიით - პარიზი ლონდონს იოლადა ჩრდილავდა.

ამ ფონზე გამოჩნდა სემუელ ბეკეტ, კაცი, რომელიც მალე აღიარეს დიდ მოაზროვნედ. თუმცა, „გოდო“ მაშინვე ვერ შეამჩნიეს. საზოგადოების ცნობიერების დასაპყრობად პიესას რამდენიმე წელი დასჭირდა. იმ პერიოდში მეც გაგივცე რომ პარიზში „გოდოს“ პრემიერა გაიმართა. ახლა კი მრცხვენია, ვაღიარო, მაგრამ მის სანახავედ არ წავსულიარ. მეტიც, იმ პერიოდში აზრადაც კი არ მომხვლია, რომ მალე „გოდო“ მთელი ჩემი ცხოვრების მმრძანებელი გახდებოდა.

“გოდომ” თეატრი თავის მეტაფორულ ფესვებს დაუბრუნა. მან ჯერ ექვემდებარება დააყენა, შემდეგ კი დაამარცხა კიდევ ცალსახა ნატურალიზმის საუკუნე, როდესაც მთელი დეტალური გადმოცემული ოთახი, უზარალოდ, ოთახს ნიშნავდა და მეტს არაფერს. ნაცვლად ამისა, “გოდო” გეთავაზობდა ცარიელ სცენას, ხეს და ორ კაცს, რომლებიც ელოდნენ და გადაარჩენენ. დანარჩენი ამისთვის თქვენსავე წარმოსახვაში უნდა შეგესხათ ფრთები. სცენა “გოდოში” იყო მარადუწყვეტი ცხოვრების სახე; ცხოვრებისა, რომელიც მიედინებოდა და იღვრდა იმედითა და სასოწარკვეთაში, მეგობრობასა და მარტოობაში.

კინოში დღემდე არაფერი შეცვლილა - მიუხედავად იმისა, რომ კინო-ეკრანზე წარმოდგენილი გამოსახულებები მოციმციმე შუქითაა “დამზადებული”, ისინი მაინც საოცრად რეალური გვეჩვენებენ. თეატრში კი “გოდომ” სწორედ ეს მიდგომა შეცვალა. ბეკეტის შემდეგ სცენა იქცა ფანტაზიითა საუფლოდ. ფილმი ძველებურად დარჩა ცხოვრების მსგავსი, თეატრი კი გახდა მეტაფორა თვითონ ცხოვრების შესახებ.

1955 წელს, პარიზული პრემიერიდან ორი წლის თავზე, მე 24 წლის, ძალზე იღბლიანი ახალგაზრდა გახლდით. ვმუშაობდი თეატრში (ლონდონში, გრეთი ნიუპორტ სტრიტზე) და მეგალებოდა ყოველ ოთხ კვირაში ერთხელ თითო პიესა დამედგა. მართალია, რუსულენოვანი მინიმალური იყო და არცთუ კარგად მიხდებოდა (7 ფუნტი კვირაში, თავისი საუბრის ბარათებით), მაგრამ უბედნიერესი ვიყავი იმითაც, რომ ახალი თუ ძველი პიესების დადგმის საშუალება მქონდა. სხვათა შორის, დავინიყ “გაკვეთილი” და ეს გახლდათ პირველი იონესკო ბრიტანეთში.

შემდეგ მოვიდა გოდოც. ადრეული ზაფხული იცა. იუჯინ ონილის პიესა Mourning Becomes Electra-ზე ვმუშაობდი, როდესაც გაირკვა, რომ კიდევ ერთი სცენარი მქონდა. უესტ-ენდის ნამყვანმა იმპრესარიომ, დონალდ ელბერნიმ მომისცინა, რომ, თურმე, “გოდოზე” მუშაობას ყველა შეთქმულივით არიდებდა თავს - რეჟისორებაცა და მსახიობებიც. არადა, პიესა ჯერაც იდგმებოდა პარიზის ერთ-ერთ მცირე სცენაზე, პარალელურად ბეკეტს ნაწარმოები ინგლისურ ენაზეც ეთარგმნა და ახლა ელბერნი იდგარ ჩემს წინ და მეკითხებოდა: ხომ არ გეწყნებათ სურვილი, “გოდოს” ინგლისურენოვანი მსოფლიო პრემიერა თქვენ გააკეთოთ.

გონება დავაძებ. სათაური საიდანღაც ბუნდონდა მხ-

სოვდა. ისიც მომაგონდა, რომ მას რაღაც კავშირი ჰქონდა ჯეიმს ჯოისთან.

შემდეგ სცენარი წავიკითხე და გადაწყვიტე, ბედი მეცადა. ახლა არ მოვეყვები იმის მტკიცებას, რომ თითქმის მაშინვე გავიზარე - პიესა მეოცე საუკუნის დრამატურგიაში გადატარებულას მოახდენს-მეთქი. ბუნებრივია, ეს წარმოედგინა მოგვიანებით შემქმნა. თუმცა, ერთი კია, სცენარის განცნობისთანავე მივხვდი - “გოდო” მომავალივითად ორიგინალური იყო. ის ყოველად არადრამატულ მდგომარეობას (ისეთს, როგორიცაა ლოდინი, ეჭვი, მარადიული გაურკვევლობის განცდა) ბუნებრივად გარდაქმნიდა მძაფრ, დაძაბულ მოქმედებად. “გოდო” სრულყოფილი ავტოფუნქციონირებას გახლდათ. მასში ფორმა და თემა მელოდურად ერწყმოდა ერთმანეთს. ის სახაცილო იყო. ის იყენებდა ვოდვილის ჯვარდნის საუბრის ტრადიციას და მას პოეზიად აქცევდა...

როგორც იქნა, ონილის პიესა “სცენაზე გავემზავრე” და თავიდან დასავენებლად ესაანეთს მივაშურე. თან პრუსტის 12-ტომიანი წიგნი - ინტელექტუალური განტვირთვის მიწყობა მსურდა.

ლონდონიდან გამოგზავნილმა დეკუმამ მეცხრე ტომზე მომისწრო: მატყობინებდნენ, ზაფხულის ამ პაპანატეხაში ონილის პიესა თითქმის ჩავარდაო და საჭიროაო მისი ახალი სექტაკლით სასწრაფოდ შეცვლა. სხვა რა უნდა მექნა - დაუყოვნებლივ მივატოვე პრუსტიცა და შევბუნდებოდი და ესაანეთიდან პირდაპირ რეპეტიციაზე “შევერდი”. იმ 12-ტომიულს კი ველარასდროს მივუბრუნდი.

...ვეჭვობ რეპეტიციების პროცესი მე უფრო დიდ სიამოვნებას მანიჭებდა, ვიდრე მსახიობებს. საოცრად გამიჭირდა მათი დაშოშვინება. მთელი დასი დაბნეული ჩანდა. ვერავის გაეგო, ვინ იყვნენ ეს გმირები, საიდან მოდიოდნენ, საით მიისწრაფვიდნენ, მასხარები იყვნენ, თუ რაღაცის სიმბოლოები, თუ, უფრო მარტივად - მანანალები?

მე კი ბეკეტის რიტმებს ძალიან ძალიან გავუშინაურდი. მის სტრიქონებში თავს უსაფრთხოდ, შინაურად ვგრძობდი. ეს ნამდვილი დრამატული პოეზია იყო, არა სელფ-ნორი, არამედ ორგანული. დღე დღეს მისდევდა, მე კი სულ უფრო ნაკლებ მანუხებდა კითხვა - მაინც რას გულისხმობს პიესა. ბეკეტს ხომ გულისხმობდა ზუსტად იმას, რასაც ამბობდა: ორი კაცი ელოდა გოდოს. აღარც იმაზე ვფიქრობდი, თუ ვინ იყო გოდო, რადგან მივხვდი, რომ მისი ვინაობა თავად მაცურებელს უნდა განესაზღვ-

კობულაშვილი, მანანაძე, პიესა „გოდო“ და ნანა კობულაშვილი (მარჯვნივ)

რა - გოდო იქნებოდა ის, რასაც აუდიტორია თავისი შემდეგებით, რწმენით, ან სულაც ურწმუნოებით გადამწყვეტდა.

უკვე პრემიერის წინ კი, ბოლომდე დარწმუნებული ვიყავი, რომ ჩვენ, მთელ დასს დარბაზისთვის რაღაც განსაკუთრებული სანახაობა გვეჩინდა მოხვადებულად.

პირველ წარმოდგენას მართლაც შოკი მოჰყვა. იყო აბოლდისმენტები და იყო უარყოფითი ემოციაც: „არაფერი ნდება, არავინ მოდის, არავინ მიდის. ეს რა საშინელებაა“. დარბაზიდან: მესმოდა სუფთა ინგლისური შეძახილიც: **Hear! Hear!** (ცერვა, ეგრეს)

მეორე დღელამ კი არც თუ სასიამოვნო საგაზეთო რეცენზიები მოიტანა. ყოველ სტრიქონში იკითხებოდა ირონიკა: „ეს უნდა და მდებარეობა“, - წერდა ფილია გაოტუ-უოლასი „გარდინიდან“. „ეს გახლდათ სახანძრო გოურკველილობის საღამო“, - იყო „ტელეგრაფის“ ვერდიქტი. „მატყობს სემუელ ბეკეტმა (ეს გახლავთ ირლანდიელი, რომელიც ფრანგულ ენაზე წერს და ერთ დროს ჯოჯოსის მიდანი იყო. ეს კი აშკარად ავისმიერსააწველებლი კომპანიციაა, ხედავთ, არა?) შექმნა ბანაილოროსისა და არაფრანსთქველი ფრაზების ღირსშესანიშნავი ნიმუში“ - დაასკვნა კრიტიკოსმა და მესვეტემ, ბერნარდ ლევიმ.

ერთი სიტყვით, საქმეს ისეთი პირი უჩანდა, რომ პიესა სცენიდან კვირის ბოლოსთვის უნდა მოქსნათ. მე კი ვვევდინებოდი თეატრის მეპატრონეს, როგორმე დაეცადა და განაჩინი სპექტაკლისთვის საკვირაო რეცენზიების შემდეგ გამოეტანა. ვგრძნობდი, რომ ვიღაც მადლიანი სპექტაკლის ორიოდ კუთლი სიტყვას შეაწყვედა და მას დაღუპვისგან იხსნიდა.

ანუ, ვგრძნობდი, რომ ჩემი გოდო აუცილებლად უნდა მოსულიყო, მიუხედავად იმისა, რომ საგაზეთო წერილების ფონზე, მის გამოჩენას პირი არ უჩანდა.

საბედნიეროდ, იმედები გამიძარდიდა. გოდო ჩემთვის ნამდვილად მოვიდა. ის „სანიღ ტაიმის“ კრიტიკოსში, პაროდულ პოპოსონში განსხვულდა.

...მოპოსონი სპექტაკლზე კიდევ შვიდ კვირას წერდა. შემდეგ თავი გამოიდო ქვეთ ტიანენმა, მაგრამ (მოპოსონისგან განსხვავებით) მან მხოლოდ რამდენიმე კვირის შემდეგ გაიზარა ბეკეტის მიერ მოხდენილი რევილუციის მნიშვნელობა. თუმცა, დასასწავლისთვის მისი ეს აღიარებაც კმაროდა: „პიესამ მაძიულა, ნელსადა გადაამტყდა ის კანონები, რომლებიც დრამატურგიას დღემდე მართავდნენ“.

ჩემდა გასაოცრად, ლონდონი უკვე გაოდომიანი იყო ავად. პიესა განხილვის უმთავრესი საგანი იყო. მასზე მსჯელობდნენ - ალტკინებითა და სიამოვნებით, აქებდნენ, აანალიზებდნენ, ინუწებდნენ, სატყავდნენ კარიკატურებს. მას განიხილავდა „პარონაზა“. დასცინოდა მწერალი და სოც-კრიტიკოსი, მაღკომ მავერიჯი. მას აღიქვამდნენ, როგორც ცვი ომის ალტკორიას.

...ასე დაიბრუნა მეტაფორამ კუთვნილი ადგილი და

გაგლენა თეატრში. რის შედეგადაც უკვე იოლად გაიკვალა გზა პაროდულ პინტურისთვის, ჯო ორტონისთვის, ედვარდ ზონდისა და ვაერთოდ მთელი ამ თაობისთვის...

ხშირად ამტკიცებენ, რომ 1956 წელი და ჯონ ოსბორნის Look Back in Anger-ის პრემიერის პირველი საღამო ბრიტანული თეატრის ხელახლა დაბადების თარიღია. უდავოა, ოსბორნმა მთელი თაობა შეცვალა. მაშინ რევოლუცია მართლაც დანიყო. თუმცა, Look Back in Anger იყო 1930-იანი წლების ნატურალიზმითა და ძველი თეატრის მრავალნაწიდი მეთოდებით დადგმული სპექტაკლი. სპექტაკლი, რომელსაც ნათლად ჩამოყალიბებული და სტანდარტული ფაბულა აქვს. სწორედ ამ მიზეზის გამო ის დღეს ყავლგასული, დრომოჭმული გვეჩვენება. მეტიც, ვფიქრობ, რომ ჩემმა თაობამ ეს სპექტაკლი გაზივადებულად შეაფასა. მას გაცილებით უფრო მეტი პოლიტიკური რევოლუციის ნიშნები მიაჩნდა, ვიდრე ეს პიესაში რეალურად იყო. თუმცა, ესეც იოლი სახსენებია - იმ პერიოდში ჩვენ პოლიტიკური რევოლუცია მაყრივით გვეჭირებოდა და მას ყველგან გადაამტყებელი დოზებით დაეძებოდა და გებედობით, თვით ოსბორნის პიესაშიც კი.

Look Back in Anger-ისგან განსხვავებით, ბეკეტის ქმნილებამ დროს გაუძლია. ის დღესაც, ახალ ეპოქაშიც, პოეტური შედეგია, რომელიც სპობს ყოველგვარ საზღვარსა და ნაციონალიზმს. „გოდო“ გახლავთ თანამედროვე დრამის სანყისი სპექტაკლიც; პიესა, რომელმაც თეატრს ძველი პოეტრცია და პოეზია დაუბრუნა. და დღეს ის უკვე აღარავის ეჩვენება ბუნდოვანი.

1997 წელს „გოდო“ „ოლდ ვიკის“ ცენტაზე კარგე ერთობლ დადგვი. ჩემი 16 წლის გოგონა ძველი გაბარადა, როდესაც სპექტაკლის პროგრამაზე თანდართულ, პიესის ისტორიას გავეცნო. „ვითომ, რას ნიშნავს ეს? ისევე ხომ დღესავით ნათელია, რომ რას ეტება პიესა უზრალოდ საჭიროა, უსინო!“ - ...როგორი სულელური გვეჩვენება, არა, დღეს ის ფაქტი, რომ 50 წლის წინ საზოგადოება ვერაფრით იფერებდა, რომ ბეკეტის ეს პიესა ნამდვილად პიესა იყო.

ასეა თუ ისე, ავგისტოს იმ ლონდონური საღამოს შემდეგ „გოდო“ „პირველ მოგზაურობაში“ წავიდა. სპექტაკლმა მთელი მსოფლიო შემოიარა და მისი წარმატება დღესაც გრძელდება.

1955 წელს პირველად ჩატარდა „ივინგ სტანდარტის“ დრამატურგიული ჯილდოების გამარჯვების ცერემონიალი. მსჯელობა „გოდოს“ შესახლო გამარჯვების შესახებ მიდოდა. რადგანაც სპექტაკლის რევიზორი მე ვიყავი და ერთიანი შედეგიდ, მხის უფლება ჩამომართვეს. ემოციებით მატირც კი გაუდუნებოდა იყო. „გოდოს“ ოპოზიცია და დირიჟორი მაღკომლმ სარჯენტი კატეგორიული ტონით ამტკიცებდა, რომ „საუკეთესო პიესად არჩევის შემთხვევაში თანამედრობიდან გადადებოდა. თუმცა, რა თქმა უნდა, ეს არავინ დაუშვა. მაშინვე გამონახეს ცნობილი ინგლისური კომპრომისი და ჯილდოს სახელი და, შესაბამისად, არიც შეუცვლეს. „გოდო“ წლის საუკეთესო პიესის ნაცვლად, წლის ყველაზე საკამათო პიესა გახდა.

ეს გახლავთ პირი, რომელიც იმ წლის შემდეგ აღარ გაცემულა. „ივინგ სტანდარტის“ დრამატურგიული ჯილდოების ცერემონიალმა კი უზრუნველი მომავალი გაიზადა.

„გარდინი“, 2003 წლის 4 იანვარი

ინგლისურიდან თარგმნა მხამარი ბაბუაშვილი

ბრუნს აპინსონი

სამუელ გეკეტის „გოდოს მოლოდინში“

გუშინ საღამოს ჯონ გოდდენის თეატრში წარმოდგენილ იქნა სამუელ გეკეტის „გოდოს მოლოდინში“. ესაა იდუმალდები მოცული მისტერია.

შეიძლება მოგწუხდეთ ამ უჩვეულო დრამამ, რომელშიც გამოთქმულია მეღაჭოლოური ქეშმარიტებები ადამიანთა მოდგმის განწირულების შესახებ (გეკეტი ირლანდიელი მწერალია, რომელიც, დიდი ხანია, ცხოვრობს პარიზში და გარკვეული დროის განმავლობაში ჯოისის მივების მოვალეობებს ასრულებდა).

ბეკეტის ქმნილების შინაარსის ჩამოყალიბება ძნელი საქმეა; მწერლის სტილისა და თვალსაზრისის შესაფასებლად საჭიროა ორი ლიტერატურული ფენომენის გათვალისწინება. კერძოდ, ბეკეტის თვალსაზრისი სამყაროს შესახებ სარტრის ნაზრევს ემყარება. ის პირქუშია, უმეცრო, შემზარავი. პიესის სტილი კი გვაგონებს ჯოისის დრამატულსა და უჩვეულო სტილს. გააერთიანეთ ისინი და შეგვემჩვენება გარკვეული წარმოდგენა ბეკეტის კარიკატურაზე კაცობრიობის ისტორიის შესახებ.

დრამის პერსონაჟებიც: ოთხი თავგზაბანეული მამაკაცი, გულბერყვილო ბიჭი, რომელიც ორჯერ გადასცემს მთავარ გმირებს შეტყობინებას გოდოსგან, მომიშვლებული ხეცა და დედამიწა. ორი გმირი ელოდება გოდოს, რომელიც არ მოდის. დანარჩენი ორი კი არის მამულის მფლობელი და, აგრეთვე, თოკზე გამოხმული მონა, რომელიც განუწყვეტლივ ტირის და ბარბაცებს.

ვინაიდან „გოდოს მოლოდინში“ ალეგორიაა, მაყურებელი, ბუნებრივია, ეძებს მის მნიშვნელობას. უეჭველია, რომ გოდო განასახიერებს ღმერთს. ისინი, ვინც მოშიშვლებული ხის მასლობლად დაყიალებენ, ამაოდ ელიან სხნას.

პიესის სხვა სიმბოლოები ძნელმისახვედრია. მაგრამ ეს არაა ავტორის საგანგებო პოზა. ბეკეტის დრამა იძლევა ზოგად წარმოდგენას თანაგრძნობის, სისასტიკის, მეგობრობის, იმედის, ღალატის, ბინიერების და, ბოლოს, ადამიანის არსებობის სასწაულის შესახებ. ღვთის რწმენა თითქმის გაცამტვერებულია, მაგრამ ჯერ კიდევ არსებობს (და დრამაში შეიგრძნობა) მისი ილუზია. ბეკეტი რწმენას მიიჩნევს ადამიანის არასაიმედო სულიერ საყრდენად, მაგრამ არ ძალუძს მისი სრული უარყოფა.

თუმცა „გოდოს მოლოდინში“ მეტად რთული პიესაა, მაგრამ რეჟისორსა და მსახიობებს, როგორც ჩანს, გაუ-

აზრებიათ მისი თითოეული რეპლიკა. ჰერბერტ ბერგმოდის სპექტაკლი (ლუი კუნელის სადა დეკორაციები) მარტოა, რომ შესანიშნავია. ბერტ ლარმა ბრწყინვალედ განასახიერა მანანალა „გოგო“, რომელშიც ხორცშესხმულია ყველა ჭკუდაფანტული ადამიანი, რომლებიც ვერ ჩასწვდომიან საკუთარი არსებობის საზრისს.

ბეკეტის დრამაში არაფერი ხდება, მაგრამ ლარის მიერ პანტომიმური საშუალებების გამოყენება სპექტაკლს სანახაობრიობასა და მიმზიდველობას ანიჭებს. ბუფონადური გამოცდილება საშუალებას აძლევს მსახიობს, შთამბეჭდავად წარმოადგინოს თავისი პერსონაჟი.

სხვა მსახიობების თამაშაც უნაკლოა. ი.ჯ. მარშალი, როგორც მეორე მანანალა, კურტ კაცნარი, როგორც მრისხანე ბატონი, ელვინ ეშტეინი განანამები მონის როლში და, ბოლოს, ლუიკინო სოლოტოვიე სოლისის მიერ განასახიერებული მწყემსი ბიჭი იმგვარი ანსამბლია, რომელიც უზრუნველყოფს წარმოდგენის ექსპრესიულობას.

სიამის მეფის თქმით, „გოდოს მოლოდინში“ „საგონებელში გვაგდებს“, მაგრამ ბეკეტი სულაც არ გახლავთ შარლატანი. ის მძაფრად განიცდის კაცობრიობის დერადაციას და ამ შეგრძნებას მთელი სიცხადით გამოხატავს თავის ნაწარმოებში. „გოდოს მოლოდინში“ აზრების დრამაა, რომელიც გვაბნებს, თუმცა ბევრ რამეში გვარწმუნებს კიდევ, შეიძლება, ზოგიერთმა თეატრალმა გაკიცხოს პიესა, მაგრამ მისი იტინირება შეუძლებელია. რადგან ბეკეტი ქეშმარიტი შემოქმედი.

1956, 20 აპრილი

ინგლისურენოვანი თარგმანა მთავარ ლომიძემ

ნოვან პერლინი

რატომ

მაინცდამაინც

“გოდოს

მოლოდინში”

სემუელ ბეკეტი ათი წლის წინ გარდაიცვალა, ახლა კი მეოცე საუკუნის მინურულია და ეს ნარკვევი ჩემს ნაცვლად მისი "Endgame"-ის პერსონაჟს, კლოეს რომ დაენერა, უთუოდ ასე შეგვეგმიანებოდა: ეს საუფუნეც "დასრულდა, ამონურა, თითქმის დამთავრდა, ალბათ დამთავრდა". ამას წინათ "გოდოს მოლოდინში" მეოცე საუკუნის უმნიშვნელოვანეს ინტელსურენთან პიესად დაასახელა 800-მა გამოკითხულმა - დრამატურგებმა, მსახიობებმა, რეჟისორებმა, ჟურნალისტებმა. ჩვენ კი ისღა დაგვრჩენია, ვიკითხოთ: "რატომ მაინცდამაინც "გოდოს მოლოდინში"?"

ორლანდეელი ბეკეტი 1989 წლის 22 დეკემბერს გარდაიცვალა პარიზში, ქალაქში, სადაც თითქმის მთელი ცხოვრება გაატარა. "New York Times"-მა მხოლოდ 27 დეკემბერს გამოაქვეყნა მისი ნეკროლოგი პირველ გვერდზე ასეთი სათაურით: "83 წლის ასაკში გარდაიცვალა სემუელ ბეკეტი. მისმა "გოდომ" გადატრიალება მოახდინა თეატრალურ სამყაროში". სხვათა შორის, ბეკეტის ოჯახსა და ახლობლებს არც მისი ავადმყოფობა გაუხმაურებიათ და არც გარდაცვალება, სამოქალაქო პანაშვიდზეც უარი განაცხადეს. მისი დაკრძალვისას ერთ-ერთმა ორატორმა ისიც აღნიშნა, მიუხედავად იმისა, რომ მასთან გამოთხოვებს უამრავი ნაცნობ-მეგობარი მოისურვებდა, სემუელი სწორედ ასეთ მოკრძალებულ ცერემონიას მიანიჭებდა უპირატესობას. ამაში ეჭვიც არ მეპარება! ბეკეტი იყო მტკაღ ჩუმი, შეიძლება ითქვას, მორცხვი ადამიანი, მუდამ თავს რომ არიდებდა სახეიმი შეხედვრებს და არც საკუთარ პოპულარობას დაგიდევდათ. დიას, მას მოეწონებოდა ეს მოკრძალებული ცერემონია მონპარნასის სასაფლაოზე? ბეკეტის ბიოგრაფი, ჯეიმს ნოულსონი ერთგვად აღნიშნავს, რომ დრამატურგის დაკრძალვის შემდეგ, რამდენიმე კვირის განმავლობაში, ასობით ადამიანი მიდიოდა მის საფლავზე თავგულებით ხელდამშვენებული და ტოვებდა სხვადასხვა ენაზე შედგენილ გამოსათხოვარ სიტყვებს. მე კი ბეკეტის საფლავს ერთ მოქუფრულ, ღრუბლიან დღეს მივაშურე და იქ არავინ დამხვედრი,

ქითაში ჩარჩენილ მიმჭნარ ყვავილასც მწუხარედ დაეხარა თავი. ძლივს შევინშნე მრტყელი ქვის ფილა, რომელზეც მხოლოდ მისი და მისი მუედლის, სიუზენ ბეკეტის სახელები და გარდაცვალების წლები იყო ამოტყვიფრული. ცხადია, მე ეს არ გამევირვებია, სწორედ ასეთი უნდა ყოფილიყო მისი საფლავი, სხვა, მდიდრული ფილენი და მასიური მონუმენტებით დამქიმებული საფლავებისგან გამორჩეული. თავად სასაფლაო მოასფალტებული გზებით იყო დასერილი, საფლავები ისე მჭიდროდ მიტმასნოდნენ ერთმანეთს, რომ ახლომასლო ბალახის ღერიც კი ვერ აღმოვიჩინე. ცივი, პირქუში ადგილი თითქოს სენტქმენტალურობის უფლებასაც არ მიტოვებდა, და მაშინ ესეც გამართლებულად მომეჩვენა: ბეკეტი ხომ ის მწერალი იყო, რომელიც სინარაღულსა და გულჭვილობას არასოდეს აიცივებდა თანაგრძნობასთან. ერთი სიტყვით, მის სამარესთან დიდ მწუხარებას არ მივეცივარ, მით უმეტეს, რომ თავად ბეკეტი (როგორც ამას მის ცალკეულ გამონათქვამთა და ნანარმოებთა უმრავლესობა მიგვანიშნებს) ქვეშეცნეულად ყოველთვის მიისწრაფოდა სასაფლაოსკენ, იმ შევნიშაკენ, რომელსაც სიუზემ უჭყია. იმ წუთის მწერლის დაუენყარი, ერთი შეხედვით, ორანზროვანი სიტყვებით გამახსენდა მისი უკანასკნელი პროზაული ნანარმოებიდან ("Stirrings Still") - "ყველაფერი დასასრულისკენ მიეყანება". ამით ის ან სინაწულს გამოიქვამდა,

ფოტო: ჯანა ჯანაშვილი (საქართველო) - „გოდოს მოლოდინში“

ან იმის იმედს, რომ ადრე თუ გვიან ყველაფერი დასრულდება. აქ, ალბათ, უფრო იმედი უნდა ვიგულისხმოთ. ათი წლის წინ დამთავრდა ბექეტისთვის ხანგრძლივი მოლოდინი, მაგრამ მისი „გოდოს“ მანანალები კვლავ ცოცხლობენ სხვადასხვა ქვეყნის თეატრებში და მსოფლიოს სცენებზე დღემდე გახსენებულნი ელიან რაღაცის თუ ვიღაცის გამოჩენას. ისინი ალბათ ჩვენც გვეგაიან, მაყურებელს, და ჩვენც არ უნდა დავიზაროთ თეატრად წოდებულ შენიშობაში მათი მოჩანხულება.

ჰიუსა, რომელმაც სატყვენოდ გაუთქვა სახელი ბექეტს, თავდაპირველად მან დრამატული ენაზე დაწერა და მოგვიანებით თვითონვე თარგმანა ინგლისურად. ეს თითქმის ერთგვარი სიუჟეის მოთქმა, განტიკრიოთა იყო მისთვის რომანტიკოსის (Molloy, Malone Dies, The Unamiable) როდულ პრინციპთან შეჭიდების შემდეგ. იოლად დაწერა ბექეტმა „გოდო“, სულ რაღაც ოთხ თვეში გაასრულა. რეჟისორები კი ასე იოლად ვერ დაარწმუნა, რომ ლარდა მისი სცენაზე გაცოცხლებდა. სიუჟენი, მწერლის უსილოესი მეგობარი და მომავალი თანამეცხედრე, თეატრიდან თეატრში დადიოდა, რეჟისორებს ჰიუსის ნაეითებს აძლებდა და ვისაც კი მოიხატებოდა, ყველას უტოვებდა სცენარს. და აი, ბოლოს, როჯერ ბლინმა, ამ შესანიშნავმა მასხიობამა და რეჟისორმა, რომელსაც არ აფრთხობდა ორიგინალური სცენარები (და რომლის თეატრიც თითქმის სულ ცარიელი იყო, რაც, ბექეტის აზრით, იმას ნიშნავდა, რომ ის რაღაც ფასეულს აკეთებდა), გადაწყვიტა, კიდევ ერთხელ ეცადა ხელი. 1953 წლის 5 იანვარს, რიც დამრკობდებოთა გადაღების შემდეგ, ჰიუსა დიდგა პარიზის თეატრ „აბალიონში“ და, იმ დღიდან მოყოლებული, ბექეტის სახელზე ყველას პირზე ეკერა, ანუ, როგორც მისი ბიოგრაფი ნოულონი იტყობს, იგი „დიდებისთვის შექცა განწირული“ (მან მწერლის ბიოგრაფია წწორედ ასე დაასათარჯნა: „დიდებისთვის განწირული“). მას შემდეგ განაღდა კამათი „გოდოს“ ორგანიცი, ზოგი თანატოლი და კრიტიკოსი შეცხუებული და უკმაყოფილო ჩანდა, ზოგი კი აღტაცებას ვერ ფარავდა. წწორედ აზრთა ამ შესლა-შემოხლამ გამოიწვია პარიზის დაინტერესება ბექეტის უჩვეული ნაწარმოებით - სადაც და როდესაც არ უნდა დადგმულიყო, ყველგან გულის-ფანცხლით ელოდნენ ფარდის ახლას.

აბა დავიფრადით, როგორ უნდა აღეცა მაყურებელს „გოდო“, ჰიუსა, რომლის ძირითადი „მოქმედებაც“ ლოდინი გახლდათ - 1950-იან წლებში, როდესაც იგი ოსბორნის ყოფილი დრამატი („მოთოვ რისხავა“ და ონილის რეალისტიური შემდგომი („ხანგრძლივი მოგზაურობა ღამეში“) იყო გადებივრებული? მაშინ სიმ დარბაზი დრამის-გან სარიტერსო ამბავს ელოდა, ძირითადად კონფლიქტური ხასიათისა და ეს კონფლიქტი უნდა ყოფილიყო პერსონაჟთა ხასიათის გამოვლენის საშუალება ბექეტს კი თამამად შეაქცია ზურგი და ტრადიციას, „უმოქმედობაზე“ ააგო თავისი ნაწარმოები და დასაწყისშივე გვაუწყეს, რომ „ალარდფერი გვეშვლებოდა“ (Nothing to be done). არავითარი სიუჟეტი, მხოლოდ რაღაც სტატკვიური სიტუაცია დრამატურგი გონივრულად აიძულებს მაყურებელს, ელოდოს „რაღაცის“ მოხდენას სცენაზე - ისევე, როგორც მისი მანანალები ელიან რაღაცას ცხოვრებაში. დეკორაციაც ერთბაშად შწირა - ორბოლად და ხე. და ამ თითქმის შუშველ სცენაზე ორი მანანალება - ესტრაგონი და ვლადიმირი, ანუ გოგო და დიდი, ზოგადი ხასიათის მსგელოებით არიან დაკავებული, ერთბაშე ტრიკალურ აზრებს გამოთქვამენ, მაგრამ ზოჯერც ისეთი რამეც წამოსცდებოდა, ღრმად რომ შეიძლება ჩაგვაფიქროს, სედასაც რომ გამოხატავს და სასოვნლასაც - ისინი ხომ ჩვეთავს უსწონ ვინმე გოდოს გამოჩენას ელიან. მერე სხვა პერსონაჟებიც ჩნდებიან სცენაზე - დიქტატორის

ყველა თვისებით შემკული პოზო, სულ ერთთავად მითრახს რომ ატყლაშუნებს და თოკით მიათრევს ტვირთაკიბებულ მასხარსა თუ მინას, სახელად ლაკის. შემდეგ ისევ რაღაც ბუნდოვანი დაილოკო, ჩვეულებრივ უფრო ლაკის საშაზოდ გრძელ ტირადასაც რომ შეიცავს და პატრონ-სამა დროებით ეშვებოდება მაყურებელს. პირველი მოქმედების დასასრული გვეცხადება ბოი (Boy), რათა დიდის და გოგოს აუნწყოს, რომ გოდო იმ ღამით მისე-ვმა ვერ ახერგებს, მაგრამ ხვალ კი, წესით, აღრავლებ-მა უნდა უშვშალის ხელი. ორი მანანალება ნასვლას გა-დანწყვტს: „მამ კარგი. აბა, ჩვენ წავედი“. მაგრამ „ადგილიდან არ იძვრია. ფარად“. მეორე მოქმედებაშიც იგივე უმოქმედობა - მოლოდინი და სხვა-ბაასი. პოზო და ლაკი კვლავ ჩნდებიან, ოლონდ აშვერად პოზო ბრმაა, ლაკი კი მუნჯი, მერე მიდანი, კვლავ შემოიჭრება სცენაზე ბოი, რათა ადრინდელი ინფორმაცია გაუმეოროს მანანალებს, დიდი და გოგო ისევ დააპირებენ ნასვლას, მაგრამ არსადაც არ მიდანი. „ისინი ადგილიდან არ იძვრია. ფარად“.

ხომ გასსვით, როგორ მღერის ჰევი ლი: „... ესეც ასე, სულ ეს იყო?“ ჩვენც შეგვიძლია იგივე კითხვა დაგვსვით (არ არის აუქმებელი მასპიტი ნახილმორით). მაგრამ ასე თუ მივედგებით საკითხს, მაშინ ვეღარ აღვიქვამთ ბიუსის მთელ ხიბლს, უჩვეულობას, მოქმედ პირთა სისხარულსა თუ ტანჯვას, მათ სასიერო აკვირებებს და არც გოდოს ვინაობა დაგვაინტერესებს. „ვინ არის გოდო?“ - აი, ეს გახლავთ მთავარი კითხვა, თუქცა ჰიუსა უმარად სხვა კითხვასაც ბადებს. როდესაც აღან შწაიდერმა, რეჟისორმა, ვისი დადგმობაც ბექეტის აღტაცებული იყო, ეს კითხვა დასვა, დრამატურგმა დინჯავდ უპასუხა: „ეს რომ მცოდნოდა, არც დაგიპალავდით“. ბექეტს აოცებდა ჰიუსასთან დაკავშირებით გაჩენილი ყველა პიპოთება, მისი სისმართლის გაშიფვრის ყოველი მცდელობა და ასე ეცილობდა ცნობისმოყვარეთა დაშვებებს: „ერთი მითხარით, რა საჭიროა ასეთი მარტივი რამის გართულება“.

„მარტოდა რამემ“ უდიდესი შთაბეჭდილება მოახდინა ჩემზე. ნება მომეცით, გაუისხნო, როგორ აღვიქვამ ეს პიესა Golden Theatre-ის სცენაზე 1956 წელს. მაშინ არაფერი არ მშენიდა ბექეტზე, მხოლოდ ის ვიცოდი, რომ პიესა, რომლის ნახვაც ვაპირებდი, საყუველთაო განსჯის საგნად ქვეულიყო. ადრე ის მაიაშიშიც (წწორედ მაიაში-ში, და არა სხვაგან) ღადავა ჰერმეტიკ ბერგჰოლმ და რადგან მასში ბერტ ლაიერი და ტომ იველი მონაინელობდნენ, აფიშებზე ასე წაწენერთ: „ორი კონტინენტის კომიკური სენსაცია“. პირველსაც საღამოს მაყურებელთა ნახევარმა დატოვა დარბაზში. შემდეგ ბერგადივერე, Golden Theatre-ის სცენაზე დადგა „გოდო“ აღან შწაიდერმა. აშვერად აფიშა სულ სხვა რამეს გვაგაყობინდა: „ვინცევი 70 000 ინტელექტუელი თეატრულს“. სხვათა შორის, 59-ჯერ გავიდა სცენაზე, აქედან ერთ-ერთ წარმოდგენას მეც დავესწარი, მას შემდეგ „გოდოს“ ბევირ დადგმა მინახავს, მათ შორის ზოგი მართლაც ბრწყინვალე, მაგრამ არც ერთს არ მოეწონუსიგარ ისე, როგორც იმას, სულ პირველად რომ ვნახე: მაშინ მე „ახალი ხისს“ მოსმენის სია-მე განვიცავდი.

როდესაც ფარად დაეშვა და სცენაზე გაშვებული ორი მანანალება მის მიღმა დარჩა, მეც გახეველთა ვი-ჯეტი რამდენიმე წამს, ვიერე მაყურებელს ავუბანიდ მზარს და ტაშით დავაჯივლელებდი მსახიობებს - ბერტ ლარის (გოგო), ე. ჯ. მარშალს (დიდი), ურტ კაშნარს (პოზო) და ელვინ ეშტეინს (ლაკი). გაბოგნა წარმოდგენის სისშუშუქემ და გამჭვირვლეობამ. ყოვლად გაუ-გონარი სიტყვათა ნწყობა, უნჯაური მიმიკები და თავ-ვად დუმილიც საოცრად ღრმა და „მტკივნეულ“ ში-

ნანარს გამოხატავდა. ის, რაც სცენაზე ხდებოდა, აშკარა იყო და იდუმალიც, რთულიც და მარტივიც. წლების მანძილზე სულ თვალწინ მიდგას ზოგიერთი სცენა, მათ ჩამოთვლას არ დავიზარებ: ფარდა აიხადა და ლარიც (გოგო) ცდილობს როგორმე გაიძროს ფესსაცემელი, ისე უღმერთოდ იტანჯება ამ დროს, რომ პირველივე სიტყვები - "ხსნა არ არის" - იმაზე გაცილებით მეტს გამოხატავს, ვიდრე უბრალო ჭიდილს ადამიანსა და უსულ საგანს შორის; აი, სცენაზე ჩნდება მარშალი (დიდი), ძლივს ადგამს გაშუშებულ, განჩახსულ ფეხებს. აშკარაა, რომ "ის", რაც მას სტკივა, სწორედ ფეხებშუა მიქცეულა. აკი კიბხულობს, ნეტავ თუ მტკიავა "ის"; ყველა მიმართულებით ახერხებს ყურებას ლარი (გოგო), მაყურებელთა პირველ რიგებსაც აკვირდება, თვალებს კი ისე იჩრდილავს ხელით, ბარტეს ეიტონსაც კი შუშორდება; ქულების სცენამ ყველაზე მეტად აღმოფრთხივანა: გაეხსენოთ თუნდაც ლარისა და მარშალის მიერ მათი ქულების უჩინგდროული გაცვლა-გამოცვლა, ან ის სცენა, მარშალი "თავის ქუდას" რომ ათავაობდა და თითებით მსუბუქედ ეალერებდა, ან ის, ლაკის თავიდან ქუდას რომ გადააძრობენ, მის უნიათო მონოლოგს წერტილი რომ დაუსვან. ხოლო თავად ეს მონოლოგი, არა მისი შინაარსი, არამედ მისი გადმოცემის ემტერინისეული მანერა, თვალმისაცემს ხდის მის სრულ უაზრობას. საჭიროებ მეტი მოძრაობა: გოგო და დიდი ბოლოსა სცემენ, გარს უვლიან სცენას დაუფიქროსი სანახაობა სცენაზე პოზის და ლაკის, ერთმანეთთან თითკი "დაეკავშირებულა" ამ ორი საოცრების, ზანტი ტაბტი; თანაც თოკი პირველ მოქმედებაში გრძელზე გრძელაა, მეორეში კი - საგრძობლად მოკლე: ამ მოქმედებაში ხელს უსინათლო პოზი უფრო მეტად არის დამოკიდებული ლაკიზე; ლაკის თავბრუდამხვევი ცეკვა, გოგო, რომელიც ცდილობს მის მი-

ბაძვას; აი, გოგო სტაფილოს შექცევა ისეთი გატაცებით, რომ მისი სიტყვები: "შე არასოდეს დავივინებ ამ სტაფილოს", სულაც არ გვეჭვენება გადაჭარბებულად; ემბრონიულ მდგომარეობაში მოკრუნხულ გოგოს დიდი ნახად აფარებს საკუთარ პალტოს; გოგოს ფესსაცემელი, ანტირატის დროს სცენაზე რომ ჩრება და ჩაპლინის ფესსაცემელს გვაგონებს; მეორე მოქმედების დასაწყისში, ოთხი თუ ხუთი ფოთოლი - აქამდე გამიშვლებულ ტოტებიან ხეზე (ამან განსაკუთრებით აღაფრთოვანა მაყურებელი); ლარის მრავალჯერს ზეღმართული თითი და მისი შეძახილი ("ამ"), როცა კი შეახსენებენ, რომ გოდოს ელიან; გოგოს ჩამძვრალი შარვალი, როცა თავის ჩამოსახარჩობად ბანარს შეისნის; ფარდის დაშვებისას ერთ ადგილზე გაყინული, თვალმდებარე მდგომარეობა დიდი და გოგო... აი, ამ კონკრეტულმა სახეებმა, ამ პირველმა შთაბეჭდილებამ, დიდხანს რომ მიყვება საქმეში გარკვეულ მაყურებელს, განაპირობა "გოდოს" ასეთი პოპულარობა. შესანიშნავია პიესის ფიზიკური მხარც - ექსტ-მიმიკები, მწირი რეკვიზიტი (ქუდეები, ფესსაცემელი, შარვლები, სტაფილო, თოკი), ის ხე და... სცენის სიცარილეც; ყველა ის კომიკური სვლები, ვოდევითების და სხვადასხვა ფილმების გამოძიხბლს რომ წარმოადგენს და საბოლოოდ მაინც ტრაგიკულ ელფერს იძენს. დარბაზში ჯდომისას ისეთ გრძობა დამეფულა, თითქოს ჩემსა და სცენას შორის ყოველგვარი ზღვარი წაშალა, თუმცა ბეკეტი არასდროს მაძლევდა იმის დავიწყების უფლებას, რომ ეს სასცენო ექსპერიმენტი იყო - სიმბოლოებით გადატვირთული, სტილიზებული. მაშინ, 1956 წლის დადგმაში საოცარი ბუნებრიობით ერწყმოდა ერთმანეთს თეატრალური და ავთენტური, წარმოსახვითი და რეალური. თეატრში უდაოდ რაღაც ახალი ხდებოდა. ჩვენ შევყურებთ ისე დაცარიელებულ სცენას, ისე "გამოფრულ" მასობებს, სიტუაციაც ისეთი აშკარა და მარტივი იყო, რომ ასეთ დრამატურგიულ მინიმალიზმს მიუჭვევლი მაყურებელი თავად ცდილობდა რაიმე გამოედინა "არაფრისგან". ამ პიესაში არაფერი ესაქმება თეატრისთვის ჩვეულ ვიზუალურ და ვერბალურ ბრწყინვალეობას. დიალოგი სწორად ფრაგმენტულია, დასკვნები ყოველად ალოკუტური, ალუზიები - ხაზგასმით უშეშკო, მოქმედება - მექანიკური, მაგრამ უშინ მსურველ საუბარში კი მნიშვნელოვან ფიქრებს აღძვას მაყურებელში. აქ დღემდე ისეთივე დატვირთვას იძენს, როგორც ნებისმიერი დიალოგი, არაფერი აქვს საერთო ჩვეულებრივ, ყოველდღიურ სიმუშესთან, არც სასწრაფოებით განპირობებულ მდგომარეობასთან. ეს რაღაც განსაკუთრებული, "პეკეტისეული" სიმუშეა, არარსებულის რეალურობა, თვით არსებობის საფუძველშივე რომ ამოიციხება, თითქოს პირველად იყო სიმუშე, შემდეგ კი - სიტყვა და კვლავ სიმუშე. "გოდოს" აუქმებს რეალისტური თეატრის მთავარ კომპონენტს, პერსონაჟის "განსაზღვრულობას". ვინ არის კი მანანწალები? რა ერთგობის ხალხთან გვაგვს საქმე? ოდესმე თუ უფიქრობიათ სამდემ? ნეტა სკოლაში თუ ულიათ? ყავთ ოჯახები? ერთმანეთს აქ რატომ ხვდებიან? (ეს "აქ" სადაა?) და ა. შ. სცენაზე მოპორობულ ადამიანებს არც წარსული აქვთ და არც მომავალი, ისინი მხოლოდ აქ არიან, ან სცენაზე, ზუსტად ისევე, როგორც გოდოს ფესსაცემელი. ეს ფესსაცემელიც რომ კიდევ ერთი თავსატეხია! მართალია, გოდოს ის გერარდით ვერ მოუფრია, მაგრამ ოდესმე შეიძლება კიდევ მოერგოს. გოდოსია თუ ვინმე სხვის (იქნებ ჩაპლინის?) ლი სტრასბერგმა, სტანისლავსკის ცნობილმა მიმდევარმა, ასეთი ამ უფროს სტუდენტებს: "არის წიუბები, როცა ხელში იღებთ თქვენს ფესსაცემელს და თვალწინ გაგირბნით მთელი ცხოვრება". აი, გოდოს ფესსაცემელი კი არანაირ სტიმორას არ გვიძვლას, ყოველ შემთხვევაში, გოგოზე არაფერს არ გვეუბნება.

ბეკეტი თავიდან იშორებს ყველაფერ იმას (ზუსტად ისე, როგორც მოქანდაკე საქრთველით - ყოველივე ზედმეტს), რაც ჩვენ მუდამ ასე მნიშვნელოვნად მიგვარჩნდა თეატრისთვის, და რასაც ტოვებს, შეტეხა მწირად გვეჩვენება, ოღონდ, მხოლოდ გვეჩვენება. გიგომეცი პირადად იცნობდა ბეკეტს, მან შექმნა ხე 1961 წელს „გოდოს“ პარიზული დადგომისთვის. მანვე ერთხელ განაცხადა, რომ ადამიანის ფიგურას კი არ აქანდაცვებდა, არამედ „მის ჩრდილს“. ბეკეტის პიესა გვაძოლებს ჩაუფუკვრდეთ სწორედ ჩრდილს, მაშინაც კი, როცა ნათლად ვხედავთ ყველაფერს, რაც სცნაზე ხდება, ვიფიქროთ იმაზე, რაც თვალისთვის დაფარულია. ბეკეტს აოცებდა, რა საჭირო იყო სრულიად „მარტივი რაღაცის“ გართულება, მაგრამ თავად მისი ქმნილება გვაძოლებს ვეძიოთ ფარული აზრი, კითხვებიც თავისთავად გვიჩნდება. „ჰამლეტის“ არ იყოს, „გოდოც“ უბასუსო კითხვების ნაწარმოებია, მათ შორის ისეთი მნიშვნელოვანი კითხვებისა, ადამიანის თვითაღქმას, მის დაბადებასა თუ სიკვდილს, ღმერთს რომ შეეხება. გამათი პიესის ირგვლივ პირველივე პარიზული დადგმიდან დღემდე და ალბათ მომავალშიც გაგრძელდება. ამ კითხვებს მხოლოდ ყოყმანით თუ შეიძლება ვუპასუხოთ და ისიც მხოლოდ ნაწილობრივ, რადგან თავად ბეკეტი აცამტვერებს ყველა ჩვენ შესაძლო პასუხს. ის ხომ ურთიერთგამომრცხავი გამოხატვაშემოთ გვანინებს („არ

მომეკარო. დარჩი ჩემთან“), მისი გმირებიც იტყვიან რაღაცას და იქვე უარყოფენ („არ ვიცი რა არის. ტირიფია“).

ბეკეტი ყოველთვის ცდილობს, არ დაირღვეს წონასწორობა. მას მუდამ ხიბლავდა ნეტარი ავგუსტინეს ცნობილი გამონათქვამი: „ნუ დარდობთ, ერთ-ერთი ქურდი გადარჩა. ნაადრევ დასკვნას ნუ გააკეთებთ, ერთ-ერთი ქურდი კრულ იქნა.“ ვლადიმირისთვის სხნის 50%-იანი შანსი საფხვით „მისაღები ბულალტურია“. წონასწორობა უდევს საფუძვლად პიესის დიალოგებს. „შესანიშნავი იდეაა. მოდი ვიპაექროთ“. წონასწორობაზეა აგებული პიესის ორაქტიანი სტრუქტურაც □ ყოველი მათგანი კი არ მთავრდება, თითქოს წყდება, დიდი და გოგო ადგილზე შემდგებიან. (როგორც წესი, კვანძი მესამე აქტში იხსნება.) ბალანსი იგრძნობა პერსონაჟებშიც: ვლადიმირი უფრო „გონების“ კაცია (თავი და ქუდი), ესტრაგონი - მხოლოდ „სეხულის“ (ფეხები და ფეხსაცმელი); პოზო ბატონია, ლაკი - მსახური; ორი შიკრიკი (ან იქნებ ეს ერთი და იგივე კაცია?), ორი ჯგერცმული ქურდი. წონასწორობის იდეა განასზღვრავს პიესის სტილს, წარმოსახვითისა და რეალურის, კომიკურისა და ტრაგიკულის მონაცვლეობას. ბალანსის ეს სტრატეგია მაყურებელს გაურკვეველობის შეგრძნებას უტოვებს. მან ხომ ერთხელ განაცხადა კიდეც, რომ მისი საყვარელი

დან მარტინი (ლამა) და რუბი ლინი (გოდო), „გოდოს მოვლინები“, პარიზი, 1952

სიტყვაა „ალბათ“.

„ალბათობის“ სამყარო აერთობს და ზღუდავს ზოგ რეესიორსა და მსახიობს. ბეკეტი იმდენად სკრუპულოზურად იცავს თავის ნონანსორობის პრინციპს, რომ მისი სერიალკები ტექსტის ნაწილად უნდა აღიქვას. რეეისორმა უმრავლესობას კი, მოგვცენებათ, თავისებურად ურჩევნია საქმის წარმართვა. მხოლოდ აღან შნადერს ვერ დავაბრალბებთ ამას. იგი მუდამ გამიორჩოვდა ბეკეტის უსაზღვრო ერთგულებით და დრამატურგიც, თავის მხრივ, მადლიერი იყო ამ რეესიორისა. სხვები კი, რომლებიც ცდილობდნენ აეხსნათ რაღაც, ნათელი მოეჩინათ რიგი მომენტებისთვის, დედ საფრთხის უქმნდნენ პიესის ევექტურობას. იმ მსახიობებს, პერსონაჟთა „გაშიფვრა“ რომ სურდათ, ძალიან უჭირდათ ბეკეტთან მუშაობა. რაღაც რჩიარდსონი, რომელსაც ესტრატონი უნდა განესახიერებინა, საკულდაგულოდ ჩამონერვილი კითხვებით მიადება ბეკეტს. მანაც ყურადღებით მოუსმინა და უთხრა: „ვეც ერთ კითხვაზე ვერ გავცემ პასუხს, არ შემოიღია“. რჩიარდსონმა უარი განაცხადა როლზე, თუმცა აღნიშნა, „გაოდ“ ჩვენი დროის უდიდესი პიესააო. ისე კი საინტერესო იქნებოდა, როგორ უძაფრებდა რჩიარდსონი გოგის როლს, როგორ აუბამდა მხარს ალექ გინესს, რომელსაც დიდის როლი უნდა ეთამაშა. კიდევ უფრო და-მაინტერესა მსახიობთა იმ წველია, თავად ბეკეტმა რომ შესთავაზა თეატრს - ბასტერ კიტონი (დიდი) და მარლან ბრანდო (გოგო). აი, სიორიც ეც იქნებოდა!

ამ პიესაში კომიკურისა და ტრაგიკულის თავისებური შერწყმა საკმაოდ გვირთვინებს მისი ფარის განსაზღვრას. ინგლისურ ენაზე თარგმნილ „გოგოს“ თავად ბეკეტმა „ტრაგიკომედის“ იარლიყი მიენება, რაც, ცოტა არ იყოს, უცნაურად მეგნებდა: მას სიმ კაცე ვერხანიარ კლასიციკაციას ვერ უხსენებდა. აკი გვმოძვერავდა ჯოისზე დანერილ ესეში, ზუსტი განსაზღვრა სახიფათოა. მას აღიზანებდა კლასიციკაციით გატაცებული კრიტიკოსები და კიდევ ისინი, ვინც უხსენებდა ასანას ელტვიდნენ. და მინც ეს სიტყვა, „ტრაგიკომედია“, ბეკეტისუღ ბალანს წარმოაჩენს. დრამატურგი თითქოს გვაფრთხილებს, რომ პიესა არც ერთ ფანში არ „ჯდება“, არც ტრაგედიაა და არც კომედია, რომ აქ ორივე პერიფერული აუცილებელია, მაგრამ კრიტიკოსები თავისას არ იშლიდნენ, ზოგი ტრაგედიადა მიიჩნევდა და ზოგიც - კომედიადა. აი, მე ცოდვილი, უფრო ტრაგედიასკენ ვიხრები, რადანგ ვფიქრობ, რომ ეს პიესა, მრავალი კომიკური მომენტის, პარადოქსის, ჩიხური სიტუაციისა და უროიერთამანონსანსორებულ პასუხების მიუხედავად, მაინც წყვიდარსებენ, არყოფნისკენ „მიეხანება“. პოცო და ლაკიც ამ გზას ადგანან, დიდა და გოგოც (მერე რა, რომ გაშუმებულან, განა უსწერულის პირს ამ შეძლება გა-შუმება?). აი, თუმცა ეს შთამბეჭდავი ტრადია, სადაც „ზეცის გულერობაზე“, „ადამიანის დამცრობასა“ და „ადამიანის გაქვაგება-გამოფიტავაზე“ შემოგვიჩვენას; პიესაში კიდევ ორი მონოლოგი, რომელიც აშკარად გამოხატავს ცხოვრების ბეკეტისუღ აღქმას - მე მას ტრაგიკულს დავარქმევდა.

სცენაზე პოცო (მერე მოქმედება):
 „რა გამიჭირე საქმე, რა სულ „როდის“ გავერია პირზე! ამის ატანა უკვე უშუალებელია! როდის! როდის! როდის! როდის! კერაში, აი როდის ერთ მოჭენიერ დღეს! რა, ეს საკმარის არ არის? ერთხელ ის დამუწჯდა, ერთხელაც მე დავბრმავდი, ერთ დღესაც ყველაზე სმენას დავკარგე, ერთ დღეს დავიხადეთ, ერთ დღეს სიყვავდებით - ერთდროულად, იმავე დღეს და იმავე წამს. კიდევ რა გინდა? (უფრო დამუწვიდებით) დაბადება და გარდაცვალება, სინათლე და მერე ისევ უწყუთით. მამ ახე, წინ, წინ დაღმასკენ!“

პოცოსთვის ხომ ყველაფერი ერთ ნუთში სდება, იმავე დღეს, იმავე წამს, ეს ხომ მისი „ზანმოკლე მოგზაურობაა ლამეში“.

პიესის ბოლოს რაღაც-რაღაცეებს ვლადიმირიც აღმოაჩენს, ის თითქოს იმეორებს პოცოს სიტყვებს (სხვათა შორის, გოგოს ამ დროს სძინავს):

„საღვლიე და მძიმე მშობიარობა. მესალავეე გულის-გამანერვილებლად დიდხანს აღრმავებს ორმის. ჯერ კიდევ მოვესწრებით დაბერებას. (აუყურადღებო) ჩვეულოდ რეუღზე უმტკიცესია. მხა ჩამესმის, სძინავსო, მეუბნება, სძინავს და არაფერი იცის. დაე იძინოს. სულ იძინოს. (პაუზა) აზრი გამიწედა. (პაუზა) რას ვამბობდი?“

სიკვდილი - დაბადება. მესალავეე - მჟირი. ბარი - მავა. საღვლიე - საშო; ტანავეე კაცთა გოგდება და ვინაც კი ჩივთა ტირილი; მეთავალყურენი და ისინი, ვისაც თვალყურს ადევნებენ; ფიზიკური და მინიარენი... კონტრასტებისა და ანტითეზების მთელი სერია... მაგრამ ყურადღება მინც სიკვდილზეა გამახვილებული. დიდა უფრო ზანტად მიიწევა წინ, ვიდრე პოცო; აქ საკვანძო სიტყვაა „დუნეე“. მისთვის ეს ხანგრძლივი მოგზაურობაა ლამეში, იმდენად მტანავეელი, რომ ბოლოს აღმოჩნდება: „შორჩა, მეტი აღარ შემოიღია!“ შემდეგ პაუზა, წამიერი ჩაფიქრება და „რაო, რა ვთქვი?“ - რადანგ აშფერავდა „ჩვეულება რეუღზე უმტკიცესია“ და მოლოდინიც დასრულებლად გრძელდება. თავადაც ვხვდები, ჩემი მტკიცება, რომ „გოდო“ ტრაგედია უფროა, ვიდრე კომედია, ფარის განსაზღვრის მდელიობას მოგვაგონებს, და ბეკეტს ახლა ამას რომ ისმუნდეს, სწორედ იმ სიტყვით მომმარ-თავდა, ერთბაშე შეურაცხყოფილად რომ ელერს მის პიესაში: „შე კრიტიკოსო!“ (ე. ი. კრიტიკოსი!).

სწორედ მრავალმეტყველი სიმუშითა და თითქმის ცარიელი სცენით გადის ბაშო ბეკეტმა მეოც საუკუნის მთელი „გასაჭირ“, კიდევ ერთხელ შეგვახსენა, რომ უმინონი ვართ, უღმერთობი, და ხსნას მაშინაც კი ველით, როცა ვიცით - აზრი არ აქვს ამ მოლოდინის. დიდისა და გოგოს მსგავსად, ჩვენც ველით გოდოს, მერე რა, რომ არ ვიცით, ვინ არის იგი, რას წარმოადგენს... ხსნა კი არა ჩანს... ადამიანის მდგომარეობა მოლოდინითა, ქმედება - დროის გაყვანა. სულაც არ მიკვირს, მრავალთათვის მიუღებელი და უცხო „გოდო“ ასეთი გასაბეჭად და ახლო-ბელი რომ აღმოჩნდა სან კვეციანის ჰინადართათვის. მაშინდელმა, 1957 წლის დადგამამ მართლაც ააღელვა პატიმრები, დიდისა და გოგოზე მათ საკუთარი თავი ამოიციენს, „გაიზარებს მათი მსახურება“, მოლოდინიც აუბნეს მხარი და დროის გაყვანის მათებური ფორმაც გაითავისეს.

მე ეს პიესა კომმარული ახლო წარსულის გამოძახილად მიმაჩნია. როდესაც ჩვენ დროში დანერვილ ნანარ-მოები წარმოგვიდგინეს გარემოსთან უთვალეულ ადამიანს, უსუსურსა და მოსაფარს, სხვებთან ერთად ვიღაცის თუ რაღაცის მომლოდინეს და მინც მარტოსულს, რომელიც წუთითაც არ აჩერებს ენას, პირადაც გვეჩვენა მწარე სინამდვილეს, როგორ არ უნდა გაგვახსენდეს ის აფხვლიანი საკონცერტაციო ბანაკები - ჩვენი საუკუნის სირცხვილი და თავის მოჭრა? - იმ 800-მა გამოკითხულმა „გოდო“ მეოცე საუკუნის უმნიშვნელოვანეს ნანარმოებად მარტო იმტომ კი არ მიჩინა, რომ მან „გადატრიალება მოხანდათ თეატრალურ სამყაროში“ („Times“), არამედ უფრო იმის გამო, რომ ეს პიესა ჩვენი ასწულულის ბნელ მხარეებს ააშკარავებს, ადამიანის უმნიშვნელო მოგვიტონობას და გაუგონარ სისასტყვეზეც. თავგანრილი, მიძვი ტვირთისგან მოკაკული ლაკი ყველა მოსაფარსა და უქონილს ასახიერებს, ნაპატრიბი, მოღრილე პოცო, სულ ერთთავად მართანს რომ ატყლაშუნებს - გაბატონებულ რასის წარ-მომადგენელს, უმწეო მსხვერპლის დამორტუნველ ჯა-

ლათს. სცენაზე დახვეწილი ჩემები, ეს უცნაური რეჟიზორი, უთუოდ გაგახსენებს მასობრივ განადგურების იმ ბანაკებს, სადაც ადამიანს ლოდინის გარდა აღარაფერი დარჩენილა. ბუკების ბიოგრაფიიდან ვიტყვი, რომ მას ზარავდა გერმანული ანტიემიგრანტი, აბრუნებდა და შისტების შეგობა და სისასტიკე, ემბაროება და სარზანგეთის წინააღმდეგობის მოძრაობას, მისი საუკეთესო მეგობარს, ალფრედ შერინ, საკონცერტოლი ბანაკში გადატანილი ტანჯვა-წამების შედეგად დაიღუპა, პიესის თავდაპირველ ვარიანტში კი ესტრაგონს (გოგოს) ლევი ერქვა.

პიესა რომ ასეთი „გამიშვებულა“, ასე მარტივი, სწორედ ამიტომ ცდილობდნენ მის ინტერპრეტაციას სოციალურ-პოლიტიკური თუ რელიგიური თვალსაზრისით და თავად ბუკებსაც ხან რომელი მიმართულების მწერელად მიიჩნევდნენ და ხან რობის, „-ნის“-ებითაც მუდამ გულუხვად აჯილდოებდნენ. მართალია, თემ „გამიშვებულა“ ყველა მცდელობა კრახით დამთავრდა, მაგრამ კრიტიკოსებსაც უნდა გაეფიქროთ, მათ ხომ საქმე ისეთ მწერლობას ჰქონდათ, რომლის მიზნობლივური ხელოვნობაც რეალობის გულისკვლივს წვედება - ეს კი, ალბათ, გარკვეულ დამხვეწლობას იწვევს. ამ შემთხვევაში „წაღები“ გავიშვებულა ნეულობა „შევი“, და ამიტომაც ნაწარმოებს და მის ავტორზე მსჯელობის მოთხოვნილება წინგებისა და სტატიების უწყვეტ ნაკადად იღვევება და წლებიც მამიძლე.

საერთოდ, რომელიმე პიესის ავტორიანობას თუ მნიშვნელობას ძირითადად იმის მიხედვით აფასებენ, თუ რა გავლენას ახდენს ის თანამედროვე ავტორებზე, როგორ შთააგონებს სხვა შემოქმედებს. თამაბად შეიძლება ითქვას, რომ „გოდო“ ხელ-ფეხი გაუხსნა ჩვენ საუკეთესო დრამატურგებს. ბუკებსაც ისინი აიძულა გადაესწინათ პიესის შექმნის დადგენილი (ვის მიერ?) წესები, ეჭვის თვალთ შეხედულთ იმ მოთხოვნებისთვის, რომელსაც, როგორც უნდა, უყვებდნენ პიესის სიუჟეტს, პერსონაჟებსა თუ დიალოგებს, საჭიროების შემთხვევაში დაერღვიათ ადგილი, დროსა და მოქმედების ერთიანობის პრინციპი, ექიათ უპირდისა და ტრაგედიის შერწყმის გზები. აი, რას ამბობს პაროლდ პინტერი, რომელიც ხშირად უგზავნიდა ბუკებს თავის ხელნაწერებს და მისცემდა მუდამ გრძობად სიტობისა და უფრადგებას: „არ შეიძლება იმის უარყოფა, რომ იგი თავისი შემოქმედებით სხვა მწერლებსაც შთააგონებდა, მათ შორის თქვენ მონა-მორჩილსაც. სემუელ ბუკეტი საუკეთესო მეგობარი იყო. დიდი მწერალიც ხელოვნებასა და პირად ცხოვრებაში გაბედული, არანაირ ზღვარსა და ჩარჩოებს არ ცნობდა“. პაროლდ პინტერის პიესები რადიკალურად განსხვავდება „გოდოსგან“ - ინგლისური ტრადიციის თუ ფსიქოლოგიზმის თვალსაზრისით; ისინი უფრო სოციალური ხასიათისაა, ვიდრე მეტაფიზიკურის, მაგრამ ბუკეტი მანც პოეზიას გამოძახებს მის შემოქმედებაში („წინარი ზამთარი“, „დაბადების დღე“, „მეურვე“, „დაბრუნება“), ეს იგრძობა მის დიალოგებსა და პაუზებში და კიდევ იმაში, რომ პინტერის პიესებში აიშლებს მაყურებელს თავად „შეაგონის ცარიელი ადგილები“. ვერც ტომ სტოპარდმა აუფრა გვერდი ბუკებს: „მან უხილავი ბორკილებისგან გაგვათავისუფლა ყველა, ვინც კი ვწერო.“ მართალია, სტოპარდი ხშირად მიმართავს ბუკეტს და, სხვათა შორის, დაუფარავად და გადამატებული ენთუზიაზმითაც, მაგრამ საკუთარ ხელწერას არასდროს დაიბატონა. მის საუკეთესო პიესაში („როზენგრანცი და გილდენსტრანი დაიღუპნენ“) შექპირის მეორეპარსიხიანი გმირები სტოპარდისეულ დიდად და გოგოდ გვეცხადებიან - თავზაბანუნელი და უწინარი, რტორიკული შეკითხვათა ოსტატები, პამფლეტის საწყაროში მოუყვრილი, სადაც უამრავ კომიკურ სიტუაციაში უწყვეტ მოხვედრა, სანამ თავს დაღალულებს გამოაცხადებდნენ. ტომ სტოპარ-

დი დაუფარავად უხდის ხარჯს ბუკეტს დიდის მიერ სცენადი-სოციალურად წარმოთქმული ტრადიციის შესანარშვად პაროდიში: „უედ სადღავთან დამკრძალავი ბიურის მულობელი მოწინაებით იხდის ცილინდრს და აცდუნებს ტურფა ჭირისუფალს. ვემ, ბემ, გამაღობო, სემ.“ ასე როგინარსავდა მიგანისშენს ბუკეტი, რომ მისი დრამატურგიკაც ვერ უფლის გვერდს ბუკეტს. მაშ ასე: ინგლისელი პაროლდ პინტერი და ტომ სტოპარდი ბუკეტის შემკვიდროლი არიან, ამერიკული ეფადრე ელბი კი იმასაც ამბობს, რომ თუ დრამატურგს ბუკეტის გავლენა არ განუყვია, ის, როგორც შემოქმედი, ან აბსოლუტური იდიოტია, ან - უბასუხისმგებელი.“ იგივე განცხობა აქვს სამხრეთამერიკელ ეთილ ფუგარდს, რომელმაც 1962 წელს დადგა „გოდო“ (როლებზე მხოლოდ შავკანიანი მინიყა), მსახიობებს კი განაცხობდა, „ვლადიმირისა და ესტრაგონის განსახიერების ძმონდა და შიში უნდა გამოხატონათ თქვენ თამაშში. მათ კარგად უყნიან, თუ რას წინაშეს ეს.“ ყოველმხრივ „ბუკეტისეულია“ ფუგარდის შესანიშნავი პიესა - „ბუზმანი და ლინა“, მხოლოდ სასცენო ეფექტია განსხვავებული. ვაღვავ ვაველეც აღნიშნავდა, ბუკეტმა უდიდესი გავლენა მოახდინა ჩემ ნაწერებზეო. აღარაფერს ვიტყვი, რომ ნაკლებად ცნობილ თანამედროვე დრამატურგებზე, რომლებმაც გაითავისეს ბუკეტის სტილი და მეთოდი და რომელთა ჩამოთვლაც შორს წავიყვანდა.

როგორც ხედავთ, თანამედროვე დრამატურგია დიდადა დაგავლებული ბუკეტისგან, და მე ოდნავადც არ მეპარება ეჭვი, რომ ოცდამეერთე საუკუნის ავტორებიც ვერ გაეცქვიან მისი შემოქმედების ზეგავლენას: თუ არ მიზამვენ, ეცდებიან დაუბირობიბრდნენ. ახლა ბუკეტმაშველ დრამატურგიასაც მისი პიესების გათავალისწინებით აფასებენ. იგი ერთგვარ კრიტიკრიუმად, სასინჯ ქნება იცვა დაასაბუთო დრამატურგიული ტრადიციის ხელახალი გახარებისას. ამაში უდავოდ არის რაღაც პარადიქსული. ბუკეტი, ბოლო სიტყვის, საბოლოო დასკვნის კი მოდერნისტული, პოსტმოდერნისტული თუ თანამედროვე (დროთა განმავლობაში ეს ტერმინებაც გაცვდა) ოსტატი, გვაბრუნებს პირველსაწყისისკენ, გვაიძულებს ვიფიქროთ იმ ცუცხლზე, რომლისგანაც იშენენ ეს პირველი ნაკვერჩხლები. შესპირალი მისი საუკეთესო მავალითა. 1962 წელს პიტერ ბრუკსს სცენაზე დადგა „მევე ლირი“, 1971 წელს - ფილმიც გადაიღო. იგი თავად აღიარებდა, რომ სპექტაკლზე მუშაობისას უან კოტის ცნობილი ნივითი „შესპირალი - ჩვენი თანამედროვე“ ხელმძღვანელობდა, სადაც შესპირალი და ბუკეტი ერთადაა განმსოლული, „მევე ლირი“ კი წარმოდგენილია როგორც „ადამიანური ტრადიციის უაღრესად თანამედროვე გამოხატულება“ (ეს მარტინ ესლინის სიტყვებია, რომელიც თავის ძალზე საინტერესო ნივანში, „ასპურდის თვტარი“, ბუკეტს აბსურდისტთა სკოლას აკუთვნებს). პიესაზე მუშაობისას შესპირლის საყაროს ბრუეტი ბუკეტის თვალთ ხედვდა, ხშირად გვერდს უვლდა მნიშვნელოვან სცენებსა და დიალოგებს, რათა შესპირლის ისედაც პირქუში საყარო კიდევ უფრო ავისმომასწავებლად წარმოქმნიდა, თითქოს ცდილობდა დავერწმუნებინეთ, რომ ჩვენთვისაც არ იყო შორს „შეპირებული აღსასრული“. მაგრამ არც თუ იშვიათად რეჟისორი ოსტატურად იყენებს ბუკეტისეულ ხერხებს, რათა უკეთ ჩავენდით შექპირის დრამატურგიას: აი, გლოსტრიცი - თავმდებათობილი, სისხლის ცრემლით მოტირალი, მარტოვმდებარე ცარიელ სცენაზე, ზის და სადაც დარბაზის მიღმა „იყურებ“, ამ დროს კი შორიდან ომის ყიფნა ისმის. ამ სცენით შეიგრძნო მაყურებელმა (მათ შორის მეც) ადამიანის უწინების მიეღი ტრაგეიზმი, ის საგალოლო მდგომარეობა, ერთ ადგილს მიჯაჭვული ლოდინს რომ განაგრძობს მაშინაც კი, როცა წყვილიისკენ მიექანება. იმ წუთში მე თვალწინ წარმომიგდა შეძრწუნებული გო-

გო და მედგარი დიდი - ორივე ერთად, ანუ ბრუკი და ბუკეტი დამტყპარნენ შექსპირის უკეთ გაგებაში. სწორედ ბუკეტის წყალობით შეძელი თანამედროვე პიესად აღმქევა "მეფე ლირი" და საერთოდ, უკეთ გაგრძეულიაგვიყავს მის არსში. შექსპირი წარმოგვიგადგმს მოხუც კაცს - უმწიფის, ეულის, რომელსაც ამ ცხოვრების ვერაფერი გაუგია; სხვა ბერიკაცსაც (გლოსტერი) - უსუსურს, უსინდისს, ადამიანის სისასტიკით ჩინდავარგულს... ყმანელი ედგარის კი თავის მისაღები აბიტილიც ვერ უშოვია (გასხივით ვლადიმირისა და ესტრაგონის დიალოგი ლამის სათევზე?). ისეთი გრძობა დამუფლდა, თითქოს ლირი და მისი მასხარა საცაა დიდის და გოგოს უნდა შეხედროდნენ უღაბურ მხარეში, და ალბათ ხედებიან კიდევ, პოცოსა და ლაკი-ნო განსხეულებულნი.

ახლა, როცა "გოდო" უკვე დანერვილია, შეუძლებელია კვლავ არ გაგვასხივდეს ბუკეტი "ჰამლეტის" სასაფლაოზე, სადაც მასხარა-მესაფლავე არხინად მღერის თავის ქალეთის ამოთხრისას. ამ სცენაზე, სადაც ტრაგედიული ასე ილტურადაა შერწყმული კომიკურთან და სადაც ჰამლეტს აიცილებს "შობილერალი მისრების" უფადრელობა (რომელსაც აწკარად არ ესმის, თუ რას სჩადის), განა შეძლებდა არ გაგვასხივოს ბუკეტის "ჩვეულება რჯულზე უმტკიცესია"? სხვათა შორის, ბუკეტისთვის აზრიელი დამაფრთხატებს თავს ჰამლეტს სიცოცხლის უვანასკნელ ნოუთებში: როცა პორატიო ხდება, რომ მისი მეგობარი - მონამლული მახვილიანი განემიროული უფლისწული - წუთისოვედს ეთხოვება, უყოყმანოდ იწვიდის ხელს სანამალავიანი სასამისისკენ ("ვითარცა ჭეშმარიტი რომაელი"), რათა თავდავად მის გაზს გაუყვეს. ჰამლეტის უვანასკნელ ძალ-ღონეს იკრებს, საბედისწერო სასამის ხელდანი გამოისტაცებს და ცნობილი სიტყვებით აღმოხდება: "განშორდი მედმევი ნეტარებას, ტანჯვით იცხოვრე და ამ კრულ მინას მომოხივინე ჩემი ამბავი" (ივ. მაჩაბლის თარგმანი). საინტერესო, დაუზინყარი სცენური მომენტია: ხედავთ, ჰამლეტი თავის მეგობარს იმას კი არ ეუბნება, თავს ნუ მოვიკლავო, არამედ, ახლა ნუ იზამ მაგას, რადგან მსურს ჩემი ამბავი ამცნო ქვეყნიერებასო. ის, რომ დანიელი უფლისწული თავის

სახელზე ზრუნავს, მხოლოდ შექსპირის ხელწერაა, ხოლო ის, რომ სიკვდილი "მუდმივი ნეტარებაა", შეგება, "რომელიც სიწმინდე გადაიქცევა" - ეს უკვე შექსპირიც არის და ბუკეტიც. მეტყვეობდა, თითქოს ბუკეტის რომელიღაც პერსონაჟი წარმოთქამდა "განშორდი ნეტარებას". რა შთაბეჭდვად ეღერს ეს ფრაზა და რა ეფექტურად უპირისპირდება ჩვენი ყოვის აღწერილ სევდიან სიტყვებს: "ტანჯვით იცხოვრე და ამ კრულ მინას..." ახლა "გოდოს" დასაწყისიც გავისხნოთ: გოგო ხედავს, თუ როგორ უჭირს მომარდვა დიდის და გონიერულ რჩევასაც აძლევს: "ყოველთვის ბოლო ნამამდე დალოდე". და დიდც, "ოცნებაში წასული", იმეორებს: "ბოლო ნამამდე". "ოცნებაში წასული" - ამ რემარკით ბუკეტი მიაინშნებს მასხიობს, თუ რა უფადრელობით უნდა წარმოთქვას ეს ფრაზა. ბუკეტთან ყველა ამ "ბოლო ნამამდე" ელის □ ბოლო ნამამდე, როცა ტირიფის ფოთლები ხმება და ხე მეტად ვეღარ იტირებს, ბოლო ნამამდე, როცა ხმები ინავლება და ლაპარაკიც წყდება. ბოლო ნამამდე არის ნანატრი დასასრული, უსაშველოდ განუვლილი დღის შემდეგ ლამესთან მიგებება. ეს ალბათ ის ნამამდე, რომელიც ბუკეტის ძალით მუხტავს ჰამლეტის "ნეტარებას", და უფლისწულსაც, თავის ქალას რომ ეაღერსება და რომლის სცენური ცხოვრებაც აღსავსეა ყველა სახის გარდაცვალებით, ალბათ დიდისთან ერთად აღმოხედებოდა "ოცნებაში წასულს": "ბოლო ეამია (ნამამდე)".

კიდევ მრავალი მაგალითი შემიძლია დავისახელოთ, სადაც ყველა დროის ამ უდიდესი დრამატურგის ჩვენთვის იქნება ბუკეტის შემოქმედებითაა დაღდასმული. იგი თითქოს იჭრება შექსპირის საწყაროში და "გვითანამედროვებს" მის პიესებს. პირადად მე ბუკეტის "გოდო" მამინაც მასხინდება, როცა დასავლური საწყაროს რენესანსამდე ტრადიციებზე ვფიქრობ, კერძოდ, ესქილეს "მოვლადელ პრომეთეზე". სულაც არ მაქვს იმის პრეტენზია, რომ კარგად მესმის ეს რთული ნაწარმოები, მაგრამ ბუკეტი აქვც მსხენლად მეგონინება. ჩემი აზრით, "მოვლადელ პრომეთე" ტრაგედიული მეგობრობის ყველაზე დასწინელი დრამატუზიკაციაა. მარტული, ტყვეობისთვის განწირული, ზევისს აუტსნელი დესპოტიზმით დახვეული და მარცხ რაღაცის მომხრედ, ფიზიკური ტკივილითა და ღმერთების დაცინვით განამებულ პრომეთე - თავის დიდად საქმეთა მოხუცდავად - ბუკეტის მანანალებს მოგვაგონებს. ისიც, დიდისა და გოგოს მსგავსად, სიკვდილს ნატრობს, მაგრამ არ კვდება. ეს კი იმას იწინავს, რომ თავს ვერ აღწევს ცხოვრების ტკივილს. დიდის მსგავსად მასაც შეეძლო ნაყოცნება - "ბოლო ნამამდე". პრომეთე, ბუკეტის გამოხრების მსგავსად, აღსავსეა უფუტი იმებით, რაღაცის მოლოდინით. როცა "მოვლადელ პრომეთეზე" ვფიქრობ, თვალწინ ესქილეს მედიდური ტიტანიც წარმოიხივდება და ბუკეტის საყოცნე მანანალებიც: "გოდო" გვემბრება ამ ანტიკური ტრაგედიის აღქმაში და მისი შემდგომი ინტერპრეტაციისას.

ახლა უფრო აქვთ გადმოვიწინაცვლოთ. ეჭვი არ მეპარება, რომ 1956 წელს უფიქრი ონილის "ყოველის კაცის" ნაგვიანები შექსპირმა (მან ეს პიესა 1939 წელს დაწერა, "გოდოს" შექსპირმა 10 წლით ადრე), ნიუ-იორკის სცენაზე "გოდოს" დადგამა განაპირობა. 1946 წელს ყველა მოუთმინლად ეღერა "ყოველის კაცის" რაც ცნობის გამოჩენისა, რადგან უკვე თორმეტი წელი იყო, რაც ონილის პიესები არავის ედებდა პირადვეის თეატრში. სამუხარად, მასში სექტეხალს დიდი აღტრთონებება არ გამოუჩენია, მაგრამ 10 წლის შემდეგ, 1956-ში, ძალიან თბილად მიიღო მასურებელმა □ უნდა აღვნიშნოთ ჯოჯო კვინტროს შესანიშნავი რეჟისურა და უფლისწონ რაბარდის პრეზენტაციული თამაში, მაგრამ არც ეს უნდა დავივიწყოთ, რომ ერთი თვით ადრე ამავე თეატრის სცენაზე "გოდო" დადგეს, რამაც ერთობ ხელსაყრელი ფონი შექმნა "ყოველის კაცის".

ვეფერობ, ოწილს თამამად შექცელო თავისი ნაწარმოები ასე დაესაათურებინა: „ჭიკის მოლოდინში“, რადგან ორივე პიესაში ძირითადი მოქმედება ლოდინია, ორივეგან ადამიანები თავად იბორკავენ საკუთარ თავს, დროს ერთი-სა და იმავეს გამეორებით კლავენ და ორივეში დრამატურგთა ჩანაფიქრი სიკვდილის ატმოსფეროსა და მოლოდინს ჩვენი ყოფის ანარეკლად წარმოგვიდგენს.

ოწილი, შექსპირი, ესქილე... ბეკეტიც მათთან არის: ნათელს ჰფენს წარსულს და გზას უშნის მყოფადს. როგორც თქვა, „გოდომ“ რველუცია მოახდინა დრამატურგიაში და 800-მა თეატრმცოდნემ იგი მეოცე საუკუნის უმნიშვნელოვანეს ინგლისურენოვან პიესად აღიარა. ისიც დარწმუნებით შემოძლია გიოსრათ, რომ რიგითი მაყურებელიც მათ აზრს იზიარებს, ვინაიდან ადრე ავანგარდისტულ ნაწარმოებად მიჩნეული „გოდო“, ახლა არა მარტო იოლად აღსაქმელი პიესაა, არამედ ცხოვრებისეული პოზიციაც. სიტყვა „გოდომ“ ადგილი დაიმიკვიდრა ჩვენ ლექსიკონში, „გოდოს მოლოდინი“ კი პოპულარულ ფრაზად იქცა, რაღაც სანუკვარი ოცნების, თავისუფლების, ხსნის, სიკვდილისა თუ განსაკუთრებით სასურველი სტუმრის ან სულაც ხელფასის მომატების მოლოდინის აღსანიშნად. სამყარო, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ, პიესაში წარმოიჩინილს ანარეკლია და პირიქით. მაიკ ნიკოლსი, „გოდოს“ ერთ-ერთი საკმაოდ გახმაურებული და წარმატებული დადგმის (ნიუ-იორკი, 1988, გოგო - რობინ უილიამსი, დიდი - სტივ მარტინი) რეჟისორი, წერდა: „ნახეთ „გოდო“ და ნამსვე მიხვდებით, რომ აქ მანჭეტენის ერთი ჩვეულებრივი დღეა აღწერილი.“ ხშირად უკვე ცხოვრებისეულ სიტუაციებსაც ახასიათებენ, როგორც „ბეკეტისეულს“. აღენ შნაიდერს თუ დავიგონებთ, „გოდო“ უკვე პიესა კი არა, ცხოვრების ფორმაა“. გოდოს ლოდინად ქცეული ორი მანანწალას საგამ უკვე დაიმიკვირა ადგილი მეოცე საუკუნის მაყურებლის ცნობიერებაში, როგორც საკუთარი თავისა თუ მომავალ უსიამოვნებათა წინაშე ჩვენი გაურკვეველი შიშის გამოსატყულება.

ადამიანური ყოფის პირქუში, თუმცა თანაგრძნობითა და იუმორით აღსავსე შეფასება, ბეკეტი რომ გვთავაზობს,

იმაზეც მიგვანიშნებს, რომ მიუხედავად უიმედო მდგომარეობისა, ადამიანს შესწევს უნარი, ბოლომდე ზიდოს თავისი ტვინით. არ უნდა შევჩერდეთ! ბეკეტიც ხომ განაგრძობდა წერას, თუმცა თავადვე აღიარებდა, რომ „ალბ-რაფერი იყო დასაწერი“. „გოდოს“ შემდეგაც არ აუღია ხელი თეატრალურ ესპერიმენტზე და მისი ყოველი ახალი ნაშუქვეარიც საგრძნობლად ავარაოებდა დრამატურგოული ხელოვნების საზღვრებს. სემუელ ბეკეტი მუდამ უსწრებდა დროს და ვეფერობ, ჩვენც ბოლომდე ვერ აღვნიჭავს მისი ბოლო ნაწარმოები, სადაც მოძრაობასა და ხმაურს უფრო მეტი ყურადღება ეთმობა, ვიდრე სიტყვებს. ეს ალბათ იმ მაყურებლის გამოწვევაა, რომელიც ხალხით მიიღებდა ასეთ გამოწვევას. „გოდო“, ერთ დროს უაღრესად რადიკალური პიესა, რომელმაც საზოგადოების მჭვივარე რეაქცია გამოიწვია, ახლა კლასიკურ ნაწარმოებადაა აღიარებული, შეტანილია სასკოლო პროგრამაში, მას სცენაზე პროფესიონალებიც ასრულებენ და მოყვარულებიც. მილიონობით ადამიანი კითხულობს მთელ მსოფლიოში. ის ახლა უკვე „წვეულებრივ პიესად“ აღიქმება. ბეკეტმა, როგორც უდიდესმა ხელოვანმა, შეცვალა ჩვენი წარმოდგენა თეატრზე და ახლა სამყაროსაც სხვა თვალთ ვუყურებთ. სწორედ იმიტომ მიენიჭა სემუელ ბეკეტს ნობელის პრემია (1969), რომ „მან თანამედროვე დაბნელებული ადამიანი ეგზალტირებულ არსებად აქცია.“

მიწარწანის სასაულოზე ბეკეტის მოკრძალებული სამარის გვერდით მასიურმა, უშველებელმა, ასეთივე უშველებელი ჯვრით დამშვენებულმა საფლავის ქვამ მიიპყრო ჩემი ყურადღება, რომლის საგულდაგულოდ ამოკვეთილი წარწერა გვაძმცნობს - „E. Petit-ის საგვარეულო განსასვენებელი“. ბეკეტს, ვეფერობ, გაუღიმებოდა. ალბათ!

მწიგლურადან თარგმნა ხსამია ლჰმპია შხილაპა

სამუხრანო ჯორჯიაძე, 1960-იან წლებში

რჩინარდ ფლეტჩერის - ინგლისის იორკის უნივერსიტეტის პროფესორის ნაშრომი "ბარბაროსთა მოქცევა ნარმართობიდან ქრისტიანობაზე" პირველად 1997 წელს გამოიცა ლონდონში, სოლო შემდგომ ნიუ-იორკში 1998 წელს. "ძალზე სამწუხარო მდგომარეობა იქმნება, - წერს შესავალში ავტორი, - როცა ნებისმიერი დარგის სპეციალისტები მხოლოდ ერთმანეთში საუბრობენ. ამიტომაც გადავწყვიტე, დამწერა ისეთი წიგნი, რომელიც ხანგრძლივი კვლევის ნაყოფს ყველასთვის ხელმისაწვდომს გახდინდა". ამგვარი შემაჯავებელი ნაშრომი ევროპის ქრისტიანიზაციის შესახებ უკანასკნელად მხოლოდ 1917 წელს გამოქვეყნდა ს.პრობინსონის ავტორებით.

მართალია, წიგნის სათაური ნარმართთა გაქრისტიანებაა, მაგრამ, როგორც ავტორი თავად აღნიშნავს, მისი ნაშრომის თემა ევროპის ქრისტიანიზაციაა. ეს ხანგრძლივი პროცესი ნაბიჯ-ნაბიჯ გაშლილია წიგნის (500 გვერდზე მეტი) 14 თავში და მოიცავს პერიოდს IV ს.-დან XIV საუკუნის ჩათვლით. მკითხველი აქ შეხვდება სხენებული კულტურული პროცესის მიმდინარეობას რომის იმპერიის ფარგლებში და მის ფარგლებს გარეთ. ხალხების მიგრაციის პროცესთან ერთად წიგნი განიხილავს გოთების, ანგლო-საქსების, ირლანდიელი პიკტების, ფრანკების, სკანდინავიელების, სლავებისა და ბალტიისპირელი ხალხების ქრისტიანიზაციის კულტურულ-ისტორიულ რეალებს. ევროპის გაქრისტიანების ერთიან სურათში ავტორი საქართველოსაც ათავსებს. როგორც ჩანს, საქართველოს ისტორიის საკითხები მისთვის ღრმა და საფუძვლიანი კვლევის საგანი არ ყოფილა, მიუხედავად ამისა, საქართველოს საკმაოდ საინტერესო ადგილი ეთმობა ევროპის ისტორიის ამ გლობალურ ქრონოტიპში. გაქრისტიანების ისტორიის ესოდენ ფართო ტიპოლოგია საშუალებას გვაძლევს, საინტერესო პარალელში გავავლოთ ჩვენი ქვეყნის ისტორიასთან მიმართებით და ჩვენთვის შევავსოთ ის დანაკლისი, რომლისთვისაც ნარმოდგენილი ნაშრომი ადგილს გვიტოვებს.

ნაშრომი არაერთი თვალსაზრისით არის საყურადღებო. მაგალითად, ძალზე მნიშვნელოვნად მეჭვინება, თუ რა შეკითხვებს უსვამს თანამედროვე მკვლევარი წარსულსა და იმ წყაროებს, რომლებიც ამ წარსულზე მეტყველებს. მოცულობა ანუ კულტურულ-ისტორიული დიაპაზონი იმ კითხვებისა, რომლებიც ნაშრომის პირველ თავშია დასმული, ძალზე ვრცელია. ჩვენ ვხედავთ, რომ ავტორი ეძებს ისტორიულ და სოციალურ მივლენათა ძირეულ მიზეზებს და ამიტომ მოხელმძღვანელობს, მენტალობის და იდეოლოგიის სფეროში იჭრება. როგორც ისტორიული და სოციალური მეცნიერების ცნობილი თეორეტიკოსი პიტერ ბერკი წერს - "შეუძლებელია სოციალური ისტორიის დაწერა იდეათა ისტორიის ცნების შემოტანის გარეშე" (პიტერ ბერკი, ისტორია და სოციალური თეორია, ქართული თარგმანი, თბილისი, 2002). გაქრისტიანების ისტორიაში რჩინარდ ფლეტჩერს მართლაც ფართოდ შემოაქვს იდეების ისტორიის კვლევის შედეგები. ამგვარი მიდგომა პოსტბაბქოურ ისტორიოგრაფიაში ჯერ კიდევ "ახალი ხილია", რადგან მარქსისტული მიდგომა ისტორიის დარგში ლატენტური ფორმით განაგრძობდა არსებობას. კიდევ ამიტომაც ვფიქრობ, რომ წიგნში ნარმოქმნილი პრობლემატიკის გაცნობა ჩვენი მკითხველისთვის უნიტერესო არ უნდა იყოს.

საქართველო ევროპის ისტორიის კონტექსტში

The Barbarian Conversion

FROM PAGANISM TO CHRISTIANITY

RICHARD FLETCHER

აი, ის კითხვები, რომლებიც ძალზე მკაფიოდაა წამოყალიბებული "ბარბაროსთა მოქცევის" პირველსავე თავში და რომლებიც თავიდანვე ნარმოდგენას გვიქმნის მთელი ნაშრომის ხასიათზე:

პირველი, ეს არის აპოსტოლური იმპულსის პრობლემა. ქრისტიანობის გავრცელების ისტორიის პროცესში საეკლესიო მოღვაწეები მეტ-ნაკლები სიძლიერით იყენებდნენ დაკავებულნი სარწმუნოების გავრცელებით. რა იდეა ამორჩავენდათ მათ? რატომ გადაწყვიტა პაპმა გრიგოლ I ინგლისის გასაქრისტიანებლად მისის გაგზავნა? რამ აიძულა პატრიკი, წასულიყო ირლანდიაში, ბონიფაციუსი - გერმანიაში, ანსკარი - შვედეთში, კიოლი და მეოთხე - მორავიაში? რას წარმოადგენდნენ ის ადამიანები, რომლებიც უცხო გარემოში სარწმუნოების ქადაგების ძალზე რთულ და სახიფათო საქმეს ჰკიდებ-

დნენ ხელს?

მეორე, ვინ იყვნენ და რას წარმოადგენდნენ თავად სამისიონერო მოღვაწეობის სამიზნეები? ვინ უნდა გაექრისტიანებინა მისიონერს, თავად მებრძოლი მეფეები და მათი გარემოცვა, ინდივიდები თუ ჯგუფები, საზოგადოების ცენტრალური თუ მარგინალური ნაწილი?

მესამე, რა იყო ქრისტიანობა თავად ამ ახლადგაქრისტიანებული და გასაქრისტიანებელი ჯგუფებისათვის? რას სხედდნენ ისინი ამ ახალ სარწმუნოებაში და რას ელოდნენ მისგან?

მეოთხე, მისიის კომუნიკაციის საკითხი: რა ენაზე ვრცელდებოდა ქრისტიანობა? როგორ შეიძლებოდა გავრცოთ წარმართებს ძირითადი ქრისტიანული ცნებები, როგორცაა, მაგალითად, "ხსნა", "ცოდვა", "აღდგომა" და სხვ?

მეხუთე, მისიის ადაპტაბელობის პრობლემა: მიდიოდნენ თუ არა მისიონერები კომპრომისებზე? უხდებოდათ თუ არა მათ ახალი სარწმუნოების "შორგება" კონკრეტულ სოციალ-კულტურულ გარემოსთან? სად გადაიდა ზღვარი მას შორის, - რისი დათმობა შეიძლებოდა ტრადიციული რწმენისა და პრაქტიკის სფეროში და რისი - არა?

მეექვსე, როგორი იყო ეკლესიის კონსოლიდაციის პროცესი, რომელიც უწყველად მოსდევდა ქრისტიანობის აღიარებას და მოქცევას, ანუ როგორ გადაიტაცა მისი ეკლესიად? რით აიხსნება ევროპის ახლადმოქცეულ რეგიონებში მონასტრების ძალზე დიდი რიცხვის არსებობა?

მეშვიდე, რა იყო მოქცევის კულტურული შედეგი ვრცელ ისტორიულ პერსპექტივაში?

აი, ეს კითხვები, რომლებსაც დასტორიალებს ავტორის აზრი და რომლებზეც პასუხის გაცემა ხშირად ძალიან ფრთხილი და ეჭვით აღსავსე ტონით ხერხდება. ყველას, ბუნებრივია, ვერ შეეხებოთ.

წარმართება შორის ქრისტიანობის სამისიონერო ქადაგების იდეა, ამ იდეის გაერქნა და განვითარების ისტორია რიჩარდ ფლეტჩერის მონოგრაფიის ერთ-ერთი ცენტრალური საკითხია. "წარვედით და მოიმონაჟენით ყოველი წარმართნი და ნათლ-სცემდით მათ სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა" (მათე 28,19) - ეს სავსებით არაორაზროვანი სამისიონერო დავალება ჯერ კიდევ სახარებაში ფლერს, მაგრამ, როგორც ავტორი აღნიშნავს, წარსული ორი ათსი წლის ისტორიის ზედაპირული თვალის გადავლებაც კი ნათლყოფს, რომ იგი ერთი და იმავე აზრითა და ერთნაირი სიძლიერით არ იყო გაგნობიერებული. რომის იმპერიაში ქრისტიანობის გავრცელების პირველსავე საუკუნეებში დაშვიდრდა იდეა იმის თაობაზე, რომ ქრისტიანობა არის რომაელებისათვის და არა ბარბაროსებისათვის, ცნებები Romanitas და Christianitas გაიგივებულ იქნა. ევსებius კესარიელმა (IV ს.), რომელიც ქრისტიანული იმპერიის პირველი იდეოლოგი შეიძლება ვუწოდოთ, შეიმუშავა იდეა, რომლის მიხედვით რომის იმპერიის პროვიდენციული მისია კაცობრიობის ისტორიის წინაშე ქრისტიანული სახელმწიფოებრიობის შექმნაა. ამიტომ იგი იმპერიას ზეციური სასუფეველის ანალოგად, ხოლო იმპერატორს ზეციური მეფის ამქვეყნიურ მოადგილედ მიიჩნევდა. სწორედ ამიტომ ამ ადრეულ საუკუნეებში არ არსებობდა ან ძალზე სუსტად იყო გამოხატული ბარბაროსებს შორის ქრისტიანობის ქადაგების იდეა. ქრისტიანობა ვრცელდებოდა თავისთავად, თავისი გზით, ყოველგვარი სახელმწიფოებრივი თუ საეკლესიო იდეოლოგიისგან დამოუკიდებლად. ამ პრო-

ცეს ავტორი "გაჟონვას" უწოდებს. ქრისტიანობა ვრცელდებოდა ხალხებში ვაჭრების, დევნილთა, მოგზაურთა კვალდაკვალ. ხოლო იმპერიის შრიდან ამა თუ იმ რეგიონში ეპისკოპოსთა გაგზავნა უკვე არსებული ქრისტიანული თემის მოთხოვნაზე პასუხს წარმოადგენდა. ასე წარმოუდგენია ფლეტჩერს ქართლი გაქრისტიანებაც. მისი თქმით, როგორც უნდა ყოფილიყო ურთიერთობა მირიანასა და კონსტანტინეს შორის, ცხადია, რომ საქართველოში ქრისტიანობა უკვე ბიზანდიე იყო გავრცელებული, რასაც ნიკეის კრებაზე მიქანების ეპისკოპოსის სტრატეგიულეს მონაწილეობა ადასტურებს. ავტორი არ იცნობს საქართველოს გაქრისტიანების ქართულენოვან წყაროებს. მისი კვლევა ბიზანტიური საეკლესიო ისტორიის ცნობებითა და საეკლესიო კრებათა აქტებით შემოიფარგლება, რაც უფროდ აღაბრებს საქართველოს ქრისტიანობის ავტორიულად სურათს. საყურადღებო კი აი რა არის: ავტორი თავის ნაშრომს ევროპის ქრისტიანობის ფარგლებში განიხილავს და ამიტომ იგი თავს იკავებს აღმოსავლეთის (საბერძნის, ეთიოპიის, ინდოეთის) ეკლესიის ისტორიის გადმოცემისაგან. საქართველოში პირველი ევროპული ქვეყანა, რომელიც რომის იმპერიის ფარგლებს მიღმა გაქრისტიანდა. - ასე ჩამოყალიბდა ავტორის თვალთახედვა. ეს თვალსაზრისი, თუნდც თანამედროვე მსოფლიო პროცესებით ნაკარნახევდ იყოს, კარგ საფუძვლად ქმნის იმისთვის, რომ ჩვენი ქვეყნის ისტორიის პრობლემები საერთაშორისო ინტერესის საგანი გახდეს და დაძლიოს ის "თამაშარე მგომარეობა", რომელსაც, სამწუხაროდ, ხშირად ვაწყვდებით არაქართულ სამეცნიერო პუბლიკაციებში. შეუდრთო ამიტომ მერიდო? უზუსტობები, როგორცაა, მაგალითად, იმ დროის საქართველოს დედაქალაქად თბილისის მიჩნევა თუ სხვა.

ევსებius კესარიელის იდეა ზეციური სასუფეველისა და სახელმწიფოს შეთანხმების (Eusebian accommodation) შესახებ არ იყო ყოვლისმომცველი. იყვნენ ადამიანები, რომლებიც მას უნდობლად უყურებდნენ. ამ ადამიანებმა წამოიყვანა და განავითარეს გვიანანტიკური ხანის ქრისტიანობის ალბათ ყველაზე მნიშვნელოვანი მოვლენა - მონასტიკულის იდეა და მისი რეკონსტრუქცია. სწორედ აღმოსავლური მონასტიკუზმის ერთ-ერთი წამომწყების წმინდა ანტონის "ცხოვრება", შედგენილი ათაანა-ლა ელქსანდრიელის მიერ, იყო ის ნაწარმიერი, რომელმაც ღრმა კვლი დადანიდა დასავლური ქრისტიანობის დიდი მოაზროვნის - აგუსტინეს მსოფლმხედველობას. აგუსტინესთან ისტორიის საზრისის გაგება მკვეთრად განსხვავდება იმისგან, რასაც წინგის ავტორი ევსებius-ულ შეთანხმებას უწოდებს. აგუსტინესთვის სახელმწიფო (ყოველგვარი და მათ შორის რომის იმპერია) სრულიად დაკლებილია მონასტიკულის მორალური დატვირთვისაგან. ამ მიწიერ პოლიტიკურ წარმონაქმნზე მაღლა დაყენა აგუსტინე ქრისტიანთა ქრებელი - ეკლესია და მას "ღვთის ქალაქი" უწოდა. ქრისტიანები აგუსტინესთვის არიან უცხოები და მწირები ამქვეყნიური ცხოვრებისთვის. მისთვის ქრისტიანთა საკრებულო ბევრად უფრო ფრცვლი და ყოვლისმომცველია, ვიდრე რომის იმპერია. ფლეტჩერის თქმით, აგუსტინე მიადგა ბარბაროსებთან ქრისტიანობის სამისიონერო ქადაგების იდეას, მაგრამ ეს ზღვარი მას არ გადაულახავს. ეს ზღვარი ვერც აგუსტინეს უმცროსმა თანამედროვემ - პრისპერ აქვიანელმა გადალახა თავის თხზულებით (De vocatione omnium gentium), რადგანაც ბარბაროსთა გაქრისტიანება მისთვის მხოლოდ და მხოლოდ ღვთის წებაზე იყო დამოკიდებული.

ფლექტერი დანერვილებით მიმოიხილავს დასავლეთ რომის იმპერიის მემკვიდრე სახელმწიფოებში ქრისტიანობის ქადაგებისა და აღიარების თითოეულ შემთხვევას. განსაკუთრებული ადგილი ავსორის კონცეფციაში ეთმობა ირლანდიურ საეკლესიო ცხოვრებას, მის სტრუქტურას და მის გავრცელებას VI-VII სს. ინგლისსა და კონტინენტურ ევროპაზე სამონასტრო კულტურის გავრცელების საქმეში. ირლანდიის საეკლესიო ცხოვრების სათავეებთან (V ს.) წმინდა პატრიკის მნიშვნელოვანი გეგურა დგას. პატრიკი ირლანდიის ჩრდილოეთ ნაწილში მოღვაწეობდა, აარსებდა ეკლესიებს, სამონასტრო ცხოვრებას ამკვიდრებდა, ლათინური მწიგნობრობის გავრცელებისათვის ზრუნავდა. პატრიკის შემდეგ გავიდა ერთი საუკუნე და ირლანდიაში VI ს-ის დიდი ქრისტიანი წმინდანების, დიდი ქრისტიანული მწიგნობრობისა და ხელოვნების ეპოქა დადგა. ირლანდიელი პოლიტიკოსები: კოლუმბა, კოლუმბანუსი, ამანდუსი, ბონიფაციუსი და სხვანი გახდნენ ინგლისისა და კონტინენტური ევროპის უმნიშვნელოვანესი სამონასტრო და სამისიონერო ცენტრების დამაარსებლები.

პოლიტიკოსებს ანუ სამშობლოზე უარის თქმის ასკეტურ იდეას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს მოქცევის ფენომენის გაგებისათვის ადრეულ შუა საუკუნეებში. პოლიტიკოსმა გაუცნობიერებლად გადადიოდა მისიაში. ის მონასტრები, რომლებიც პოლიტიკოსებისგან არსდებოდა, ლეგულობდა სამისიონერო სადგურების მაგვარ მნიშვნელობას. ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მონასტრები არსდებოდა უშუალოდ წარმართებთან, რადგან მონასტრის დაარსებას ესაჭიროებოდა მდიდარი წარჩინებული მფარველის არსებობა. მონასტრებს აარსებდნენ საქრისტიანოს განაპირა ზოლში, საიდანაც ვრცელდებოდა ქრისტიანობა წარმართებს შორის.

VIII-IX სს. ქრისტიანულ ევროპაში ბევრად უფრო კარგად იყო გაცნობიერებული წარმართთა შორის ქრისტიანული მიზის აუცილებლობა. ამ ეპოქაში ქრისტიანობის პროცესი მჭიდროდ დაუკავშირდა კაროლინგების დინასტიის იმპერიალისტურ პოლიტიკას. პიპინიდები მფარველობას უწევდნენ ქრისტიან ბერებს, რომელთა სამისიონერო მოღვაწეობის სფერო მდინარე რაინის აღმოსავლეთით და ჩრდილოეთით ფრიზის სახანორო ზოლისკენ იყო ორიენტირებული. ალკუინი, ეგ-ბერტი, ვილფრიდი, ვილიბროდი, ბონიფაციუსი, ანსკარი და სხვანი რაინის აუზში, საქსონულ და ფრიზიულ წარმართებსა და დანიის ხალხში ავრცელებდნენ ქრისტიანობას. რამ განაპირობა ის ფაქტი, რომ ამ ეპოქაში ბევრად უკეთ ჰქონდათ გაცნობიერებული და შეგნებული სამისიონერო მოღვაწეობის აუცილებლობა, ვიდრე ეს IV ს-ში კონსტანტინე დიდის დროს იყო? ამ კითხვაზე პასუხი რიჩარდ ფლექტერის ნაშრომის ერთ-ერთ სერიოზულ დასკვნად უნდა მივიჩნიოთ. იგი უარყოფს ორ ძირითად მოსაზრებას, რომელიც ამ პროცესის გამომწვევ მიზეზთან დაკავშირებით არსებობს.

ერთი თვალსაზრისით ასე შეიძლება ჩამოყალიბდეს: ქრისტიანული სამისიონერო ცნობიერებისა და მოქმედების გააქტიურება 700 წ. ახლო ხანებში ისლამის ექსპანსიის შედეგი იყო. ისლამის შეჭრა ქრისტიანული სამყაროს შუაგულში - ანტიოქიაში, კართაგენსა და იბერიის ნახევარკუნძულზე, უბიძგებდა ქრისტიანებს ამის საპირისპიროდ სამისიონერო საქმიანობა გააქტიურებინათ. ასეთი აზრს არადაამაჯერებლად მიაჩნია ავტორს: "განა ბონიფაციუსი იღწონოდა იმისათვის, რომ ეგვიპტესა და სირიაში დაკარგული ქრისტიანთა სულეების კომპენსაცია მოეხდინა გერმანიაში?" ამგვარი აზრის არანა-

ირი კვალი არ დასტურდება იმ მდიდარ სამისიონერო ლიტერატურაში, რომელიც ამ ეპოქაში ევროპაში შექმნა. ისლამური ექსპანსიის, განსაკუთრებით მის დასასწავს ხანაში, არ მოუსპია ქრისტიანობა. ზოგიერთ ძველადმი კიდევაც აყვავდა იგი ისლამური მმართველობის პერიოდში.

მეორე კონცეფციის თანახმად, თავიანთი ძალაუფლების გავრცელების მიზნით, სამისიონერო მოძრაობას აწყობდნენ და მფარველობდნენ რომის პაპები. - რა თქმა უნდა, კოლუმბანუსის, ამანდუსის, ვილიბროდის, ბონიფაციუსის და სხვათა სამისიონერო საქმე ასოცირდება რომის პაპების მოღვაწეობასთან, მაგრამ ეს სრულიადაც არ ნიშნავს იმას, რომ ბერების ცხოვრება, აურთივებელი მონასტრების მშენებლობა და იქ გაჩაღებული სულიერი ცხოვრება ხდებოდა მხოლოდ და მხოლოდ პაპების იმპერიული ზრახვების განხორციელების მიზნით. ასეთი აზრი "სრულ ფანტაზიად" მიაჩნია ავტორს.

მაშ, რა იყო ძირითადი სამისიონერო იმპულსი ადრე შუა საუკუნეების ევროპაში? პასუხი ამ კითხვაზე თავად ქრისტიანული რელიგიის იდეების სფეროშია საძიებელი. უპირატესეს ყოვლისა, ეს არის პოლიკარგიზმის (მწირობის და უცხოობის) იდეა. ასე მიაჩნია რიჩარდ ფლექტერს, რომლის ციტატაშიაც მსურს დავასრულო:

"მწირობის იდეალი აბსოლუტურად ცენტრალური იყო ადრე შუა საუკუნეების ევროპის სამისიონერო იმპულსისთვის. იგივე შეიძლება ითქვას დენილების მწირობაზე (pilgrimage of exile). ეს იყო ერთ-ერთი ფორმა მარტვილობისა. პოლიტიკოსი წყვეტდა ამქვეყნიურ საზოგადოებასთან შემაკავშირებელ ჯაჭვებს; ასე რომ, პოლიტიკოსმა სოციალური სიკვდილის ტოლფასი ხდებოდა. სწრაფვა მარტვილობისაკენ ყოველთვის სამისიონერო მოტივაციის შემადგენელი ნაწილი იყო. მათ, ვინც იცოდნენ ეგვიპტის, უნდა სცოდნოდნათ ისიც, რომ ჩვენი რელისიის ზრდის უმთავრესი ნილი მარტვილებზე მოდიოდა..."

ჩანს, ევანგელიზმი იყო ყოველი ცალკეული სამონასტრო ქსელის საქმიანობა, თუ შეიძლება ითქვას, საეკლესიალობაც კი. ეს არ არის გასაკვირი, თუ გავითვალისწინებთ ბერების განსაკუთრებულ ერთგულებას მონასტრის დამაარსებლის იდეალისადმი. ცნობილია უამრავი ადამიანის სახელი, რომელმაც განიზანა კოლუმბანუსის (VII ს.) სულიერების ნაკადი და შემდეგ მთელი თავისი ცხოვრება ევანგელიზაციის საქმე დაუთმო..."

№ 2057/2

ერს პუნდი

დს

Des Imagistes